
UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 10 07 10 009 3

HAYRETTIN

VESAIKI TARIHIYE VE SIYASIYE TETEBBUATI Svolsin I

1326

£4/10/-

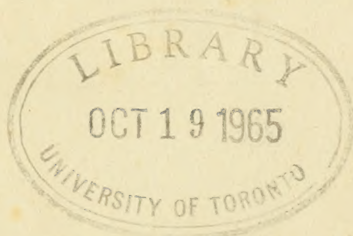
وثائق تاريخيه وسياسيه

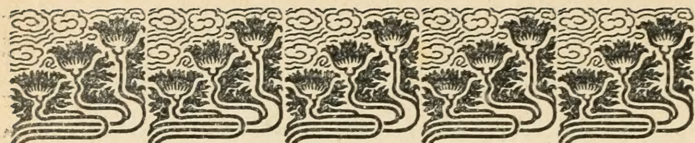
تتبعاتی

ایلك بیك

احمد احسان وشركاسی

١٣٢٦

LIBRARY
OCT 1 9 1965
UNIVERSITY OF TORONTO

ماضی‌یه .. حال واستقباله متعلق صحایف تاریخیه وَأوراق سیاسیه مطالعه‌سنه نه‌درجه محتاج اولدیغمزی، وَشیمدی‌یه‌قدر اهمال أتدیکمز بوأمر مهمی بعدما بحق تقدیر أتمه‌مز لازم کله‌جکنی ، آرتق اعتراف زمانی حلول أتمشدر ، صانیرم .

مشروطیت ، تعبیر دیکرله ، دورهٔ انتباه عثمانی بزی بك کوزل ایقاظ أیله‌دی . شیمدن صوکرا تیقظ وتقیض بزه عائددر.

واقعا عثمانلیلق عالمی ، بوکون ، ماضی ایله قطع حساب وعلاقه أتمشدر ؛ یاخود ، اویله صایلمق لازم کلیور . لکن هر هانکی زمین وزمانه عائد اولور ایسه اولسون ، تاریخ عمومی‌یه تعلق ، یاخود ، سیاسیاته تماس أده‌جك یازیلرك مطالعه‌سندن دائما برحصهٔ انتباه چیقاروب آلمق ، انسان ایچون ، پك طبیعی وَبوده پك فائده‌لی دکلیدر ؟

یا عمومیتله لزوم وفوائدی تسلیم اولونان برشیئك ، تاریخ عثمانیمزه تعلق و اختصاصی اعتباریله ، بزجه نه‌درجه حائز أهمیت وقیمت اولاجغنی بیانه حاجت وارمیدر ؟

ایشته شو أساسلره بناءً ، اوته‌دن بری مشغول اولمش اولدیغم بعض تتبعات تاریخیه وَسیاسیه‌یی ، تکرار کوزدن کچیره‌رك ، پی‌درپی طبع ونشر آرزوسنه دوشدم .

تاریخ ، بیك دورلو وقایع مهمه‌نك أدوار مختلفه‌ده تکررندن عبارت وَبونلرده مندرج دقایق .. حکمت تجربه کبی قیمتدار بردرس انتباهی‌ده شامل بولوندیغندن ، عرض أیله‌دیکم نمونه‌لرك مطالعه‌سی فائده‌دن خالی‌دکلدر، اعتقادنده‌یم.

شوراده نقصان آثار تاریخیه‌مزدن بحث أتمك ایسته‌مم. دور مشروطیتله باشلایان نشریات تاریخیه دوام أدرسه ، آزچوق مؤلفات مهمه وجوده که‌جکنه شبهه یوقدر . بزم ایچون أڭ زیاده تأسف أدیله‌جك شی : رشید ، عالی ، صفوت ، فوأد پاشالر کبی رجال دولتمزك بیله خاطرات سیاسیه‌لرینی یازمامش اولمالریدر . قالدی ، که بونلر خاطرات سیاسیه‌لرینی یازمانك لزوم وأهمیتنی تقدیر أتمه‌ینلردن دکل ایدیلر .

خاطرمده‌در : صدر اعظم خلیل رفعت پاشا مرحوم، بیسمارقك ملاحظات وخاطراتندن، بزه متعلق مطالعاتنی تدقیق وترجمه أتدیرمش ایدی . او آره‌لق آوروپادن کلن وَممنوعیتی جهتیله کیزلیجه ألده‌أدیلن تورکجه وَفرانسزجه برچوق غزته‌لری دائرهٔ صدارتك تنفس اوطه‌سنده باش‌باشه اوقومق ، وَکندیسی بویوك اوطه‌یه کچدکدن صوکرا ، کوچوك اوطه‌نك قاپیلری کلیدلی اولدیغی حالده، یازین‌بیله محافظهٔموقع وقارأدن بویوجك بر صوباده یاقوب کول أتمك معتادیمز اولدیغندن ، برکون ، خاطراتنی یازمق اوزره اخطارده بولوندم . حتی بونك ایچون آوروپاده متخذ اصوللردن عریض وعمیق أدلهٔ ایرادیله بحث أیله‌دم . تکلیفم خوشنه کیتمکله برابر ، أمثال کورولمه‌دیکندن غایت محویتکارانه برجواب ویردی . حال‌بوکه رفعت پاشا ،

اوپك ساده كورونن پیر محترم ، پك كوزل وَ قیمتلی خاطره‌لر یازابیلیر ایدی . أواخر عمرینه قدر تواریخمزی مطالعه أتمك ، یاخود ، اوقوتوب دیكله‌مكله متلذذ اولور وَ غایت حكیمانه مقایسه‌لر یاپار ایدی .

ینه بر كون ، بویوك ایلچیلردن بریله ملاقاتنده ، ترجمانلق أدییوردم . ایلچی مملكتندن ، اوكون ، كلمش .. مهم بر مسأله ایچون جواب قطعی ایسته‌یور ایدی . صدر اعظم ، ایلچینك ایضاحاتنی كمال اهمیت ودقتله دیكله‌دكدن صوكرا ، ذاتاً معلومی اولان مسأله‌یی مجلس مخصوصده تكرار مذاكره ایله عرض أدیویره‌جكنی سویله‌دی . آكلاتدم . سفیر ، ایشك أهمیتندن وخامتندن بحث أیله‌دی. صدر اعظم‌ده تكرار « ایجابنه باقارم » جوابنی‌ویردی. لكن سفیرك مقصدی باشقه . ایشك پارلامنتویه دوشه‌جكنی ، شویله بویله اولاجغنی بیان ایله ایكی دولتك انقطاع مناسباتنه ایماده بولونوركبی اولدی وَ بر وعد صریح آلمق ایسته‌دی . پاشا مرحوم ایسه: « بن باب عالیجه نه‌یاپیلمق لازم كلیرسه یاپاجغم » دییه‌رك سفیرك ایمالرینه قطعیاً یاناشمق بیله ایسته‌مه‌دیكندن ، بكا قیزدی : « یا سن دیدیكمی آكلامایورسیك . یاخود ایلچی بك حضرتلرینه یاكلیش سویله‌یورسیك . تكرار أدییورم : مسأله‌یه تماميله واقفم ، ایجابنه باقاجغم » دیدی . بن، قطعیا متأثر اولمقسزین، مرحومك بوسوزلرینی دخی سفیره حرفیاً ترجمه أتدم . سفیر ایسه ، پك بویوك بر عرفان وذكا صاحبی اولدیغندن صدراعظمك ادارهٔ لسانده‌كی ایجاز وقطعیتنی تقدیر وَكمال تشكرله همان باب عالیدن عودت أیله‌دی . مرحومك علو جناب وَ رقت قلبنه باقالیدر ، كه

متعاقباً بنی نزدینه چاغیردی : « سنی مجبوری تکدیر أتدم ، بعضاً بویله‌شیلرده‌اولور» دییه‌رك وَ کولومسه‌یه‌رك تلطیف أتدی.

دیمك ایسته‌رم ، که بوتون رجال حقیقیهٔ دولت ، آرتق ، بولونمش اولدقلری احوال و اموریتلره عائد خاطرات ومطالعاتی یازمق .. کندیلری ایچون پك مهم برخدمت وطنیه اولدیغنی اونوتمامالیدر . بوخاطراتك شیمدی نشری جائز اولمایه‌جق اقسام سیاسیه‌سی‌ده بولونابیلیر. بأس یوق، شیمدیدن أسکیلری قیدأتمه‌لی وَبوندن صوکرا کیلری‌ده منتظماً ضبط أیله‌مه‌لیدر، که عثمانلی تاریخی ، زمانده ، مستفیداولابیلسین . مع مافیه بووظیفه یالکز وکلایه ، رجاله مخصوص ومنحصرده دکلدر . بوذواتك وظیفهٔ کتابتلرینی ایفا أتمش بولونانلر دخی، بعض مهم شیلر یازابیلیرلر ،که بونشریات،عنعنات تاریخیه‌مزی تدقیقه یاردیم أدر وَپك لازمدر . آل ویریر ، که شو یازیلر ساده وَ عین حقیقت اولسون وَکیمسه‌نك شخصنه‌ده تعرض اولونماسین .

شیمدی مؤلفات أجنبیه‌یه کله‌لم :

أرباب قلم وسیاست،بوبابده ،کلیات مهمه نشریله أفکارعثمانیه‌یی تنویره همت وغیرت بویوروسه، بویوك برخدمت وطنیه‌ده بولونمش اولور . چونکه حس موجودیت أدن برملت ، تنویر فکر وَتأمین آتی أده بیلمك ایچون اویله آثارده محتاجدر . بونلرك فقدانی ، اوملت ایچون ، بویوك برنقصان عداولونور .

مثلا : آوروپاده اویله دیپلوماتلروار در ، که موقع اقتدارده برر محور سیاست عالم رولی اوینامش اولدقلرندن ، عثمانلی

پولیتیقه‌سنجه کمال أهمیتله تدقیق أدیله‌جك مطالعات و محررات بیراقمشلردر .

مثلا: برلین قونغره‌سی مذاکرات ومقرراتی، ألفاظ وتعبیرات رسمیه ایچنده صیقیشمش اویله حقایقی جامعدر ، که دیپلوماسی خاطره‌لری اوقونمادقچه، ماهیت وأهمیتلری آکلاشیلاماز. بوکون بوکا متعلق خاطرات، بالجمله أرباب سیاستك کمال دقتله تعمیق وتتبعه مجبور اولدیغی برپولیتیقه‌زمین وسیعیدر . ناصل، که ألیوم آوروپاده ، رجال سیاست وقلمك بووادیده پك مهم أثرلری موجود وهربری دقایق وحقایق سیاسیه‌یی محتویدر .

مثلا : صمیمیت متقابله ایله یاشاماسی لازم کلن عثمانلی وروس ملتلرینك مناسبات قدیمهٔ تاریخیه وسیاسیه‌لرینی ناطق مؤلفاتی تدقیق ایله عالم مدنیت وانسانیتی‌ده ، اوایکی بویوك ملتی‌ده ارشاد أتمك ینه أرباب قلم وسیاستك خدمات نشریهٔ حکیمانه وموشکافانه‌سنه مفتقردر .

مثلا: مه‌ترنیخ، تالەیران، بیسمارق، پالمه‌رستون، نه‌سه‌لرود، غلادستون کبی أعاظم أجنبیه‌نك فکر سیاسیلرینی تدقیق أتمك ایسته‌سه‌ك ، شیمدی‌یه قدر یاپدیغمز کبی ، برصاحب قلمك أثرینی علی‌العمیا تزیینات کلامیه ایچنده بوغوب نقل وترجمه أتمك کافی دکلدر .

مثلا: بیسمارق ایچون، کندندن ماعدا، دوست ودشمنلرینك یازدقلری آثار عدیده‌یی اوقومادقچه، نه یازیلسه، بوندن صوکرا معقول ومقبول اولامایه‌جقدر .

ألحاصل آوروپا دیپلوماتلرینك بزه عائد خاطراتی .. پارس

قونغره‌سی .. ویانه ، پاریس وَلوندره قونفه‌رانسلری کبی برچوق مبحثلر داها تشکیل ایده‌جك مهام سیاسیه‌نك کافه‌سی ، بزجه ، نه‌قدر تدقیق وتتبع اولونسه یری واردر .

اما بونلرده تدقیق وتتبعك قیود وشروطنه رعایت ، شرط اعظمدر . ترجمه اولوناجق شیلر وار ، تتبع اولوناجق شیلر وار . آوّل امرده تقدیر أهمیت وَتدقیق ماهیت مسأله لازمدر . چونکه حکم زمان بونی أمر ایدییور .

بالذات تجربه ایتدم : بوندن اون ایکی سنه مقدم ، قریم محاربهٔ اخیره‌سنك بر تاریخ سیاسیسنی یازمق آملنه قاپیلمش ایدم . برچوق أثرلر جلب وجمعنه تشبث ایله‌دم . بو ألده ایتدیکم أثرلرك هر برنده بك چوق پارلاق صحیفه‌لر بولدم . هپسندن ، پارلاق ألفاظ وتعبیرات ایله‌مزین ، آیری آیری برر باشلیجه أثر وجوده کتیرمك مشکل اولمایه‌جغنی درحال کوروب آکلادم . لکن یاپمادم . وجدانم مانع اولدی . چونکه اوقودیغم آثارك هیچ بری ، عثمانلی فکر وقلمی محصولی دکل . نه قدر تعدیل وتغییره غیرت ایدیلسه کندی تاریخمز اولامایه‌جق . وثایق لازمه‌یی ألده ایتمه‌دکجه ، مسوداتی نشر ایتمك خاطریمه بیله کلمه‌دی . بوخطایه دوشمش اولسه ایدم ، ظن ایده‌رم ، که بوکون تأسف و ندامتدن باشقه بر نتیجه حاصل اولمایه‌جقدی . زیرا او آثار أجنبیه‌ده کوردیکم نیچه مبحثلرك یا کلیش بر معلومات ، یاخود ، محاکمه محصولی اولدیغی نیجه بوکون ثابت . ایشته بونلری شیمدی بعدالتتبع آکلایا بیلدم .

قالدی ، که آوروپا آرشیولرنده ، أرباب عرفان و اقتداریمزك

تتبع أده‌جكی پك چوق حقايق تاريخيه وَدقايق سياسيه محفوظدر. بر « بويوك عثمانلی تاريخی » ايچون ، غربك خزانهٔ عرفانلرنده مكنوز نيچه نيچه وقايع و دقايق بولونا بيلير، كه بوكون اونلری اخذ و اقتباس ايتمك‌ده وظايف أوليه‌مزدن صاييلسه بجادر . چونكه هر بری ، مصادف اولديغی زمانك ماهيت مخصوصه وَ پولیتیقیه‌سنی كوسته‌رير . بناءً عليه دوغرودن دوغرويه تاريخ مليمزه تعلق أدر شيلردر .

ماضيمزك ألواح كونا كونی .. رجال أسلافمزك ، ياخود ، أسلاف رجالمزك بر چوق احوال و خصوصياتنی آنجاق آرشيو دينيلن او منابع حقايقدن استنباط ايله‌ده آز چوق ميدانه چيقارا بيليرز . بونده آرتق تردد و تأخر ايتمه‌مليیز .

ديپلوماسی عالمنده ، مرويانك [ديدی قودی] بيله برموقع وَزمين مخصوصی واردر . وَ تتبعات تاريخيه‌جه بونلرك‌ده أهميتی وَ تأثيری انكاراولوناماز. خلاصهٔ كلام، بزم‌ايچون، ميدان تتبعات پك واسعدر . أرباب تتبع و مراقمز نه قدر چوق اولسه .. نشريات موجوده‌یی احاطه‌ده موفقيت، زمانه‌محتاجدر . شيمدی هنر ومعرفت ، لازمهٔ حميت .. آرتق طورمايوب بو زمانی طی و قطعه باشلامقدر .

*
* *

بو كتابده كوروله‌جك شيلر ، ترجمه، ياخود،اقتباس وتأليفدن عبارت دكلدر . معلومات تاريخيه‌مزی توثيق أده‌جك أوراقك عيناً نقلنده تردد اولونمامشدر .

شوراسی شیمدیدن بیانمه‌لیدر، که مندرجاتی ، معین برزمانه مختص اولمایه‌جق ؛ کلیشی کوزل فوائد سیاسیه وَ تاریخیه درج و قید اولوناجقدر .

آیاسته‌فانوسده : ١٠ تشرین ثانی ٣٢٤ ـ شباط ٣٢٥

خیرالدین

عهد مجیدی‌یه عائد بعض خاطره‌لر

جنت مکان عبدالمجید خان عهد سلطنتی ، حقیقةً وجوه عدیده ایله مغبوط الاعصاردر . خاقان مشار الیه ، طالعك پك بویوك وَمستثنا مظهریتلریله شرفدار اولمشدر . دور سلطنتی ، عثمانلیلغك أڭ مهم بعض وقایع سیاسیه‌سندن وجود بولمش پارلاق موفقیتلرله‌ممتاز بولونیور . اقتدارم اولسه‌یدی ، بودورك برتاریخ مکملنی تألیفه جرأت أیله‌ردم. نه چاره‌که عجزیمی بالذات معترف اولدیغمدن، بوشرف عظیمی أهلنه ترك أده‌رك ، یالکز تتبعات ومطالعات تاریخیه أثناسنده مصادف اولدیغم بعض وثایقی وَفقرات مخصوصه‌یی — اوزمانی تتبع أده‌جك ذواته مخصوص خاطره‌لر قبیلندن اولمق اوزره — شو برقاچ صحیفه‌یه صیقیشدیردم.

جنت مکان ، رشید پاشا کبی برنادرهٔ روزکارك وجودیله بختیار صایلیر ایدی . بوخارقهٔ سیاستك تدبیر عرفان وحکمتی ایله ، اوزمان، ملك وسیع عثمانیده جلوه پیرای ظهور اولان معالیٔ موفقیات، جداً وَحقیقةً حیرتلره لایقدر . دولت علیهٔ عثمانیه‌یی شهراه جدید مدنیتـه سـوق وادخال أدن ، آوروپا

عائلهٔ معظمهٔ دولیه‌سی میاننده موقع مخصوصنی احرازه ظفریاب أیله‌ین دورهٔ حکومت .. خاقان مشارالیهك زمان سلطنتی‌در .

قریم محاربهٔ مشهوره‌سندن اقتطاف اولونان ثمرات مهمه ، بیك دورلو مشکلات سیاسیه‌نك اقتحامیله حیز وجوده کلمش اویله قیمتدار موفقیتلردر، که بونلرك هر بری تاریخ دولتك خط زرین ایله‌یازیلاجق معالی مخصوصاتندن معدود اولمه‌سزادر .

أثنای محاربه‌ده، دول متفقه قوماندانلرینك طرف پادشاهیدن نائل اولدقلری تلطیفات وتشویقات بویوك خدمتلر، مهم همتلر انتاج أتمشدر .

بالفعل قریم محاربه‌سنه اشتراك أتمك اوزره درسعادته کلن وَپارسدن طولونه قدر سفیریمز طرفندن تشییع یاخود رفاقت أدیلن پرنس ناپولیون ایله لوندره‌دن کلن دوق دوکه‌مبریج ایچون نشاط آبادده کائن ساحلسرا وَ فرعیه دائرهٔ علیه‌سی تخصیص اولونمش ایدی .

پرنس ناپولیون ، قریم فرانسز باش قوماندانینك تدابیر وحرکات حربیه‌سنده، هیچ برموقع وصفتی حائز اولمادیغندن، بالفعل اشتراك أتدیکی (آلما) محاربه‌سی مظفریتندن صوکرا ـ خسته‌ایکی دولاییسیله ـ استانبوله‌دونمش، فرانسه‌سفارتخانه‌سنه مسافر اولمش ایدی .

تشرین ثانی ١٨٥٤ أواسطنده، اینکدرمان مظفریتی خبری آلنماسی اوزرینه، فرانسه سفارتی باش ترجمانی موسیو شه‌فه‌ر، برجمعه کونی سلاملق رسم عالیسندن‌صوکرا ، ذات حضرت

پادشاهی‌یه تبشیر کیفیت أتمش وَ بو مژده‌دن پك مسرور اولان
جناب پادشاه، پرنس ناپولیونی زیارت أده‌جکنی ترجمان موماالیهه
بیلدیرمشدر. پرنس ناپولیون، ایرته‌سی کونی، شه‌فه‌ری سرای
همایونه کونده‌ره‌رك، تشریف شاهانه‌دن دولایی عرض تشکرات
أیله‌مشدر . آنجاق، شه‌فه‌ر ، ذات حضرت پادشاهی‌نی سرایدن
چیقمق اوزره بولمش.. رکوب پادشاهی‌یه مخصوص آتلرده طوبخا-
نه‌یه کونده‌رلمش اولدیغندن ، سفارتخانه‌جه استقبال وقبوللرینه
عائد تدارکات وتهیئات ایفا أدیله بیلمك ایچون ، هیچ اولمازسه
ایکی ساعت تأخر بویورولماسنی عرض واسترحام أتمشدر . ذاتاً
سفارتخانه‌ده فوق‌العاده بر حاضرلق یاپیلاجق دکل ایدی .
چونکه امکان وزمان یوق ایدی. فقط أمثالی اولمادیغندن او آنه
قدر پادشاهك سفارتخانه‌یه کیتمه‌سی استبعاد اولونمش ، تردد
ایچنده قالمش ایدی.

« وقت معیننده، عبدالمجیدخان سفارت خانه‌یه کیده‌رك، سریاور
أدهم پاشا ایله ترجمان شه‌فه‌ر حاضر اولدیغی حالده ، پرنس ناپولیونله
ملاقاتده بولونمشدر. پرنس ناپولیون، أول بأول اینکه‌رمان غالبیتنه قدر
تعاقب وتوالی أدن صفحات حربیه‌یی، کندینه مخصوص برقدرت
عسکریه ایله ایضاح وتفصیل أیله‌مش؛ ذات شاهانه، بو معلومات مهمه‌یی
کمال دقت ومراق ایله دیکله‌مش وَ پك زیاده ممنون قالمشدر . بونك
اوزرینه پرنس، فرانسه‌یی تشریف ایله ایمپراطوری زیارت بویور-
مالرینی استرحام أیله‌مشدر . سلطان مجید مرحوم، ابتدا بو تکلیفدن
متحیر قالمش ایسه‌ده خوشنه‌ده کیتمشدر . مع‌مافیه حنکار
پرنسه برنیم وعدده بولونمقله اکتفا أتمشدر . شوقدر وارکه،

ایرتەسی کونی ، صلحك تقررندن صوکرا، فرانسەیە برسیاحت اجراسی تصورنده بولوندیغنی بعض بندکانند سویلەمشدر . »

پرنس، ایکی آیدن زیادە فرانسە سفارت خانەسندە مسافر قالمشدر . او آرەلق سفیر یوق ایدی . برمصلحت کذار وار ایدی . بوذاتك، خصوصی اشعاراتنە نظراً ، پرنس ، کیجە کوندوز دارالحرب وَسفارت آرەسندەکی مخابرات ایلە توغل وَحرکات عمومیۀ عسکریەیی بحقٍ تنقید ومؤاخذە أدییوردی. وَفی‌الحقیقە بوانتقاداتندەکی اصابتی‌دە، بری برینی ولی‌أدن وقایع رتبۀ بداهتە چیقارییور ایدی . آنجاق بوحاللر ، مشکلات حربیەیی اصنعافدن باشقە برشیئەیاراماديغندن، ایمپراطور، کندیسنە، پارسە عودت أمرینی ویرمشدر .

شوصیرادە، احوال کیتدکجە کسب وخامت أدییورایدی . ایمپراطور ناپولیون ، محاربەنك بر آن اول بیتیویرمەسنی بکلەیوب طورورکن ، هر کون بیك دورلو مشکلات چیقیور ایدی وَهر غلبە چالندقجە، میدان حربدە برچوق قهرمانلر قربان اولوب کیدییورایدی. بونکلەبرابر سیواستاپول بردورلو فتح أدیلەمەیور ایدی .

ناپولیون ، بالذات قریمە کیدوب قوماندانلق أتمەیی تصور أیلەدی . بوتصور ، تلاش وأندیشەلرە سبب اولدی. انکلترە ، فرانسەایمپراطورینك دارالحربدەدول متفقە عسکرینە قوماندانلق أتدیکنی طبیعی ایستەیەمزایدی . فرانسزدیپلوماتلری ایسە، تصور واقعك دوست دولتلرجە مظهراولاجغی صورت تلقیدن دولایی، پك أندیشناك ایدیلر . لکن ایمپراطور، بودیپلوماتجەدوشونجەلرلە

مقيّد اولا بيليرمى ايدى؟ اونك دوشونديكى برشى وار ايدى : سيواستاپول !

بيك دورلو فدا كارلقلر اولويور .. بيك دورلو قصورلر ايشـيديليور ايدى. بونك ايچون بالذات دارالحربه كيتمك .. بالذات حرب أتمك ... قطعياً أمين اولديغى نتيجـهٔ ظفرى استحصال أيلهمك ايستهيور ايدى . ناپوليونك برچوق پروژه‌لرى ، ياخود ، غائلهلرى داها وار ايدى . شو غائلهيى آرهدن چيقاريويرمك ايستهمهسى پك طبيعى دكلمى ايدى ؟

بو سياحت تصورى ، فرانسه خارجيه نظارتنده .. أركان عسكريه آرهسنده ، غايت آلت پردهدن ،كمال أهميتله موضوع بحث اولويور وَ برچوق محذورلر كوروليوردى. حتى قريم محاربهسنك ، روسيانك مغلوبيت قطعيهسيله ختام پذير اولاجغنده ذرّتما شبههسى اولمايان رجال سياسـيه وَ عسكريه ، ايمپراطورك بالذات قوماندا أدهجكى بر محاربهده ، قسماً وَموقتاً بر مغلوبيت وقوعى احتمالنى درميان ايله بونك وخامتنى دوشونمكدن خالى قالامايور ايدى . لكن اوچنجى ناپوليون ، بويله أنديشهلرهقولاق آصهجق برحالده دكل ايدى .

پارس سفيرى ولى‌الدين رفعت پاشا ، قبل‌الانفصال ، ايمپرا- طورك بوقرارينى باب عالى‌يه يازمش‌اولاجقدر . فرانسه خارجيه ناظرى دروئين دولوييس ، درسـعادت سـفارتنه برشى يازمق ايستهمهديكى حالده ، ايمپراطور ، سراى مديرى ميرالاى « بهويل » نام ذاتى مأمور أدهرك ، اقامتلرى ايچون ياپيلاجق ترتيباته باقمق اوزره ، استانبوله كوندرمشدر.

بهویل ، استانبوله کلش وَ شهفهرله برابر، بالدفعات، حضور پادشاهی‌یه قبول اولونمشدر . به ویلك تبلیغاتی ایمپراطورك زوجه‌سی ایله برلکده درسعادته کله‌جکنی وَکندیسی دارالحربه کیده‌جکنی ، ایمپراطوریچه‌نك استانبولده مسافرته قالارق زوجنی بکله‌یه‌جکنی متضمن ایدی. ذات شاهانه، متفق محترمی اولان فرانسه حکمدارینك نیت واقعهٔ دوستانه‌سندن پك زیاده اظهار ممنونیت أتمش وَ ایمپراطورایله ایمپراطوریچه‌نك اقامتلرینه، بالذات اقامت بویوردقلری سرایك برقسمنی ترك وتخصیص جهتی وارد خاطر اولمشدر. آنجاق موسیو بهویل، تخصیص وتفریق أدیله‌جك دائره‌یی کزوب کوردکدن صوکرا ، بوکا امکان اولمادیغی آکلاشیلدیغندن ، بارادهٔ سنیه بوتون سرایلری کزمش وَبالطبع لیمانده‌کی قصر عالی‌یی ترجیحاً انتخاب أیله‌مشدر [١] . بونك اوزرینه، قصرمذکورجوارنده لزوم کورولن برچوق کوشکلرك، بنالرك همان انشاسنه باشلانمشدر .

پادشاه ، ناپولیون کبی بویوك برحکمدارك زیارتنی کمال مباهات ایله قبول أده‌جکنی وَبوزیارتك، هرایکی حکمدارك صحایف تاریخیه‌ده ، برآره‌ده ، یادناملرینه وسیله اولاجغندن پك ممنون بولوندیغنی بهویله اشعارأتدیردیکی کبی، تدارکات واستحضارات لازمه‌یه بالذات امالهٔ لحاظهٔ نظارت بویورمشلردر .

ذات شاهانه‌نك نزاکت وظرافتی، فرانسزلرجه، اون بشنجی

---

[١] بو سرای، رشید پاشا مرحوم طرفندن مبالغ کلیه صرفیله وجوده کتیرلمش ، بالآخره خاقان جنت‌مکان طرفندن مبایعه بویورولمش ایدی .

لوئی یه قیاس ایله یادو تقدیر اولونیوردی. عبدالمجید خان، فوق العاده حسن طبیعت صاحبی اولدیغندن، مسافر مکرملرینك اقامتگاهلرینی تزیین وتنظیم خصوصنده کی اعتنای مخصوص، خارق العاده درجه لرده ایدی. ایمپراطوریچه اوژه‌نی نك یاتاغنه قونولاجق جیبنالك، سراپا نادیده الماسلرله دونانمش ایدی. ایمپراطور ایله زوجهٔ محترمه سنك دائره لرینه، تا سلطان مراد اولدن انتقال ایتمش و اول وقته قدر سرای خلقنه بیله مجهول قالمش اویله قیمتدار و نادیده نفایس اشیا وضع اولونمش ایدی، که بونلری بالذات کیدوب کورن سفارت مأمورلری [« الف اللیل و اللیله » نك حقیقةً تجسم ایتمش برصحیفه سنی کوره جکسنز !] دییه‌رك اعتراف حیرت ایتمشلردر.

بو زیارت خبرلری و سرای تدارکاتی، برمدت، درسعادتده مدار یگانهٔ بحث ومقال اولمش ایدی.

استانبول اهالیسی، بویله حکمداران زیارتلرینه آلیشمامش ایدی. خصوصیله ناپولیون، قریم محاربه سی دولاییسیله، عثمانلیلر نظرنده غایت پارلاق برموقع قازانمش ایدی. بونك ایچون هرکس سه‌وه سه‌وه ناپولیوندن بحث ایدییور.. استانبوله کله جکنی، بالذات حربه کیده جکنی، و النهایه ایش بیتیویره جکنی دوشونه‌رك سه‌وینیور ایدی. فرنك عائله‌لری ایسه، عثمانلی پادشاهنك فرانسه ایمپراطوریچه سنه ناصل قول ویره جکنی، ایمپراطوریچه نك حرم همایونه ناصل کیده جکنی موضوع بحث ایده‌رك عادتا استبعاد درجه لرینه قدر وارییورلر ایدی. حالبوکه ایمپراطورك کله جکی، ایمپراطوریچه نك برلکده بولوناجغی ایکی

سرای حکمداری آره‌سنده تقرر أتمش شیلر ایدی .

پارس سفارتی مصلحت کذاری محمد حلیمی أفندی، فرانسه حکومتندن یانکز تبلیغ رسمی‌یه منتظر ایدی . ایمپراطورده ویانه‌قونفه‌رانسنك قرارینی،داها دوغروسی، قرارسزلغنی بکله‌یور ایدی . ذاتاً لوندرا وَپارس قابینه‌لری ، قونفه‌رانسلرك نتیجه‌سز قالاجغنه شبهه أتمه‌یور ایدی . مع‌مافیه انتظار ضروری ایدی .

١٦ نیسـان ١٨٥٥ ده ایمپراطور وَایمپراطوریچه لوندرایه کیتدیلر. قرالیچه ویقتوریا، انکلتره‌نك خصم أکبری اولان بویوك ناپولیونك یکنی ایله وَبونك زوجه‌سی ایمپراطوریچه اوژه‌نی ایله ملاقاتدن اوقدر ممنون وَخصایص ممتازه‌لرینه اویله مفتون اولمش که بالدفعات بونی اعترافدن چکینمه‌مشدر. فرانسه ـ انکلتره اتفاقی حاضرلایان لوردپالمه‌رستون ، زوجه‌سیله برابر ، قرالیچه‌نك وَانکلیز ملتنك اوچنجی ناپولیونه اماله‌سنه بذل مساعی أتمشیدی . ملاقات واقعه، اومساعیٔ حکیمانه وَدورأندیشانه‌نك نتیجهٔ موفقیتی ایدی. لکن ایمپراطورك قریمه عزیمتی تصوری .انکلیز دیپلوماتلرینی دوشوندیرییور ایدی . ناصل که فرانسزلرده ایسته‌مزلر ایدی . حتی مارشال قاسته‌للان، بو تصوری ایشیدنجه متأثر اولمش : « روسلر حاضرلانمامش بولوندیغی صیراده کیدیله بیلیر ایدی . لکن شیمدی مهلکدر » دییه فکرینی سویله‌مکده تردد کوسترمه‌مشیدی .

قرالیچه‌ویقتوریا ایسه،ایمپراطورك قریمده وجودی، انکلیز باش قوماندانی وَ عسکری ایچون باعث مشکلات اولنقله برابر موقعاً کندیسـنك مهالك عدیده‌یه معروض قالاجنی فکرنده

ایدی. قرالیچه بورالرینی معیت ایمپراطوریده بولونان ماره‌شال
وایانه‌ده سویله‌دی وَ : « ایمپراطوره بعض اخطارلرده بولونمایه
جسارت أتدم » دیدی . حال بوکه ماره‌شال ده ایمپراطورك
فکرینه مخالف اولدیغندن : « جسارت أدیکز ، مادام ، جسارت
أدیکز » دیه‌رك قرالیچه‌یی تشویقدن خالی قالمادی . غریبدر، که
بو اخطاراته رغماً ایمپراطور، ینه فکرنده ثابت وَ مصر قالییور ایدی.

حلیمی أفندی، بر مکتوبنده دییور، که :

« ایمپراطور، یارینکی پازار کونی لوندرایه کیدییور. اوراده »
« برقاچ کون قالوب عودتنده قریمه کیتمك نیتنده‌در . بونك »
« ایچون، مأمورین عائده‌سی طرفندن، شیمدیدن تدارکات سفریه‌یه »
« باقیلیور . لکن نه وقت کیده‌جکلری هنوز رسماً تعین »
« أتمه‌مشدر . هرحالده بوایش ویانه‌ده بولونان مجلس مکالمه‌نك »
« مذاکراتنه موقوفدر . مذاکرات واقعه‌نك قریمه عزیمت »
« تصورینی تأخیره سبب اولاجغی مأمول دکلدر . مایس فرنکی »
« غره‌سنده (؟) پارسده سرکی کشاد أدیلوب انکلتره قرالیچه‌سی »
« او أثناده پارسده حاضر بولوناجق وَ بعده ایمپراطور شهر »
« مایسك أواسطنه دوغرو قریمه متوجهاً حرکت آیله‌یه‌جکدر . »

دیکر بر مکتوبنده ده دییور، که :

« ایمپراطور، لوندرادن عودت أتدی . شهر مایسك بشنده »
« قریم جانبنه کیتمك اوزره بوطرفدن حرکت آیله‌یه‌جکلری »
« روایات وتدارکات واقعه‌دن استدلال اولونیور ».

شو مکتوبلردن‌ده آکلاشیلیور، که ایمپراطور، تصورندن
وازکچمه‌مش ایدی .

استانبولده، تصور و واقعك عقده‌ئ تأخره اوغراياجغى كيمسه‌نك خيال وخاطرندن كچمزايدى. باب عالى، ايمپراطور وايمپراطوريچه‌نك صورت استقبالارينه دائر مفصل برپروغرام تنظيم و ترتيب أتمشيدى. حتى مشار اليهمانك بحراً كله‌جكلرى جهتله ازميره اوغرامالرى ملحوظ بولونديغندن، اوراجه‌دخى تداركات واحترامات لازمه ايفاسى تقرر أتمش ايدى .

ايمپراطور وايمپراطوريچه، دارالسلطنت سنيه‌نك قاپيسى اولان بحرسفيد بوغازنده [چاناق قلعه] سرعسكر پاشا وخزينۀ خاصه ناظرى داماد على غالب پاشاطرفندن استقبال اولوناجق .. ذات شاهانه، معيتنده وكلاى دولت اولديغى حالده، واپورهمايون ايله سراى بورنى پيشگاهنده مسافرين كرامى بكله‌يه‌جك .. اورادن برلكده سراى عالى‌يه كيديله‌جك .. شوصيراده بوتون طابيه‌لردن يوزر پاره طوپ آتيلاجق . . دونانماى همايون حكمداران حضراتنى سلاملاياجق .. محاربه سببيله « كاپيتلوجه عساكرشاهانه موجود اولماديغندن» خاصه ونظاميه ومصر وتونس عساكرندن موجود بولونان برقاچ طابور عسكره رسم كچيد اجرا أتديريله‌جك .. ألحاصل دولتك متفق محترمى وشان واستقلال عثمانينك محافظه‌سى أمرنده هردورلو فداكارلغى كوزه آلديرمش اولان بردولت معظمه حكمدار مكرمى حقنده نه‌كبى معاملات متمايزۀ احتراميه ومراسم فائقۀ اكراميه ياپيلمق ممكن ايسه مع زيادة ياپيلاجق ايدى. حتى حرم همايونده ايمپراطوريچه‌يه ترجمانلق أتمك اوزره هيأت سفرايه منسوب مادام ايسته‌پوويچ ، سفارتله بالمذاكره، انتخاب قيلنمشيدى .

ایمپراطوریچه اوژه‌نی ایسه، ناپولیونك عزم وقرارندن پك ممنون كورونیور ایدی . باخصوص استانبولده‌كی تدارکات واستحضارات ، تخصیص اولونان سرایده بذل واسراف أدیلن ترتیبات وتزیینات موسیو به‌ویل طرفندن عرض اولوندقجه بر آن أوّل بورایه كلمك ، هرشیئی كوزیله كورمك ایسته‌یور ایدی . انكلتره قرالیچه‌سنك ، أركان دولتك اخطار أیله‌دیكی شخصی أندیشه‌لر ، طاتلی بر رؤیایه منجر اولان تصوّری اصلا اخلال أده‌مه‌مشیدی . استانبول، بوغاز ایچی غربلیلر ایچون برخزینهٔ لایفنای لطافت، پادشاه سرایی ایسه بردفینهٔ یكانهٔ نفاست ایدی . بونی كیم كورمك ایسته‌مز !

نه چاره‌كه، بیك دورلو دیپلوماسی دوشونجه‌لری .. دوست أندیشه‌لری ناپولیونی قرارندن واز كچیره‌مه‌دیكی حالده، پارسده پیانوری نامنده بر ایتالیان آنارشیستك سوء قصده تصدیسی قرار واقعی زیروزبر أتمه‌یه سبب اولمشدر . بونددده آلك زیاده ایمپراطوریچه اصرار أتمش وَ حقیقته اقتران أتمك اوزره بولونان حال ، فقط غایت طاتلی برخیالدن عبارت قالمشدر.

*
* *

ایمپراطور وَایمپراطوریچه‌نك تأخر سیاحتلری قطعیاً آكلا. شیلنجه، باب‌عالی. ولی‌الدین پاشایه خلف اولان محمد جمیل بكی پارسه كوندرمش ، استانبولده فرانسه سفیری صفتیله موسیو طووه‌نه‌ل كلمشدر .

محمدجمیل بك،فرانسه‌ده ،مأمولدن زیاده نائل حرمت ومحبت

اولمشدر . ناپولیون، سفیرمزك رسم قبولنده ایراد ایتدیکی نطقده:

« ایلچی بك ، ذات شاهانه‌یه اولان اخلاصمی وَ دولتنك محافظهٔ »
« استقلالی ایچون. انکلتره ایله صرف مساعی ایله دیکمی بیلیورسیکز »
« ایسته‌رم، که تورکیا هم مستقل ، هم صاحب قوت وشوکت »
« اولسون. سفارته انتخاب اولونان ذاتك، برچوق احوالده مملکتنه »
« عرض خدمات ایله‌ین بر بیوك آدمك اولادی اولماسندن »
« ایسه ممنونم » دیمشدر .

طوووه‌نه‌ل ایسه غایت درایتلی بر دیپلومات اولدیغندن وَ ایکی حکمدار آره‌سنده‌کی ودّ وخلوصی پك کوزل تقدیر ایتدیکندن، فوق العاده تأیید مناسباته خادم اولمشدر .

عبدالمجید خان، فرانسه‌یه قارشی او درجه صمیمیت حاصل ایتمش ایدی، که لژیون دونور نشانی اخذ وقبولده تردد کوسترمه‌مشدر. پادشاهك بو موافقتی پك چوق جالب دقت ایدی .

بعض سفرای اجنبیه، متبوع مفخملرینك بر نشانی قبول ایتدیرمك ایچون اوّلجه چالیشمشلر وَ موفق اولامامشلر ایدی . حتی برقاچ سنه اوّل، پورته‌کیز قرالی طرفندن نشان کلدیکی حالده اعتذار اولونمش ایدی .

نشانی استحصال ایچون خارجیه ناظری قونت واله‌فسکی‌یه مراجعت ایدن طوووه‌نه‌ل، درحال جواب موفقت آلمش ؛ مراسم فوق العاده ایله ذات حضرت پادشاهی‌یه تودیع ایله‌مشدر .

عثمانلی پادشاهنك ایلك قبول ایتدیکی بو نشان ایدی. بونك اولوقته قدر امثالی کوروله‌مدیکندن ، مراسمده فوق العاده دیمك ایدی . فقط حقیقتده باشقه بر فوق العاده‌لك داها وار ایدی . فرانسه

سفیرینی سرای همایونه ایصال أدن سلطنت آراباسی، آزوقت
اول بالذات ایمپراطور ناپولیون ایچون یاپدیرلمش اولان آرابا
ایدی . سرایده رسم استقبال، بالذات صدر اعظم عالی پاشا
وَ وکلای دولت طرفندن اجرا قیلنمشیدی .

طوونهل: « برفرانسه حکمدارینك برعثمانلی حکمدارینه
درجهٔ حرمت ومخادنتی، بویله پارلاق صورتده ـ ایلك دفعه
تظاهر أتدیکنی » تذکار أتمش ؛ بونك اوزرینه خاقان جنت
مکان، غایت علوی بیانات ایله مقابلهده بولونمقله برابر، سفیریده
مستغرق من والتفات أیلهمشدر .

ذات شاهانه فرانسزجهیه واقف اولوب ، پك کوزل تکلم
وَ « دهبا »غزتهسنی منتظماً مطالعه أدرلردی. بناءً علیه طوونهل،
بیاناتنك دوغرودن دوغرویه تأثیراتنی کورمکله مفتخر اولور
ایدی .

ناپولیون ، محظوظیت سنیهیی حاوی نامهٔ همایونی عرض
وتودیع أدن محمدجمیل بکه : «طرف شاهانهدن نشانك حسن قبول
اولونماسندن دولایی بیان ممنونیت وَ بونشانی داها أول ویرمهدیکنه
بیان تأسف » صورتیله ابراز اخلاص أیلهمشدر .

سریاور أدهم پاشا، رسم تعلیقده طوونهل ایله کوروشدیکنده،
دیمش که :

« عثمانلی حکمدارلری ، شیمدی یه قدر یالکز نشان »
« ویرمشلر؛ لکن کندیلری آلمامشلردر. بودفعه وقوع بولان »
« معاملهٔ استثنائیه ، ایکی مملکت اتفاقنك برهان مطلقیدر . »
« ذاتاً فرانسز نشانینك برمزیت مخصوصهسی واردر، که، بوده »

« بوتون أديان ومذاهبك أمر أتديكی «ناموس» و «شرف» ه »
« نسبتيدر . بوايسه دوغرودن دوغرويه حمايت صمدانيه‌يه »
« مودوع اولوب برمذهبه مختص دكلدر . بونك ايچوندر، كه »
« له ژيون دونور ، ديكر آوروپا نشانلرندن باشقه‌در. »

*
* *

١٢٧٣ ده انكلتره قراليچه‌سی ويقتوريا طرفندن مشهور (ديز باغی) نشانی اهدا قيلنمشدر .

*
* *

صدراعظم عالی پاشا، قونغرده ده بولونمق اوزره پارسه كيتمش ايدی .

فرانسه‌سفيری طوووه‌نه‌ل، ٤ شباط ١٨٥٦ده سفارتخانه‌ده بويوك برباله ويردی. عبدالمجيدمرحوم، بالذات بوباله عزيمتله بوس بوتون جهانی حيرتده براقدی . عوام وخواص حقيقةً متحير ايدی. پادشاهك بوعزمی، يالكز مثلی غيرمسبوق دكل، غير متصور برشی ايدی .

برمقصد مخصوص تعقيب أدن عثمانلی حكمداری، بلاتردد، مرصع له‌ژيون دونور نشـانی حامل اولديغی حالده، فرانسـه سفارت خانه‌سنه كيتدی . ياورمخصوص، تشريف شاهانه‌يی خبر ويرنجه. سفير وفرانسز جنراللريله ديكر امرای عسكريه، سفارت خانه قاپيسنه قدر استقباله شتابان اولديلر . رسم استقبالده خاصه وبحريه عساكر شاهانه‌سندن ماعدا، او آرهلق استانبولده بولونان فرانسز عسكرلرينك مختلف آلايلرندن مركب وكزيده برهيأت عظيمه عرض سلام واحترام أتدی؛ فرانسز عسكری موزيقه‌لری

يك آهنك اولارق عثمانلى مارشنى طنين انداز ايله‌دى .
سفارت خانه سراپا نورلر ايچنده مستغرق ايدى . خاقان مرحوم،
بر مدت، سفارتخانه‌نك بر صالوننده سفير ايله يالكزجه قونوشه‌رق،
فرانسه دولتنك وَ ناپوليونك سلطنت سنيه‌لرى حقنده‌كى آثار
مخالصت ومودتندن بحث ايله بيان ممنونيت وشكران ايتمش ؛
بعده قونغره‌ده مرخص أول صفتيله حاضر بولوناجق اولان
صدراعظم عالى پاشانى، نام همايونه اولمق اوزره، ايمپراطوره توصيه
ايتمه‌سنى ايلچيدن التماس بويورمشدر. سفير، تشريف شاهانه‌دن
ذاتاً پك مفتخر و متشكر اولديغى حالده، خنكار، نام همايونه
منسوب اولان نشان عالى‌دن بر قطعه‌سنى ده اهدا وَ تصويرينى
يادكار اولارق ويره‌جكنى باشقه‌جه بيان و تبشير بويورونجه
ايلچى بوتون بوتون منتدار قالمشدر. بونك اوزرينه، پادشاه، بوتون
سفراى اجنبيه وَ فرانسه وَ انكلتره جنراللرى ايله وكلانك وَ رجال
دولتك منتظر اولدقلرى صالونلره كچه‌رك جمله‌يه آيرى آيرى
بذل التفات وَ بويوك ايلچيلرله آيرى آيرى ملاقات
بويوردقدن صوكرا، بالو صالونه كيرلدى . بر ساعت قدر
دانسلرك تماشاسنى متعاقب ؛ حضارك جمله‌سنى تسخير أده‌جك
مأثر نوازشكارى‌يى شاهانه بر صورتده ابذال بويوردى . بعده
بر أسب صبا رفتار ايله عودت سنيه وقوع بولدى .

خارجيه ناظرى قونت واله‌فسكى يه يازيلان بر مكتوبده،
شرف پادشاهى‌يه اولارق ويريلان بو بالونك فوق العاده پارلاق
بر موفقيت ايله هيئات سفرانك دخى مغبوطى اولمش اولديغى وَ بندكان
شاهانه‌دن حتى قيزلر اغاسنك حاضر بولونديغى محكى كورولمشدر .

ناپولیون، بو نزاکت پادشاهی یه، عین درجه نزاکت و مخالصتله مقابله‌ده بولونمشدر :

١٠ نیسان ١٨٥٦ یه مصادف پنجشنبه کونی آقشامی ، پارس سفارت سنیه‌سنده بویوك بر بالو ترتیب اولونمش و ایمپراطور بویوك اونیفورما ایله وَ سلطنت آرابالریله اورایه کیده‌رك بر بوچوق ساعت قالمشدر . ناپولیون ، قونغره بزنجی عثمانلی مرخصی صدر اعظم عالی پاشا ایله سفیر محمد جمیل بکی ، ذات شاهانه حقنده‌کی خلوص و موالاتی تکرار ایله برابر ، آیری آیری تلطیف اتمشدر .

هنوز سفارتخانه‌مزده بر حکمدار قبول اده‌جك اشیای لازمه موجود اولمادیغندن ـ عالی پاشانك باب عالی‌یه وقوع بولان توصیه وَ اخطاری اوزرینه ـ کوموش وَ بللور وَ پورسه‌لن طاقملریله خدمه ألبسه‌سی کبی لوازم أساسیه ایچون دولتجه یوز اللی بیك فرانق حتی داها فضله صرفنه مأذونیت ویرلمش وَ بنانك بوتون تنظیمات و تزیینات و تنویراتی، بالذات ایمپراطورك دخی صورت مخصوصه‌ده تقدیر و استحسانلرینه لایق کورولمشدر .

بالو، رسمی اولدیغندن بوتون رجال حکومت وَ سفرا دخی رسمی ألبسه ایله حاضر بولونمشلردر

قونغره اثناسنده وقوع بولان بو زیارت رسمیهٔ حکمداری وَ بالخاصه ایمپراطور طرفندن پك زیاده صمیمیت اظهاری، پارس محافلنده حسن تأثیر عظیم حاصل اتمش وَ بالونك رونق و لطافتی ایسه سفرا وَ کبار صالونلرنده ورد زبان اولمش ایدی .

*
* *

سلطان مجيد مرحوم ، موسمه كوره تبديل اقامتكاه أدرلر ايدى . يازين بر قاچ آى بكلربكى ساحلسراينده امرار وقت بويوروزلر؛ بعده چراغان سراينه كچرلر؛ ايسته دكجه ده طونه باغچه يه كليرلر ايدى .

سرايدن سرايه نقل وقوع بولديغى زمان ، أركان دولت ، بالخاصه اورايه كيدوب ذات شاهانه يه عرض تبريك قدوم أدرلر ايدى . ييلديز موقعنده وَ آياسته فانوس ساحلنده ايكى اوفاق قصر همايون وار ايدى . بونلرده تنزه و صيده مخصوص ايدى .

آره صيرا باب عالى يه كيده رك مجلس وكلا مذاكراتنده بالذات حاضر بولونمق وَ بعضاً اوراده أمرلر ويرمك معتادلرى ايدى .

قيشلاى همايونلرى ، ترسانه يى ، البسه آنبارلرينى بالذات كيدوب كزرلر وَ هر شيئى عين اليقين كورورلر ايدى .

جوامع شريفه ده اجازت مراسمنده وَ مكاتب عسكريه امتحانلرنده ده اثبات وجود بويورورلر ايدى . اكثريتله تشريف بويورولان قصر على ، طوبخانه قصرى ايدى . بعض ولايانه سياحت همايونلرى پك كوزل خاطره لر بيراقشدر . بو ميانده جزاير بحر سفيد سياحتى شايان تخطردر :

٢٠ رجب ١٢٦٦ جمعه ايرته سى كونى چراغان سرايندن (طائف) واپور همايونه عزيمت وَ مارماره يه متوجهاً حركت أتمشلردر . واپورده وكلا؛ علما وَ رجال مأمورين عرض وجائب تشييع وتعظيم ايله مشدر . رفاقت شاهانه ده ولى عهد سلطنت عبدالعزيز أفندى ايله مراد أفندى وار ايدى . سرعسكر رضا پاشا، طوبخانه مشيرى فتحى احمد پاشا وَ تجارت ناظرى اسماعيل

پاشاده معیت سنیه‌ده ایدیلر. او گیجه مارمارهلیماننده قالنه‌رق، پازار کونی آقشام اوستی، لیمنی آطه‌سنده کبار أهل اللهدن مصری حضر-تلرینك تربه‌لری زیارت وَ لیمنی نك کوروله‌جك یرلری سیروتماشا بویورولمشدر. ایرته‌سی صباح اورادن حرکتله صالی کونی بوتون عثمانلیلرك محبوب جانی اولان کرید جزیرهٔ جهان قیمتنه مواصلت اولونمشدر.

حضرت پادشاه، أوّل با ول سودا لیمانی تشریف وَ اورادن خانیه‌یه عزیمت بویورمشلردر. قدوم شهریاری‌یه منتظر اولان بویوك کوچوك، شهرلی وَ کویلی بوتون أفراد اهالینك ناصیه‌لرنده لمعان أدن مأثر فخر وسرور، ذات شاهانه‌یی لبریز نشاط وتأثر أیله‌مشدر.

بر گیجه خانیه والی قوناغنده وَ بر گیجه خانیه خارجنده‌کی قصرده قالدقدن صوکرا پنجشنبه کونی لیمانه عودت وَ اوراده ایکی گیجه واپور همایونده اقامتله لیمانك قلعه‌سنی وَ هرجهتنی تماميله زیارت بویورمشلردر.

جمعه ایرته‌سی کونی رتمویه اوغرانیلارق دوغروجه قندیه‌یه تشریف بویورولمش وَ اوراده‌ده ایکی کون قالنمشدر. جزیره‌نك نقاط عدیده وَ مهمه‌سی شو صورتله پادشاهانه مشمول نظر اولدیغی أثناده هر یرده اعلان سرور وشادمانی أدیلیور.. برچوق أشراف ومعتبران مملکت، هر کون حضور همایونده بولونمقله مباهی اولویور ایدی. هر یرده شاهانه احسان، پادشاهانه التفاتلر ابذال بویو-رولیور ایدی.

صالی کونی قندیه‌دن حرکتله ایرته‌سی صباح رادوسه

مواصلت بویورولمشدر. خدیو مصر عباس پاشا، جزایر بحر سفیدی تشریف همایون وقوعنی خبر آلیر آلماز رادوسه گلمش ایدی .

ذات شاهانه بوندن ممنون اولارق کندیسنه برقطعه امتیاز نشانی ویرمشدر. جمعه ایرته‌سی رادوسدن قالقیلارق مارماریس، سونبه‌کی، بودروم ، استانکوی، سیسام، قوش آطه‌سی اوکنده توقفله بعض یرلر منظور شاهانه اولمش .. صالی کونی آقشامی ساقیز جزیره‌سنه مواصلت قیلنمشدر .

جناب پادشاه ساقیزده ، قائممقام قضا سجودی أفندینك قصبه خارجنده کائن قله‌سنده اوچ کیجه مسافرتدن وَ جمعه نمازینی نام همایونه نسبتله مجدداً انشا بویورولان مجیدیه جامعنده أدا ایتدکدن صوکرا چشمه وَ اورلادن چپله‌رك جمعه ایرته‌سی صباحی ازمیره کیدلمشدر . ازمیرده اوکون آقشامه قدر قالنمش وَ آهالیٔ معتبره ایله قونسولوسلر حضور عالیده شرفیاب مثول اولمشدر .

پازار کونی بوزجه آطه‌دن مرور ایله کلیبولی‌یه تشریف همایون وقوع بولمش وَ بوراده قطب العارفین یازیجی زاده محمد أفندی وَ احمد بیجان حضراتنك تربه‌لری زیارت وَ محمد افندی قدس سره‌نك کراماتی مصور منظومه‌لری آیریجه مشمول لحاظهٔ دقت بویورولمشدر .

سیاحتك یکرمی دوردنجی پازار ایرته‌سی کونی، عبدالمجید خان، پای تخت سلطنته عودت بویورمشلردر . والده‌لری وَ سائر أولاد همایونلریله وکلا وَ علما وَ رجال دولت طرفندن آیاسته‌فانوس ، زیتون برونی ، یدی قله موقعلرندن استقبال اولونمشلر وَ

جمله‌سی واپور همایونه آلدیریلوب آیری آیری مظهر التفات وتلطیفات اولمشلردر .

آفراد ملتك وَ عموم مكاتب طلبه‌سنك صوك درجه‌ده صمیمیت ومحبتله رسم استقباله شتابان اولماسی، استقبال طوپلرینه ضمیمه اولارق رسم سلامه مأمور قطعات عسكریه‌نك نوبت آتش اجراسی ، كیجه تنویرات كونا كون ایله بوتون دار سلطنتك بر نور دریاسنه غرق اولمش بولونماسی اونودولمایه‌جق خاطرات مایه‌دندر .

*
* *

اوزمانك بعض خصوصیات احوالنی مصور اولدیغی جهتله نشریات رسمیه‌دن انتخاب واقتباس اولونان بعض خط همایونلری عیناً وَحرفیاً نقل ودرج أدییورز :

﴿ بنم وزیر درایتسمیرم ﴾

﴿ خارجیه ناظری رفعت پاشانك امورمأموره‌سنی لایقیله ﴾
﴿ اداره ایده مدیكی معلوم شاهانه‌مز اولوب حالبوكه نظارت ﴾
﴿ مذكوره‌دولت‌علیه‌مزك‌مأموریت‌جسیمهٔ معتاسندن‌اوله‌رق ﴾
﴿ هر برمواد ومتفرعاتنك حسن تسویه ورؤیتنه اقدام وغیرت ﴾
﴿ اولنمسی لازمه‌دن بولنمش وبوجهتله مشار الیهك عزلیله ﴾
﴿ یرینه مقدم وانتخاب جر بزه‌دن برمناسبنك نصب وتعیینی ﴾
﴿ ایجاب ایتمش اولدیغنه بناءً بودفعه مشار الیه نظارت مذكوره‌دن ﴾
﴿ عزل اولنه‌رق سابق تجارت ناظری صارم افندی اوصاف ﴾
﴿ مذكوره ایله متصف اولدیغندن كندوسنك رتبه‌سی كما كان ﴾
﴿ حائز اولدیغی رتبهٔ اولی زاده‌سنده اولمق وفقط نظارت ﴾

﴿ مذكوره مأموريت مستقلهٔ جسيمه‌دن بولنمسی جهتله صدارت ﴾
﴿ مستشارلغنك مافوقی اعتبار اولنمق و ركاب شاهانه‌مز رسملرنده ﴾
﴿ دخی بولنمق اوزره افندیٔ مشار اليهك خارجيه ناظری نصب ﴾
﴿ وتعيينيله حضور ملوكانه‌مزده مأموريتی اجرا اولنمش اولمغله ﴾
﴿ اولوجهله مأموريتی اعلان اولنه‌رق دفتر تشريفاته دخی قيد ﴾
﴿ ايتديرلسون و بوكا نظراً خارجيه مستشارلغنك بالطبع ﴾
﴿ لزومی قالمامش ومستشار عالی افندی دخی لوندره سفارتنه ﴾
﴿ مأمور اولنمش اولديغندن مستشارلق مذكور الغاقلنسون ﴾
﴿ ومشار اليه رفعت پاشانك دخی خانه وساحلخانه‌سنده اقامت ﴾
﴿ ايلمسی كندو طرفنه بيلديرلسون ﴾

فی ٨ ايلول سنه ٥٨ صالی

*
* *

﴿ نیم وزیر حمیتمیرم ﴾

﴿ مجلس احكام عدليه‌مز رئيسی بولنـان نافذ پاشـا ﴾
﴿ بو دفعه بالايجـاب رياست مذكوره‌دن عزل اولنمش اولنسيله ﴾
﴿ يرينه آخر مناسب ذاتك مأموريتی لازم كلمش ومجلس ﴾
﴿ مزبور اعضـاسندن احمد فتحی پاشـانك درايت ﴾
﴿ واستقامتی معلوم شاهانه‌مز اوله‌رق حقنده محاسن توجهات ﴾
﴿ ملوكانه‌م بركمال اولوب رياست مذكوره مصـالحنی دلخواه ﴾
﴿ شـاهانه‌مز وجهله حسن اداره ايتمسی مأمول ملوكانه‌مز ﴾
﴿ بولنمش اولديغندن رياست مزبوره‌نك عهدهٔ لياقتنه توجيهی ﴾
﴿ نزد پادشاهانه‌مده بالتنسيب مشار اليه بوكون جلب اولنه‌رق ﴾

﴿ مأموريتی اجرا ونشانی تعليق واعطا قلنوب باب عالیمزده ﴾
﴿ كوندرلمش اولمغله كيفيت مأموريتنی اعلان ايليه‌سن همان ربمز ﴾
﴿ تعالی وتقدس حضرتلری موفق بيورسون آمين ﴾
﴿ فی ١٥ ل سنه ٥٩ ﴾

* * *

﴿ نم وزير صداقتسميرم ﴾

﴿ مجلس احكام عدليه‌مز رئيسی احمد فتحی پاشا اگرچه ﴾
﴿ اصدقای وكلای دولت عليه‌مزدن ايسه‌ده بوكره بالايجاب ﴾
﴿ عزليله يرينه ديكر برذاتك تعيينی لازم كلديكندن ودار ﴾
﴿ شورای عسكريمز رئيسی سليمان پاشانك مشهودمز اولمقده ﴾
﴿ اولان درايت ذاتيه واستقامت كامله‌سی جهتيله رياست ﴾
﴿ مذكوره‌نك بروفق مرام اداره‌سنه مقتدر اوله‌جغی مأمول ﴾
﴿ ومجزوممز بولنديغندن عهده‌سنه رتبهٔ والای وزارت ﴾
﴿ ومشيری توجيهيله ذكر اولنان مجلس عاليمز رياستنك ﴾
﴿ مشاراليهه احاله‌سی نزد شاهانه‌مزده بالتصويب اولوجهله ﴾
﴿ مأموريتی اجرا ورياست مذكوره‌يه مخصوص نشان اعطا ﴾
﴿ قلنه‌رق باب عاليمزده كوندرلمش اولمغله اولوجهله مأموريتنی ﴾
﴿ اعلان ايليه‌سن همان ربمز تعالی وتقدس حضرتلری موفق ﴾
﴿ بيوره آمين فی غره‌ذا سنه ٦٠ ﴾

* * *

سلستره وَسائر ألويه‌يه سياحت شاهانه مناسبتيله صدور
أدن خط همايون مندرجاتی بالخاصه جالب دقتدر :

﴿ بنم وزير معاليسميرم ﴾
﴿ هر صنف اهالی وتبعهٔ سلطنت سنیه‌مز حقلرنده ﴾
﴿ درکار اولان نیات خیریه وافکار مشفقهٔ شاهانه‌مز ﴾
﴿ اقتضاسنجه ممالك دولت علیه‌مزی مظالم وتعدیاتدن قورتارمنه ﴾
﴿ ومعموریت ملکیه وراحت عمومیه‌نك اسباب صحیحه‌سنی اراشدیر- ﴾
﴿ مغه‌نوجه‌ایله سعی واقدام ایتمکده اولدیغم جمله‌نك معلومیدر ﴾
﴿ اگرچه شمدی‌یه‌قدر تشبث اولنان تدابیر و تدقیقاتك ثمره‌سی ﴾
﴿ اولمق اوزره اصول ظالمیه لله‌الحمد خیلیجه ضعف کتمش ﴾
﴿ ایسه‌ده کلیاً مندفع اولدی دنیله‌میوب حالبوکه ودیعهٔ الٰهیه ﴾
﴿ اولان بونجه عباداللّهه‌ادنا درجه‌بیله تعدی وقوعنه شفقت ﴾
﴿ شاهانه‌مز قائل اولمق احتمالی اولمدیغندن ممالك دولت ﴾
﴿ علیه‌مزدن بعضیلرینی کوروب احوال حقیقیه‌لرینی بالذات ﴾
﴿ اکلامق وبعده سائر محللرك حالنی دخی انلردن اولدیجه ﴾
﴿ استدلال ایله اکا کوره جمله‌نك رفاه واسایشنی بعونه تعالی ﴾
﴿ اکمال ایتمك نیت خیریه‌سیله بودفعه بتوفیق‌الله تعالی روم ﴾
﴿ ایلی جانبنه سیاحت سنیه‌مز تصمیم قلنمشدر وسنك ووکلای ﴾
﴿ سائره‌مزك مجربم اولان عفت واستقامت وغیرت وحمیتکز ﴾
﴿ ایجابنجه مقاصد مشروحهٔ پادشاهانه‌مزی قوه‌دن فعله ایصاله ﴾
﴿ غیرت ایتمکده اولدیغکز آشکار ایسه‌ده اشبو سیاحتی نصل ﴾
﴿ نیت عادله‌یه مبنی اختیار ایتدیکمی دخی درپیش ایدرك وبعد ﴾
﴿ ازین ارباب مظالمك جنحهٔ ثابته‌ومتحققه‌لرینه کوره مجازات ﴾
﴿ لایقه‌لرینی اجرائی قطعیا تصمیم ایتمش اولدیغمدن ایشته ﴾

﴿ بوراسنی دخی بیلەرك اومقولەلرك تحری احوالنه والحاصل ﴾
﴿ اهالی وتبعهٔ دولت علیەمزك ازهرجهت رنجش وآزاردن ﴾
﴿ وقایەلرینه کمالیله اعتنا ودقت ایلمکز مطلوب قطعئ ملوکانه ـ ﴾
﴿ مزدر قالدیکه سن وکالت مطلقەمز خدمتنده بولندیغکدن ﴾
﴿ بالطبع کافهٔ امور سلطنت سنیەمزه نظارتك شامل وضبط ﴾
﴿ وربط مملکت ومحافظهٔ اسایش مادەسی دخی سرعسکر ﴾
﴿ پاشانك ذمت همتنه عائداولمغله اشبوسیاحت سنیەمز مدتنده ﴾
﴿ دخی مأموریتلریکزی کماینبغی اجرا ایلمکز ایچون سزلره ﴾
﴿ رخصت کامله ویرلمشدر اومارمکه کرك سزلر وکرك سائر ﴾
﴿ وکلامز بربریکز ایله تأکید اتفاق ایدرك کافهٔ مصالح ﴾
﴿ دولت علیەمزك حسن تسویەسنه غیرت ایدەجککز مثللو ﴾
﴿ چونکه محافظهٔ اسایش قضیەسی اهل عرض اولنلرك حمایت ﴾
﴿ وارباب جنحەنك تأدیب وتربیەسی ایله حاصل اولەجغندن ﴾
﴿ بوخصوصه دخی لایقیله دقت ایدرسکز همان ربمز تعالی ﴾
﴿ وتقدس حضرتلری جملەیی توفیقات صمدانیەسنه مظهر ﴾
﴿ بیورسون آمین بحرمة سیدالمرسلین ﴾

(غره جاسنه٦٢) یوم اثنین

بونك اوزرینه ٥ جمادی الآخره ١٢٦٢ جمعه کونی بحراً عزیمت همایون واقع اولمش ایسەده هوانك عدم مساعدەسی واپورله سیاحته امکان بیراقمامش ، براً تشریف بویورولمشدر .

*
* *

﴿ نم وزیر معالیسمیرم مصطفی رشید پاشا ﴾

﴿ مدت مدیدەدن برو وکالت مطلقەمز خدمتنده بولنان ﴾

« رؤف پاشا اگرچه عفت واستقامتله متصف افاخم وکلای »
« دولت علیه مزدن اوله‌رق ذاتندن ازهر جهت خشنود »
« ایسه‌مده ممالك دولت علیه‌مزك حسن انتظام و معموریت »
« کامله‌سی و اهل اسلام و سائر هر صنف تبعه‌مزك دائما »
« مظهر عدالت اولملری مواد مهمه‌سنك متوقف و محتاج »
« اولدیغی تدابیرك اجراسنده و خصوصات سائرهٔ ملکیه‌یه »
« دائر شمدی‌یه قدر بتون عالمه نشر و اعلان ایلدیکمز »
« و علی الدوام صرف مساعئ ممکنه وایفای تشویقات متمادیه »
« ایله کندوسیله وکلای سائره‌مزه اجراآت فعلیه‌سنی اخطار »
« و تأکیددن خالی اولمدیغمز تدابیر و افکار خالصانه‌مزك »
« دلخواه وارزوی شاهانه‌مز وجهله تمامیله حصوله کلمسیچون »
« لازم کلان غیرت واقدام حقیله صرف اولنه‌مامش وبونلرله »
« سائر اتخاذ و اجراسی ایجاب ایدن تدابیر مهمه‌نك فعله »
« کتورلمسی ایسه کمال درجه سعی و دقت و بذل رویت »
« و مقدرته متوقف بولنمش و بو جهتله بو خدمتك اهمیت »
« احوال و مصالح ملکیه‌یه وقوف تامه و درایت ومعلومات »
« کامله‌سی اولان و بالجمله وکلا و مأمورین مصالح دولت »
« علیه‌مزده مشترك اولملری جهتیله انلرله بالاتفاق حسن »
« تسویهٔ مصالحه بالذات صرف سعی وغیرته و وکلا ومأمورین »
« مشارومومی الیهمی اجرای وظائف مأموریتلرینه تشویقه مقتدر »
« بر ذاته احاله‌سی لازم کلمش و سن اوصاف مذکوره‌یی »
« جامع اصدقا و وکلای سلطنت سنیه‌مزدن بولنمش اولدیغکدن »
« بو دفعه مشارالیه عزل ایله خدمت جلیلهٔ مذکوره سنك »

عهدهٔ لياقت و استيهالكه احاله و تفويض اولنمش اولنله
عهده كده بولنان امور خارجيهٔ دولت عليه‌مز نظارتنك
مأموريت جليلهٔ جديده‌لك جهتيله ديكر برذاته احاله‌سی ايجاب
حالدن اولديغنه و دولت عليه‌مزله بالجمله دول متحابه بيننده
جاری و موجود اولان مناسبات سلميه و روابط اتحاديه‌نك
دوام و بقاسی و مناسباتك آن بآن تزايد و استقراری نزد
شاهانه‌مزده ملتزم اولدرق مستشار عالی افندی اهليت ودرايت
وصدق واستقامتی جهتيله بوخدمتك حسن ايفاسنه ومأموريت
مذكوره‌يه متفرع سائر مواد ومصالحك محور لايقنده
حسن اداره وتسويه‌سنه مقتدر بولنديغنه بناءً نظارت جليلهٔ
مذكوره دخی افندئ مشاراليه احاله وتوجيه قلنمشدر .
سنك اشبو وكالت مطلقه‌مز خدمتنه مأموريتندن ناشی
بالطبع كافهٔ مصالح سلطنت سنيه‌مزه نظارتك شامل اولمق
ومقام صدارت بالجمله مأمورينك مرجعی بولنمق حسبيله
مترتب عهدهٔ حميت وصداقتك اولديغی اوزره عون وعنايت
جناب باری وامداد وروحانيت حضرت رسالتپناهی‌يه توسل
ايله‌اوته‌دن برو نخبهٔ آمال وافكار شاهانه‌مز اولان معموريت
ملكيه وامن واسايش اهالی وتبعه وسائر خير ومنفعت
عامه‌يی مستلزم اولان مواد نافعه‌نك اجراسنه وهرحالده
عباداللهك رفاه واستراحتلری اسبابنك استحصالی ومصالح
عاديه وجاريه‌نك سرعت تنظيم وتسويه‌سی وبالجمله مأمورين
طرفلرندن كافهٔ احوال ومصالحده اقتضای احكام جليلهٔ
الهيه‌دن اولديغی اوزره اصول عدل وحقانيتك التزام

(اولنمسی خصوصلرینه دقت وبتوفیق الله تعالی تأسیس واجراسنه)
(موفق اولدیغمز تنسیقات عسکریه وامور بحریه‌مزك حسن)
(محافظه‌سیله آنبآن ایلرولمسنه ودردست تنظیم واجرا بولنان)
(مکاتب عسکریه وسائره‌نك اتمام واجراآت واکمال مقتضیاتنه)
(دائر کافهٔ تدابیر لازمه‌نك سرعسکر معالیسمیرم محمد خسرو)
(پاشا وسائر باجمله وکلای فخامز ومأمورین سائره ایله بالاتفاق)
(استحصال واجراسنه بذل ماحصل سعی وغیرت ایلیه‌سن)
(همان حضرت رب العالمین سنی وسنکله بالاتحاد مصالح دولتمزك)
(کمال خلوص واستقامتله حسن رؤیت وتسویه‌سنه چالیشوب)
(غیرت ایدنلری توفیقات صمدانیه‌سنه مظهر بیورسون آمین)
(فی ۷ ل سنه ٦۲)

بوخط همایون مندرجاتی ، بویوك رشید پاشانك مسند صدارتی نه‌درجه مهم أسباب وأساسات اوزرینه احراز أیله‌دیکنی مثبت ، بناءً علیه بالوجوه شایان دقتدر .

*
* *

(بنم وزیر معالیسمیرم)

(دیکر خط همایونمده بیان اولندیغی وجهله خارجیه)
(نظارتی لیاقت مسلمه‌سنه مبنی عالی افندی‌یه توجیه قلنمش)
(ومأموریتنك اهمیتنه افندیٔ مشارالیهك حیثیت ذاتیه‌سی)
(دخی منضم اولدیغندن کندوسنه رتبهٔ بالا ویرلمش واولوجهله)
(جانب عالیمزده کوندرلمش اولنغله مأموریتنی اعلان ایلیه‌سن)
(همان ربمز تعالی وتقدس حضرتلری جمله‌یی توفیقات صمدانیه‌سنه)
(مظهر بیوره آمین بحرمة سید المرسلین فی ۷ سنه ٦۲)

*
* *

《 بنم وزیر معالیسمیرم 》
《 خیلیجه زماندنبرو مسند مشیخت اسلامیه‌ده بولنمش 》
《 اولان مکی زاده مصطفی عاصم افندی کبی اخلاق منتخبه 》
《 وعفت مجربه اصحابندن برذاتك ارتحالی کیفیتی کمال تأثرمی 》
《 موجب اولمش ایسه‌ده حکم جلیل الهی‌یه رضادن بشقه‌چاره 》
《 اولمامغله همان مرحوم مشارالیهی رحمتله یاد ایتمکده‌یم جمله‌یه 》
《 معلوم اولدیغی اوزره مقام فتوی مجموع علمای دین مبینك 》
《 مرجع منفردی وکافۀ امور شرعیه‌نك محل حل وعقدی 》
《 اولمسیله اول مسند معتنایی بوکره عصمت بکزاده حکمت 》
《 بك افندی‌یه تفویض واحاله ایلدم میر مشارالیهك فضائل 》
《 ذاتیه وخصائل حمیده‌سی والحاصل جامع کمالات انسانیه 》
《 اولدیغی هرکسك مسلمی اولمغله انشاءالله‌تعالی مصالح 》
《 مؤکله‌سنده توفیقات صمدانیه‌یه مظهریتی الطاف ربانیه‌دن 》
《 مأمول ایدرم چونکه محافظۀ حقوق‌ناس کرك درسعادتمزده 》
《 وکرك ایالتلرده دعاوئ شرعیه‌نك بروجه دقت کورلمسنه 》
《 موقوف اوله‌رق بوقضیه ایسه‌اقدم امام اولدیغنه وبواملمك 》
《 حصولی دخی اقدامات متوالیه‌یه محتاج بولندیغنه بناءً جمله 》
《 علمای کرام ایله بالاتفاق میرمشارالیهك بوخصوصه صرف 》
《 مساعئ جمیله ایده‌جکی مثللو عرفان باهرالبرهانی جهتیله 》
《 مصالح نازکۀ ملکیه‌ده وکلای دولت علیه‌مزه معین قوی 》
《 اوله‌جغنده دخی اشتباه یوقدر ومیرمشارالیهك مأموریتی 》
《 حضور همایونمزده اجرا اوانه‌رق اصول قدیمه وجهله‌اول 》
《 امرده باب عالیمزه کتمش اولمغله اورادن دخی باب فتوایه 》

﴿ عزيمتنده تشريفات معتاده ومراسم احتراميه مع زيادةٍ ايفا ﴾
﴿ اولنسون همان ربمز تعالى وتقدس حضرتلرى جمله كزى ﴾
﴿ امور مأموره كزده موفق بيوره آمين بحرمة سيدالمرسلين ﴾
﴿ فى ٢ ذ سنه ٦٢ ﴾

*
* *

﴿ نم وزير معاليسميرم ﴾ ابراهيم صارم پاشا
﴿ بوكره صدر سابق رشيد پاشا مجالس عاليه وخارجيه ﴾
﴿ ناظرى سابق عالى پاشا ومجلس احكام عدليه اعضاسندن ﴾
﴿ عارف پاشا مجلس مذكور رئيسى سابق خليل پاشانك ﴾
﴿ واوقاف همايون ناظرى سابق حسيب پاشانك يرلرينه مأمور ﴾
﴿ وتعيين اولنه‌رق باب عاليمزه كوندرلمشلردر ربمز تعالى ﴾
﴿ وتقدس حضرتلرى جمله‌مزى هرحالده موفق بيوره آمين ﴾
﴿ بحرمة سيدالمرسلين فى ٢٣ ب سنه ٦٤ ﴾

*
* *

﴿ نم وزير معاليسميرم مصطفى رشيد پاشا ﴾
﴿ متصف اولديغك درايت كامله واستقامت ومعلومات ﴾
﴿ ذاتيه‌ك اقتضاسنجه حقكده حسن توجهمز دركار اولمغله ﴾
﴿ سلفك صارم پاشانك يرينه خدمت صدارتعظمانك عهدهٔ ﴾
﴿ لياقتكه توجيهى وبجايش صورتيله امور خارجيه نظارتنه ﴾
﴿ عالى پاشانك ومجلس احكام عدليه رياستنه رفعت پاشانك ﴾
﴿ مأموريتلرى نزدمزده بالتذنيب اقتضالرى اجرا اولنمشدر ﴾
﴿ هربرمصالح دولت عليه‌مزك حسن رؤيت وادارەسنه نصب ﴾
﴿ نفس اهتمام ايده‌جككنى مأمول ايدرم ربمز تعالى وتقدس ﴾

﴿ حضرتلری توفیقات الهیه‌سنه مظهر بیوره آمین بحرمة ﴾
﴿ سیدالکونین ﴾ (فی ١٣ ن سنه ٦٤)

*
* *

﴿ بنم وزیر معالیسمیرم ﴾

﴿ سرعسکر سابق رضا پاشانك یرینه قپودان دریا محمد ﴾
﴿ علی پاشانك اهلیت و لیاقت مسلمه‌سی جهتیله عساکر ﴾
﴿ شاهانه‌مز حقلرنده اولان حسن توجهاتمزی عارف وتنسیقات ﴾
﴿ مؤسسهٔ عسکریه‌مزك محافظه‌سیله عساکر شاهانه‌مزك هر ﴾
﴿ حالده حسن انتظام و آسایشلری امرنده اولان افکار ﴾
﴿ و آمالمزه واقف اولدیغندن سرعسکرلك مأموریت جلیله‌سی ﴾
﴿ مشارالیه محمد علی پاشانك عهدهٔ استیهالنه توجیه اولنمش ﴾
﴿ و قپودانلق دریا خدمت علیه‌سنك حسن اداره‌سی وتنسیقات ﴾
﴿ مؤسسهٔ بحریه‌مزك وقایه‌سیله عساکر بحریهٔ شاهانه‌مزك ﴾
﴿ دخی هر حالده حسن انتظام آسایشلری مطلوب وملتزممز ﴾
﴿ اولدیغندن تجارت ناظری سلیمان پاشانك اولبابده غیرت ﴾
﴿ ایتمسی مأمولمز اولمسیله خدمت علیهٔ مذکوره‌یه دخی ﴾
﴿ مشارالیه سلیمان پاشا تعیین قلنمش و مشارالیهمانك لازم ﴾
﴿ کلن نشان عالیلری اعطا و تعلیق اولنه‌رق باب عالیمزه ﴾
﴿ کوندرلمشلردر ربمز تعالی و تقدس حضرتلری جمله‌یی ﴾
﴿ موفق بیوره آمین بحرمة سیدالکونین ﴾

(فی ١٦ ربیع الآخر سنه ٦٥) یوم بازار

﴿ بنم وزير معاليسميرم ﴾ (رشيد پاشا)

﴿ مخدومك علی غالب بك اوصاف مطلوبه ايله متصف ﴾
﴿ اولمسيله بلطفه تعالى كريمهم فاطمه سلطانك وقت وموسمی ﴾
﴿ حلولنده مير مومی اليهه تزويج و تنكيحی و شمديدن ﴾
﴿ نامزدلكيله عهده سنه رتبهٔ وزارت و مشيريت توجيه ﴾
﴿ اولنه‌رق مجلس احكام عدليه‌يه مأموريتی نزد شاهانه‌مزده ﴾
﴿ بالتنسيب مير مومی اليه بو كون جلب ايله كيفيت كندويه ﴾
﴿ افاده قلنوب سر قرنای شاهانه‌مز سليم افندی مرافقتيله ﴾
﴿ باب عاليمزه كوندرلمش اولمغله كيفيتی اعلان ايليه‌سن ربمز ﴾
﴿ تعالى وتقدس حضرتلری بوخصوصی قرين يمن ومسعدت ﴾
﴿ وكافهٔ عبادی هر حالده رهين شادی ومسرت بيوره آمين ﴾
﴿ بحرمة سيدالمرسلين ﴾

(فی ۲۸ شوال سنه ۱۲٦۷) يوم بازار ايرتسی

﴿ بنم وزير معاليسميرم ﴾ (رشيد پاشا)

﴿ وثوق كاملی جهتيله قپودانلق مأموريتنك مجالس عاليه‌يه ﴾
﴿ مأمور محمد علی پاشايه و امور ماليه‌يه معلومات تامه‌سی ﴾
﴿ اقتضاسنجه يولنه قويمق و خدمت و مأموريتلری امور ﴾
﴿ ماليه‌يه متعلق اولنلر حقلرنده شكر وشكايتی مثمر ومؤثر ﴾
﴿ اولمق اوزره ماليه نظارتنك دخی اوقاف همايون ناظری ﴾
﴿ نافذ پاشايه توجيهی و قپودان سابق سليمان پاشانك مجلس ﴾
﴿ احكام عدليه اعضالغنه و ماليه ناظری سابق خالد افنديك ﴾
﴿ دخی ذكر اولنان اوقاف همايون نظارتنه مأموريتلری نزد ﴾

﴿ شاهانه‌مزده بالتنسیب مشارالیهم جلب ایله اقتضالری اجرا ﴾
﴿ اولنه‌رق باب عالیمزه کوندرلمش اولمغله کیفیتی اعلان ایلیه‌سن ﴾
﴿ ربمز تعالی و تقدس حضرتلری جمله‌یی موفق بیوره آمین ﴾
﴿ بحرمة سیدالمرسلین ﴾ (فی ذا سنه ۱۲۶۷)

﴿ ینه وزیر معالیسمیرم محمد امین رؤف پاشا ﴾
﴿ بودفعه مصطفی رشید پاشانك خدمت صدارتدن ﴾
﴿ انفصالنه مبنی سن قدمای وکلای دولت علیه‌مزدن اولدیغکدن ﴾
﴿ خدمت مذکوره‌نك عهده‌که توجیهی نزدمزده بالتنسیب ﴾
﴿ ایجابی اجرا قلنمش اولمغله ربمز تعالی وتقدس حضرتلری ﴾
﴿ جمله‌یی موفق بیوره آمین بحرمة سیدالمرسلین ﴾
﴿ فی ٤ ن سنه ٦٨ ﴾ بازارایرتسی

*
* *

﴿ ینه وزیر معالیسمیرم ﴾
﴿ اکثر مصالح دولت علیه‌مز مجلس احکام عدلیه‌ده ﴾
﴿ تدقیق ومذاکره اولنمقده اولدیغنه وکافهٔ امور سلطنت ﴾
﴿ سنیه‌مزك حسن رؤیت وتسویه‌سی پك ملتزم بولندیغنه ﴾
﴿ بناءً مجلس مذکورك تأکید اصول ونظاماتی اقتضای حال ﴾
﴿ ومصلحتدن اوله‌رق صدر سابق رشید پاشانك مصالح دولت ﴾
﴿ علیه‌مزه اولان وقوفی وذاتاً اهلیت ولیاقتی جهتیله ﴾
﴿ بوخصوصلری مطالعه وبیان ایلك اوزره رفعت پاشانك ﴾
﴿ عزلیله مجلس مذکور ریاستنك مشارالیه رشید پاشایه توجیهی ﴾
﴿ نزدمزده تنسیب اولنمش واقتضاسنی بالاجرا مشارالیه باب ﴾
﴿ عالیمزه اعزام قلنمش اولمغله ربمز تعالی وتقدس حضرتلری ﴾

﴿ جمله‌یی موفق بیوره آمین بحرمة سید المرسلین ﴾
﴿ فی ٦ ر سنه ٦٨ ﴾ چهارشنبه

﴿ نیم وزیر معالیسمیرم رشید پاشا ﴾

﴿ مسند صدارت عظمی بالجمله مصالح دولت علیه‌مزك مركز ﴾
﴿ اجتماعی اولوب سنك شمدی‌یه قدر درایت واستقامتك ﴾
﴿ اقتضاسنجه مصالح دولت علیه‌مزده اولان اقدام وغیرتك ﴾
﴿ نزدمزده تقدیر اولنمش اولدیغندن سنفك رؤف پاشانك یرینه ﴾
﴿ ذكر اولنان صدارت عظمی مسندی ینه عهدهٔ لیاقتكه توجیه ﴾
﴿ قلنمش ومجلس احكام عدلیه ریاستی دخی شایان اعتنا ﴾
﴿ اوله‌رق مجلس مذكور اعضاسندن كرید والیسی مصطفی ﴾
﴿ پاشا بوایشه اهل وارباب كوردیكندن ریاست مذكوره‌یه ﴾
﴿ دخی مشارالیه مصطفی پاشا تعیین اولنمش اولمغله ربمز تعالی ﴾
﴿ وتقدس حضرتلری جمله‌یی موفق بیوره آمین بحرمة ﴾
﴿ سید المرسلین . ﴾ (١٥ جا سنه ٦٨) یوم سبت

﴿ نیم وزیر معالیسمیرم عالی پاشا ﴾

﴿ صدارت خدمتمزده بولنان رشید پاشا ایله طوبخانهٔ ﴾
﴿ عامره‌مز مشیری فتحی پاشانك عزللری لازم كلمش اولدیغندن ﴾
﴿ سنك مجربمز اولان حایهٔ صدق واستقامت ودرایت ولیاقتك ﴾
﴿ جهتیله وكالت مطلقه‌مز خدمتی عهده‌كه ومشیرلك مذكور ﴾
﴿ دخی اوصاف مرضیه ایله متصف اولمسیله عساكر خاصهٔ ﴾
﴿ شاهانه‌مز مشیری رشید پاشایه سرعسكرلكه اولان مربوطیت ﴾
﴿ قدیمه‌سی ابقا اولنه‌رق توجیه اولنمش واهلیتنه مبنی خیرالدین ﴾
﴿ پاشا دخی ضبطیه مشیری نصب قلنمش وخارجیه نظارتنه ﴾

﴿ آخرينك مأموريتى دردست اجرا اولوب خاصه مشيرلكنه ﴾
﴿ كردستان واليسى عبدى پاشانك وكردستان واليلكنه آنقره ﴾
﴿ واليسى وجيهى پاشانك وآنقره واليلكنه دخى مجلس ﴾
﴿ اعضاسندن محمود پاشانك مأموريتى ايجاب مصلحتدن بولنمش ﴾
﴿ اولمغله ايجاب حالك اجراسنه مبادرت ايليه‌سن . ﴾
(٢٠ لسنه ٦٨) يوم جمعه

﴿ بنم وزير معاليسميرم ﴾
﴿ امور خارجيه نظارتى سلطنت سنيه مزك مصالح معتناسندن ﴾
﴿ اولديغنه وصدارت مستشارى بولنان فؤاد افنديتك اهليت ﴾
﴿ ولياقتى مسلم بولنديغنه بناءً افندئ مشاراليه جلب ايله ﴾
﴿ نظارت مذكوره عهده‌سنه بالتوجيه باب عاليمزه اعزام ﴾
﴿ قلندى . ﴾ (٢٢ ل سنه ٦٨)

﴿ بنم وزير معاليسميرم محمد على پاشا ﴾
﴿ سن اوصاف مطلوبه ايله متصف قدماى وكلاى دولت ﴾
﴿ عليه مزدن اولديغكه ومقام صدارت كافهٔ مصالحه مركز ﴾
﴿ بولنديغنه بناءً عالى پاشانك عزليله بوكره خدمت صدارت ﴾
﴿ عهدهٔ لياقتكه توجيه واحاله قلنمش وهربر مصالح دولت ﴾
﴿ عليه مزك حسن رؤيت وتسويه‌سى نزد شاهانه مزده نوجهله ﴾
﴿ ملتزم اولديغى بياندن مستغنى بولنمش اولمسيله اكا كوره ﴾
﴿ اجراى مأموريته اهتمام ودقت وعهده‌كدن منحل اولان ﴾
﴿ قپودانلق مأموريتنه دخى محمود پاشا تعيين اولنديغندن نشر ﴾
﴿ واعلاننه مبادرت ايليه‌سن ربمز تعالى وتقدس حضرتلرى ﴾
﴿ جمله‌يى موفق بيوره آمين بحرمة سيدالمرسلين . ﴾
(١٨ جا سنه ٦٨) بازار

عهد مجیدی‌یه متعلق تتبعات صیراسنده تصادف اولونان برچوق اوراق ووثایق واردر، که سراپا مطالعه‌یه سزادر. شو نقل ایتدیکمز خط همایونلرك مزایاسی او زمانك حکم ومحیطی و پادشاهك عزم وجزمی حقنده پك كوزل برفکر ویریر.

بر ذاتك دلالتیله، خاقان مرحومك بعض خط دست همایونلرینی کوردم. دییه‌بیلیرم،که بو یازیلر بوتون مأمورین دولتجه مشق اتخاذ اولونسه لایقدر. حروفك تماماً حقی ویریلییور؛ کلمه‌لرده بر آهنك مخصوص انسجام وار؛ فضله یاخود نقصان بردیش بیله یوق.

*
* *

﴿ بنم وزیر معالیسمیرم ﴾
﴿ امور خارجیهٔ دولت علیه‌مز نظارتی خدمتنده بولنان ﴾
﴿ فؤاد افندینك بودفعه وقوعبولان استرحاده‌مبنی یرینه برینك ﴾
﴿ تعیینی لازم کلمش ورفعت پاشانك نظارت مذکوره مصالحنه ﴾
﴿ وقوف ومعلوماتی درکار اوله‌رق اهلیت ولیاقتی مسلماتدن ﴾
﴿ بولنمش اولدیغندن مشار الیه جلب ایله نظارت مذکوره عهده‌سنه ﴾
﴿ باتوجیه باب عالیمزده اعزام قلنمش اولمغله ربمز تعالی وتقدس ﴾
﴿ حضرتلری جمله‌نی موفق بیوره آمین بحرمة سیدالمرسلین ﴾
(٢٥ جا سنه ١٢٦٩) یوم بازار

﴿ بنم وزیر معالیسمیرم مصطفی پاشا ﴾
﴿ سلفك محمدعلی پاشانك بودفعه خدمت صدارتدن انفصالی ﴾
﴿ وقوعنــه مبنی خدمت جلیلهٔ مذکوره عهدهٔ لیاقتنه توجیه ﴾

﴿قلنمش وصدر اسبق رشید پاشانك خارجیه نظارتنه ومشار الیه﴾
﴿محمد علی پاشانك سر عسکرلکه وسر عسکر سابق محمد﴾
﴿پاشانك دخی خاصه مشیرلکنه مأموریتلری وعهده کزدن﴾
﴿منحل اولان مجلس ریاستنك دخی خارجیه ناظری سابق﴾
﴿رفعت پاشایه احالهسی نزدمزده بالتنسیب مشار الیهم جلب﴾
﴿اولنهرق اقتضاسی بالاجرا باب عالیمزه کوندرلمش اولمغله کیفیتی﴾
﴿اعلان ایلیهسن﴾ (٦ شعبان سنه ١٢٦٩) یوم جمعه

﴿بنم وزیر معالیسمیرم﴾

﴿قپودان دریا محمود پاشانك حسب الایجاب عزلیله﴾
﴿درایت وغیرت کاملهسی جهتیله قپودانلق مأموریت جلیلهسنك﴾
﴿رضا پاشا عهدهسنه توجیهی نزدمزده بالتنسیب مشار الیه﴾
﴿رضا پاشا جلب اولنوب اقتضاسی اجرا اولنهرق باب عالیمزه﴾
﴿کوندرلدی قوهٔ بحریهمزك تکثیری وکافهٔ مهماتك منتظم﴾
﴿بولنمسی فریضهدن اولمغله اشبو امر اهمه صرف اهتمام﴾
﴿اولنسون وکچنده سینوب لیماننده وقوعبولان کیفیت مکدره﴾
﴿عدم اتحاددن نشأت ایتمش اولدیغندن مشار الیه محمود پاشا﴾
﴿ایله امرای بحریه قرار سابق وجهله بالمواجهه استجواب﴾
﴿اولنهرق وقوعحال عرض وبیان وترسانهٔ عامره مستشارلغنه﴾
﴿دخی مجلس والا اعضاسندن شفیق بکك مأموریتی اجرا﴾
﴿واعلان قلنسون﴾

(١٧ ربیع الاول سنه ١٢٧٠) یوم جمعه ایرتسی

ولادت همايون :

شوكت مآب سلطان محمد رشاد خان خامس حضرتلرينك ولادت همايونلرى اوزرينه صادر اولان خطّ عالى :

« بنم وزير صداقتسميرم محمد امين رؤف پاشا »
« ربمز تعالى وتقدس حضرتلرينك لطف و احسان »
« ربانيه سيله بو كيجه براوغلم دنيايه كلمش وَاسمى سلطان محمد »
« رشاد تسميه قلنه‌رق بو كيفيت شادينك تبشيرى ضمننده »
« اشبو خط همايونمز تسطير و طرفكه تسيير اولنمش اولمغله »
« يدى كون بشر نوبت طوب انداختى و ايام مذكوره »
« كيجه‌لرى محال معتادده وسائر استكلو اونلر طرفلرندن »
« ايقاد قناديل اولنمسى خصوصنى لازم كلنلره تنبيه ايليه‌سن »
« همان حضرت رب‌العالمين عمرينى نامحدود وقدومنى مبارك »
« ومسعود بيوروب نسلمزى الى يوم‌القيام باقى ايليه آمين »

(٢١ ل سنه ٢٦٠) يوم‌سبت كيجه‌سى

بر صاحب جريده ، بو خط همايونك باب عالى يه صورت وصولى ايله قرائتنى وَ دآب ديرين سلطنتى برمقالهٔ مخصوصه‌ده لسان حال وزمان ايله يازمش اولديغندن ـ اصول و تشريفات قديمه حقنده معلومات اولمق اوزره ـ عيناً درجى مناسب كوروندى :

« اشبو التمش سنه‌سى شهر شوال مسرت اشتمالك يكرمى »
« برنجى سبت كيجه‌سى كلستان صلب پاك فيضناك حضرت »
« شاهانه‌دن مانند غنچهٔ نو شكفته بر شاهزادهٔ جوان بخت »

﴿ قدمنهادهٔ عالمشهود وزیبایش بخشندهٔ گهوارهٔ وجود اولەرق ﴾
﴿ اسم سامیلری سلطان محمدرشاد تسمیه بیورلمش وبو کیفیت ﴾
﴿ شـادینك تبشیرینی متضمن شرفصدور اولان خط مكارم ﴾
﴿ نقط حضرت شهنشاهی دارالسعادة الشریفه اغاسی طیفور ﴾
﴿ اغاحضرتلری واسطەسیلەباب‌عالی‌یه ارسال‌ولاجل‌الاستقبال ﴾
﴿ کوندریلان قرق نفر قواسـان وبخوردانلر ایله ورودنده ﴾
﴿ موزیقه طاقمی سلاملیەرق سـنك رکابه وصـولنده حامل ﴾
﴿ اولدینی خطشریف مسرت‌ردیف شاهانه‌یی ذات‌حضرت ﴾
﴿ وکالتپناهی‌یه اعطـا وذات صـدر عالی دخی اخذو تقبیل ﴾
﴿ ونهادهٔ سر تبجیل بیوردقلرنده صف بسته اولان چاوشان ﴾
﴿ دعاوی القش الەرق طوغری عرض اوطەسنه ایصـال ﴾
﴿ وجمله وکلا وبندکان سلطنت سنیه حاضر اولدقلری حالده ﴾
﴿ خط شریف مذکوری یوم مذکورەده خارجیـه ناظری ﴾
﴿ نصب وتعیین بیوریلان شکیب افندی حضرتلری قرائت ﴾
﴿ واياصوفيه شیخی یوسف افندی حضرتلری دعایه ابتدار ﴾
﴿ ودست کشای اجابت بیوررق ختامنده جمله وکلا ورجال ﴾
﴿ علی‌مراتبهم دامنبوس صدرعالی‌ایله مراسم تشکر وتحمدتی ﴾
﴿ ایفا بیوردقـلرنده اغای مشـارالیه ویالکز وکلای عظام ﴾
﴿ ورتبهٔاوایده بولنان‌ذوات کرام‌حضراتی‌اقعادوقهوەوچبوق ﴾
﴿ ویریلەرك اقتضا ایدن جواب عالیسی تحریرو وضع کیسه ﴾
﴿ وتمهیر اولنـدقده شربت ویریلەرك جواب مذکور اغای ﴾
﴿ مشارالیهه بالاعطا حرکت ونردبان باشنه قدر رسم تشییعه ﴾
﴿ مبادرتله تهیه اولنان‌اسبه سواراً عزیمت‌ایتمشدر وبرموجب ﴾

﴿ مضمون خط شریف مسرت الیف یدی کون یدی کیجه ﴾
﴿ بشر نوبت طوبلر انداختیله کافهٔ بندکان دولت علیه واستکلو ﴾
﴿ اولان داعیان سلطنت سنیه خانه‌لری پیشکاهلرنده ایقاد ﴾
﴿ قنادیل و اظهار مسرات بیعدیل ایلمشلردر و اوچنجی ﴾
﴿ بازارایرتسی کونی ساعت بشده چراغان سرای معلاسنده ﴾
﴿ رکاب عمومی رسم عالیسی اجرا بیورلمشدر . ﴾

عادت قدیمه وجه ایله صدر اعظملر خط همایونی حامل اولان ذاته بر کیسه آلتون وَ طاقیله بر آت یاخود ـ تعبیر ـ قدیمی وجه ایله ـ دونانمش بر أسب احضار واهدا أتدکلری کبی مژده‌جی وَ بالطه‌جیلرده‌ده مناسب مقدار عطیه‌لر ویریرلر وَ سرای همایونه باشقه‌جه دایه تقدیم أیله‌رلر ایدی .

رکاب عمومی رسم عالیسنه کلنجه : بونده صدر اعظم ، شیخ الاسلام ، وکلا ، قاضیعسکرلر ، نقیب الأشراف ؤ استانبول قاضیسی ایله داخلیه مستشاری ، والده سلطان قپوکتخداسی کبی ذوات معدوده حاضر بولنور ایدی . رکابده بولونامیقلر ، عرض واستیذان اولونور ، یاخود ، رأساً ارادهٔ سنیه ایله بورسمه داخل اولورلر ایدی .

١٢٦٥ سنه‌سنده جنت مکانک مابین همایونلری أرکان ومأمورینی آتیده محرر ذواتدن مرکب ایدی :

سر قرنای حضرت شهریاری سلیم افندی فریق
قرنادن حسن افندی »
قرنادن راغب اغا »

قرنادن زیور اغا　　　　　میرلوا

قرنادن مصطفی اغا　　　　　«

مابین همایون باش کاتبی فرید أفندی　　اولی

«　«　ایکنجی کاتبی رضا أفندی　اولی ثانیسی

«　«　اوچنجی کاتبی صفوت أفندی　«

«　«　دردنجی کاتبی حلیم أفندی　«

«　«　بشنجی کاتبی محمد بك　«

سریاور أرکان حربیه میرلواسی أدهم پاشا

مابین همایون مدیری محمد بك　　ثانیه

اثوابیٔ حضرت شهریاری سامی اغا　　«

بری أرکان حرب، یدیسی خاصه سواری وَ پیاده ضابطلرندن سکیز یاور حرب

اصطبل عامره مدیری مصطفی اغا (اصطبل عامره)

عهد مجیدیده، سفرای أجنبیه، باب عالینك عرضیله ـ یوم وساعت وَ محل ملاقات تعیین بویورولماسی اوزرینه ـ شرف مثوله نائل اولورلر ایدی. یالکز انکلتره سفیری ایستراتفورد، بعضاً بر ایکی کون أول عرض معلومات أتدیریر وَ سرای همایونه کیدیوریر ایدی. بوده شخصنه منحصر بر مساعدهٔ مخصوصه کبی ایدی.

١٢٧٠ تاریخنه قدر: «درسعادته کلن سفرای أجنبیه یه مقام صدارتدن ویزیته ایدلمسی معتاد دکل ایدی.» حتی خارجیه

ناظرینك اعادهٔ زیارت وظیفه‌سی‌ده محتاج استیذان کورولور ایدی . رشید وَ عالی پاشالر زماننده ، بونك سبب و حکمتی آکلاشیلامایور . شو اصولك سبب و منشائی شایان تدقیق و تحریدر .

عجبا ناصل بر مسأله یاخود وقعه نتیجه‌سیدر ؟ یوقسه ، مرور زمان ایله حادث اولمش بر کوره‌نك سیئه‌سی اولوب‌ده عهد مجیدی‌یه ده اویله‌جه انتقال‌می ایتمشدر ؟ هر حالده منشائی بولونورسه مهم بر حقیقت تظاهر ایده‌جکدر .

هدایای سنیه :

اوزمان ، جاری اولان عادات جمله‌سندن اولمق اوزره ، سفرایه وَزوجه‌لرینه طرف پادشاهیدن ذی قیمت هدیه‌لر ویریلیر ایدی . بوده بذل نشانه محل براقیلمامق ایچون اختیار اولونور ایدی .

فرانسه سفیری لاوالهت ، فرانسه‌یه عودتنده اوچنجی نومرودن نشان عالی‌یی حائز اولمق جهتیله تصویر همایون ایله مزین بر قطعه مرصع قوطی وَمادامه‌سی برچیفت شال ایله تلطیف اولونمشدر .

انکلتره سفیری قانین ، کندیسی حسب الاصول برشی آلامادیغندن زوجه‌سنه بردفعه مرصع بیله‌زیك ، بالآخره برچیچك اهدا قیلنمشدر . بویله هدیه‌لرك بدلی اللی ایله یوز بیك غروش راده‌لرنده ایدی .

پارس قونغره‌سی مناسبتیله فرانسه دولتی مرخصلره غایت قیمتدار هدیه‌لر ویرمش ایدی . باب عالیجه قونغره ریاستنده بولونان والهفسکی‌نك مادامه‌سنه یوز یکرمی بیك ، فرانسه مرخص ثانیسی ایله خارجیه مستشار وَقونغره باشکاتبنك دَرسعادت

نمسه ایلچیسنك زوجه‌لرینه یتمش بشر بیك ، آوستریا خارجیه ناظری‌ایله فرانسه سفیر کبیرینك مادامه‌لرینه‌یوزربیك وَانکلتره، آوستریا سفارتلری باش ترجمانلرینك زوجه‌لرینه یکرمی بشر بیك‌غروش قیمتنده برر کردنلك وَفرانسه‌سفارتی باش ترجمانی موسیو شه‌فه‌رك مادامه‌سنه یکرمی‌بش‌بیك غروشلق‌بر بیله‌زیك، ساردنیا سفارتی باش ترجمانه یکرمی بیك غروش قیمتنده برقوطی وَایکنجی ترجمانه اون بش بیك غروشلق بر یوزوك اهدا أدیلشدر . انکلیز مرخصلری اعتذار أتمشلردر .

احتمال که شو هدیه‌لرك قیمت تقدیه‌لرینی یازیشمدن دولایی بعض طرفدن مواخذه اولونورم . لکن مواخذه أده‌جك ذات ، کیم اولور ایسه اولسون ، برحکم ویرمه‌ده عجله أتمه‌مه‌لیدر . اوته‌دن بری شرقده متمکن غربلیلرك، مملکتمزده کوردکلری مسافر پرورلکه رغماً ، بزی مفتور أده‌جك‌درجه‌ده خلاف حقیقت شیلر اشاعه‌سنه قاپیلدقلری معلوم ومسلمدر . بوقبیلدن اولمق اوزره ، مثلا: یکرمی بش بیك فرانق دکرنده بیله اولمایان برهدیه‌یی ایکی یوز آللی‌بیك فرانق‌قیمتنده برهدیه، داهادوغروسی،برروشوت ماهیتنده وَبونی‌ده سفرای اجنبیه‌نك طرف سلطنت سنیه‌دن اطماعی صورتنده کوسته‌ره‌جك نشریات واشاعات وقوع بولمش وَبومفتریاتی بالذات متأثر اولان سفرای أجنبیه رد وجرحده مضطر قالمشدر. لکن مفتریاتك‌سوء تأثیری پك‌تولای زوال پذیر اولورمی: ایشته‌بونك ایچوندر،که بومسأله‌یی قویوجی باشی قیودیله تحقیق‌وتدقیقه مجبور اولدم .

ر سنه ۷۲ ده، فرانسه سفیری، ایمپراطورك ذات شاهانه‌یه

مخصوص بر « یادکار » یی ایصاله مأمور اولدیغندن ، عبدالمجید مرحوم، سفیره اون اون بش بیك فرانق قیمتنده تصویر همایون ایله مزین برقوطی وَترجمان شه‌فه‌ره‌ده باشقه‌جه برهدیهٔ مناسبه ویرمشدر .

ایمپراطور ناپولیون ، ولی‌الدین رفعت پاشایه بر (سه‌ور) طاقمی ویرمش ایدی، که قیمتی هدایای سائره درجه‌لرنده ایدی . حتی (کیه‌دورســه) دیپلوماتلرندن بری، اویله نفیس برطاقمك کیتدیکنی یانه یاقیله برمسلکداشنه بیلدیرمشدر . حالبوکه بویله شیلر هپ متقابلاً واقع اولور . بوآلمانیا وَ آوستریاده‌ده بویله، روسیاده‌ده بویله . هردولتده عین قاعدهٔ نزاکت جریان أدییور. بوجملـه‌دن اولمق اوزره ، بیسمارق خاطراتنده دیر ، که : چار آله‌کساندر ایله برلینه کیدن پرنس غورچاقوف ، بوتون آلمان نشانلرینی حامل اولدیغندن ، ایمپراطور ویلهلم طرفندن کندیسنه نه‌ویریله‌بیله‌جکی صورولدقده : لطفاً پیرلانطه‌لی قیمتدار برطبقه احساننه دلالت اولونماسنی پرنس بیسمارقدن رجا أتمشدر . وطبیعی اویله ویرلمشدر . واقعا بیسمارق، غورچاقوفك سوزلرینی، مقصد استخفاف ایله ،یازمشدر . لکن حقیقتده ذات ماده برعادته اتباعدن باشقه برشی دکلدر .

فرانسه ایمپراطوریچه‌ســنه اهدا اولونمق اوزره تخمیناً یوز أللی بیك فرانق ، یاخود ، یدی‌یوك أللی بیك غروش قیمتنده

(٧٥٠,٠٠٠) پيرلانطه ايله مزين بر كردانلق ، قوپوجی باشی هوجه بوغوص معرفتيله ، پاپديريلوب كونده‌رلمشدر .

ايمپراطور ناپوليون ، لوندرادن عودتنده ، پارسده بر وقتدن بری ترتيب واحضار اولونمش اولان سركی‌يی كشاد أيله‌مش وَبوكا هرطرفدن اشتراك اولونديغی كبی ، دولت عليه‌ده بی‌كانه طورمامش ايدی . طرف سلطنت سنيه‌دن مأموراً سركی‌يه اعزام قيلنان خارجيه تشريفاتجيسی كامل بك ، فرانسه ايمپراطوريچه‌سنه بعض هدايای سنيه ايصاله دخی مأمور اولمش ايدی . بو هدايا معمولات بلديه‌مزدن فستانلق ايشلمه‌مه وَ دستمال كبی بعض نفيس وَظريف أشيادن عبارت ايدی . كامل بك ، سرای ايمپراطوری‌يه كيده‌رك أشيای مذكوره‌يی عرض وتقديم أتمش ؛ ايمپراطور وَايمپراطوريچه نزدنده مظهر حسن قبول اولمشدر .

قاليماكی بكك پارس اورته‌ايلچيلكندن عزليله يرينه بويوك ايلچيلكه ولی‌الدين رفعت پاشانك تعيينده : كنديسنه يوزاللی بيك (سابق ٢٠٠,٠٠٠) ، باش سركاتبی حليمی أفندی‌يه اوتوز بيك (سابق ٣٥,٠٠٠) ، ايكنجی سركاتبی محمد بك أفندی‌يه اون بيك (سابق ١٥,٠٠٠) ، سفارت ترجمانی مناسه اون بيك (سابق ١٥,٠٠٠) غروش خرج راه ويرلمشدر .

بعض قيود حسابيه‌يه نظراً ، محمد جميل بكك حين تعيينده ، اون بش بيك فرانق سفارت معاشی وَ ايكی يوز بيك غروش

خرج راه تخصيص واعطا اولونمش ؛ خانه بدل ايجار شهريسى اولمق اوزره‌ده باشقه‌جه بش بيك غروش تخصيص قيلنمشدر.

سلطان عبدالمجيد خانك يمينى واصول تحليف

بويوك رشيد پاشانك ايكنجى دفعه‌صدارتنده، دولتجه‌اتخاذ اولونان مقررات‌ملكيه‌دن برى‌ده، هداياى‌ممنوعه‌وغير ممنوعه‌نك تعيين وتحديدى ماده‌سى ايدى .

اولوقت شيمديكى شوراى دولت مقامنه قائم بولونان‌مجلس والاجه برنظام نامه قلمه آلنه‌رق مقام صدارته تقديم قيلنمش ورشيد پاشا مرحوم بونظام نامه ايله مضبطه‌سنى وبوتون وكلا ايله رجال شرعيه وعسكريه وملكيه‌نك وسائر بالجمله مأمورين دولتك صورت تحليفلرينه دائر براصول وضعنى تدقيق وتذكر ايچون باب عاليده مجلس عمومى‌يى عقد أيله‌مشدر .

٢٥ محرم سنه ١٢٦٦ پازار ايرته‌سى كونى مجلس مذكور منعقد اولديغى أثناده، جنت‌مكان‌عبدالمجيدخان باب‌عالى‌يى‌تشريف أده‌رك‌مذاكراتى استماع بويورمشلر ونتيجهٔ قرار وكلاى‌دولتدن بدأ ايله اصـول تحليفك عموماً اجراسـنه منجر اولوراولماز، ذات شاهانه درحال قيام‌أده‌رك أول بأول بالذات يمين‌أتمشلردر. بونك اوزرينه مجلس عموميده حاضر بولونان هيأت وكلا ايله أجلهٔ رجال‌دولت، مصحف‌شريف زيور دست تعظيم‌بولونديغى حالده، حضور پادشاهيده برر برر :

« پادشاهمه ودولت عليه‌لرينه صـداقتدن آيرلميه‌جغمه »

« وهر نصل نام وتأويل ايله اولور ايسه اولسون رشوت »
« الميه‌جغمه وپادشاهمك رخصت سنيه‌سيله قبولى مجاز اولان »
« هداياى رسميه‌دن بشقه ممنوع اولان هديه‌يى قبول ايتميه‌جكمه »
« واموال ميريه‌يى ارتكاب وتلف ايتميوب وهيچ كسه‌يه ايتديرمـ »
« ميه‌جكمه‌ولزوم حقيقيسى تبين ايتمدكجه خزينهٔ ميريه‌يه مصارف »
« وقوعنى تجويز ايتميه‌جكمه وايجاب صحيحى اولمدقجه مجرد »
« رعايت خاطره مبنى مأمور استخدامنه لزوم كوسترميه‌جكمه»
عباره‌سنى اوقويه‌رق يمين ايله‌مشلردر .

اتخاذ أديلن قرار وجه ايله «بعدما وكالت مطلقه ايله مسند مشيخت اسلاميه‌يه مأمور بويورولاجق ذوات جليله‌نك حضور معالى نشور حضرت پادشاهيده مأموريتلرى بالاجرا رسماً باب عالى‌يه ورودلرنده عرض اوطه‌سنده خط همايون قرائتى عقبنده قرآن كريم اوزرينه يمين أتمه‌لرى » اصولدن اولمشدر . وكلاى فخام ايله مجالس اعضالغنه وَ سائر مصالح ملكيه‌يه تعيين بويورولاجق رجال علميه وَ على العموم مناصب ديوانيه أربابى وَ طشره‌لر ايچون انتخاب اولوناجق مأمورين، مأموريتلرينك اعلان واجراسى عقبنده، دوغرو مجلس والايه كيده‌رك كذلك كلام قديم بارى اوزرينه مجلس مذكورده بولوناجق علماى كرام طرفندن ، عبارهٔ معروضه‌نك قرائتيله ، تحليف اولوندقدن صوكرا مصلحت مأموره‌لرينه شروع وقيام أيله‌مه‌لرى قرار-لاشمشدر . صدور عظام وَ علماى فخام ايله مأمورين شريعت مطهره‌نك تحليفلرينك حضور فتواپناهيده اجراسى وَ بونلر ايچون پادشاهه صداقت وَهديه فقره‌لرندن صوكرا :

« وَطرف پادشاهیدن مأمور بیورلدیغم امور شرعیه‌نك »
« اجراسنه ومال یتیمك احکام شرعیه‌یه تطبیقاً حسن محافظه ـ »
« سیله براقچه‌سی تلف اولمامسنه کمالیله تقید واهتمام ایده‌جکمه »
« ومعتاد اولان رسم قسمتدن زیاده اقچه المیه‌جغمه الحاصل »
« خلاف شرعشریف ومغایر قانون منیف حرکتی بروجهله »
« تجویز ایتمیه‌جکمه »

فقره‌لرینك دخی جملهٔ تحلیفیه‌یه علاوه‌سی جملهٔ مقرراتدن کورولمشدر .

درسعادتده بولونان عساکر خاصه ونظامیهٔ حضرت شاهانه امرا ورؤساسی دار شورای عسکریده وَطوبخانهٔ عامره وَترسانهٔ معموره امراسیله ضابطانی کندی مجلسلرنده وَطشره اردوی همایونلرنده بولونانلر دخی مجالس محلیهٔ عسکریه‌ده تحلیف اولونمق اوزره ، جملهٔ تحلیفیه‌لرینه ، صداقت وَهدیه فقره‌لرندن صوکرا :

« وقانون ونظام عسکری‌یه مغایر حرکتده بولنمیه‌جغمه »
« ومأموراولدیغم خدمتلرده صداقت واستقامت اوزره حرکت »
« ایده‌جکمه وزیراداره وقوماندامده‌اولان عساکر شاهانه‌نك »
« تعیینات وملبوسات وسائر مهماتلرینی دائما حسن محافظه »
« ایله تلف ایتمیه‌جکمه وایتدیرمیه‌جکمه وهیچ بر صورتله »
« ارتکابه میل ایتمیه‌جکمه وضابطان ونفراتدن ترفیع رتبه‌یه »
« وضابطلکه کسب استحقاق ایدنلرك حقلرینی کتم ایتمیه‌جکمه »

عباره‌سی مندرجدر . طشره‌یه عائد قرار عیناً شویله‌در :

« طشره‌لرده دخی وزرای عظام ومتصرفین وقائمقاملر »

« بولنان محللرده ادای صلاة ایچون جمع اولدقلری موقعده »
« یاخود اکا مماثل دیکر برمحل وسیعده اول مملکتك والیسندن »
« ویا متصرف یاخود قائممقامندن بدأ ایله دفتردار ومال مدیری »
« وکتبهٔ موظفهسی ومجلس اعضاسی کافةً اجتماع ایدرك وبر »
« مرتفع محله کلام قدیم وضع ایله‌رك اوراده حاکم الشرع »
« بولنان ذات مواجهه‌سنده مأمورین ملکیه ایچون مرتب »
« اولان اصول وجهله جمله‌سی یمین ایده‌جکلردر . وحکام »
« شرعیه ومفتی افندیلر دخی علمایه مخصوص اولان صورتله »
« تحلیف اولنه‌جقلردر واشبو قسم مجلسنده مملکتك علماسی »
« ومشایخی وائمه وخطباووجوه ومعتبران وافراد اهالیدن دخی »
« استیانلر حاضر بولنه‌جقلردر ورشوت واندن فرقی اولمیان »
« هدایای غیر مشروعه‌نك ممنوعیت کلیه‌سی وبوندن صکره »
« بویله شیلری واموال میریه‌یی ارتکاب ایدنلره انسان نظریله »
« باقلمیه‌جغی والی یاخود متصرف وقائممقام بولنانلر طرفندن »
« هرکسه اعلان قلنه‌جقدر وقضا مدیرلریله نائبلری افندیلر »
« ومجلس اعضالری دخی منسوب بولندقلری ایالت ویاخود »
« لوا مجلسلرینه جلب ایله اصول تحلیفلری بالاجرا صورت »
« حال اول قضا اهالیسنه اعلان ایدیله‌جکدر »

هدایای ممنوعه وغیر ممنوعه نظامنامه‌سنك خلاصة الخلاصه‌سی شودر :

« فیما بعد هدیهٔ علنیه ورسمیه اولوب امر وفرمان حضرت »
« ملوکانه ایله صورت احسانده بولنان هدیه‌دن ماعدا مجوهرات »
« وسیم وزردن مصنوع ذی‌قیمت اشیا وچبوق طاقمی وکورك »
« وشال واقمشه وغلام وجواری وآت وبارکیر وسائر حیوانات »

« جسیمه وانواع ذخائر وذخیره‌دن معدود اولان قوری یمشلر »
« وخطب وکمور مثللو شیلر عینیله رشوت حکمنده اوله‌رق »
« بونلرك تعاطیسی کلیا ممنوعدر . فقط اوزم قاون قارپوز »
« وسائر انواع فواکه وشکوفه وکلبشکر وبوقبیلدن بولنان »
« سائر حلویات ویغورت وتره‌یاغی وسود وقوزی وآو وبالق »
« وطاوق وسائر طیور ویموطه کبی شیلر محبةً بین الاحبا »
« تعاطی اولنه‌بیله‌جکدر »

مع مافیه بونلرك کلیتلی اونلسی جائز اولمایه‌جغندن میوه ایسه آز مقدارده اولماسی وَ یاغلك قیه‌سی بش وَ قاوون وَ قاربوزك وَ طاغوغلك وَ قوزینك وَ حلویات کاسه‌سنك وشروب صراحیسنك عددی بش آلتی‌یی وَ یومورطه مقدارینك نهایت اللی‌یی تجاوز اتمه‌مه‌سی وَ شاید ، ولوکه جزئی مقدارده اولسون ، کوندرن آدمده بر شائبهٔ غرض آکلاشیلیر ایسه رد اولونماسی شرط ادیلمشدر . بین الاقربا تعاطئ هدایا بحثنده ، ترویج غرض محسوس اولورایسه ، بونك دخی ممنوعاتدن عد اولونماسی مصرحدر .

شو مقررات صیراسنده ، ختان وَ ولیمه وَ بدأ جمعیتلرینه دائر بعض مواد دخی یازلمشدر . بونلرك مألنه نظراً : « بعدازین »
« هر کیم اولور ایسه اولسون ، سایهٔ شوکتوایهٔ حضرت »
« پادشاهیده ، دوکون ایدوب ده احبانی دعوت أیله‌دکده مدعو »
« اولان ذوات اجابت أده‌رك هیچ بر کونه هدیه کوتورمه‌مك »
« ونکاحلرده زوج طرفندن کلنلره وَ زوجه جانبندن بولونانلره »
« کذلك هیچ بر کونه یعنی نه آغیر نه خفیف هدیه‌لر ویریلمه‌یه‌رك »
« یالکز امام وَ مؤذن وَ بکجی کبی نکاحده بولونماسی مشروط »

« وَمعتاد اولانلره اجرت مقامنده اقتضاسنه كوره آقچه وسائر »
« شی ويرلمك نظامات مقرره اقتضاسندن اولمغله بونك عكسنه »
« حركت أدنلر مظهر مجازات اوله‌جقلردر »

برده : « مجرد خلقى بيهوده بر طاقم مصارفدن وَ أمر »
« تناكحى صعوبتدن وقايةً بعدازين مهر معجل وَ نشان طاقمى »
« كبى شيلرك قدر معروفى تجاوز أتمه‌مه‌سنك ، أبوينك »
« قدرتلرينه كوره قيزلرينك وَ اوغوللرينك تزوجلرنده »
« ويريله‌جك شيلر آنلرك دائما ايشلرينه يارايه‌جق وَ تلف »
« اولمايه‌جق صورتده اولماسنك ، كلين اوطه‌لرينك وَ خصوصا »
« عروس محللرينك تزيينده بورونجك و قورداله ايله باغلامه »
« كبى مؤخراً ايجاد اولونان آصقيلر كلياً ترك اولونوب يالكز »
« چوره وَ ياغلق وَ شال كبى اصول قديمه‌سنه موافق وهركسك »
« حالنه مناسب شيلرله تزيين قيلنماسنك وَ آياق يايغيسى اصولى »
« ترك ايله زوجك زوجه‌سنه يوز كورومكى وَ قاين پدرله »
« قاين والده‌نك جمعه كونى دامادلره مناسب هديه ويرمه‌سنك »
« با ارادهٔ سنيهٔ جناب پادشاهى ، معرض نصيحتده ، هركسه »
« اخطار و افاده‌سنه » مبادرت اولونمشدر .

عساكر بريه وبحريه استبدالى :

عبدالمجيد خان مرحوم ، هرسنه عساكر بريه وَ بحريه‌دن استبدال أديله‌جكلرك دفترلرى ترتيب وتنظيم اولوندقدن صوكرا، بر كون تخصيص ايله بالذات قيشلالره عزيمت بويورورلر ايدى. تشريف شاهانه‌لرينه منتظر اولان وكلا وَ امراى عسكريه

طرفندن رسم استقبال ایفا قیلندقدن وَ بوتون عساکر شاهانه رسم سلامی اجرا ایله برابر «پادشاهم چوق یاشا» دعاسنی تکرار أتدکدن صوکرا استبدال تذکره‌لری ـ تشویقات و تلطیفاتی متضمن بر نطق ایرادیله برابر ـ ضابطلر معرفتیله یداً بید أفراد مستبدله‌یه تودیع وتسلیم اولونور ایدی .

شو معامله‌نك حین اجراسنده نفرات مستبدله‌دن بعضلری خدمت عسکریه‌یی ترجیح ایله تذکره اخذندن صرف نظر أدرلر ایدی . دیکرلری سرعسکر ، طوبخانه مشیری ، قپودان پاشا وَ خاصه مشیرینك أللرنده بولونان صانجاقلری اوپرلرایدی. بعده پارلاق برعسکری رسم تجیدی اجرا اولونور وَ مواقع معینه‌دن طوپلر آتیلارق عودت شاهانه وقوع بولور ایدی .

نشان آفرین :

مکاتب رشدیه امتحانلرینك دخی حضورهمایونده اجراسی معتاد ایدی . ١٢٦٥ شعبانده بر پازار ایرته‌سی کونی، ذات شاهانه باب عالی‌یه کیده‌رك، مجلس والا اوطه‌سنده بتون وکلا وَ بعض رجال علمیه وَ ملکیه حاضر اولدیغی حالده داود پاشا ، بایزید ، اسکدار وَسائر رشدیه مکتبلری شاکردانك، حضور پادشاهیده ، معارف ناظری کمال افندی [١] معرفتیله، صرف ونحو وَ کلستان وَ جوغرافیا ، حساب مقدماتی کبی دروس مرتبه‌دن امتحانلری اجرا قیلنمشدر . ذات شاهانه ، مکاتب

[١] تنظیمات دائره‌سی رئیس فاضلی سعید بك افندینك پدرلری کمال پاشا مرحومدر .

مذكوره شاكردانڭ اللى قدرينه بر نشان آفرين ويرمكله برابر، بالجمله معلمين وَسائر متعلمينه عطيهٔ سنيه احسان ايله مشلر وَ تحصيل علم ومعرفت لزوم ووجوبنى بالذات شاكردانه توصيه وَاخطار اتمشلردر .

مناصب ومراتب :

بودفعه اتفاق آرا ايله رتب سنيه وَنشان ذيشان حقنده قرار كير اولوب خاكپاى همايون حضرت شاهانه دن بالاستيذان اجراسنه امروفرمان مكارم نشان حضرت ملوكانه متعلق وشرفصدور بيوريلان ماده لرك نظامنامه سيدر : را سنه ٢٦٥

مطلقا رتبه ونشان اعطاسى ولى نعمت بيمنتمز شوكتمآب افندمز حضرتلرينك عنايت واحسان ملوكانه لرينه محتاج ومتوقف اولديغندن عواطف عليهٔ شهنشاهيدن احسان بيوريله جق رتبه ونشانلر ايله برده بندكان سلطنت سنيه دن خدمت واقعه لرينه مقابل وذاتنه مخصوص اولمق اوزره مراد عنايت اعتياد ايله ويريله جك امتياز نشانلرى مستثنا طوتيله جقدر .

رتبه اعطاسى درسعادت وطشره جه حسن خدمت وجوده كتورنلر وجداً وحقيقةً كسب لياقت ايدنلره مخصوص اوله جقدر .

بوندن بويله اويله عادى التماسلر ايله هيچ كمسه ايچون رتبه اعطاسنه مساعده بيورلميه جقدر واستيذان اولنميه جقدر .

بوندن صكره بندكان سلطنت سنيه يه اعطا بيوريله جق نشانلر مطلقا مناصب ومأموريت معينه يه مخصوص اوله رق مأموريندن غيريده بولنان نشانلر شمديلك حالى اوزره تركله ابقا اولنه جقدر.

چونكه مناصب رسميه حضور حضرت وكالتپناهيده توجيه

عنوانیله اعلان اولنان ومأموریت معینه دخی کذلك حضور حضرت صدرعالیده احاله نامیله تفویض قلنان خدمتلر اولدیغندن الحالةهذه اعطا واحسان بیورلمش اولان مرصع نشانلرك ابقاسیله بوندن بویله نشان ذیشان اعطاسی مطلقا اومثللو مناصب ومأموریت معینه ومخصوصه وضابطان اقلامه وباب سرعسکری وترسانهٔ عامره ونظار حضراتی معیتلرنده رتب دولت علیه‌یه متصرف اولوب مأموریت معینه‌ده بولنانلره حصر اولنه‌رق بونلردن تبدل وقوعنده رتبه‌لری مساوی ایسه سلفك نشانی خلفه ویریلوب مساوی اولدیغی صورتده خلفك رتبه‌سنه مخصوص نشانی اعطا اولنه‌رق سلفك نشانی مالیه خزینهٔ جلیله‌سنه تسلیم ایتدیریله‌جکدر .

وکلای عظام حضراتی ومأمورین سائره معیتلرنده بولنه‌رق کندولرنده نشان بولنانلردن رأس خدمت ومأموریت مخصوصه‌ده اولنلرینك بشقه ومأموریت معینه‌ده بولنمیان خلفا وکتبه وسائره‌نك دفترلری تنظیم وخزینهٔ جلیلهٔ مالیه‌یه قید وترقیم اولنه‌رق اومثللو مأمورینك تبدلنده نشانلری سلفدن خلفه دور اولنه‌جقدر .

مأموریت معینه‌ده بولنمیان خلفا وکتبه وسائره‌دن سایهٔ شوکتوایهٔ حضرت شاهانه‌ده مأموریتله چراغ بیوریلنلر ومنحل اولنلرك نشانلری خزینه‌یه اعطا وتسلیم قلنه‌جقدر .

علمای عظام حضراتیله عساکر شاهانه‌یه واندرون همایون جناب ملوکانه مأمورین وخدمه‌سنه اعطا اولنمقده بولنان نشان عالیلرك اصول مخصوصه‌سی اولدیغندن بونلرك کماکان اعطاسیله فقط طریق علماده بلاد اربعه ایله مخرج مولویتلرنده نشان

اولمدیغندن بونلر ایچون اون درت قطعه نشان یاپدیریلوب بالفعل بومنصبلرده بولنوب بالذات عزیمت ایدنلره جانب حضرت فتوا پناهیدن اعطا اولنه‌جقدر.

اصحاب رتبه ومناصبدن مأموریتك اقتضاء مصلحت وجسامتنه کوره ترفیع رتبه‌یه لزوم کوروندیکی ورتبه‌سی مناصب ومأموریتله ترفیع اولندیغی حالده مناصبیچون رتبه‌سنه کوره نشان ویریله‌جکدر.

منصب ومأموریت ویرلیوب یالکز رتبه‌سی ترفیع اوله‌جق اولدیغی وکندوسنده رتبهٔ سابقه‌سنك نشانی بولندیغی صورتده اسکی نشانی النوب تسلیم خزینه اولنه‌رق رتبهٔ جدیده‌سیچون نشان ویریله‌جکدر .

طشره‌لرده نشان ویرلمسی لازم کلان مناصب ومأموریت والی ومتصرف ودفتردار ومجالس جدیده ریاست و سنجاق قائممقامی ودفتردار مقامنده بولنان مال مدیری دیمك اولدیغندن بونلرك نشانلری دخی بولندقلری رتبه‌یه کوره ویریله‌جکدر.

تبدل وقوعنده خلف وسلف رتبهٔ متساویه‌ده بولنور ایسه خلف ایچون بورادن نشان ویرلمه‌رك محلنه وصولنده سلفنك نشانی الن‌جقدر . رتبه‌لری توافق ایتمدیکی حالده خلفك رتبه‌سنه موافق نشان ویریلوب سلفك نشانی خزینه‌یه جلب قلنه‌جقدر.

خدمهٔ سلطنت سنیه‌دن نشانی اولوبده ترفیع رتبه ایتمکسزین برمأموریته تعیین اولنور ایسه حین انفصالنده نشان قدیمی ینه کندوده ابقا اولنه‌رق خالی اوله‌جق مأموره نشانی اولمدیغی حالده رتبه‌سنه کوره مأموریت نشانی ویریله‌جکدر.

بعض رتبه‌سز ونشانسز بندکاندن جداً وحقیقةً کسب

لياقت ايدوب بحق تلطيفه شايان اولنلره درجهٔ استحقاقلرينه كوره يالكز مناسب رتبه توجيهيله اكتفا قلنه‌جقدر .

درسعادت وطشره‌ده مناصب ومأموريتدن خارجده نشان ذيشانه نائل اولان بندكاندن مناصب ومأموريت ويريلنلرك كندولرنده بولنان نشانلر تعيين اولنديغى منصب ومأموريت نشانى اوله‌رق بالابقا سلفنك نشانى خزينهٔ جليله‌يه تسليم اولنه‌جقدر .

اصطبل عامره مديرلكى پايه‌لولرى وركاب همايون قپوجى باشيلرندن طشره مأموريتلرينه تعيينى لازم كلدكده نشانلرى الميه‌رق مأموريتده كندو رتبه‌سى نشانيله بولنه‌جقدر .

اول مأموريتدن انفصالى وقوعنده يرينه مأمور اوله‌جق ذاته مأموريت نشانى ويريله‌جكندن ينه نشانيله كلوب ركاب همايون خدمتنده اوله‌جقدر . قضا مديرلرينه نشان اعطاسى لازم كلميوب فقط خدمهٔ دولت عليه‌دن بعضاً قضا مديرلكنه تعيين اولنان بندكانده اولدن نشان بولنور ايسه كندوده ابقا اولنه‌جقدر . حين انفصالنده دخى عهده‌سنده قاله‌جقدر .

وكلاى فخام حضراتيله بالجمله مأمورين ورتب متفاوته‌يى حائز اولان صنوف بندكانك حامل اولدقلرى نشانلر كاه منصب ومأموريته وكاه ذات وشخصه مخصوص كبى اعطا اولنمقده اولوب سايهٔ شوكتوايهٔ حضرت ملوكانه‌ده قاطبهٔ بندكان وداعيان حائز اولدقلرى رتب رفيعه‌نك قدر مخصوص وموضوعى ورتبه‌سنك البسهٔ مزينه‌سى ايله ايام رسميه‌ده يكديكرندن متمايز بولنمسيله حامل اولدقلرى نشانلرك تعليقى ايسه اصول جاريه‌سى اقتضاسنجه

یالکز ایام معدودهٔ رسمیه‌یه منحصر بولنمسیله اتحابی بیله نشانی انجق ییلده برایکی دفعه کوره‌بیلوب بوایسه هیچ براصوله موافق اولمدیغندن بونلره لزوم صحیح کورینه‌مدیکنه مبنی فقط ذاته مخصوص وبرخدمته مکافات اوله‌رق احسان بیورلمش اولان نشان عائیلر ایله صنف جلیل عسکریده بولنان نشانلر مستثنا طوتیله‌رق قصورینك عموماً طوپلاتلمسی بین الوکلا تصویب اولنوب خاکپای همایون جناب جهانبانیدن لدی الاستیذان متعلق وشرفصدور بیوریلان امر واراده‌ٔ سنیهٔ حضرت شهریاری مقتضای عالیسی اوزره ایجابی اجرا اولنمقده اولدیغی حالده عساکر نظامیهٔ حضرت شهنشاهی حقلرنده درکار وبرکمال اولان نیرخیر توجهات مکارم غایات جناب شاهانه اك بیوك سرمایهٔ افتخار وامتیاز اولدیغندن وایام رسمیه‌ده ایسه البسهٔ مزینه‌لری وبو دفعه تعیین بیوریله‌جق علامت فارقه ایله دخی تمیز ایده‌جکلرندن امرا وضابطان عساکر نظامیهٔ حضرت شاهانه ایچون دخی نشان تعلیقنه حاجت کورنمدیکنه مبنی اندن دخی صرف نظر بیورلمسی عرض ونیازیله دار شورای عسکریدن تنظیم اولنان مضبطه خاکپای همایون حضرت پادشاهی‌یه لدی العرض عساکر حضرت پادشاهی طرفندن واقع اولان اشبو نیاز دخی رهین مساعدهٔ سنیهٔ جناب جهانبانی بیورلمشدر.   ذا سنه ۲٦۷

ولات عظام حضراتندن بعضلرینه دولتلو وبرازینه دخی عطوفتلو تحریر اولنمقده ایسه‌ده رمز تعالی وتقدس حضرتلری

ذات خلافتسمات حضرت جهانبانی‌یی سریر شوکتمصیر جناب
ملوکانه‌لرنده مؤبد وبرقرار بیورسون . ولی‌نعمت افندمزك
صنوف بندکان حقنده شایان بیورلقده اولان مراحم و اشفاق
سنیهٔ حضرت شهنشاهیلری ایجاب عالیسندن معالی افزای‌سنوح
وصدور بیوریلان امر وفرمان‌همایون حضرت شهریاری‌منطوق
جلیلی‌اوزره بوندن بویله رتبهٔ سامیهٔ وزارتی حائز اولان ذواته
تعمیماً دولتلو القابی یازیله‌جقدر. را سنه ٢٦٨

وکلالق نشانی :

صیدا والیسی دولتلو وامق پاشا وسلانیك والیسی یعقوب
پاشا وبلغراد محافظی محمد واصف پاشا حضراتی شایستهٔ الطاف
سنیهٔ جناب پادشاهی اولملریله مشار الیهم حضراتنه برر قطعه
وکلالق نشان فروغ افشانی اعطاسی خصوصنه امر وفرمان
حضرت شهریاری سانحه پیرای صدور بیورلمغین منطوق منیفی
اوزره اقتضاسی اجرا اولنمشدر. ذا سنه ٢٦٦

امتیاز نشانی :

مجیدی نشاننك احداثندن‌أول ویریلن مأموریت نشانلرندن
باشقه برده امتیازنشانی وارایدی . واقعا بونك درجاتی یوقسه‌ده
بعضلرینه قیمتجه داها آغیری وَبعضلرینه داها خفیفی ویریله‌ـ
کلدیکی آڭلاشیلیور :

صدارتعظمی مستشاری عطوفتلو فوأد افندی حضرتلری

مصالح مأمورەسنی (ملتجیلر مسألەسی ایچون سفارت فوق العادە ایلە بکرشدن پەترسبورغە کیتمش ایدی) حسن اتمام ایدرك طرف اشرف حضرت شهنشاهیدن عودتە مأذون بیورلدیغندن رکوبنە تخصیص بیوریلان (أثر جدید) واپور همایونیلە جمادی اولانك یکرمی سکزنجی پنجشنبە کونی درسعادتە مواصلت ایلیوب اوچنجی جمعە ایرتسی کونی مابین همایون حضرت شهنشاهی جانب عالیسنە عزیمت ایلە حقندە سزاوار بیوریلان احسان جمیل جناب ولی نعمتە لاحقۀ جلیلە وخدمت مقبولەسنە مکافات سنیە اولمق اوزرە حقلرندە انواع نوازش مکارم پیرایش جناب جهانداری شایان ومشارالیە حضرتلرینە بر قطعە نشان امتیاز ایلە برات عالیسی عنایت واحسان بیورلمشدر سنە ٢٦٦

صدارت عظمی مستشاری عطوفتلو فؤاد افندی حضرتلری ابراز اثر رویت وعبودیت ایتمش بندۀ مخصوص جناب شهنشاهی اولدیغندن مقتضای اهلپروری حضرت شهریاری اوزرە مشار الیە حضرتلرینە مقدما احسان بیورلمش اولان نشان امتیازك امثالنە تطبیقاً تبدیلی خصوصنە امر وفرمان حضرت تاجداری معالی افزای سنوح وصدور بیورلمش ایدی تبدیلاً اعمال ایتدیریلان نشان عالی بو دفعە حضور شوکتموفور جناب پادشاهیدە مشار الیە حضرتلرینك کریبان مفخرتنە تعلیق بیورلمشدر . سنە ٢٦٦

عزل ونصب مأمورين :

خرپوت ایالتی عطوفتلو صبری پاشا حضرتلری عهده‌سندن صرف وتحویل اولنه‌رق معالی افزای سنوح وصدور بیوریلان ارادهٔ اصابت عادهٔ جناب شهنشاهی اقتضـای عالیسی اوزره مرعش والیسی اسبق عطوفتلو یوسف پاشا حضرتلرینه توجیه وتفویض وخلفنك وصولنده درسعادته کله‌رك دعوات مفروضهٔ جناب ملوکانه‌یه مواظبت ایلمسی خصوصی دخی مشارالیه صبری پاشا حضرتلرینه بیان واشعار اولنمشدر . س سنه ٢٦٥

حلب ایالتنك كچنده رتبهٔ سـامیهٔ وزرات توجیهیله قونیه والیلکنه تعیین قلنان عطوفتلو ظریف مصطفی پاشا حضرتلرینه وقونیه والیلکنك دخی مرعش والیسی سابق عطوفتلو طوسون پاشا حضرتلرینه تفویض واحاله‌سی ووالیٔ سابق عطوفتلو خلیل کاملی پاشا حضرتلرینك دخی سایهٔ شوکتوایهٔ حضرت ملوکانه‌ده خانه‌سنده اقامت ایلمك اوزره درسعادته کلمسی متعلق وشرفصدور بیوریلان ارادهٔ سنیهٔ حضرت شهریاری مقتضای جلیلندن اوله‌رق موجبنجه اقتضاسی ایفا قلنمشدر . ن سنه ٢٦٥

درامه قائممقاملغنك حسب‌الایجاب سـعادتلو بیجان پاشـا عهده‌سندن صرف وتحویلیله خلفالق مأموریتی أمثالی مثللو کما کان عهده‌سنده قالمق اوزره آمدیٔ دیوان همایون خلفاسی متحیزانندن عزتلو عزمی بك افندی‌یه احاله‌سی بالتنسیب اسـتیذان قلنمش

وموجبنجه ارادهٔ سنیهٔ حضرت پادشاهی متعلق وشرفصدور بیورلمشدر . ج سنه ٢٦٩

ازمیر ایالتی مال مدیرلکنك وزرای عظام قپوکتخدالرندن عزتلو عمر فائز افندی‌یه احاله‌سی لدی‌الاستیذان موجبنجه ارادهٔ سنیهٔ حضرت جهانداری شرفصادر اولمشدر جا سنه ١٢٦٩

دولتلو رضا پاشا حضرتلرینك افکار عادلهٔ حضرت پادشاهی‌یه وقوف کاملی وفطانت فطریه‌سی مناسبتیله هردرلو امورك حسن رؤیتنه اقتداری مسلم اولمسی جهتیله بوکره عواطف علیهٔ حضرت پادشاهیدن خداوندکار ایالتی مشارالیه حضرتلرینه توجیه واحسان بیورلمش اولمغله سلفی دولتلو مصطفی پاشا حضرتلرینك دخی سایهٔ شوکتوایهٔ جناب ملوکانه‌ده ساحلخانه‌سنده مستریحاً اقامت ایتمك اوزره درسعادته عودت ایتسنه ارادهٔ سنیهٔ حضرت شهنشاهی متعلق بیورلمشدر . ج سنه ٢٦٥

مجازات:

ترسانهٔ عامره‌ده یوقلمه اوطه‌سی کتبه‌سندن لطف‌الله افندی ایوب‌جوارنده امینه خاتونك کلینی منیردی ضرب ایدرك متبنهٔ الخلق اسقاط جنینه سبب اولدیغی شرعاً ثابت اولمسیله جنین میتك دیتی کندوسندن آلنمش ایسه‌ده مرقومك بو وجهله وقوع بولان حرکات ردیه‌سی تأدیبنی مستلزم اولدیغندن بعدازین

مرقومه‌یه بوندن طولایی بر نسنه تحدث ایدر ایسه آنك دخی بر نهج شرعی ایجابی اجرا قلنمق اوزره لاجل التأدیب مرقومك ردوسه نفی وتغریبی مجلس والا قراریله بالاستیذان امر وارادهٔ سنیهٔ حضرت ظل اللهی سانحه‌زیب صدور بیورلمشدر . سنه ٢٦٩

تهمت متنوعهٔ خفیفه ایله باب ضبطیه‌یه کتورلمکده اولان اشخاصك موجب تربیه‌لری اوله‌جق مجازاتی کورمدن صالیویرلملری ایچون اکثر رجا والتماس وقوعبولمقده اولمسیله بعدازین او مقوله رجا وشفاعت مادهٔ مضره‌سی کلیاً منع اولنه‌رق او مقوله متهمینك اجرای استنطاق و محاکمه‌لرندن صکره تبیین ایده‌جك جنحه و قباحتلرینه کوره برموجب قانون جزا تأدیب و تربیه‌لری اجرا اولنمدقجه سبیللری تخلیه اولنمامسی مجلس والاده تنسیب ایله لدی الاستیذان ارادهٔ سنیهٔ حضرت جهانداری موجبنجه شرفتعلق بیورلمشدر . سنه ٢٧٩

سفریحصار قضاسی مدیری بولنان حسن بکك افساد اهالی و اختلال قضایی موجب حرکته اجتسارندن طولایی بر دها اویغونسزلقده بولنمیه‌جغنه اهالیدن کفیل ویرنجیه قدر بلامدت ایاش قضاسنه نفی وتغریبی مجلس والاده تنسیب اولنه‌رق موجبنجه ارادهٔ سنیهٔ جناب جهانبانی شرفصدور بیورلمشدر . ج سنه ٢٦٩

بیت‌الماله ـ تعبیر آخرله ـ خزینهٔ دولته آل اوزاتان مأمورلر

حقنده مجلس والانك اتخاذ أتديكى بوتون مقررات ، مبالغ مغصوبه‌نك تماماً استردادیله برابر ، اوكبی مأمورلری بلا مدت برر محله نفی و اجلا صورتنده اجرای مجازات ايدى .

تنبيهات :

صلوة خمسه اعظم اركان اسلاميه‌دن اوله‌رق وقتيله اداسی فرائض قطعيه‌دن وخصوصيله جماعتله ادا اولنمسنك مؤكداً مسنونيتى بديهياتدن اولدیغنه وبوبابده تهاون وتكاسل ايدنلرك نصايح لازمه ايله ترغيبى وقبول ايتميانلر اولور ايسه ايجابنه كوره حبس وتأديبى احكام شرعيه‌دن بولنديغنه بناءً بر كونه مجبوريت ومعذرت شرعيه‌سى اولمدقجه هر بروقتده اداى صلوة شريفه فريضه‌سنه بالجمله اهالئ اسلام طرفلرندن جماعتله دوام ومواظبت اولنمسى امرنده عموماً تنبيهات اكيده اجراسى مجلس والاده تذكر وتصويب اولنوب ارادهٔ خيريتعادهٔ جناب خلافتپناهى دخى اولمركزده متعلق وشرفصدور بيوريله‌رق منطوق منيفى اوزره تنبيهات مقتضيه اجرا قلنمشدر.

بلطفه تعالى موسم صيف تقرب ايدرك يالولره نقل وقتى حلول ايتمسيله ساحلخانه اصحابندن استكلو اولنلرك نقل ايتلرى خصوصنه مساعدهٔ مكارم عادهٔ حضرت پادشاهى سزاوار بيورلمشدر .	ب سنه ۲٦۹

موسم شتانك كون بكون تقربى جهتيله اصحاب ساحلخانه‌دن

استكلو اولان ذواتك خانه‌لرينه نقل ايتملرى خصوصنه مساعدهٔ سنيهٔ جناب پادشاهى شايان بيورلمشدر . م سنه ٢٦٩

*
* *

مطبوعات وسانسور :

مجلس والا رياستنه عرضحال « عيناً »

« معروض چاكر كمينه‌لريدركه »

« بوعبد عاجزلرى فرانسه‌دولتى تبعه‌سندن اولوب يكرمى »
« سنه‌دنبرى درعليه‌ده بولنه‌رق قوله قپوسنده كائن دكانده »
« هرلسان اوزره طبع وتمثيل كتب واوراق صنعتيله مشغول »
« وابتدا درعليه‌ده لطوغرافيه صنعتينى ايجاد واحداثنه بادى »
« اولوب مجرد ممالك محروسهٔ شاهانه اهالى وتبعه‌سنك كسب »
« معارف ومنفعت ايتلرينه‌مداراولمق اوزره پاناسرناميله ارمنى »
« العباره ماهده بركره نشر ايتمك‌اوزره برغزته طبع وتمثيل »
« ايتمك املنده بولنمش اولديغمدن ومذكور غزته‌يه مصالح »
« مخصوصهٔ دوليه متعلق هيچ برماده يازلميه‌رق يالكز علوم »
« وفنون متنوعه وتواريخ وادبيات وحوادث نافعه‌يه دائرشيلر »
« درج اولنمق وهرحالده اخراج اولنه‌جق غزته‌نك مسوده‌سى »
« اولجه باب‌عاليه‌يه تقديم واراء قلندقدن صكره طبع ونشر »
« قلنمق شرطيله رخصت سنيه اعطاسى مستدعا عاجزانه‌م »
« ايدوكى محاطعلم عالئ اصفانه‌لرى بيورلدقده وهرحالده »
« امر وفرمان » ٢٩ ر سنه ٢٦٧ بك

بصمه‌جى قاپول
قوللرى

آلتمش سنه أوّلكی مطبوعاتمز حقنده برنمونه اولان بوعرضحاله، مجلس والانك قرارینیده علاوه أیدهلم:

« مكاتب حربیه واعدادیه وطبیهده ومهندسخانهده تعلیم »
« وتعلیم اولنمقده اولان فنون متنوعهیه لزومی اولان كتب »
« ورسائل ایله بعض عقائد دینیهیی حاوی علم حال وحلبی »
« وسائره كبی كتابلر طبع اولنوب فضلهلرینك فروختی »
« مشهود اولهرق كچنده مجلس قراریله اوتجی اصنافندن حاجی »
« خلیل اغایه بعض شرائط ایله محمدیه شرحی وصرف ونحو »
« كتابلرینك وفرانسه تبعهسندن غلطهده ساكن قاپوله دخی »
« طوطی نامه كبی بعض كتب مناسبهنك كندو مطبعهلرنده طبعنه »
« رخصت ویرلمش وسابی دخی اغای مومی الیهك مدار تعیشی اشبو »
« كتب طبعنه منحصر اولدیغی مثللو مرقوم قاپول مقدما طبعخانهٔ »
« عامرهده مستخدم ایكن مؤخراً بلا مكافات چیقارلمسیله بو »
« صورتله تعیشه باشلادیغی جهتلرله منع اولنملری مرحمت »
« سنیهیه توافق ایتمدیكی و شرعاً وملكاً طبعی مجاز اولیان »
« اوراق ورسائلك باصدیرلمامسی ولسان اجنبیهده باصهجقلری »
« كتابلرك دخی اول امرده ترجمانلر واسطهسیله باب عالیدن »
« استیذانیله اعطا اولنهجق رخصته كوره طبع ایلملری »
« خصوصنك اقتضا ایدنلره تنبیهی نظارت جلیلهٔ خارجیه ایله »
« بالمخابره مجلس والاده تذكر قلنمشدر »

١٨٤٨ جریان عمومیسی اوزرینه، ممالك عثمانیهیه بعض ایتالیانلر دخی التجا أیتمشلر ایدی . بو بیچاره ملتجیلر « پك زیاده فقر وفاقهیه

دوچار اولدقلرندن مهما امکن تعیشلرینه مدار اولمق ایچون أثمان حاصله‌سی بونلره تقسیم اولنمق و پولتیقه‌یه دائر هیچ برشی یازلمیوب ساده شعر و انشادن عبارت اولهرق رساله قلقلی هفته‌ده برکره چیقارلمق اوزره ایتالیانجه برغزته طبع اولنمسنه رخصت ویرلمسنی ساردنیا ایلچیسی باب عالیدن التماس ومخالف شرط و اصول بر ماده یازلمیه‌جغنی دخی تعهد ایتمش ؛ باب عالیده مادامکه پولتیقه‌یه متعلق مواد یاصدیرلمیه‌جغی بیان و تعهد اولندیغندن و فرضا اویله برشی یازمق ایسته‌سه‌لر بیله قبل‌الطبع بعض مأمورین طرفلرندن دخی غزتهٔ مرقومه کوریله‌جکی جهتله او مثللو کیفیتلر یصدیرمیه‌جقلرینه مبنی بونک طبعنه مساعده اولنمسی بر کونه مضرتی دعوت ایتمیه‌جکنه و اشبو غزته او بیچاره‌لرک شو حال اضطرابدن خلاص اولملرینه سبب اوله‌جغنه نظراً مرحمةً بروجه التماس بر غزته طبع ایتملرینه اذن ویرلمسی صدر اعظم و خارجیه ناظری طرفلرندن تنسیب اولنمشدر . » ١٧ م سنه ٦٦

*
* *

ینه شو أثناده ایدی، که باب عالیده متشکل ترجمه اوطه‌سنک ایلک خلفاسندن خالص أفندی نامنده برذات ، فرانسزجه بر أثر (؟) تألیف أتمش وَ باارادهٔ سنیه طبع و نشر أده‌رك بر نسخه‌سی یوز آلتی غروش بهاسی (!) ویریلوب طرف پادشاهیدن اخذ وقبول بویورولمشدر. خالص آفندی، کتابنی « کندوسندن بشقه کمسه‌نك طبع وفروخت ایتامسی » استدعاسنده بولونمش

وصدر زمان، كتابك ديكرى طرفندن باصديريلوب صاتيلماسنه رخصت ويرلەمسندە و بو شرطك ذيل كتابه درج أتديرلەسندە بر بأس يوق ديەرك، بعدالاستيذان، اسعاف مسؤل أيلەمشدر .

٢٠ ب سنه ٢٦٥ تاريخندە، خارجيه نظارتندن سفارتلره اعطا اولونان بر مذكره دخى، مطبوعات حقندەكى اصول موضوعەيى كوستەرييور :

« بريةالشام طرفلرندە بولنان دول متحابه تبعەسندن بعضلرى »
« حكومت بلدەدن استحصال رخصت ايتمكسزين مطبعەلر »
« اچوب لسان مملكت اوزره بعض كتب وغزته طبع ونشر »
« ايلەكدە بولندقلرى استخبار قلنمشدر معلوم دوستانەلرى »
« اولديغى اوزره صنعت طباعت تجارت سائرەيه مقيس اولميوب »
« اويله بلا رخصت طبعخانه اچلمسى ودروننده كتابلر وغزتەلر »
« باصيلوب نشر اولنمسى نظامات مرعيۀ دولت عليەيه طوقنور »
« وبر وجهله تجويز اولنەمز مادەلردن اولمسيله بعدازين بو صنعتله »
« مشغول اولمق استيان اولور ايسه اول امردە حكومت بلدەيه »
« مراجعت ايدرك اديانه ودولته طوقنور برشى طبع ايتميەجكنه »
« تأمين برله رخصت اولمدقجه مطبعه ياپمامسى وطبع ايدەجكى »
« كتابلرك باصلمسندن اول نسخەسى والئ مملكته ارائه برله »
« تجويز اولنور ايسه باصيلوب نشر اولنمسى وبو طرفدن رخصت »
« مخصوصه اولمدقجه غزته طبع اولنمامسى خصوصنك لازم كلانلره »
« قطعيا اشعارينه همت دوستانەلرى مصروف اولمسى ملتمسدر »

مندرجاتى مضر عدايله خارجدن ارسال اولونان بعض رساله

کبی أوراق مطبوعه‌نك منع دخولی قاعدهٔ قدیمه‌دن اولوب، حتی أجنبی پوسته‌خانه‌لری، حکومتك مراجعتی اوزرینه بوکبی أوراقی توقیف أتدیرمکده ایدی .

سلطان عبدالمجیدخان زمان سلطنتنده بوقاعده مرعی ایدی .

خاقان مشار الیهك غزته‌لر حقنده برفکر مخصوصی وار ایدی : سلطنت سنیه سفیرلرندن بری ، آوروپاده آره‌لق آره‌لق دولت علیه علیهنده درج ونشر اولونمقده اولان أکاذیب وأراجیفی، ایجاب أتدکجه، تکذیب أتدیرمك اوزره بعض غزته‌لرك ـ امثالی کبی ـ جلب وتلطیفی مطالعه‌سنده بولونماسیله، جناب پادشاه : « بعض »
« غزته‌لرك جلب وتلطیفنی، دیکر بعضلرینك ینه بعض شیلر یازه‌بیله‌ »
« جکلرینه نظراً پك دده‌او قدر فائده‌لی کورمه‌یورم. حالبوکه ممالك »
« محروسه‌مده اجرا والتزام اولونمقده اولان معدلت وحقانیت، »
« اوکبی آراجیف وأکاذیبی بالطبع جرح وتکذیب أیله‌یه‌جکدر. »
مطالعهٔ شاهانه‌سیله مقابله بویورمشلردر .

شو مطالعه ، اجرای حق وعدل کبی صاف وعلوی برعزم وجزم محصولی اولدیغنه کوره ، حقیقةً بالوجوه پادشاهانه‌در .

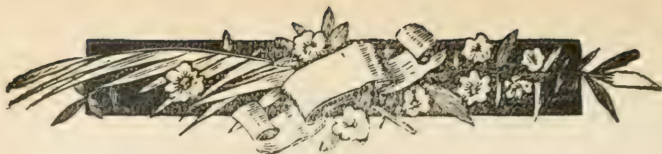
بونك اوزرینه او زمان باب عالیجه جلب وتلطیف پولیتیقه‌سی قبول وترویج اولونمامش؛ بعضاً، نشریات راستکویانه قیدوشرطیله، آبونمان آلنمقله اکتفا قیلنمشدر .

بویوك رشید پاشا مرحومده، صادر اولان سؤال اوزرینه :
« واقعا بعض مادهٔ مخصوصه اوزرینه، نیات خیریهٔ سلطنت »
« سنیه حقیقتی وجهله معلوم ومنتشر اولمق ایچون، اقتضا »

« ایتدکجه مناسب غزته‌لره (آرتیقلیلر) یازدیرلمسنده بأس »
« کورنمز ایسه‌ده بویله مجلوبیتله یازیله‌جق شیلرك فائدهٔ »
« صحیحه‌سی اوله‌میه‌جغنه وفی‌الحقیقه بوتون غزته‌لرك کذب »
« لسانی طوتمق قابل وایچلرندن برقاچینك تلطیفی دیکرلرینك »
« یازه‌جغی شیلره حائل اوله‌میه‌جغنه » قائل بولوندیغنی بیان
آیله‌مشدر .

* * *

بر وثیقهٔ رسمیه‌دن آکلاشیلدیغنه کوره، عهد مجیدیده « مضر کتب ورسائلك صندقله کلدکاری حالده أول امرده کومروکه تسلیم اولنوب باب عالیدن مخصوصاً مأمور اولان آدم واسطه‌سیله معاینه ایتدیرلمسی » اصولدن ایدی . ابتدالری بو مأمورك صدراعظم ترجمانی اولماسی اغلب احتمالدر . مع هذا یونان فترتی اوزرینه، فنارلیلردن حاصل اولان اعتمادسزلقله برابر، باب عالی ترجمه اوطه‌سی دخی تأسس أتمش بولوندیغندن بالآخره سانسور وظیفه‌سنك اوقلم مأمورلرندن برینه حواله أدیلمش اولماسی لازم کلیر .

ویانه قونفه‌رانسلری

بویوك رشید پاشا ـ عالی پاشا ـ عارف افندی ـ رضابك
لورد ایستراتفورد ـ قونت به‌نه‌ده‌تی

اون دوقوزنجی عصرك اواسطنده‌ایدی، که ایکی بویوك دولت، یاخود، ایکی شهرتلی حکمدار، مطلق العنان اولارق، آوروپاده بویوك بر رول اوینامغه صاواشییور ایدی. هر بری ـ کندی زعمنجه ـ بر حقه استناد ادییوردی. حقیقتده ایسه، حسب البشریه سلفدن خلفه انتقال ادن بر طاقم آمال واحتراصاته پی‌رو اولوب کیدییور ایدی. دیپلوماسی لساننده، ترادیسیون پولیتیق دینیلن بر مرض واردر، که هر دولتك تأسسیله برابر نشو ونمایه باشلار؛ بوکا آره صیرا بعض امراض خصوصیه‌ده انضمام ادر. ایشته آمال واحتراصات دیدیکمز شیلر، بوهیأت مهیبهٔ امراض ایدی!

انسانلر نه عجایبدر: حقسزلغی اعتراف ادەجك قهرمان هیچ یوق کیبدر. باخصوص: طالع یاور اولورده، بعض آمال وتشبثات قوه‌دن فعله‌ده چیقیویریر ایسه.. آرتق نفس متکلم وحده اولمق، «بلانزاع وفزع» حق مشروع کبی صاییلیر کیدر.

بشریت، اویله نقایص ایله مالامالدر، که تربیهٔ اولیه ـ تعبیر آخرله ـ حیات ابتدائیه، احتراصات وأباطیلی بیتیره‌جك صورتده اولمازسه، آتیاً ظهور ادەجك نتیجه‌لر ظفرده اولسه، هدرده

اولسه ینه فلاکتدر ، ینه فلاکت ! باری بوفلاکت ، مربی اخلاف امت اولا بیلسه .. هیهات !

أوت ! او عصرك أواسطنده ایدی، که چار برنجی نیقولا ایله اوچنجی ناپولیون بوتون آوروپایی هرج مرج أده بیله‌جك احتراصات ایله فرمان فرما اولمق ایسته‌مشلردر . هرایکیسی‌ده هزیمت مطلقه‌یه دوچار اولمشدر .

چارنیقولا ، ولیعهد دکل ایکن، قارداشنك مقام حکومتدن استنکافی وَبونده شدت اصراری اوزرینه ، روسیا ایمپراطوری اولمش ایدی . تصادف ألیمه باقیکز، که بوتون روسیالرك چاری موقعنه کچوب اوتورمغه وقت قالمادی .

أوّل بأوّل، اوزمانه کوره، پك یکی فکرلرله متشبث برطاقم جمعیتلری پریشان أتمك ، برچوق صیزیلتیلری .. ایکیلتیلری باصدیرمق لازم کلدی . اوراده‌ده، هریرده أمثالی کورولدیکی کبی، اولاجق اولدی. لکن انسانلر ایچون نه بدبختلق! من القدیم، حکم زمان دیدیکمز کابوس حق ونصفت ، ماهیتی انسانلق حقوق مقدسه‌سنی جانسپارانه مدافعه‌دن عبارت اولان مشروع برفکر ودعوایی، عالم انسانیته قارشی، بویوك برجنایت درجه‌سنده کوسترمك غریبه‌سندن هیچ بروقت قورتولمامشدر . ینه اویله اولدی. یوز میلیونلرجه معجزهٔ مخلوقك، حضرت عیسی کولکه‌سی دییه طاپینه‌جغی یکی برحکمداری هنوز کورمه‌مش وَطانیمامش اولدیغی برصیراده بیله ، اصل وأساسی ظلم و استبدادی رفع أملندن عبارت اولان برمسأله‌ده استقبالی .. تاریخی دوشونمك

کیمسه‌یه نصیب اولمایور . بر معما، که آنجاق زمان حل اده‌بیلیور !

غریبدر ، که بویله احوال مؤسفه نتیجه‌سنده ، ینه ارشاد وانتباه حاصل دکل . مثلا : هرسوزینی، یوزمیلیونلرجه مخلوقه انفاذ ظن وذهابیله بختیار اولان برحکمدار ، چز وناچار ، بیله‌رك یاخود بیلمه‌یه‌رك، موقع علوی معنویسندن دوشیوریبور.

اغربدر، که فرتوت زمان بویله فجایعی یوتار ؛ عوام ایچون اورتاده بردهشت یاخود غلبه نامنه برخیالت قالیر طورور وَبوکا ظفر دینیر ؟

چار نیقولا ، بوظهوراته آپ آنسزین – حتی بیلمه‌یه‌رك – معروض اولمش قالمش ایدی. نزیب هزیمت عثمانیه‌سی ایله‌ماجار اختلالی ایسه.کندیسنه.تصادفاً،بوتون آوروپانی‌دوشوندیره‌بیله‌جك درجه‌ده مهم بررول اوینامق ایچون ، ایکی امدادمادی وَمعنوی دیمك ایدی . برنجیسنده روسیا ، آلتی یوز سنه‌لك بر دولتی وصایتنه آلمش کبی ایدی . ایکنجیسنده‌ده حدود بوینده‌کی کنج برحکمداره تاج وتختنی ویرمش‌قدر اولدی. برنجیسنده : برهیکل استبداد ، ایکنجیسنده : بر آبدهٔ امید وامداد تأسس ایله‌دی ، ظنی حصوله کلدی . فقط هر ایکیسنده‌ده أساس چوروك : تملسزبنا ، مطلقا، أریاکج ییقیلیر . اویله اولدی : ایکیسی‌ده ییقیلدی ، کیتدی . اما بو حقیقتلری یالکز تاریخ یازدی ؛ یالکز زمان ادراك وتقدیر أده بیلدی. یوقسه اووقتلر: بر خنکار ایسکله‌سی معاهده‌سی، قوجه عثمانلی دولتنی روسیانك قویروغنه باغلامش ؛ ماجار اختلالنك تسکینی‌ده کوزل ، مطیع

بر نمسه مه‌تره‌سی قازاندیرمش عد اولونور ایدی ...

ناپولیون، خارقه‌لر مبتلاسی ایدی . دوشونور.. دوشونور .. مطلقا عمجه‌سنڭ تمثالی اولمق ایسته‌ر ایدی . بر آره‌لق محبوس اولدیغی هام قلعه‌سندن فراری ، رئیس جمهور انتخابی ، ملت وکیللرینڭ اللرینی آیاقلرینی باغلایه‌رق ایمپراطور اولیویرمه‌سی او زمانه مخصوص حالاتڭ اڭ غریب نقطه‌لرندندر، دینیلسه خطا أدیلمش اولماز . « ایمپراطورلق ، صلح عالمدر ! » نطقی ایله عمجه‌سنڭ اقوام یاخود قومیت پولیتیقه‌سنی تعقیبه میلانی ، او زمانه‌عائد پك‌چوق مجهولاتی حل أده‌بیله‌جك ماهیتی حائزدر.

ایشته چار نیقولانك « شرقی وَ وسطی آوروپا دیمك ، بن دیمك ! » دعواسنده کندندن هیچ‌شبهه‌سی اولمادیغی ، اوچنجی ناپولیونك ـ عمجه‌سی کبی ـ آوروپایی آووجنه آلمق أمل وخیالنده مانع بولمادیغی او اون دوقوزنجی عصرك أواسطنده ایدی، که‌قدس شریفده، اورتودوقسلرله قاتولیکلرك کلیسا ایچنده وقوعه کتیردکلری قاندیل ، آناختار کبی شیمدی بو زمانده پك‌ده اهمیتی آڭلاشیلامایاجق[؟] نزاع وفساد بهانه‌لری اوزرینه ، استانبولده روسیا وَفرانسه سفارتلری قیزدقجه قیزیشمشلر ؛ باب عالی‌یی صیقدقجه صیقمشلر وَ عاقبت بیرك دورلو مراجعات و تشبثات ـ آچیق سویله‌یه‌لم : ـ پك‌غریب مواعد و تهدیدات ایله هر ایکی طرف ده آمالنه موافق فرمانلر ، أمر عالیلر قوپارمشلردر . لکن روسیا چاری ـ فرانسه‌دن پك زیاده ـ قدرت و نفوذینه‌کووه‌ندیکندن ، برسوزینك ایکی أدیله‌یه‌جکی ، یاخود، اویله ظن‌أبله‌دیکی بر مملکتده فرانسه پولیتیقه‌سنك

ـ ولوكه جزؤلا تجزى درجه‌سنده اولسون ـ روس پوليتيقه‌سنه رقيب چيقمه‌سى، بويله بوى اولچوشـيلديكى بر زمانده ، بالطبع چار نيقولانك عزت نفسنه دوقونمق لازم‌كليرايدى . ناپوليون، بونك آلتنده قالماز ايدى . نه‌چاره‌كه فرانسـه ، عين سـلاحى كندى كنديلكندن ، يالكز باشنه قوللاناماز ايدى. حال بوكه چارنيقولا ، كيمسه‌يه دانيشه‌جق دكل ايدى. داها دوغروسى، كيمسه‌يه صورمغه تنزل أتمز ايدى. ناصل‌كه مسألهٔ معلومه‌ده ، توركيانك روسـيا آمالنه موافق صـورتده حركت أتمه‌ديكنى كورور كورمز ، مشهور پرنس منچيقوفى سفارت فوق‌العاده ايله استانبوله كوندرى ويردى . آوروپايى هيچه صـايديغنى بلا پروا اعلان اتدى . منچيقوف، استانبوله‌اويله‌برعزم وجزم ايله كلمش ايدى،كه (آرتق روسيا ديله‌ديكنى ياپديره‌جق) ظن‌وقياس أدنلر پك چوق ايدى . په‌ترسـبورغدن حركتنده : « نيچون استانبوله كيديـورسيڭ ؟» سوألنى‌ايراد أدنلره، اكتساب صهريت صـورتنده مناسبتسز برجواب ويرمكدن چكينمه‌ين بوطوپال پرنس، باب‌عالى‌يى زيارتنده يالكز صدراعظمى كوردى؛ فرانسز طرفدارى عد أتديكى خارجيه ناظرى فوأدافنديناك، دائره‌سى اوكندن كچديكى حالده، اوطه‌سنه كيرمه‌دى. فوأد أفندى طبيعى بيهوده بكله‌مش اولدى . منچيقوف جنابلرى‌ايسه، بونكله اكتفا أتمه‌دى . بالعكس بويله برحيله‌كار ناظرله‌ملاقات أدمه‌يه‌جكنى اعلان واشـاعه بيله أتديردى. بونك اوزرينه پك متأثر اولان فوأد أفندى ، درحال نظارتدن استعفا أتدى. يرينه رفعت پاشا تعيين اولوندى.

منچيقوفك،ظاهرحالده، مأموريتى،قدس شريف مسأله‌سندن عبارت ظن اولونيوردى؛ كنديسندن سوأل أدن سفرايه بيله بويولده جواب ويريه‌ور ايدى . وقتا كه انكلتره سفيرى لورد « ايستراتفورد دو ره‌دقليف » ، فرانسه سفيرى دولاقور ايله منچيقوفك آره‌سنه كيره‌رك مسأله مذكوره‌دن متحدث اختلاف مبدل ائتلاف اولدى . منچيقوف آياق سورومكه؛ مهاتلرله، اولتيماتوملرله باب عالى‌يى تضييق أتمكه؛ يڭى يڭى تكليفلر درميان أيلمكه باشلادى . باب عالى، بر آزه‌لق، منچيقوفك بوتكليفات وتشبثاتنى طاتلى سوز ، كولريوزله‌صاومق ايسته‌دى ؛ دول سائره سفراسنى تماماً خبردار أتمه‌دى ايسه‌ده بالآخره آرتق ايش علنيته‌دوشدى. اول وقته قدرسيرجيلك أدن ديپلوماتلر، بورالرينى آڭلاينجه‌تلاشه باشلاديلر. فرانسه؛ انكلتره مصلحتكذارلرينك، منچيقوفك آمال وتشبثات خفيه‌سى حقنده، حكومات متبوعه‌لرينه أوله ويرمش اولدقلرى خبرلر، قابينه‌لرى خواب غفلتدن اوياندىردى. بر طرفدن‌ده باب عالى، آرتق معروض اولديغى مالايطاق تكليفلرى قطعياً رد أتدى وَبونك اوزرينه منچيقوف چكيلدى كيتدى . متعاقباً اورتايه روسيه خارجيه ناظرى نه‌سه‌لرود آتيلدى، براولتيماتوم كوندردى. منچيقوف،جواب آلمادن كيتمش ايدى . نه‌سه‌لرود ايسه، آلديغى جوابه حركت عسكريه ايله مقابله‌ده بولوندى . ذاتاً ١٨٤١ معاهده‌سنده، دول خمسه، تمامئ ملكيت عثمانيه‌يى ضامن ومتعاهد اولديننده آرتدقجه آرتان ــ تعبير آخرله ــ أكسيلمك بيلمه‌ين مشكلاته قارشى برچارهٔ تسويه آرامق،دول غربيه ايچون، پك طبيعى ايدى . لكن روسيانك ،

دولت علیه‌دن گویا آلاجقلی اولدیغی حقوق استیفا أتمك ایچون، افلاق بوغدانه عسكر سوقنده ترددیله كوستره‌مسی ، بایاغی هركسی شاشیرتدی . دیپلوماسی بوتون بوتون شاشه قالدی .

فرانسه وَ انكلتره ، پك احتیاطلی حركت أدرلردی . حتی دینیله بیلیر ، كه : بو ایكی حكومت دیپلوماتلری ، نزاكتی ، روسیایی اینجیتمه‌مك ، گوجندیرمه‌مك كبی غریب اعتناره قدر چیقاردیلردی . ۱۸۵۳ حزیرانده آوستریایه مراجعت أتدیلر : « برقونفه‌رانس انعقاد أتسین . شوغائله‌لر اورتادن چیقسین ! » دییه رجاده بولوندیلر . لكن یانغین هنوز صاچاغه صارمامش ایدی . روس عسكری مملكتینه هنوز گیرمه‌مشیدی . سینوبده عثمانلی دوناتماسی هنوز یاقیلمامش ایدی . دورت بیك عثمانلی فدائیسی، هنوز قاره‌دكیزك قانلی أمواجنه قاریشوب قربان اولمامش ایدی. آوستریا دیپلوماتلری ، روسیایه قارشی، هنوز بارمنت آلتنده ایدیلر . بونك ایچون،دول غربیه‌تكلیفنه مقابل،تردد كوستردیلر: « روسلرك عزت نفسنه دوقونور » واهمه‌سیله ایسته‌نیلن تشبثی تأخیر وتعلیق أیله‌دیلر . صوكرالری مجبور اولدیلر . نمسه‌یه مخصوص اولان سیاست تردیدوترددی نوعما بیراقدیلر . روسیانك هر دورلو حركت عسكریه‌سندن، آوستریانك،دولت علیه قدر متأثر اولاجغنی آكلادیلر. تلاش ومسارعت كوستردیلر . قونفه‌رانسه پك قولای یاتدیلر . برطرفدن طوپ توفك پاتلایور ، برطرفدن‌ده نوتالر ترتیب وَتوسطلر تكلیف أدیلیوردی . ألحاصل، ۱۸۵٤ سنه‌سنده برچوق داها اوغراشیلدی . لكن بونجه اقدام ، بونجه مساعی ثمره بخش اولمادی . مع مافیه آتی‌نك حاضرلادیغی

فلاکتلر، آرتق پك آشكار كورونمكده اولديغندن، ١٨٥٥ ده تكرار تشبثات باشلادى. بونك اوزرينه، أساسى تشكيل أدن مواد أربعه حقنده مذاكرات اجرا ۋمقرراتاتخاذأتمكايچون، ويانه‌ده، قونفه‌رانسك يكيدن انعقادى تحت قراره آلندى.

١٨٥٤ ده‌كى قونفه‌رانس، آوستريا خارجيه ناظرينك تحت رياستنده، فرانسه، انكلتره ۋ پروسيا دولتلرينك ويانه‌سفيرلرندن مركب‌ايدى. ١٨٥٥ده، دول‌غربيه، خارجيه‌ناظرلريني‌مرخص كوندردى. فرانسه خارجيه‌ناظرى دروئين دولوئيس. انكلتره خارجيه‌ناظرى لورد جون‌روسه‌ل بالذات ويانه‌يه‌كلديلر. طرف دولت‌عليه‌دن‌ده، خارجيه ناظرى عالى پاشانك تعيين واعزامى لازم كلير ايدى. اوأثناده، بويوك رشيد پاشا صدراعظم‌ايدى.

ينه‌اوأثناده، فرانسه‌نك‌درسعادت‌سفارتى‌مصلحت‌كذارلغنده بولونان قونت‌به‌نه‌ده‌تى، عالى پاشانك بوويانه مأموريتى كندى تشبثات مخصوصه‌سى نتيجه‌سى‌كبى كوسترمشدر. حال‌بوكه‌دعوى بلا دليل قبيلندن عداولونان شوديپلومات افاده‌سى، بعض‌تتبعاته مجبوريت مس أتديردى:

فرانسزلر، عالى پاشايى بنمسه‌مك ايسته‌رلر ايدى. انكلتره، رشيد پاشايى التزام أتديكى كبى. ديپلوماسيده، شخصك اهميتى، بونك ايچون، نظر دقت واعتباره آلنير. بناءً عليه فرانسـه مصلحت‌كذارينك، عالى پاشاحقنده سويله‌يه‌جكى سوزلرى، كمال دقتله محاكمه أتمك طبيعيدر. خصوصيله به‌نه‌ده‌تى، عالى پاشا ايچون هر دورلو أوصاف ومزياتى آز كورور ايكن، رشيد پاشايى مؤاخذه ايچون آچى آچى سويلنمكدن صاقينمامشدر.

بەنەددتنی دییورکە : « استانبولدە ایکنجی درجەدە »
« ایشلرلە اشتغال اولوندیغی برصیرادە ، دولتلر، برسنە مقدم »
« (١٨٥٤) بیهودە یرە اجتماع أتمش اولان قونفەرانسك »
« یکیدن انعقادی ایلە أساس صالح مذاکراتنەتشبث أیلەدیلر. لورد »
« ایستراتفورد ، حکومتنك فکر ومسلکنە رغماً ، تشبث »
« واقعدن خشنود اولمادیغنی آچیقدن آچیغە کوستەرییوردی. »
« باب عالی، دول متفقەنك اصراری اوزرینە، آوستریاعسکرینك »
« مملکتینە کیرمەسی ایچون برمقاولە عقدینە راضی اولمش »
« ایدی . فقط آوستریانك حرکات ونیاتنە قارشی أندیشناك »
« بر حالدە ایدی . ذاتاً لورد ایستراتفوردە تمسەدن »
« آمین دکل ایدی . بوندن باشقە منافع مهمۀ عثمانیە ، »
« سلطنت سنیە مطالباتنك بحق مدافعەسی أسبابنی تأمین »
« ایچون ، باب عالیجە، ویانەدە، مزیت فوق العادە ایلە ممتاز »
« بر مأمور بولوندیرلماسنی ایجاب أدییور ایدی . حال بوکە »
« ابتدای مذاکراتدن ـ داهادوغروسی ـ ظهور مشکلاتدن »
« بری، باب عالی ، ویانەدە کرك رفقای مسلکیلە، کرك نزدندە »
« مأمور اولدیغی دولت وکلاسیلە ـ بر ترجمانك دلالت ومعاونتی »
« اولمقسزین ـ تعاطیٔ أفکار أدەمەین وَ هیچ بر لسان أجنبی‌یە »
« واقف اولمایان عارف أفندی نامندە ایکنجی درجەدە بر »
« مأموری، سفیر صفتیلە ، بولوندیرییور ایدی . غریبدر، کە »
« زمانك الجاآت مبرمەسنەرغماً ، باب عالی ، صولك قرارلرینە »
« استانبولدە اتخاذ اولوناجغنە دائر انکلترە سفیرینك فکرینە »
« ذاهب اولارق، عارف أفندی‌یی ویانەدە طوتیور ایدی . ویانەدە »

« ایکنجی (١٨٥٥) دفعه برقونفه‌رانس عقدینی قرارلاشدیران »
« پارس وَ لوندرا قابینه‌لری ایسه ، دولت علیه‌نك ، مذکور »
« قونفه‌رانسده ، موضوع بحث أدیله‌جك مسائل حقنده ، »
« صلاحیت کامله ایله اجرای مذاکرات أده‌بیله‌جك وَ عارف »
« أفندی کبی ، کندیسنه واقع اولاجق تبلیغاتی ساده‌جه استیذانه »
« تعلیقاً تلقی ایله اکتفا أیله‌مه‌یه‌جك ، برذات بولوندیرماسی »
« فکرنده ایدیلر . بناءً علیه أوصاف مشروحه‌یی حائز بر »
« مرخص انتخابی ایچون ، باب عالی نزدنده اصرار آتمك اوزره ، »
« پارسدن أمر آلدم . پارس ایله لوندرا آره‌سنده حاصل اولان »
« ائتلافه استانبولده دخی دوام اولونا بیله‌جکی وَ انکلتره »
« سفیرینك تشبثاتمه اشتراك أده‌جکی ظن واعتقادنده بولوندم . »
« لورد ایستراتفورد ، بو بابده کندیسنه هیچ برتعلیمات کلمه‌دیکی »
« بهانه‌سیله ، تشبث واقعدن اجتناب أتمه‌یی موافق کوردی . »
« عجبا وقت قازانمقله حکومت متبوعه‌سنك مقررات ومسلکنی »
« دکیشدیرمك می ایسته‌یورایدی ؟ بن بویله حس أتدم وَ یالکزجه »
« تشبث و مراجعته قرار ویردم : شاید باب عالی ، اخطارات »
« واقعه‌یی نظر اعتباره آلماز ایسه ، عارف أفندینك قونفه‌رانسده »
« حضوری ، بالضروره ، نابمحل قالاجغنی أرکان دولته سویله‌دم »
« وَ او حالده دولتلرك ــ دولت علیه اشتراك أتمکسزین ــ »
« اجرای مذاکرات أیله‌یه‌جکنی‌ده آکلاتدم . قونفه‌رانس ، »
« ایلك اجتماعنی عقد أدوب‌ده ، انکلتره سفیری ینه مصرانه »
« طالدیغی سکوتده بردوام اولماسی اوزرینه ، باب عالی اخطار ــ »

« اتمك بی‌أساس اولمادیغنی آکلامش وَ خارجیه ناظری عالی »
« پاشایی ویانه مرخصلغنه تعیین أیله‌مشدر . »

* * *

« معلومدر، که بوقونفه‌رانسده خارجیه‌ناظرلرینك حاضر »
« بولونماسی‌ده حصول ائتلافه خادم اولامادی . قاره دکیزك »
« بی‌طرفلغی مسأله‌سنده روسیا مخالفت کوستردی. مذاکرات »
« تکرار منقطع اولدی. بونك اوزرینه آوستریا، قونفه‌رانس »
« اجتماعلری بیتمه‌دن ، تام روسیانك آمالنه موافق یکی بر »
« تکلیف درمیان أتدی. دولتلرجه رد اولونماسی طبیعی اولان »
« وَیالکز روسیا منفعتنه موافق بولونان بوتکلیف ، نمسه »
« حقنده‌کی شبهه‌لری مؤید اولدیغندن، لورد ایستراتفورد : »
« [کوریورسیکزیا ! تخمینلرم دوغرو چیقیور . آوستریا ، »
« دشمنه التحاق أدییور .] دیمشدر . »

فرانسه مصلحت کذاری ، لورد ایستراتفوردك هرخالندن مشتکی‌ایدی. بوکا دائر (ره‌وو ده‌دوموند) رساله‌ٔ مشهوره‌سنه وقتیله یازمش اولدیغی مفصل وَمهم برمقاله اوقونورسه ، لورد ایستراتفوردك . خطا وَقصورلرندن زیاده ، اوصاف ومزایای مخصوصه‌سی ـ ترجمان حقایق اولان برلسان استرقاب ایله ـ اعتراف أدیلمش اولدیغی آشکاراولور. بونکله‌برابر شوقونفه‌رانس مسأله‌سنده به‌نه‌ده‌ت‌تی‌نك افاداتی بعض شبهه‌لر اویاندیرمقدن‌ده خالی قالاماز .

چار وَناپولیون کبی، بویوك رشیدپاشا ایله لوردایستراتفوردك دخی،دیپلوماسی‌عالمنده پارلاق بررول‌اویناش‌اومیوایسه... [illegible]

قطعا اشتباه أتمه‌ملیدر ؛ بو أمل و آرزو ایله ویانه‌نك دکل ، استانبولك مرکز مذاکرات ؛ محور سیاسیات اتخاذ أدیله‌سنی ایسته‌مه‌لری‌ده پك اعلا خاطرلره کله‌بیلیر. رشید پاشا، برداهیٔ سیاسی ایدی. ایستراتفورودده حقیقةً بویوك بردیپلومات ایدی. بناءً علیه اویله برفکر و آرزوده بولونه‌لری پك معقول کورولور. حتی بویله‌اولماسی شایان تمنی‌ایدی، دینیله بیلیر. فقط مادةً بویله برتشبث کورونمه‌یور . واضح بردلیل یوق . بوحقیقت ؛ عادتا شبهه درجه‌سنده . یالکز شوقدر وار، که عالی‌پاشانك، ویانه‌ده، قونفه‌رانسده مشغول اولدیغی برزمانده تبدل صدارت وقوعی، پك‌ده تصادفات حسنه قبیلندن عد أدیله‌جك کبی کورونمه‌یور . رشید پاشا ، حسن نتیجه‌یه ایصال وظیفهٔ مقدسه‌سیله مکلف بولوندیغی ایشلرك چوقلغندن یورولمش؛ اویله مشکل برزمانده، عفوینی استرحام أتمش... بونك‌اوزرینه، ذات‌شاهانه، عالی‌پاشایی صدراعظم نصب ؛ عینی خط همایونله‌رشید پاشایی‌ده، عالی‌پاشانك یرینه‌مرخص‌تعیین أدیویرمش... ایشته بوزالری برآز قوشقو-لاندیریور . عجبا به‌نه‌دت‌تی‌نك دیدیکی بوس بوتون حقیقتمی ؟ سؤالنی اخطارأدیور. احتمال، که فرانسه‌نك باب عالی‌یی صیقیشدیر-ماسی‌ده، عالی پاشانك سفارته براماسی‌اوزرینه، واقع‌اولمشدر. چونکه دول غربیه ، خارجیه ناظرلرینی مرخص‌انتخاب واعزام أدیجه، عالی‌پاشانك مرخص‌کیتمك ایسته‌مه‌سی-حتی‌کیتمه‌سی قدر- پك طبیعی ، پك‌معقول ومشروع برآرزو ایدی . قالدی ، که‌رشید پاشانك بوخصوصده تأنی کوسترمه‌سی‌ده عالی پاشایی برآز مغبر أتمش اولابیلیر ؛ شوتقدیرده فرانسه سفارتنه غایت محرمانه

شکایتده بولونمش اولماسی احتمالی بعید کورونمز . هر حالده انکلتره ایلچیسنك تعلیمات آلمادیغنی بیان ایله باب عالی نزدنده تشبثه اشتراك أتممه‌سی، انکلتره پولتیقه‌سنی تردد آلتنده بیراقه‌جق بردلیل دکلدر . انکلتره ، باب عالی‌یه اجرای وصایادن قطعیاً کیری طورمامشدر . آنجاق بووصایایی ، لورد ایستراتفورد دکل ، لوندرا عثمانلی سفیری معرفتیله ؤمؤکد صورتده اجرا أتمشدر . اولسه اولسه، لورد ایستراتفورد ، بو مسأله‌ده برفکر مخالف بیان أتمش ؛ بونك اوزرینه لوندرا قابینه‌سی‌ده کندی معند سفیرینی طاریلتمامق ایچون دوغرودن دوغرویه ، بزم لوندرا سفیرینی صیقیشدیرمش‌در . لکن بوده بر فرضیه‌دن عبارت. قونت به‌نه‌ده‌تی‌نك ذهابنی تأیید أده‌جك دلیل قطعی یوق . وثایق موجوده‌یه نظراً ، آوستریا خارجیه ناظری قونت بول، کانون ثانی ۱۸۵۵ أواسطنده ،درسعادت سفارتی واسطه‌سیله، باب عالی‌یه اجرا أتدیکی تبلیغاتده : « مواد أربعه اوزرینه اعادهٔ صلح و آسایش ایچون پرنس غورچاقوف مذاکره‌یه مأذون اولدی . فرانسه وانکلتره سفیرلریله برلکده اجتماع اولوندی. بونك اوزرینه مشارالیهما مذاکرات صلحیه‌یه کیریشمك ایچون دولت متبوعه‌لرندن مأذونیت طلب أتدیلر. بناءً علیه عارف أفندی‌یه سریعاً رخصتنامه ؤ تعلیمات کوندرلز. یاخود، مناسب کورولدیکی تقدیرده باشقه برمرخص کوندرلز » دیمشدر .

انکلتره سفیری ایستراتفورد : « ویانه‌ده جریان أدن احواله دائر دولتندن تحریرات آلمش ایسه‌ده، دولت علیه سفیرینك اوراده اجتماع ایدن مجلسده حاضر بولنمق اوزره کندیسنه مأموریت

ارسالی دولت علیه یه تبلیغ ایتمسی » حقنده صراحت اولمادیغندن
بوبابده شیمدیلك برشی دیه‌میه‌جکنی بیان آیتمشدر . فقط لورد
جنابلرینك بو جواب احتیاطکاریسی، باب عالیجه باعث تردد اولامشدر.
چونکه اخطارات واقعه اوزرینه ویانه عثمانلی سفیرینك انعقاد اده‌جك
مجلسده حاضر بولونماسی، ذاتاً اوراده طوپلانمش اولان سفرا بیننده
متخذ برقرار ایله باب عالی یه بیلدیرلمشیدی؛ بونلر میاننده انکلتره‌نك
ویانه سفیری داخل ایدی . لورد ایستراتفوردك افاداتیده
لوندرادن تعلیمات صریحه آلنامش بولونماسندن عبارت ایدی .
بونك ایچون دولتلرك تکلیف واقعنه موافقتده محل تردد یوق
ایدی . یالکنز او آثناده روسیانك ویانه سفیری اولان پرنس
غورچاقوفك تبلیغاتی پك‌ده امنیت بخش اولامایور ایدی .
روسیانك تکالیف معلومه‌یی تماماً قبولی، دولتلرجه عادتا محال
عد اولونیور ایدی. متعاقباً روسیانك موافقتی‌ده تبلیغ اولوندی.
باب عالی ینه تردد‌نده بردوام : « مکالمات صلحیه‌یه شروع
اولنه‌جغی وقت تعلیمات مفصله ایله مأمور مخصوص دخی کوندرلمك
لازم کله‌جکی » قیدیله [شمدیلك مباحثاته کیرشمیه‌رك فقط
مذاکرات واقعه‌یی دکله‌مك وبوطرفه اشعار ایتلك اوزره عارف
افندینك ویانه‌ده عقد اولنه‌جق مجلسه داخل اولمسنه] رخصت
ویردی . شو قید مخصوص ، ایلریده ویانه‌یه بر مرخص اعزام
اَدیله‌جکنی کوسته‌رییور ایدی . صراحته قارشی، ظن وشبهه
نابجادر. بونده جالب دقت جهت، باب عالی‌نك مرخص مخصوص
اعزامنی صلح مذاکرات قطعیه‌سنه تعلیق آتمه‌سی ایدی . بوده
مواد اربعه‌نك، دول غربیه‌نك تعیین وتفسیر آتدیکی صورتده

روسیا طرفندن قبول أدیله‌جکنه، قطعیاً احتمال ویریلمه‌مسندن نشأت أدییوردی. بو نقطه‌ده، انکلتره قابینه‌سنك رأی وفکری‌ده اویله ایدی. یعنی، ایکنجی قونفه‌رانس مذاکراتنك صلح‌ایله نتیجه‌له‌نه‌جکنه نه‌لوندرا قابینه‌سی، نه لورد ایستراتفورد قانع دکل ایدی. فرانسه قابینه‌سنه کلنجه: فرانسه خارجیه ناظری، ویانه‌یه کلوب‌ده، ایلك حاضر بولوندیغی اجتماعده، روسیانك موافقت کامله‌سندن بحث أدیلنجه. بونك خلاف مأمول برحسن نتیجه اولدیغنی اعتراف أدیویرمشیدی، که بوده فرانسه‌نك انکلتره ایله هم افکار بولوندیغنی تأیید ایدر. رشید پاشا، بو رالرینه واقف اولدیغندن تأنی أدییور ایدی وَ بو تأنی نتیجه‌سیدر، که قیود معینه ایله عارف أفندی‌یی ترخیصه قرار ویرلمشیدی. حال بوکه لوندرا قابینه‌سی، بو قونفه‌رانسده دخی بر ایش کوروله‌مه‌یه‌جکنی قویاً بیلدیکی حالده، تشبثات صلحیه‌ده متردد کورونمه‌مك ایچون، هر دولتدن أول خارجیه ناظرینی ویانه‌یه کوندرمش ایدی. قونت به‌نه‌ددت‌تی‌نك دیلنه دولادیغی عارف أفندی بحثی، سزای دقتدر. بو ذاتك درایت وأهلیتی مخابراتنك تدقیقیله ثابت اولور. ویانه‌یه عزیمتندن أول مجلس والا اعضاسندن ایدی. لسان آشنا دکل ایدی؛ دیکر مرخصلرله دوغرودن دوغرویه تعاطئ فکر ومذاکره‌دن عاجز وَ دائما بر ترجمانك وجودینه مفتقر ایدی. بو حال، مرخص اولمایان بر شخصك قونفه‌رانسده حضورینی استلزام وَ جریان مذاکراتده بیك دورلو تأخرات ومشکلات التزام أتمك دیمك ایدی، که طبیعی بونی کیمسه تجویز أده‌مز ایدی.

.... حکومتی، بر مسأله‌ده نیچون بیطرف طوردیغنی آکلاتمق

ایچون ، بر آره‌لق لوندرایه برمرخص کوندرمشیدی . بوذات ، معالتأسف أنی لسـان بیلمه‌دیکندن، انکلتره خارجیه ناظری اوحکومته تعریضاً دیمش،که : « تعریف اولونامایه‌جق برشیئی تعریف ایچون. بکا، تعریفه مقتدر اولمایان بر آدم کوندردیلر! »

دیپلوماسیده بویله تعریض وتلمیحلردن قورتولمق‌پك‌قولای دکلدر.

علی‌العموم حکومتلر ، بوکبی انتخابات و اجراآتده اکثریا بدبخت اولویور . چونکه أکثریا ایشلره أهانی آراما‌یورلر . بالعکس، کندی آدملرینه ایش آرامق یاخود بولمق شائبه‌سندن قورتولامایورلر . خصوصاکه دولتك رشید پاشـا ، عالی پاشا ، فوأد أفندی کبی مدار افتخار اولان اعاظم رجالی وار ایدی وَ دولتلرك اثرینه اتباعاً خارجیـه ناظرینی ترخیص ومأمور أتمك، دیپلوماسی قواعدینك أك بسیطلری ایجابندن معدودایدی. محاکمه بویله یورودیلنجه، فرانسـه مصلحتکذاری شـکایتنده هیچ حقسز چیقمـاز ؛ لکن ایش بوندن عبـارت دکلدر . به‌نه‌دەت‌ئی آلدیغی أمری اجرایه چالیشیر وَ بعض شبهات اوزرینه محاکمه‌سـنی یوروتیر ایدی . باب عالی ایســه، برچوق منابعدن آلدیغی معلوماته بنای فکر ومعامله أدر ایدی . سفیرلردن کلن خبرلر اوقدر شـبهه‌لر اویاندیرییور ایدی،که رشیدپاشا ، نه‌قدر تردد أتسه یری وار ایدی .

شـوراجیقده برنقطه داها وار ، که تاریخ اونی تدقیقـدن کچه‌مه‌یه‌جکدر . اوده رشـید پاشانك نفسنه داها زیاده اعتماد أتمه‌سیدر . رشـید پاشانك کندی نفوذ شخصیسنه کووه‌نمه‌سی

شايان تعجب اولامaz. البته‌كه ذات ونفسنه مخصوص برچوق مظاهرات بولابيلير ايدى . شو أساس قبول أديلنجه ، حقوق دولتی، عالی پاشا قدراولسون، مدافعه أده‌جكنده شبهه‌قالماماسی لازمكلير. شو حالده‌ده، عالی پاشايی استخلاف أتمك ايسته‌مه‌سنی سؤ ظنه محمول كوره‌مه‌مك طبيعی دكلميدر ؟

ميدانده اولان آثار، نظر امعاندن كچيريلنجه، رشيد پاشايی باشقه بر ياد تعظيم ايله ذكر أتمك، هرعثمانلی ايچون ، معزز بر وظيفه صاييلير .

بناءً عليه مشارالیهك بوايشده دخی، وطنه‌بويوك برخدمت ايفاسندن غيری بر أملی اولماديغی بديهيات أوليه‌دندر.

شيمدی قونفه‌رانسی تعقيب أده‌لم: عارف أفندی، برمأموريت ـ داها دوغروسی ـ مأذونيت معلومه‌ويرلمه‌سی اوزرينه انكلتره وَ آوستريا وَ فرانسه سفارتلری باب عالی‌يه مراجعت أتمشلر ؛ سفيره يالكز مأذونيت ويرمك كفايت أتمه‌ديكنی ، كنديسنه ـ قونفه‌رانسده‌علی القاعده ابراز أتمك ايچون ـ برده رخصتنامهٔ همايون كوندرملك لازم كله‌جكنی اخطار أيله‌مشلردر. بو رخصتنامه، جمادی الاولی ٢٧١ آواخرنده ، قيود مشروحه دائره‌سنده اولمق اوزره ،تنظيم وَعارف أفندی‌يه ارسال قيلنمشدر. ينه‌شو تاريخده، ويانه‌مستشارلغنه‌رضا بك تعيين‌اولونمش وَ« مأموراولديغی خدمت اعتنايه شايان امور مهمه‌دن بولنديغندن سفارت سنيه معيت مأمورلرينك اكثری حقنده » اولديغی كبی،حضور شاهانه‌يه قبولنه عرض دلالت أديلمشدر.

رضا بكك بو مأموريتی، برتصادف قيلنلدن اولماسه كرك .

رضابك، لسان آشنا اولديغندن وَ ويانه سفارتی ترجمانی ايسه قونفه‌رانسده بولونا بيله‌جك برموقع وحيثيت صاحبی اولماديغندن، باب عالی، اواثناده، بالالتزام رضابكی كوندرمشدر، ظن اولونور.

عارف أفنديناك ١٧ جمادی الاولی ١٢٧١ تاريخلی بر مكتوبنده: «مجلس مكالمه مذاكرات و اجتماعاته هنوز باشلامادی. پروسيا دولتی، سلطنت سنيه وَ دول متفقه ايله بركونا معاهده عقد وامضا ايتمه‌مش ايكن مجلس مكالمه‌يه داخل اولمق ادعاسنده بولنيور» ديلمشدر. وَ واقعا ويانه پروتوقوللرينه عطف نظر أديلنجه، ايلك قونفه‌رانس اجتماعلرنده پروسيا سفيرينك دخی حاضر بولونديغی كورولور.

دول اربعه‌نك (انكلتره، فرانسه، آوستريا، پروسيا) عقد أتديكی ايلك قونفه‌رانس، سكيزنجی اجتماعده قالمش ايدی. اون‌دورت اجتماعده بولونمش اولان [١٥ مارت – ٤ حزيران ٨٥٥ : ٢٥ ج – ١٨ ن ٢٧١] ايكنجی قونفه‌رانس پروتوقوللرنده، پروسيا سفيری قونت (دارنيم) ك امضاسی يوقدر. ذاتاً آوستريا، او آره‌لق، برلين پوليتيقه‌سندن مشتكی ايدی.

بو ايكنجی قونفه‌رانسه متعلق پروتوقوللره نظراً، رسمی ايلك اجتماع، ١٧ مارت ٨٥٥ تاريخنده واقع اولمشدر. مع مافيه ٢٣ ج ٢٧١ ده وَ أولجه بر ايكی اجتماع داها وقوع بولمش ايدی. عارف أفندی بونلرك صوكنجيسنه [٢٣ ج ٢٧١] دعوت اولونمش وَمستشار رضا بكله برلكده كيتمشدر. حتی كنديسنه بو اجتماعده، آوستريا خارجيه ناظری قونت بول، مواد اربعهٔ أساسيه‌يی جامع بر ورقه ويرمشدر، كه بو ورقه بوندن أولكی

اجتماعلرده بالتذکر قلمه آلنمش ایدی. خلاصهٔ کلام، ١٧ مارتدن اعتباراً ضبط طوتولمش وعارف أفندی ده بونلرده حاضر بولونمش اولدیغنه نظراً، بەنەدەت تی نك بو نقطەیه عائد افادەسنده تناقض واردر، صانیرم.

انکلتره خارجیه ناظری لوردجون روسه‌ل، قونفه‌رانسك ابتدای اجتماعندن بری ویانه‌ده ایدی. فرانسه خارجیه ناظری دروئین دولوییس ایله عالی پاشا، آنجاق دوقوزنجی (٩ نیسان ٨٥٥) اجتماعده اثبات وجود أده بیلمشلردر.

فرانسه خارجیه ناظرینك نیچون کجیکدیکنی، علی وجه الصحه، بیله‌مه‌یز. یالکز شوراسی معلومدر که فرانسه برصنیعهٔ حربیه‌دن قورقویور ایدی. عالی پاشانك صورت تعیینی واسباب تأخرینی ایسه، داها آراشدیرا بیلیرز.

رشید پاشا: «ویانه مکالماتی بوکونلرده کشاد اولنمق اوزره» «اولدیغندن وموادار بعهٔ معلومه اوزرینه سوبلشیله‌جك سوزلر» «مسائل عظیمه‌دن بولندیغندن حیثیت مسلمه‌سی وبو ایشه» «مناسبت مأموریتی اولان خارجیه ناظری ابهتلو دولتلو پاشا» «حضرتلرینك مرخص مخصوص اوله‌رق ویانه‌یه اعزامی وسفیر» «عارف افندینك ناظر مشارالیهك معیتنده بولنمسنی» ٢٨ ج ٢٧١ تاریخنده قرارلاشدیرمشدر. شو تاریخه باقیلیر ایسه، قونفه‌رانسك اجتماعنه داها وقت وار ایدی، ظن اولونور. حال بوکه قونفه‌رانسك حتی اجتماع رسمیسی آندن ایکی کون أول باشلامش ایدی. قرار واقع، صانکه باب عالینك بو حقیقتدن غافل بولوندیغنی ایما أدییور.

١٦ ر ٢٧١ ده ، پارس سفيری ولی‌الدين رفعت پاشا :
« ايشيتدم ، كه روسيا دولتی مواد أربعهٔ اساسيه‌يی قبول أتمش .
صحيح‌می ؟ » ديه صورمش ؛ فرانسه خارجيه ناظری‌ده احتياطه
رعايت لزومنی حس واحساس ايله برابر : « أوت ، قبول أتدی ؛ »
« فقط بوايش ويانه‌ده تشكل أده‌جك قونفه‌رانسده مذاكره اولونمق »
« ايچون ، دولت عليه‌نك برسفير مخصوص تعيين أتمه‌سی لازمكلير . »
« بن بوراسنی سفيريمز واسطه‌سيله باب عالی‌يه بيلديرييورم . سزده »
« يازك » جوابنی ويرمشدر . بونده عارف أفنديتك عجزندن ، لسان
بيلمزلكندن هيچ بحث اولونمامشدر .

٢٨ مارت ٨٥٥ تاريخنده لوردپالمه‌رستون ، ويانه قونفه‌رانسنه
هنوز فرانسزجه بيلير وتعليمات كافيه‌يی حامل برعثمانلی مرخصی
كونده‌رلمديكندن بيان تأسف أتمش ؛ وقونفه‌رانسده اتخاذ
اولوناجق برقرار اوزرينه ، بالآخره دولتجه اعتراض وقوع
بولسه بومعامله ديكر بردولتك انكسار واغبرارينه منجر اولور ،
ديمشدر .

لوردقلاراندون ، دولت عليه‌نك منافع حقيقيه‌سنی كوزه‌ته‌رك
كمال فطانت ومتانتله مباحثه أده‌جك ، مؤخراً نشر واعلانی
طبيعی اولان قونفه‌رانس مضبطه‌لرينه ، أفكار عموميه‌يی سلطنت
سنيه لهنه سوق واماله‌يه خادم أفكار ومطالعات مخصوصه درج
أتديره‌جك تعليمات كافيه‌يی حائز ولسان آشنا برعثمانلی مرخصی
اعزامنده‌كی تأخراتك مضرتندن بحث أيله‌مشدر .

جون روسه‌ل ايسه ، ويانه‌دن يازديغی برمكتوبده : « دولت
عليه مرخصی ، حال ومسلكی اقتضاسنجه ، قونفه‌رانسده مسائل

مختلفه مباحثاتنده أهمیتلی بر موقع آلامایور . بی طرف، یاخود ، روس مرخصلرینك مدعیات و اعتراضاتنی رد وجرح أده بیله‌جك دلائل وبراهیندن محروم کبی قالییور . بوذاتك منطقسز‌لغی وحسزلکی قارشیسنده فرانسه وَ انکلتره مرخصلری ـ روس مرخصلرینك شکایتنی دعوت أتمکسزین ـ اونك قصورلرینی تصحیح واکمال أده‌مه‌یه‌جکلری کبی ، آچیقدن آچیغه دولت علیه‌نك منافع ومقاصدینی بیان وادعایه‌ده قالقیشامازلر . واقعا لوردایستراتفورد ، عالی پاشانك مرخصلغه تعیین اولوندیغنی وَبراون کونه قدر استانبولدن حرکت أده‌جکنی بیلدیرمش وبوحسن انتخاب شایان تبریك بولونمش ایسه‌ده هر حالده مشارالیهك کچ مواصلت أده‌جکنه نظراً تأسف اولونور » دیمشدر . ایشته دلائل موجوده بونلردر .

آلنهایه ، عالی پاشا مرحوم ، فوق العاده مأموریت وَبویوك أیلچیلك عنوانیله ویانه‌یه کیتمشدر . کندیسنه بش یوز بیك غروش خرجراه ؛ اوراده بولوندقجه یدی بیك بش یوزفیلورین معاش موقت تخصیص واعطا قیلنمشدر . خارجیه مستشاری صفوت أفندی ناظر وکالتنه تعیین اولونمشدر . عالی پاشانك بوسیاحتی ایچون «ترسانهٔ عامره‌دن واپور تخصیصی ممکن اولا‌مامش وَ عادی پوسته ایله کیتمه‌سی مناسب کورونمه‌مش » اولدیغندن « نمچه قومپانیه‌سندن رابطه‌لیجه بر واپور استیجاری » مالیه نظارتنه حواله أدیلمشدر. معیتنده بولونمق اوزره : برنجی سرکاتب عنوانیله آمدی خلفاسندن عارفی بك وَ ایکنجی کاتب عنوانیله مجلس تنظیمات کتبه‌سندن جلال بك وَباش ترجمان

اولارق ، باب‌عالی ترجمه اوطه‌سی مأمورلرندن موسیو داوید (؟) انتخاب وتعیین قیلنمشدر .

*
* *

١٠ ل سنه ٢٧١ تاریخنده ، صدارت خط همایونی ایله باب عالی‌یه کلمش اولان عالی پاشانك ، ویانه‌ده قالا بیلدیکی مدت ایکی بوچوق آیدن عبارتدر. فرانسه وَانکلتره مرخصلری ، یاخود ، خارجیه ناظرلری اون دوردنجی اجتماعده بولونامشلر؛ غورچاقوفك تکلیف اتدیکی وَ آوستریانك یاریم آغزله سویله‌دیکی ماده‌لر اوزرینه ، دولتلرندن تعلیمات آلمادقلرینی بیان‌ادوب همان ویانه‌دن کیدیویرمشلردر . بوقونفه‌رانس دخی ــ کشف وتخمین وجه ایله ــ نتیجهٔ قطعیه حاصل أتمه‌مشدر .

عثمانلی ، فرانسز وَ انکلیز دیپلوماتلرینك همان هپسی : صلحك ، قونفه‌رانسده دکل ، آنجاق سیواستوپولده‌کی محاربه نتیجه‌سنده تحقق أده‌بیله‌جکی اعتقادنده ایدی .

بوفکرك اصابتنی زمان اثبات أیله‌دی . « صلحی ایسته‌مه‌ین روسیا دکل ، دول غربیه‌در ! » مألنده صحیفه‌لر طولوسی نوتالر یازمقدن بیقماز اوصانماز اولان نه‌سه‌لرودك اشاعات ونشریاتی کاملاً تأثیردن ساقط قالدی .

عالی پاشا ، قونفه‌رانسك صوك اجتماعنده‌ده بولونمش وَ هر احتماله قارشی ، ویانه‌ده برقاچ کون داها تمدید اقامت أتمشدر . لکن کندیسنك عودتی ایچون ، ترنای عبدالمجید خانیدن نشأت آفندی ویانه‌یه کوندرلمش ایدی . اوأثناده مذاکراتك انقطاعی بالتصادف تقرر أتمش ، عالی پاشانك آرتق ویانه‌ده قالماسنه ذاتاً محل

قالمامش‌در . حتی داها دوغروسنی سویله‌مك لازم كلیرسه ، دینیله‌بیلیر ، كه انكلتره وَ فرانسه مرخصلرینك قونفه‌رانسی ترك أدوب كیدیویرمه‌لری اوزرینه ، عثمانلی مرخصنك ویانه‌ده طورماسنده هیچ معنا یوق ایدی. چونكه دولتك متفق صحیح وحقیقیلری فرانسه وَ انكلتره ایدی. وَ اونلر اولمادقجه بزهیچ برشی یاپامازدق .

رشید پاشایه كلنجه : مرحوم مشارالیهك ویانه‌یه صورت مأموریتی ألبته كندنجه وَ بالذات نزد پادشاهیده مطلوب وملتزم برشی اولدیغی سیاق حال ومعامله‌دن آكلاشیلیور . حتی رشید پاشانی كوتوروب صدر جدید عالی پاشانی استانبوله كتیرمك ایچون برواپور تهیه‌واستكراسی ده.ارادهٔ پادشاهی اقتضاسندن ایدی. رشید پاشا مرحوم حاضرلانمش ، همان ویانه‌یه كیتمك اوزره بولونمش ایدی. استانبولجه ایشلر بورادهیه كلدیكی كون، ویانه‌ده قونفه‌رانسك تعطیل أدیلدیكی ، ویانه‌دن پارسه عودت أدن فرانسه خارجیه ناظرینك ـ قونفه‌رانس یوزندن ـ انفصالی وقوع بولدیغی خبرلری‌ده ورود أتمش اولدیغندن، رشید پاشانك ویانه‌یه عزیمتی بالضروره تأخر أیله‌مشدر . بر آزه‌لق مرخصلق مأموریت مخصوصه‌سی صفتنك تولید أده‌بیله‌جكی محذور ومشكله قارشی «آوروپاجه اولان مصالح دولت علیه‌نك تسویه وَ رؤیتی مأموریت عمومیه‌سیله آوستریادولتفخیمه‌سی نزدنده فوق‌العاده بیوك ایلچیلك » عنوانیله موقتاً ویانه‌ده اقامته مأموریتلری وَ مرخصلغك علاوهٔ مأموریت قیلنماسی دخی أمر بویورولمش ایدی . لكن بوكاده محل قالمامش‌در .

آوستريا ، دول غربيه ايله معاهده تعاطى أتمش اولديغى حالده ، هنوز آچيق وَ قطعى برمسلك وقرار اتخـاذنده ترددن واز كچمه‌مش ايدى. دول غربيه ايسه، حربك آرتق بويوك بر مظفريتك احرازيله مقارن صلح اولابيله‌جكنه قنـاعت كامله حاصل أده‌رك ، ويانه قونفه‌رانسلرينه نهايت ويرمشـلر ايدى . شوحالده بزم ايچون ياپاجقشى، يكيدن رشيد پاشـا كبى أك مقتدر وَبويوك بر ديپلوماتى ويانه‌يه كوندرمك دكل ، مرخص صـفتيله اوراده بولونان عالى‌پاشايى ، صدر اعظم اولمامش اولســه دخى همان كيرى‌يه چاغيرمقدن عبارت ايدى . وَ بويله ياپيلماسه‌ايدى ، دول متفقه‌نك استغراب وشكايتنه معروض قالمق‌لازم كليرايدى . عالى پاشا ، احتياطاً عارف آفندى‌يه‌تعليمات بيراقه‌رق‌وارنه‌طريقيله عودت أتمش وَرشيد پاشا مرحومك ـ أمرمكالمه‌نك نه اوله‌جغى وَ آوستريا‌جه‌نه‌قرار ويريله‌جكى تحقق وتعين آيدنجه‌يه‌قدر ـ تأخير عزيمتى وكلاى دولتجه قرارلاشديرلمشدر.

برده عودتى تعجيل اولونديغى حالده بوراجه واپورتداركى ممكن اولماديغندن،واپوراجرتى اولمق‌اوزره، اوچ يوزبيك‌غروش مشاراليه عالى پاشا مرحومه باشقه‌جه كوندرلمشدر.

عالى پاشانك، ٥ ن ســنه ٢٧١ تاريخيله، ويانه‌دن،فوأد پاشا مرحومه يازديغى برتحريراتده :

« شهرمايسك آلافرانغه‌اون‌سكزى تاريخيله‌مورخاً‌تلغراف »
« ايله انمله زيب تكريم اولان بر قطعــه تحريرات والاى »
« نظارتپناهيلرى‌مأل‌ساميسى‌مدركه‌پيراى‌عاجزانه‌م اولدى‌تبليغ »
« بيوريلان مســاعدۀ سنيه ورخصت عليۀ حضرت شهنشاهى »

« اوزره بمنه تعالی بو طرفدن حرکت وازهرجهت سهولته »
« مبنی طونه طریقیله روسجقه واورادن برآوارنه یه ووارنه دن »
« دخی واپورایله درسعادته عزیمت اولنمسی تصمیم قلنمقده در. »
« عودت بندگانه م ایچون خرجراه احسان بیورلمش اولمسی »
« وواپوراستیجارینه دخی ارادهٔ عاطفت افادهٔ جناب ظل اللهی »
« متعلق وشایان بیورلمسی حق عبیدانه مده براحسان جدید »
« جهانقیمت وتشکری غیر قابل عنایت اولدیغندن فریضهٔ »
« ذمت عبودیتمز اولان ادعیهٔ خیریهٔ توافر ایام عمر وشوکت »
« حضرت شهنشاهی تکرار اولنمقده در » فقره لری مندرج
کورولمش در .

*
* *

شورایه براستطراد صیقیشدیرمق ایسته رم :

اوتاریخلرده، ویانه دن استانبوله دوغرودن دوغرویه، تلغراف یوق ایدی . غالباصولیهٔ تلغراف مرکزی «زه ملین» قربنده ایدی . سلطنت سنیه سفیرلری، بلغراد محافظنه یازارلر ایدی . اوده، آلدیغی تلغرافلری پوسته ایله استانبوله کونده ریر ایدی . ۲۷۰ تاریخنده بلغراد محافظی بولونان احمد عزت پاشانك، خارجیه ناظری رشید پاشایه یازدیغی برمکتوب مندرجاتی، معلومات کافیه نی حاویدر :

« خاکپای عالیٔ نظارتپناهیلرینه تقدیم اولنمق اوزره ویانه »
« سفارت سنیه سی جانبندن عید شریفك ایکنجی اشبو بازار »
« کونی علی الصباح تلغراف ایله رقملی خبر ورودایدرك مخصوصی »
« تاتار ایله ارسالی اشعار اولنمش وپوسته نك چیقمسنه دخی »
« بش کون بولنمش اولدیغندن اشعار واقعه وجهله ظهورات »

« مخصوصه اخراج اولنه‌رق خبر مذكورك ورقه‌سى لفاً تقديم »
« قلنمش اولمغله اولابده »

بو مكتوبده‌كى « رقملى خبر » شيفره ديمكدر، كه بو فرانسزجه كلمه‌نك، لسانمزده اوندن صوكرا تعميم أتديكنه دليلدر.. شيفره‌دن أول ، برده ، حروف مقطعه‌ايله ورقمله مخابرۀ خفيه اصوللرى وارايدى. بو يولده يازيلمش رسمى مكتوبلرده واردر .

وثائق تاريخيه و سياسيه

تتبعاتی

ایلك بیك

احمد احسان و شركاسی

١٣٢٦

ایکنجی کتاب

خارجیه ناظری عالی پاشا مرحوم طرفندن لوندرا سفیری موزوروس پاشایه یازیلان بر مکتوبك ترجمه سیدر :

استانبول ۱۲ شباط ۱۸۵۵

تلغرافنامه کز ، بزی ، انکلیز قابینه سنك سقوطندن خبردار أیله‌دی. شو سطرلری یازدیغم صیراده هیأت مستعفیه یرینه قائم اولان ذواتی هنوز بیلمه‌یورز . برقاچ دورلو شایعه دوران أدییور . بعضلری دییورلر، که قرالیچه ، یکی قابینه‌نك تشکیلی مأموریتنی، لورد دربی‌یه حواله أتمشدر. بعضلری ده ، مذکور قابینه‌یی تشکیل أده‌جکلرك لورد پالمه‌رستون وَ لورد روسه‌ل اولاجقلرینی ادعا أتمکده‌درلر . لورد ایستراتفورد دوره‌د- « قلیف » ك قریباً عزیمت أده‌جکی دخی سویله‌نیور . هرحالده بز ، لورد قلاره‌ندونك ، شیمدی‌یه‌قدر بحق « اشغال » أتدیکی نظارتی محافظه أیله‌مه‌سی تمنیسنده‌یز .

لورد ایستراتفوردك عودتی شایعه‌سی، بنی، أك محرمانه بر صورتده، بومشهور دیپلوماتدن وَ تورکیاده‌کی مسلك و مشوارندن بر آز بحث أتمکه سوق أیله‌یور .

بیلیرسیکز، که بوذات ، کرچه پك محترم أوصاف ایله متصف وَ بومملکت ایچون أك أیی احتساسات ایله متحسس ایسه‌ده بوراده پك چوق فنالقلره، پك چوق فلاکتلره سبب اولمشدر. حریص ومتکبر برخلقتده اولماسی ، هرشیده وَهرطرفده

حکمفرما اولمق آرزوی شدیدنده بولونماسی سائقه‌سیله، کندی
کندینی ملك صاحبی قیاسنه قدر ایلری کیتمش وَبالذات کندیسی
حکومت مرکزیه‌ده همان آشکار برصورتده وصیلك موقعنه
کچدیکی کبی، ولایتلرده والیلر نزدنده دخی وصیلر (قونسولوسلر؟)
قائم أتمشدر. بو احوال، هرکون، باب‌عالینك وَنفوذینك حیثیت
واهمیتنی اخلال أدییور. چونکه بو حیثیت واعتبار اولمادقجه،
واسع وَاقوام مختلفه ایله مسکون اولدیغی جهتله، اداره‌سی اوقدر
مشکل بولونان بر مملکتده اجرای حکومت، محالدر. انکلیز
سفیرینك قونسولوسلره یازدیغی صوك تحریرات عمومیه مآلی
وَ بو تحریراتك نیم رسمی صورتده ازمیرغزته‌سیله طبع ونشری،
شو ناقابل تحمل اولان حال حاضر حقنده ألبته سزه برفکر
ویرمشدر. بو معیت مأمورلرینك کندیلرینه تودیع قیلنان وظیفهٔ
نظارتی ناصل ایفا أیله‌دکلرینی قولایجه تصور أده بیلیرسیکز.
تبعهٔ شاهانه‌دن حقسز بر دعواسی اولان، یاخود، حقلی برجزایه
معروض بولونان بر آدم، قونسولوسلر نزدنده، یاخود، سفارتده
براستنادکاه رسمی بولاجغندن امیندر. وظایف مودوعه‌سنی
ایفا صورتیله بونلرك خوشنه کیتمه‌مك بد بختلغنده بولونان بر
ولایت والیسی، أبدیاً محو اولمش دیمکدر. هیأت حکومتی
تشکیل أدن نظار، داها أیی برمعامله‌یه مظهر دکلدر. وکلاسنی
نصب وعزل أدن، آرتق متبوع دکلدر. مساند دولتدن منحل
اولان برمقامه، بریسنك تعیینی ایجاب أتدیکی وقت، ویانه
مذاکراتی قدر مشکل برمذاکره‌یه قویولمق لازم کلیر وَشاید
سز، خادم مملکت اولان ذواتك قسم اعظمی حقنده، لورد

ایستراتفورد طرفندن کوستەریلن رد وممانعتە مطاوعت ایتمەمك جرأتندە بولونورسەکز .. مرتکب ، مرتشی بر آدم اولوویریرسیکز. مناسبات خارجیەمز، عینی مشکلاتەدوچار اولمقدەدر. سائر دولتلرسفراسندن برینك سیاه دیمەسی، لورد ایستراتفوردك بیاض دیمەسی ایچون کافی وافیدر. والحاصل : نەدییەیم ، محب عزیزم ! امور خارجیە ، ادارۂ داخلیە ، پاطریقخانە ، هرشی بو آدمك قونترولنە تابعدر. بونك کیتدکجە آرتمقدەاولان مدعیاتی، اوغورندە، انکلترەنك دهشتلی برحرب اختیار ایتمش اولدیغی، استقلال دولت علیەنك آساسلرینی صارصییور. بدبختلغە باقیکز، کە هرکس، بومعاملەیە قارشی مساعدبولوندیغمزی کورەرك ، هیأت وکلای عثمانیە علیهندە اظهار اغبرار ادییور. ظن اولونیور، کە بزم تحملمز، بر منفعت شخصیەدن ناشیدر. حال بو کە مسامحۂ واقعە، انکلترەحکومتنە ناخوش برشی یاپمامق آرزوسندەبولونمامزك نتیجەسیدر. مع هذا ایشلر اویلە برزادەیە کلدی، کە: بر آن اول، بونك ایچندن چیقمق ایچون، اوغراشماز ایسەك، مملکتمزە ، متبوعمزە وملتمزە قارشی حقیقةً مسئول اولاجغز .

بیلیورم ، کە سفیر، بواینانیلمازصورتدە اولان حرکتنی محق کوستەرمك ایچون : کندیسی مداخلە ایتمەدکجە، تورکیادە هیچ براصلاحات یاپیلمایاجغنی وتبعۂ شاهانەنك دائما اسلامك ربقۂغدری آلتندەأزیلوب قالاجغنی والخ...درمیان ایدەجکدر. بن دە بوکا جواباً دیەجکم ، کە تورکیانك ــ بویلە علی التوالی کندیسنی دوچار تدنی ایدن برعنصر موجود اولدقچە ــ مظهر ترقیات اولابیلمەسی، اصلا وقطعا امکانسزدر وممکلتی طانییانلر، بنم

بو افاده‌می تأیید و تصدیقدن کری طورمایاجقلردر .

دولت علیه‌نك متفقلری ، روسیا ایله اولان مصالحه‌یه شرط اولمق‌اوزره، تبعهٔشاهانه‌نك ترقیات اجتماعیه‌سنی، سلطنت سنیه‌یه ترك وحواله أدییورلر . لورد ایستراتفورد ایسه، بونك کاملاً ضدی اولان برطریقه کیدییور . بالجمله تشبثاتك ، حالاً وَ آتیاً بوتون صلاح‌حاللرینك، مایلورك همت‌مخصوصه‌سی أثری‌اولدیغنی وَبومساعداتك، تورکلرك تعصب ومخالفتندن جبراً استحصال اولوندیغنی أهالی‌یه ایناندیرمق ایچون هرشی یاپیلیور . شیمدی سزه صورارم : برحکومت ،متمادیاً بویله‌حاللرهقارشی‌اوغراشمق مجبوریتنده بولونورسه،أیی برایش کوره‌بیلیرمی ؟ وکرك أجنبیلر نظرنده ،کرك أفرادتبعه‌سنه قارشی‌برموقع مستقل وَلایق محافظه أده‌بیلیرمی ؟ منفعت پرست، یاخود،بی‌وقوف‌أشخاص ایله محاط اولان لورد ایستراتفورد ، تورکیاده وَتورکلر آره‌سنده تعصب ، ارتکاب، اهمال واقتدارسزلقدن باشقه برشی‌کورمه‌یور. مملکتك برنمونهٔ سعادت اولدیغی وَ اداره‌سنك محتاج اصلاح اولمادیغی ادعاسنده دکلم. بالعکس بن، اوته‌دنبری، دها یاپیلاجق‌پك چوق شیلر واردر، فکرنده‌یم. فقط بنم‌قبول‌أده‌مه‌یه‌جکم شی، بوملت حقنده ،لورد ایستراتفوردك بسله‌دیکی شوفکر وَدولت‌عثمانیه‌نی یکیدن احیا ایچون بزه قبول أتدیرمك ایسته‌دیکی‌وسایط‌مخربه‌در.

شوراسنی اونوتماییکز،که برچوق سببلرله‌منتداری‌اولدیغمز انکلتره‌نك، نصایح دوستانه ایله،باب عالی‌یی ارشاد أتمه‌سی‌حقنه، قطعا معترض دکلز . بز، بو وصایایی مفید وَموجب سلامت تلقی أده‌رز . بزم شکایت أتدیکمز شی : آپ آشکار بوراده أدیلن سؤ

استعمالدر! برطاقم اغراض واحتراصات شخصیه اوغورنده مملکتك استقلال وشانه ضرر ایراث أدرصورتده، حق مذكوردن استفاده اولونماسیدر ! ایشته بوحالدر، که انکلتره اتفاقی رقیبلرینه : « منچیقوف، حتی بوتون ایسته‌دکلرینی استحصال أتمش اولایدی، ینه بوندن زیاده مشکل پسند اولمایه‌جقدی » دیدیرتیور .

محتاج بیان دکلدر، که بوراده موضوع بحث أتدیکم مسأله، صوك درجه نازکدر. اکر مبحوث عنه اولان ذات، بوندن برشی سه‌زرسه، وای حالمزه ! بناءً علیه بوتفصیلاتی کندیکز ایچون صاقلایه‌جق وَ وقت وحاله کوره ادارهٔ کلام ایچون، مساعد فرصتلردن استفاده صورتیله حصول مقصده چالیشاجقسیکز. بوس بوتون خصوصی اولان بومکتوبمی، برمأموریت مخصوصه‌یی مبلغ کبی تلقی أتمه‌مه کزی رجاایله ختم کلام أده‌رم؛ زیرابومکتوب، احوال حاضره‌یی مصور وَیالکز وَمنحصراً سزه مخصوصدر .

عالی

* * *

عالی پاشا مرحومك بو مکتوبنی ، قریم محاربه‌سنده درسعادت فرانسه سفارتی مصلحتکذاری بولنان قونت بەنەدەت‌تی نشر أتمشدر .

فرانسه مصلحتکذاری ، اولوقت انکلتره سفیری بولونان مشهور لورد ایستراتفوردك امور ومعاملات رسمیه‌یه نفوذ ومداخلاتندن وَبوسببله کندیسنك دخی ایفای وظیفه‌ده دوچار اولدیغی موانع ومشکلاتدن بحث وشکایت ایچون ، یازدیغی مهم برمقالهٔ مفصله‌ده، برچوق حقایق سیاسیه آره‌سنده، بوقیمتدار

مکتوبیده میدانه چیقارمشدر ، که ترجمه ــ تاریخ عثمانی نقطهٔ نظرندن ــ حرزجان أدیلسه سزادر .

بەنەدەتی ، انکلتره سفیرینك مسلكدشمنی، یاخود، رقیبی اولدیغندن وَ عالی پاشا ایله پك صمیمی مناسباتده بولوندیغندن مکتوب صورتی بالذات پاشای مشارالیهدن آلدیغنی وَ بونك او أثناده صدر اعظم بولونان وَ اوتەدنبری لورد ایستراتفوردك محب خاص‌الخاصی اولان بویوك رشید پاشانك دخی انضمام رأییله یازیلدیغنی بیان أیلەمشدر . بو جهتده ،تاریخ عثمانیمزی یازاجقلر ایچون پك مهمدر ؛ فقط نجه بومکتوبدن استخراج اولوناجق نتیجەلر بوس‌بوتون باشقه شیلردر .

دور عبدالمجید خانیده، بویوك رشید پاشا ، ناصل انکلیز مفتونی ایدیسه . . سرعسکر رضا پاشاده اویله فرانسه طرفداری‌ایدی. حتی‌أثنای‌محاربەده،برآرەلق، رضا پاشاعلیهنده هجوم زیادەلشەرك عزلی ایچون تشبثده قصور أدیلەمش ایکن ، عبدالمجید مرحوم، انکلتره سفارتیله رشید پاشادن وَفرانسه سفارتیله رضا پاشادن دیکلەدیکی شکایاتی وَ آلدیغی معروضاتی صورت تلقی وَ قبولده قطعا رنك ویرمکسزین ، هرایکی طرفك آمال شخصیهٔ خصمانەسنی اسعاف أیلەمەمشدر . مع هذا قونت بەنەدەتی‌نك افادەسیله مؤید اولارق شو آکلاشیلیور،که انکلتره سفیری،نزد پادشاهیده پك ذی‌نفوذ ایدی . خیرخواهان دولت‌علیەدن‌برذات‌محترم حکایه أدر،که : « لوردایستراتفورد، » « علی‌الاکثرصباحلری، ایرکنجه طولمه باغچه سراینه کیدر ؛ » « ذات شاهانه ایله خصوصی ملاقات أدرایدی . بوملاقاتلرده »

« رشيدپاشا وَعالى پاشا بولونورلر، ايشلرمذاكره أدرلرايدى. »
« حتى ذات شاهانه طبعاً تيتيز اولديغندن سفير ايله قارشى »
« قارشى‌يه دائما اوتوردقلرى ايكى دمير قولتوق، يرلى يرنده »
« طورمق ايچون، دوشه‌مه‌يه ميخلى ايدى » . سفيرك بو نفوذى
آرتق تحملكداز بر درجه‌يه وارمش ، بچاق كميكه دايانمش
اولمالى،كه رشيدپاشا، ذاتاً انكلتره‌دن زياده‌فرانسه‌يه‌متمايل بولونان
عالى پاشانك قلم عرفانيله ، فرياد وشكايته مجبوريت كورمشدر .
غريبدر،كه مكتوبى يازان وَ ايستراتفورد خبر آليرسه
« ايشمز بيتدى » ديه‌رك عجزينى اعترافده محذور كورمه‌ين
عالى پاشا ، بياناتنك منشائى رشيد پاشا اولديغنى اعتراف دكل ،
ايهام بيله أده‌مه‌مشدر .

هر حالده،بودورك احتوا أيله‌ديكى أسرار وخفايا ايچنده‌بويوك بر
حقيقت انكشاف ايتمك لازم كلير،كه‌اوده‌انكلتره‌ديپلوماسيسنك،بزده،
مشروطيتى‌تأسيس أملنده بولونوب‌بولونمامش‌اولماسندن‌عبارتدر :

او صيرالرده انكلتره ، برنجى ناپوليونلره ميدان اوقومش
اولان دب شمالك ، بركون آپ آنسزن استانبولى يوتا بيلمه‌سى
قورقوسيله، ممكن اولسه، برنفس مسيحانه‌ايله دولت عثمانيه‌يى ،
روسيه‌يه‌قارشى،برسد آهنين‌دركه‌سنه چيقارمق، ياخود، اودركه‌يه
واصل اولمش كورمك ايستر ايدى. لورد ايستراتفورد ايسه،
عزم و جزمده ، متانت و مكانتده ، جرأت و جسارتده تام
انكليز اولديغندن وَشخصاًده روسيه‌يه‌محب‌اولماديغندن، حكومت
متبوعه‌سنك بحق وَ بالفعل ترجمان صادق‌البيانى ايدى . شو
تقديره نظراً ، عجبا عالى پاشانك وسائط مخربه ديديكى شى، أك

مدهش براوچوروم‌دن ییقیلوب أسفل سافلینه کیدرکن، بوکون حیات و موجودیتی بوتون آوروپایه طانیتدیران عثمانلی دولتنك محیءٔ مطلقی بیلدیکمز قانون مشروطیت اولماسین ؟ دییه دوشونوله‌بیلیر . وَ احتمال،که شیمدی، مجاهدهٔ واقعهٔ ملیه‌نك اصابت‌تقدیر احوالده نائل اولدیغی موفقیت ، بوندن اللی بش آلتمش سنه اول ممکن و متصور دکل ایدی . حتی بلا تردد اعتراف أدیله‌بیلیر،که کچن سنه اعلان مشروطیتدن بر آی مقدم بیله، اویله بر بحث آچیلسه ایدی ، کیمسه جسارت أدوب رأی موافق ویره‌مز؛ وطنی سه‌ونلرك قسم اعظمی: « بوزمانده بویله برتشبث، بین‌الدول ، بزم مقاسمه‌مزی تعجیل دیمکدر » یولنده بیان فکر و مطالعه‌دن چکینمز ایدی . زمان ایسه ، له‌الحمد ، او تشبثات مجاهدانه‌نك پارلاق بر مظفریتله دولت و ملتی قورتاردیغنی ، فکرلریمزك پك‌مظلم وَباطل اولدیغنی بیك دورلو خارقه‌لرله اثبات أتمشدر .

ینه بالآخره مطالعه‌سنی صوردیغم او ذات محترم، لورد ایستراتفوردك، اوزمان، تورکیاده تأسیس‌مشروطیت فکرنده بولونمامش‌اولدیغنی ، بالعکس عنصر اسلامك فضائل اخلاقیه‌سنی تدقیق ایله‌حاصل أیله‌دیکی قناعت اوزرینه ،برحسن اداره تنظیم و تأسیسنی وَ حقوقده بوتون تبعه‌نك بحقٍ مساواتنی تأمین أده‌جك یولده بر اصول حکومتی پك کافی وافی کوردیکنی ؛ رشوت و ارتکابك دفع و رفعنی ، قوهٔ عسکریه وَ بحریه‌نك ، هر دورلو قومشو دولتلر تعرضات و مناسبات محتمله‌سنه قارشی ، بر آن اقدم تمامی‌تمامنه مقاومته مقتدر اولاجق برکتلهٔ

مهمه حالنه کتیریئه‌سنی طلبدن خالی قالمـادیغنی وَ علی‌الاَکثر بعض وکلایه ناخوش کورونمه‌سی‌ده هر کون اخطـارات اصلاحانکارانه‌سنك کمال اَهمیت و شدتله تأیید وتکررندن وَ بوبابده، دوغرودن دوغرویه، نزد شـاهانه‌ده مقبول‌الکلم اولماسـندن نشأت اَیله‌دیکنی افاده اَیتمشدر. شو حالده، عالی پاشا مرحومك شـکایتی، تعجیل و مداخله‌دن منبعث اولمق لازم کلیر. مع مافیه لورد ایستراتفورد، شرقده، بویوك بر رول اوینامش وَدولتك غوائل متعدده‌سـنده کمال عرفان و متانتله بویوك رشید پاشایه مظاهر بولونمش بر ذات محترم اولدیغندن، کندیسـنی آیریجه تدقیق وتتبع اَیتمك اوزره، بورادەکی بحثمزه نهایت ویرییورز.

صدراعظم عالی پاشا مرحومك، پارسه مأذوناً کیتمش بولونان درسعادت فرانسه سفیر کبیری «طووه‌نه‌ل» ه یازمش اولدیغی برمکتوبك ترجمه‌سیدر.

٢٥ تشرین ثانی ١٨٥٨

عزیزم ایلچی بك،

تأثراتمك درجه‌سنی تأیید واشعار وَقریباً اینه‌سزی، آره‌مزده کورمك امیدینی تکرار ایچون، یوم حرکتکزده ذات اصیلانه‌لرینه مکتوب یازمایی پك چوق آرزو اَیتمش ایدم. لکن زاواللی وکلای دولتك هر آن اوغرادیغی موانع واشتغالات حیلولیتله مکتوبمی اکماله موفقیت امکانسز قالمش ایدی. بناءً علیه، بووظیفه‌یی بوکون ایفا اَدر وَ شووسیله‌دن بالاسـتفاده، ذات اصیلانه‌لریله بینمزده‌کی مناسباتده، اوته‌دن بری پایدار اولان عین اعتماد وعین صمیمیتله، سزه، دولت علیه‌نك احوالی وَ اوکا متعلق اَندیشه وَامیدلر حقنده‌کی مکالماتمزی اخطاره ابتدار اَیله‌رم.

قاره طاغك تحديد حدودى مسأله‌سى، آرزوكز وجه‌ايله، فيصل‌پذير اولدى. باب‌عالى، بوديكنى ـ سزك توصيه أتديككز كبى ـ اياغندن چيقاردى. فقط بوندن قورتولمق ايچون، پك آجى برمعنوى بتر (قطع عضو) عمليه‌سنه قاتلانمغه مجبور اولدى. حال‌بوكه، على‌الخصوص، جزاسز قالمش اولان تجاوزات ماديه‌يه قارشى، عمليهٔ مذكوره‌دن وارسته أديله‌بيلير ايدى. باب عالينك بومؤلم عمليه‌يه قاتلانماسى، محضا ايمپراطور (ناپوليون) حضرتلرينك دوستلغنه عطف أتديكمز أهميت عظيمه‌يى، حكمدار مشاراليه نظرنده، اثبات ايچون اولديغنى، ذات اصيلانه‌لرينه، تكرار أتمكه لزوم وارميدر؟ صاحب حكومتك (ذات شاهانه‌نك)، طبيعى وَمشروع نفرت ومخالفتى، شان عسكرى وَملّينك پك زياده مصابيتى دركار اولمقله برابر، بواحوال، فرانسه ايله مناسباتمزك تباعد آتمه‌مسى لازم كلن مرتبه‌ده تأسيسى آرزوى صميميسنه قارشى، تأثيرسز قالمشدر. اميد أده‌رز، كه بوتون بوفداكارلقلر ثمره‌سز قالمايوب بارى هدف مقصوده وصول تسلئ لطيفه‌له متسلى اولاجغز وَ هيأت وكلا كرك دوستلرينه، كرك دشمنلرينه، اختيار أديلن فداكارلقلرك بيهوده يره اولماديغنى سويله‌يه‌بيله‌جكدر.

ايشته، يالكز بواميدايله، حكومت ايمپراطوريه‌نك نصفت وحقانيتنه اولان اعتمادیمز، وجدانمزى برآز متسلى وَمستريح أديبور. فطانتى مسلم جهان بولونان بربويوك حكمدارك (ناپوليون) پوليتيقه‌سى حقنده، بيان مطالعه أتمك ادعاسنده دكلم. يالكز شوراسنى سويله‌مكلكمه مساعده أديلسين، كه قديمى وَاترامى برخصمانه پوليتيقه نك، دولت حقنده‌كى فرانسه‌ذهاب واعتقادينى

شاشیرتمغه چالیشماسنه، کمال أندیشه ایله باققدن کندیمزی آلامایز. بوپولیتیقه آوروپاده ایهامات خائنانه وَ مملکتمزده تسویلات اختلالکارانه ایقاعیله فرانسز مطبوعاتنی علیهمزده بولوندیرمغه وَخریستیان أهالیمزك أفکارینی تحریك أتمکه موفق اولمشدر.

معلوم سفیرانه‌لری اولدیغی اوزره، بلانفوذ اجرای حکومت، خارج أز دائرهٔ امکاندر. مملکتده نظام وانتظامی محافظه، اصلاحات مقتضیه‌یی اجرا وَسعادت حال تبعه‌یی تأمین ایچون، هرشیدن أول، حکومت، مظهرتعظیم ومحبت اولدیغی کبی، جالب خوف واحتراز دخی اولملق لازم کلیر. حال بوکه تبعه‌نك، بزدن تنفیری ایله حسیات مطاوعتکاریسنی اخلال ایچون، دنیاده نه ممکن ایسه یاپیلوب طورمایورمی؟

دیکرطرفدن ایسه، حقسز اولان ـ یاخود ـ هیچ اولمازسه یاکلیش معلومات اولان برمطبوعات، هرکون، باب عالی وَ ملت اسلامیه علیهنده نشرأتدیکی دورلودورلو مذمتلر، افترالرله اقوام مختلفه آره‌سنده، کین ونفاقی ادامه أدوب طوردیغی حالده، حکومت سنیه بونلری ازاله ایله تأسیس اتحاد ومخادنت ایچون هرنه ممکن ایسه یاپمقده قصور أتمه‌یور. دینمز وَمتبوع مفخممز حقنده ایقاع أدیله‌دك حقارت قالمامشدر. بوتفوهات مجنونانه‌یه باقیلاجق اولسه، انسان برچوق عصر أولکی زمانلره.. أهل صلیب دورلرینه دوغرو کری دونولمش ظن أدر.

احتمال، که باب عالی، ١٨٥٦ ده‌کی مواعد واقعه‌سنی کاملاً موقع اجرایه قویمادی وَبوتأخرات، آوروپا افکارعمومیه‌سنی دکیشدیردی، دییه‌جکسیکز.

فی‌الواقع بن‌ده اعتراف أدەرم ، كه ادارۀ حكومتجه مرتبۀ تكمله وصول ایچون قطع أدیله‌جك چوق یوللر داها وارایسه‌ده ألیوم اكمال أتمكلكمز لازم كلن نقایص ، منحصراً خریستیان تبعه‌مزه متعلق شیلر اولمایوب ، بو بابده خریستیانلر، أك زیاده آجینمق لازم كلنلردن معدود اولمقدن پك بعید بولونیورلر.

برحكومت ، هیئات اجتماعیه‌سنده اوقدر مهم برتبدل اجراسنه دعوت اولونجه، بالاده بیان أتدیكم نفوذ و اعتباردن باشقه، وقته وَدوستلرینك معاونت كامله‌سنه وَزیرحكم‌واداره‌سنده بولونانلرك انقیاد ومطاوعتنه محتاجدر .

عدالت‌مسلمه‌كز جهتیله سزده‌تسلیم واعتراف أدرسیكز، كه ایكی سنه‌دن بریدر، احوال پولیتیقیۀ خارجیه بوتون وقتمزی ضبط وغصب أتمش وَ دوستلریمزك معاونتی هر ایشده دریغ اولونمش وَ دشمنلریمز، محضا بزی امور ادارۀ دولتله اشتغالدن منع أدوب ادارۀ حكومته مقتدر اولمادیغمزی آوروپایه ایناندیرمق مقصدیله، غوائل داخلیه ایجادینه صرف مقدرت أیله‌مشدر . مع‌مافیه سز بیلیرسیكز، كه مملكتمزده دیكرلرینی اداره أده بیله‌جك وَ جماعات مختلفه میاننده رابطۀ اتحاد تشكیل أیله‌یه‌جك برعنصر وار ایسه، اوده تورك عنصریدر. مملكتمزی وَ اقوام‌مسكونه‌سنك اخلاقنی بیلمه‌ینلر، بوافاده‌یه اینانمایه‌جقلر ایسه‌ده، درمیان أتدیكم حقیقتی كندیلرینه أمثال عدیدۀ یومیه ایله‌اثباته‌مقتدراولدیغمی‌بیان أیله‌رم . ألحاصل، بعدما دوستلریمزك بر آز داها زیاده خیرخواهلغنه اعتماد أتمكلكمز ممكن اولدیغی تقدیرده ، ایستراتفوردفرضیه‌لری اولمامق‌شرطیله، فائدۀ تجربیه-

سی غیر منکر وَ حقیقی محبان دولت طرفندن مستعجلیتی مسلم بولونان ، بعض تدابیرك موقع فعله وضعنی وعد أتمكده تردد أيلمم .

احوال آقونومیقیه مزك تهلكه ده اولمادیغنی سزه تأمین ایله ده بختیارم . واقعا بو بابده كی تدابیر ، آز چوق بطائتله ایلریله یه جكسه ده هر حالده ، بعنایةاه تعالی ، ایلریله یه جكدر .

مكتوبمك تفصیلات مزعجه سندن دولایی عفویكزی تمنی أدر وَ ذات عالیكزه اولان احترامات فائقه مك وَ مخادنت صمیمیه م تأمینات جدیده سنك قبولنی رجا أيلەرم . عالی

موسیو طووه نەل ، بو مكتوبه ، دوغرودن دوغرویه جواب ویرمه مشدر . سفارت باش ترجمانه یازدیغی بر مكتوبده دیمشدر ، كه : ٩ تشرین اول ١٨٥٩

« عالی پاشانك مكتوبی ، ایمپراطورك نظر دقتنی جلب »
« أتمشدر . ایسته دیكم كبی ، كندیسنه یازامایه جغم ؛ پاشای »
« مشار الیهه ، بوراسنی ، احتراماتمله تبلیغ أدیكز وَ شوراسنی ده »
« سویله ییكز ، كه بوراده جدی رجالك ، تورکیا حقنده كی »
« فكرلرندن ، ممنونم . شیمدیلك قاره طاغ ایشلرینك تسویه سی ، »
« فنا كونلره نهایت ویرمشدر . آرتق أنظار دقت ، ایتالیا طرفنه .
« توجه أدییور ؛ شرق ایسه ایكنجی درجه ده قالییور . مع مافیه »
« كریدی دوشونمه سنی وَ مملكتین مسأله سنده كمال احتیاط ایله »
« حركت أدیلمه سنی ، طرفمدن ، عالی پاشایه توصیه أدیكز . صربستان »
« ایچون ده اویله دییه جكم . فكرمجه ، دولت عثمانیه نك منافع »
« عظیمه سی بونده دكلدر . بر كره ، مركزده اكتساب قدرت »

« وصلاح أديلينجه منتهالر اوكا اتباع أيلەيەجكدر . عالى پاشايه »
« ديديكم كبي ، سوء استعمال دورينى ، برحسن اداره دورى »
« ولى و تعقيب أتسەين ؛ توركيا ، اكثر آوروپا دولتلرى »
« درجەسندە قوى بر دولت اولاجقدر . ايمپراطورك آرزو »
« أتديكى شى ، بودر و بمله ملاقاتندەجريان أدن محاورەلر ، »
« كاملاً بو آرزوسنى افهام أيلەمشدر . واقعا بو آرزونك »
« صميميتى ، بونك وجودە كلمەسى حقندەبعضاً شبهەلر بسلەمەيه »
« مانع دكلدر . بوترددلرك نابمحل اولديغنى دوستلرينه اثبات »
« أتمك ، توركلره عائددر » .

« تبدل وكلا شايعاتى حقندە ، سفارتدن خارجيەيه تلغرافله »
« كلن خبرلرك تأيدينەدائر مكتوبكزدە برشى يازماديغكزدن ، »
« مسرور اولدم . عالى پاشا ايله فوأد پاشا آيريلرسه ، آز »
« وقت ايچندە برى برلرينك نفوذينى ازالەأتمش اولاجقلردر . »
« نامه اولارق ، كنديلرينه ، اتفاق واتحادلزومنى اخطاردن »
« خالى قالمايەجغز . اما مؤثر ومفيد براتحاد . كندى اقتدارلرينى »
« تقدير أتسينلر وبراصلاحات پوليتيقيه وقطعيه مسلكندە »
« دوام أيلەسينلر . »

« سرهانرى بولور حقندەكى اشعاراتكزه كلينجه ، »
« سزه . پك چوق زمان اول ديمشيدم ، كه : بو آدمك ، ايستراتفوردك »
« يرينه قائم اولماسى .. آرسلانك يرينه ييلانك كچمەسى »
« قبيلندن اولاجقدر . ايشته سوزم چيقدى . مع مافيه ، بزه »
« قارشى ، دولتلرينك موجب اولا بيلەجكى خشنودسزلغى ، »
« كنديسنه ذرەقدر كوسترمەمەكزى توصيەدن كنديمى كرى »

« آلامام . بعض آدملر واردر، كه كنديلرينك صميمى »
« دوستلرندن كورونمكله ، ألده أديله‌بيليرلر. سر هانرى، بو »
« طاقمدندر. روسيا سفيرى لوبانوف‌ده اويله‌در؛ اوكا قارشى‌ده »
« عينى معامله‌ده بولونمامز لازم كلير . ايمپراطور، ممكن اولور »
« ايسه، فرانسه، انكلتره وَروسيا دولتلرندن مركب بر آوروپا »
« [اتفاق ثلاثى] سى تشكيلى فكرنده‌در . بناءً عليه بو فكر »
« وجوده كلينجه،ياخود،كچينجه‌يه قدر، روسيايه قارشى، ايسته‌ر »
« ايسته‌مز موازنه كارانه داورانمامز مقتضيدر . آكلاديغمه »
« كوره ، بوراده ، شيمدى شرقدن بحث أديلمه‌يور . ميداند »
« ايتاليا مسأله‌سى واردر. بونك ايچون‌ده روسيا، انكلتره‌دن »
« زياده، بزه‌معاونته، ياخود، بزى سربست براقمغه ميالدر. باب عالى، »
« طونا جهتلرنده ايكى مقصدلى برهيجان ادامه‌سنه صاواشان »
« آوستريانك آمالنه خادم اولمامالدر. بومقصدلرك برى، باشقه »
« مسأله‌لر ظهور أدوب آليوم ايتاليايه منعطف اولان آنظارى »
« اولاحلره چه‌ويرمه‌سيدر. ايكنجى مقصد ايسه ، شايد ايتاليا »
« سقوط أدرسه ، آوستريا ايچون ديكر طرفده اوكا تقابل »
« أده‌جك برشى بولونماسيدر. عالى وَفواد پاشالره آكلاديلاجق »
« اولان بوماده، پك نازك برشيدر . ألحالة هذه حاضر لا نعقده »
« اولان بحرانده توركيانك آسايش وسكونى ، آوستريا »
پوليتيقه‌سندن افتراقنه وابسته‌در . »

« توركيا حقنده‌كى أفكار خير خواهانه‌يه نظراً ، پارس »
« ساطنت سنيه سفارتنك انحلالى شايان تأسفدر . محمد جميل »
« بك، ظريف وَنازك برذات اولمقله برابر، قطعا نفوذ واعتبارى »

« يوقدر. بورايه پك مهم بر ذات ايسته‌ر وَدوشوندكجه، بو ذاتك، »
« قبريسلى محمد پاشا اولا بيله‌جكنه حكم أديورم . »

« سفارت چانطه‌سنده، ايلچى، پارسده بولونا بيلن أك نفيس »
« أنفيه ايله مملو بر كوزل قوطو بولاجقسيكز. بونى، شيخ الاسلام »
« حضرتلرينه تقديم أتمه‌كزى وَبالذات كنديلرينه وداع »
« أتمكسزين مأذوناً بورايه وقوع عودتمدن دولايى، متأسف »
« اولديغمى تبليغ أيله‌مه‌كزى رجا أده‌رم. ايمپراطور، بوبابده، »
« أسلافم كبى مجانبتكارانه حركت أتمه‌ديكم ايچون، بيان »
« تقديرات أيله‌مشدر. فنار رجاليله اولان مناسباتمى ده تصويب »
« أتمشلردر. شو حالده، مونسه‌نيور برونونى‌نك پاطريقله »
« مناسباته باشلاماسندن پك ممنون اولديغمى سويله‌مه‌يه حاجت »
« وارمى؟ بو، پاپالغك أسكى پوليتيقه‌سنه عودتى ديمكدر. حركت »
« عاقلانه‌سندن دولايى، طرفمدن، موما اليه‌ه بيان تبريكات أديكز. »

تو نفه‌رانسلره دائر :

ويانه قونفه‌رانسنده مرخص عثمانی عالی پاشا مرحومك، خارجيه ناظری فؤاد پاشا مرحومه خصوصی مكتوبی :

« افندمز »

« بارك الله عليك عون الله . حالا نظارتده ايسه كز ازدل وجان »
« تبريك وَ بزم صدارت دخی خلاف مأمول اوله‌رق اشبو »
« عريضه‌نك وصولنه‌قدر باقی اولديغی حالده كنديمه تعزيت »
« ايدرم . »

« ايشته تورقديغمز شيلر كلدی چيقدی . بزم ولی‌نعمت »
« بودفعه‌اخطارات خالصهٔ بندكانه قولاقلرينی بتون سد »
« وبند ايدوب حشرات موجوده‌نك باشلرينی كوانك مصالح »
« جسيمه واصلاحات صميمهٔ ملكيه‌ايله‌قيره‌جق يرده نوره‌قويلی »
« وَجزارلی وَويوار وَولی‌پاشا ايشلريله‌حريفلری احيا وَقدرينی »
« اماته ايتدی آه آه آه نه‌ديه‌يم وَنصل شكايت ايليه‌يم »

« دولت وملته وكندولری كبی مثلی كلمه‌مش برذاته يازق »
دكلمی . اللی التی تاريخنده باشلدقلری تنظيماتی اكمال ايتمكه »
« حقيقتاً شد نطاق همت بيورمش وبونكله هم دولته وهم »
« ذاتلرينه تقويت ويرمش اولسه‌لر دها خيرلی اولمازمی ايدی . »
« هرنه‌ايسه برايشدر اولدی. شوبنده‌كزك نه قباحتم وارديكه »
« بويله اولدی . احوال خارجيه وداخليه كوندن كونه كسب »

« صعوبت ایتمکده وقولکزك قوۀ اداره وادراکمه ایسه آن بآن »
« ضعف کلمکده ایکن اویله بر مأموریتی تصل قوللانه جغم. خوش »
« دفعهٔ اولی کبی بوده بر مدت جزؤیه ایچون ترتیب اولنمش »
برشی اولدیغنده وحسن اداره واصابت تدبیر ملتزم اولمدیغنده »
« هیچ شبهه یوق ایسه‌ده هر وقت سائرلرینك ذروهٔ اقباله »
« چیقملری ایچون نردبان باصه‌مغی اولمقلغیده طوغریسی »
« نفس قبول ایتمیوب اشبو مطالعاته وسائر انواع معاذیر »
ومحاذیره مبنی بنده‌تعالی درسعادته عودت عاجزانه‌مه‌قدر انفصالم »
« وقوع بولمز ایسه وصول بندکانه‌مده عفویمی نیاز ایتمك »
« تصمیم ونیتنده بولندیغمدن حق غریبانه‌مده درکار اولان »
« توجهات صمیمه‌لری اقتضاسنجه بو کاره مناسب یول حاضرلمغه »
« مصروفیت همت علیه‌لرینی نیاز ایدرم . زیرا حال حاضری »
« اداره‌یه کندمده قدرت ونه رؤف ثانی اولمغه حوصله‌مده وسعت »

« کوره‌میورم افندمز فی عن ویانه سنه ۱۲۷۱ »

صدارت قائممقامی شفیق پاشایه جوابنامه‌سی (ویانه‌دن)
معروض بندهٔ مستدیملریدرکه

الطاف شاملة الاطراف حضرت شهنشاهی جملهٔ جلیله‌سندن اوله‌رق بو کره من غیر حد عهدهٔ چاکرانه‌مه احسان بیورلمش اولان مأموریت سنیه‌یه واو لبابده احسان علی الاحسان اوله‌رق قرنای حضرت پادشاهیدن سعادتلو نشأت افندی حضرتلرینك دخی ارسالنه مساعدهٔ علیهٔ جناب جهانبانی ارزانی بیورلمش وقائممقاملق خدمت رفیعه‌سنك ذات مکارم سمات آصفانه‌لرینه

احاله اولنمش اولدیغی تبشیراتی متضمن بوکره امامه زیب تکریم
اولان تحریرات عالیه‌لری مآل عاطفت اشمالی مدرکه پیرای عاجزانهم
اولدی وافندیٔ مشارالیه حضرتلری دخی تاریخدن برکون
اول ویانه‌یه وصول بولدی. چاکرلری هردرلو استحقاق ذاتی
وزمانیدن بری وحلیهٔ لیاقت واهلیتدن عاری بولندیغم حالده مجرد
مرحمت جهانقیمت حضرت جهانداری ثمره‌سی وشیمهٔ مکارم
مشیمهٔ صداقت پروری وخطاپوشیٔ جناب خلافتپناهی اثر عاطفت
بهره‌سی اوله‌رق متوالیاً مظهر اولدیغم اعطاف بیکران حضرت
پادشاهینك الك کوچکنك ایفای فریضهٔ تشکرندن عاجز وقاصر
اولدیغمی وحقیله بیان فریضهٔ شکر کذاریده اولان نقصان بی پایان
مستمندانه‌می بتکرار اعترافدن بشقه دیه‌جك وانده‌دخی عفو
ومرحمت ولی نعمته التجادن اوزکه استناد ایده‌جك بوله‌مدیغمك
افاده‌سیله اکتفا ومفروض کردن عبودیت وهرنفسده وردزبان
صداقت اولان دعای واجب الادای تزاید عمروشوکت جهانبانی
زیورلسان تکرار قلندیغی وجناب محاسن مآب داوریلرینه موهبهٔ
مخصوصهٔ الهیه اولان خصال جمیلهٔ عالمپسندواخلاق نادرهٔ کمالات
پیوند اقتضاسندن وحق احق اصغانه‌لرنده متلامع ودرخشان اولان
مهر جهانتاب توجهات حضرت خلافتپناهی آثار علیه‌سندن اولمق
اوزره مأمور بیورلمش اولدقلری مسند عالینك تبریك وتسعیدی ایله
برابر اشبو مأموریت جلیله‌ده دخی رضای فیض اقتضای جناب
ظل اللهی‌یه موافق خدمات برکزیده ابرازینه موفقیت وتمادیٔ اجلال
وعافیت آصفیلری تذکار اولنمقده اولدیغی بمنه تعالی قرین علم عالیلری
بیورلدقده بعدازین دخی صوب بندکانهم محاسن انظار کرمکاریلریله

مشمول و مباهی بیورلمسی بابنده امر و اراد حضرت من اله الامر کدر
فی ٥ ن سنه ٧١ (السید محمد امین عالی ٢٥٢)

*
* *

برنجیسی خصوصی ، ایکنجیسی نیم رسمی اولان بو ایکی مکتوب ، لسان رسمی ایله اسلوب حقیقت و صمیمیتك نه قدر فرقلی اولدیغنه شهادت آده جك ایکی برهان تاریخیدر . أرباب تدقیق و تتبع ، بونك پك چوق وَ دورلو ، دورلو أمثال و نمونه لرینی کورمش . اوقومش . حتی ایجاب ، یا مجبوریت اوزرینه ، احتمال ، که یازمشدر . بوکون دیه بیلیرز ، که برمسأله ایچون عین قلمدن عین زمانده جامع الاضداد شیلر چیقدیغنه احتمال ویرمکده ، انسان ترددن قورتولاماز وَ بویك دوغرودر . لکن هانکی دورك تاریخی تدقیق اولونسه ، بویله غرائب اضداده تصادفدن خالی قالماز . هر زمانك وَ هر محیطك ، هر مملکتده کونا کون تأثیراتی اولمشدر .

مقام ، یاخود ، صاندالیه غوغای بی معناسی ایسه دنیا قورولدی قورولالی موجود بر درد عظیم والیمدر . بونك هر وقته ، هر دوره کوره ، بر صورت تجلیسی واردر . رنکی نه قدر کیشیرسه د کیشسین . اصلی دائما بردر ؛ آساس ینه اودر . شو نقطۀ نظردن دوشونولنجه بویوك رشید پاشا ایله عالی پاشا مرحوم آره سنده متحدث اختلاف و برودت ، تصور آده بیله جکمز احتماللرك هپسنه معروض قالمق لازم کلیر . رشید پاشا ، عرفان و کمالاتیله برابر لایخطی دکل ایدی . یالکز بو جهتی اونوتمامالیدر ، که رشید پاشا ، رجال دولت یتشدیرمك ایچون . فطری بر مزیت عالیه ایله ممتاز و سرفراز ایدی . وَ فی الواقع بو داهیٔ سیاسینك بولوب یتشدیردیکی رجال ایچنده

عالی و فؤاد پاشالر ، أمثال و اقرانلری آره‌سنده ، وجوه عدیده ایله حائز رجحان وامتیاز ایدیلر . مع هذا عالی پاشاده قصورسز دکل ایدی. اوده انسان ایدی. قالدی ، که بویوك رشید پاشانك ذاتنه خاص برسر مظهریتی اولدیغنی و برایشده ، حکم زمان اقتضاسنجه ، کندیسنك درجهٔ موفقیتی ، أکثریا دیکرلرینك حتی مجتمعاً موفقیتلرینه فائق دوشه‌بیله‌جکنی ـ تعبیر آخرله ـ هرکسی حیرتده بیراقه‌جق برمرتبهٔ بالاترینه چیقدیغنی انکار ممکن دکلدر.

بونك ایچون، قونفه‌رانس مبحثنده دیدکلریمزه علاوةً دیرز، که رشید پاشا مرحومك قونفه‌رانسه کیتمك تشبث و آرزوسنده بولونماسی، مطلقا عالی پاشانی چکه‌مه‌مسندن دکل؛ قونفه‌رانسلردن مطلوب اولان نتیجهٔ موفقیتی استحصال ایچون ، کندینه داها زیاده اعتمادی اولدیغندن.. بناءً علیه: خلاصة الخلاصه‌سی، برأمنیهٔ مهمهٔ وطن پرورانه حرصندن عبارت صاییلسه سزادر .

عالی پاشا مرحوم، ویانه‌ده، قونفه‌رانسده اولدیغی صیراده ، ١٦ س سنه ٧١ تاریخنده، خط همایون ایله صدارتی اعلان و مرخصلغه بویوك رشید پاشانك تقرر مأموریتی بیان قیلنمشدر. خطك مندرجاتی شایان دقتدر :

﴿ وزیر فطانتسمیرم شفیق پاشا ﴾

﴿ بو کره رشید پاشانك مشاغل کثیره جهتیله وقوعبولان ﴾

﴿ استرحامنه مبنی خدمت صدارتدن انفصالی وقوعبولمش ﴾

﴿ اولمسیله خدمت جلیلهٔ مذکوره مأموریت مخصوصه ایله ﴾

﴿ ویانه جانبنده بولنسان خارجیه ناظری عالی پاشایه توجیه ﴾

﴿ و آوروپاجه اولان مصالحك اهمیتنه بناءً مشارالیه رشید ﴾

﴿ پاشا دخی مشارالیه عالی پاشانك یرینه مأمور تعیین اولنمش ﴾
﴿ ومشارالیه عالی پاشانك ورودینه قدر صدارت قائممقاملغی ﴾
﴿ دخی عهده‌کَه احاله اولنه‌رق خارجیه نظارتنه عهده‌سنه ﴾
﴿ رتبهٔ وزارت توجیهی وَ مجلس تنظیمات ریاستی انضمامی ایله ﴾
﴿ فؤاد افندی وعهده‌کدن منحل اولان مالیه‌نظارتنه کذلك ﴾
﴿ عهده‌سنه رتبهٔ وزارت توجیه اولنه‌رق طوبخانهٔ عامره‌مز ﴾
﴿ ناظری مختـار بك مأمور وتعیین قلنمش اولمغله کیفیتی ﴾
﴿ اعلان ایلیه‌سن رمز تعـالی وتقدس حضرتلری جمله‌یی ﴾
﴿ توفیقات الٓهیه‌سنه مظهر بیوره‌آمین ﴾ ١٦ س سنه ٧١

٧١ — ١٢٧٠ قریم محاربهٔ مشهوره‌سنده دولتك اعلای شکوه وشاننه خدمتی ، الی‌الابد ابقای‌نامی ایچون، کافی اولان بویوك رشـید پاشا ، پادشـاهنك مزاجنه بحق واقف وَ أمن واعتمادینه نا محدود برصورتده مظهرایدی. خطّ همایون، بونك دلیل واضح ومعنیداریدر .

ایشته رشید پاشانك بوتون احتراصاتی ، اودهشتلی محاربه ایله قورتاردیغی دولت معظمه‌یی اعلایه منحصر ایدی . صوك نفسـنه‌قدر تمنیسی ، سـیاستی بو ایدی وَ عمری وفا أده‌ایدی ، تورکیا حقیقةً بویوك تورکیا اولاجق ایدی. آوروپا دولتلری نزدنده‌اودرجه‌ده‌أهمیتی،رجال‌أجنبیه‌ایله‌اویله‌روابطی‌وارایدی،که بعضاً بر قاچ سطرلق خصوصی بر مکتوبی ، مهم‌بروثیقه‌تشکیل أدردی .مقصدم ، عالی‌پاشامرحومی‌مؤخذه دکلدر . مشارالیهك آرقه‌داشی وَ ـ رشید پاشایه نسـبتلری اعتباریله ـ قاپی یولداشی دیمك اولان فؤاد پاشـا مرحومه یازدیغی حسب‌حال عارفانه‌ده

ولی نعمت رشید پاشادن شکایاتی بر چوق حقیقتلری محتویدر . دولتده ، رشید پاشانك مثلی کلمه‌مش بر ذات عالیقدر اولدیغنی ایسه عالی پاشا بالذات سویله‌یور وَ بو ذاتاً متفق علیهدر .

*
* *

شکایتلردن ولی‌الدین رفعت پاشا مسأله‌سنی تتبع أتدم : بو ذات ، پارس سفیر کبیری ایدی . رشید پاشا ، بر آره‌لق عزل أده‌جك اولمش . ناپولیون آره‌یه کیرمش . ولی پاشا مأموریتنده قالمش . بالآخره رشید پاشا اصرار أتمش . فرانسه حکومتی چار وناچار صدر اعظمی قیرمق ایستمه‌مش . ولی‌الدین پاشایی سفارتده استصحابدن واز کچمش . بونك اوزرینه رشید پاشا مرحوم : « پارس سفیری دولتلو ولی پاشا حضرتلرینك آرتق سفارتده ابقاسی اویه‌میه‌رق فرانسه‌ده کندوسنی حمایه داعیه‌سنده بولنانلرك دخی بو بابده برشی دیمیه‌جکی آکلاشلدیغندن مشار ـ الیهك سفارتدن عزل اولنه‌رق ـ یرینه بر مناسب ذات انتخاب واستیذان اولنمق اوزره ـ بروسه والیلکنه تعیینی » ماده‌سنی عرض أدنجه، جواباًصادراولان اراده‌سنیه‌ده ،کندیسنك مخدومی مابین همایون کاتبلرندن محمدجمیل بکك سفارته تعیینی بیلدیریلمش وَ بوده ، رشید پاشا حقنده ، اوغلنی قایرمق ایچون ولی پاشایی فدا أتمك کبی برغرضکارلق ادعاسنه میدان ویرمشدر. حال‌بوکه ادعای واقعی تأیید أده‌جك بر دلیل واثق یوقدر . محمد بك ایسه پارس سفارتنك خیلی وقتلر کتابتلرنده بولونمش وَ امور و معاملاتنه وقوف تام حاصل أتمش ایدی . بالآخره پارسده احراز أیله‌دیکی موقع احترام باشقه‌جه سزای تحظردر .

شوراجيقده رشيد پاشانك برحقسزلغنى يازايم : ولى الدين پاشـانك انفصالى اوزرينه ، فرانسـه خارجيه ناظرى دروئين دولوييس ،كنديسنه [لەژيون دونور] نشاننك غران قوردونى استحصال أتمش وَ توئيلەرى سرايىنده ويريلن ضيافتده ،كنديسنى اونشانى حامل كورمكله مفتخراولاجغنى ، ولى پاشايه ، بر تذكرهٔ خصوصيه ايله بيلديرەرك نشانىدە كوندرمش . طبيعى ولى پاشا اونشانله ضيافته كيدەرك وظيفەسنى ايفا أتمش وكيفيتى باب عالى يه بيلديرمش . رشيد پاشا مرحوم ، ولى پاشا حقندەكى اخبارينى يكەمەمش ؛ يازديغى بر تذكرەده : « طرف اشرف حضرت خلافتپناهيدن رخصت سنيه ارزان بيورلمقسزين كندويه ويريلان نشـانى تعليقده تعجيل ايتمسى جميع دولده جارى اولان قاعدهٔ مرعيەيه موافق دكل ايسەده نه چاره بر شيدر اولمش » ديەرك زاواللى ولى پاشـايى نزد پادشـاهيده ينه قباحتلى كوستەرمك ايستەمشدر. حال بوكه ولى پاشا نشانى تعليق أتمه يه ايدى ، هم مؤخذه ، هم باب عاليجه مسئول أديله بيلير ايدى. قاعدهٔ دول وەلل ، رشيد پاشانك ديديكننك عكسنەدر. هرحالده رشيد پاشانك دهاى سياستنه نظراً بويله نقايصنى بيلمه يى كوكل ايستەمز. لكن مع التأسف بويله بعض قصورلرى وار ايدى. بونى اعتراف ضروريدر .

عالى پاشا مرحومك مكتوبنده ، مرديون باصاماغى تعبيرى ، رشيد پاشانك ،هركيمى ايستەرسه ،اونى صدارته كتيرمكه پادشاهى اماله أتديكنه ايمـا ايچوندر . « رؤف ثانى » تعبيرىده بعضاً رشيد پاشا مرحومك ، برمدت محدودهٔ جزؤيه ايچون ايشدن چكيلمك ، ياخود ، تبديل موقع أتمك ايستەديكى زمان ، مقام صدارته

کتیریلن وَ کنندیجه پك ملتزم بولونان بعض ذوات معلومه‌دن اولمق ایسته‌مه‌دیکنه تلمیحدر . حتی ظرفای عصر ، بویله تبدللره ، « حلهٔ صدارت » نامنی ویرمشیدی .

عالی پاشا مرحومك برنجی صدارتی ، طوپی طوپی بش آی یکرمی یدی کون دوام أتمش ؛ یرینه ، داماد محمد علی پاشا کلمش ایدی . بو کردده اویله اولاجغنی بیلدیکی ایچون ، عالی پاشا ، یارِ وفاداری اولان فؤاد پاشا مرحومه استعفا لزومندن بحث أیله‌مشدر .

اصلاحات ملکیه مسألهٔ مهمه‌سی حقنده‌کی تعریضاتی ، آنجاق أهلنك تدقیقات وتعمیقات بی طرفانه‌سیله تعین أده‌بیله‌جکدر . چونکه تدابیر مقررهٔ اصلاحیه‌نك منتظماً تعقیب اولونوب اولونمادیغنی وثایق رسمیهٔ حکومتك بر بر تتبعیله آکلاشیلابیلیر . تعریضات واقعه ، اصلاحاتجه بردور توقف کوسته‌ریور . بونك مدتی ، ماهیتی آیری آیری محتاج تدقیق شیلردر . بحق اجرای تتبعات أدیلیرسه .. زمان وامکان نظر دقته آلنه‌رق آوروپانك ، اووقته مخصوص ، تمایلات وتشبثاتی‌ده کوز اوکنه کتیریلیر ایسه .. شیمدی بی طرفانه ، بی غرضانه برحکم ویرمك پك ممکن اولور صانیرم . زیرا عالی پاشانك تعریضاتنه قارشی رشید پاشانك‌ده اعتراضات ومدافعاتی اولمق لازم کلیر . ذاتاً رشید پاشا مرحومك سیاست رقیبدن باحث لایحه‌سی باشقه‌جه وَبالخاصه شایان تدقیقدر . هرحالده بوبابده ویریله‌جك حکمی أهلندن ، یعنی وثایق رسمیهٔ حکومت دخی آلیوم أمر واداره‌سی تحتنده بولونان وقعه‌نویس دولتدن بکله‌مه‌لیدر !

ولی‌الدین رفعت پاشانك ، پارسده ایکن اوغرادیغی سعایتلر

ثمره‌سی اولارق ، خارجیه ناظری طرفندن ، برقاچ کره مؤخذه أدیلمش اولماسی باشقه‌جه شایان دقتدر.

١٢٧١ محرمنده : پارس سفیرینك ، برمدت خانیه‌ده تجارت أتدکدن صوکرا پارسه کیتمش اولان موسیو نیسانامنده بریسنی خدمت سفارته آلدیغنی باب عالی‌یه حتی ذات شاهانه‌یه خبرویرلمش ؛ بونك اوزرینه خارجیه ناظری ، مرقومك همان خدمت سفارتدن طرد واخراجنی با ارادهٔ سنیه سفیره یازمشدر. ولی الدین پاشا ، بیان اولونان شخصك خدمت سفارته دکل ، کندیسنك دائرهٔ خصوصیه‌سنده استخدام اولونمق اوزره مراجعتی سبق أتمش ایسه‌ده مستقل کاتبی بولوندیغندن قبول أدیلدیکنی وَمع مافیه سوءاحوالنه شیمدی‌یه قدر وقوفی اولمایوب بورالرینی اشعار واقعدن آکلادیغنی وَ بلاارادهٔ سنیه هیچ برفردك سفارتده استخدام اولوندیغنك اصلی اولمادیغنی بیلدیرمه‌ده تردد أتمه‌مشدر .

ینه اواثناده ، ولی الدین پاشانك بلجیقایه سیاحتی روایتی ، أثر سعایت اولمق اوزره ، استانبوله عکس أتدیریلمش ؛ سفیر ، صورت مخصوصه‌ده مؤخذه اولونمشدر. ولی الدین پاشا ، بونك‌ده آلتنده قالمامشدر . پارس سفیر کبیری ، دول سائره سفراسی کبی ، بلجیقا اورتا ایلچیسی دخی اولدیغندن « ایمپراطور حضرتلریله سائر مینیسترولرك کافةً قامپانیه‌ده بولونمالرندن بالاستفاده » ، بلجیقا قرالیله علی الاصول برملاقاتده بولونمق اوزره ، کیتمك ایستمه‌مش ایسه‌ده او آره‌لق قرال سیاحتده بولوندیغندن بالضروره کیتمه‌دیکنی وَمع مافیه بعده برموجب امرواشعار پارسدن

آییریلق أفکارنده بولونمایاجغنی یازیویرمشدر .

شومؤخذات ، کرچه خارجیه ناظرندن صادر اولمش کورونویور ایسه‌ده ، اصل منشأ صدر اعظم رشیدپاشا اولدیغنده شبهه یوقدر . مع‌هذا رشید پاشانك ، ولی‌الدین پاشا حقنده‌کی شدت واغبراری ، مخدومنی پارس سفیرلکنه قاییرمق کبی بر أمل غیر مشروعه محمول اولاماز . چونکه‌اویله بر شی اولسه ایدی ، درحال یاپار ایدی . محمد جمیل بکك قریحهٔ پادشاهیدن تعیینی ، مسأله‌ده ، رشید پاشا ایچون ، برائت ذمت عداولونور ظننده‌یم .

*
* *

معلومدرکه ، مدحت پاشا تدابیر و اجراآت حکیمانه‌سیله طونا ولایتنی احیا أتمشیدی . آنجاق مشارالیهك تمامیٔ موفقیتی ، بعض سفراجه حقمزده تعقیب اولونان ظالمانه پولیتیقه‌یه موافق دوشمه دیکندن ، بر آره‌لق استانبولده ، کرك سرایده کرك دوائر حکومتده وَ محافل سفراده ، پاشام حومك علیهنده ، شدت لسان استعمال أدیلمش وَ بر وقتلر بویله‌جه دوام قیلنمشدر . بالآخره بو شدت لساندن برفائده کوروله‌مه‌یه‌جکی آکلاشیلینجه ، پولیتیقه دکیشمش ؛ مدحت پاشانك اقتدارندن ، مزیاتندن بحث وَ کندیسنك بر والیلکده بیراقیلمق دکل ، شورای دولت ریاستنه کتیریله‌رك رأی و خدمتندن بوتون مملکت مستفید اولمق لازم کله‌جکی ورد زبان أدیلمشدر . ذاتاً زمین احضار اولونمش ، دولاب اوکا کوره دوندیرلمش ایدی . عالی پاشانك أثنای صدارتنده مدحت پاشا طونادن قالدیریلمش ، شورای دولت ریاستنه کتیریلمشدر .

طونا ولایتك تنظیم واحیاسنده ، بوتون آوروپایی أندیشناك

أدن بالقان غائله‌لرینی محو أده بیلمك ایچون تأمین سکون و آسایش وَ اجرای عدل و سیاست خصوصلرنده پك بویوك موفقیتلر کوسترمش اولان مدحت پاشا ، ایکی اوچ سنه داها اوراده قالا ایدی ، حادثات معلومه بلکه ظهور أتمز ایدی . وا أسفا که پای تخت أسکی پای تخت ، أنتریقه‌لر ایسه دائمی الجریان اولدیغندن ، دشمنلرك ترتیبات دسیسه کارانه‌سی تمامی تمامنه قوه‌دن فعله چیقمش ؛ او معزز عثمانلی مملکتی بر قاچ جنایت مرتبلرینك ملعبهٔ سیاستی یاخود شیطنتی اولمش قالمشدر .

مدحت پاشا ، صفوت قلب صاحبی اولوب سوزینی صاقلامق یاخود أسیر که‌مك کبی قیود غریبهٔ احتیاطیه خاطرینه بیله کلمزدی . بونکله برابر ، اویله بر أندیشه‌سی وارد یه مفروض اولسه بیله ، فطرتی مساعد دکل ایدی . بر ذات محترمك تعبیری وجه ایله : دیپلومات دکل ایدی . قلبنده نه ایسه ، دیلنده‌ده او وار ایدی . اوزی ، سوزی بر ایدی . قصوری ، دوائر حکومتده رقابت رجال ایچنده یووارلانوب دایانمق ایچون لازم کلن باب عالی دیپلوماسیسنه عدم وقوفی ایدی . شورای دولت ریاستنده ایکن ، مقتضای فطرتی اوزره ، امور و معاملات دولت ایچون فکر ورأینی آپ آشکاره سویله‌مکدن چکینمز ایدی . حال بوکه ، هر زمان اولدیغی کبی ، مرحومك سوزلرینی ، صدراعظم عالی پاشایه همان نقل أدیویرنلر چوق ایدی . مدحت پاشاده بوزالرینی بیلدیکی حالده ینه ضبط نفس أده‌مه‌یور ، عالی پاشایه ، یاخود ، فوأد پاشایه دوقونور کبی واهمه‌لره قاپیلمایور ایدی .

فوأد پاشا مرحوم ، غایت رند مشرب بر ذات اولدیغندن

برشی ایشیتسه‌ده منفعل اولماز ؛ بالعکس مدحت پاشایی کورورز کورمز : « سن نم ایچون بویله‌دیمشسیك » یولنده برصمیمیت اخوتکارانه وَ لاابالیانه ایله صورار وَ جواب صوابنی آلیر ایدی . لکن عالی پاشا اویله دکلمش . احتمال که ایشلك ایچنده صدر اعظملق بلاسی‌ده وارمش . خلوصکاران زمان ، صدر اعظم أفندمزه هر شیئی خبر ویرمه‌ده قصور أتمزلرمش . عالی پاشاده ، مدحت پاشا علیهنده سویله‌نمه‌یه باشلامش . مجلس مذاکراتنده مباحثه‌لر شکر رنك اولمش. ألنهایه، مدحت پاشا ، باب عالی آرغاجنده بز دوقویامایه‌جغنی آ کلایه‌رق، صلاحیت کامله ایله بغداده والی کیتسه‌ده ، ایش کورسه، طرزنده ، دیدیمش . عالی پاشا ایسه اعترارینی یکه‌مه‌مش ، احتمال که بوکا چکه‌مه‌مزلك‌ده انضمام أتمش اولدیغندن غریب بر معامله یاپمقدن کندینی آلامامشدر .

بر کون، مجلسده، مدحت پاشا، ینه کمال صفوت بال ایله سربستانه ادارهٔ کلام أتمش . عالی پاشا ذاتاً کوجنمش وَمدحت پاشاده مستغنی طورمقده بولونمش اولدیغندن ، ایرته‌سی مجلس کونی ، صدراعظم. آمدی محمود بکی رئیس پاشانك نزدینه کونده‌ره‌رك : « ایسته‌رلرسه، بغداد والیلکنی اجرا أده‌یم » دیمشدر. آمدی بگ ، مدحت پاشایه صدارت مستشارلغنك اوطه‌سی اوکنده تصادفله أمر صدراعظمی‌یی تبلیغ أدیجه، عزت نفسنه دوقونان مدحت پاشا بوزولمش وَمجلس خاصه کیتمك اوزره ایکن بغداد والیلکنه آشیریلدیغنی آ کلایه‌رق مستشارك اوطه‌سنه کیرمشدر . واقعا مدحت پاشانك « بغداده کیده‌رم » دیدیکی معلوم ایدیسه‌ده

صورت اجرا پك آغیر كلدیكندن متأثر اولمش وَمستشار طرفندن بعض تسلیت آمیز سوزلر سویله‌نیله‌رك ، محمود بگ صدر اعظمه جواب موافقت كوتورمشدر .

مدحت پاشانك كبرلی اولدیغنی بعضلری سویله‌دكلرندن ازمیرده كندیسیله بولونان برذاته‌صوردم : « مدحت‌پاشا اقرانلرینه قارشی اویله ایدی . مادوننه‌قارشی ایسه متواضع وملتفت‌ایدی » جوابنی ویردی .

*
* *

وزرادن دیكر برذات‌ده ، آثر سعایت اولمق اوزره ، عالی پاشانك‌غضبنه اوغرامشدر . بویوك رشیدپاشایه نسبت‌واختصاصی جهتیله‌عالی‌پاشانك‌پك‌ده محبی‌اولمایان بوذات ، بركون ، بین‌الاخوان قونوشوركن ، صدراعظملك دائمی‌اولان آل اوغوشدیرمق‌عادتنی تقلیده یلتنمش . حاضر بالمجلس بولونان برمعذب ، برمعتاد ، عرض خلوصه مسارعتله عالی‌پاشایه یتیشدیرمش . عالی‌پاشا ، خبر واقعه قطعا أهمیت ویرمز كبی كورونمش . آره‌دن برقاچ كون كچمش . اوذات بروالیلكه تعیین أدیلیورمش . نه‌یه اوغرادیغنی آڭلامایان بوذات نزد صدر اعظمی‌یه كیده‌رك عرض معذرت واسترحامه‌باشلاینجه ، عالی‌پاشا أللرینی‌اوغوشدیرارق سبب‌جزاسنی ایماأتمش وَاسترحامك‌أصرار درجه‌سنه واردیغنی كورونجه : « پكی أفندم‌ایجابنه‌باقارز » دییه‌رك وَینه‌صیقجه‌صیقجه أللرینی اوغوشدیرارق صاومش ؛ فقط بردورلو خبر آلدیغی تقلیددن متحصل انفعالنی‌بكّه‌مه‌دیكندن ، « خانه‌سنده‌اقامت أتمك وَبریره چیقمامق اوزره‌عزلنی یاخودتعبیرجائز ایسه عفوینی » اجرا أدیویرمشدر .

بویوك رشیدپاشانك ۱۲ مارت ۱۸۵۵ تاریخیله لوردپالمه‌رستونه یازدیغی فرانسزجه تبریك‌نامه ـ ترجمه‌سی:

« مایلور، انتظارم وجه‌ایله، ریاست عالیلری آلتنده‌یکی بر قابینه »
« تشکلی خبری ، واصل صماخ ممنونیت اولدی . بوممنونیت، »
« یالکز شخصمه منحصر دکلدر. خبر واقع، حکومت سنیه‌جه »
« دخی باعث ممنونیت عظیمه اولمش وَ بعدما ، درعهده أتمش »
« اولدیغمز مسأله‌ٔ معظمه‌نك اکتساب أده‌جکی صور تسویه‌نك، »
« آرزوی عمومی‌یه داها موافق دوشه‌جکنه اعتماد بخش »
« أیله‌مشدر . ذات اصیلانه‌لرینك مسلك معروفی ، اوبابده‌کی »
« امیدك حیز حصوله چیقماسی ایچون برضامن صحیحدر . »
« بناءً علیه تبریکات صمیمیه‌می تقدیم ایله برابر ، کیفیتك »
« متبوع مفخمم ذات حضرت پادشاهی نزدنده دخی باعث »
« محظوظیت اولدیغنی اشعاره ابتدار أیله‌رم . باخصوص »
« انتظار یوزندن منافع سلطنت سنیه‌نك خللدار اولدیغی »
« بر مسأله‌نك تسویه‌سنده ، داها قطعی برخط حرکت تعیین »
« أدیله‌جکنه قناعت کتیرییورم . »
« ذات اصیلانه‌لرینك باش وکالت مقامنی احراز أتمه‌لرینك، »
« وطنمده عین موقعده بولوندیغم زمانه تصادفی وَمقدما دخی »
« آنجاق سزك موقع اقتدارده اولدیغکز زمانلرده قابینه‌یه داخل »
« بولونوشم ، رئیسی اولدیغکز قابینه‌نك مظاهرت صمیمیه‌سنه »

« نائلیتم ایچون بڭا بویوك براعتماد احساس أدییور . »
« بالخاصه مملکتم ایچون مسعود عد أتدیکم یکی قابینه‌نك، »
« تشکلندن دولایی، کندی کندیمی تبریك ایله برابر احتساسات »
« تعظیمکارانه‌م تأمیناتنی تأیید أده‌رم . »

وزیر اعظمك ، لورد پالمه‌رستونه یازدیغی بویله بر تبریك نامه‌دن بیله ، دولتی ایچون داها مؤثر .. داها قطعی بر سیاست مخادنت طلبنده بولونماسی ذاتنه خاص برأثر عرفان دکلمیدر ؟

بویوك رشید پاشانك، انکلتره‌جه حائز اولدیغی اعتبار واعتمادی کوسته‌رن آتیده‌کی جواب نامه‌ده (درسعادت سفارتی باش ترجمانی « بی زانی » نك خط دستیله محرر ترجمه‌سی) أهمیت مخصوصه‌یی حائزدر :

انکلتره امورخارجیه ناظرندن صدراعظم رشید پاشایه جوابنامه

شوکت مآب حضرتلرینك شان وشوکتنه راجع وعلی‌الاطلاق انسانیتك شعار ومنافعنه عاید اوله‌رق کچنلرده وقوع بولان بعض احوال صره‌سنده طرف خلوصکاریدن ظهوره کلان معاونت خصوصی ذات حضرت ملوکانه‌نك محظوظیت شاهانه‌لرینه بادی اولمش اولدیغنی بو خالص الفوأدلرینه بیان و اشعاره طرف اشرف حضرت پادشاهیدن مأمور قلنمش اولدیغکز بشارتی حاوی کذران ایدن ماه شباطك اون بشی تاریخیله مورخاً تسطیر وارسال بیوریلان مکتوب آصفانه‌لرینك اخذیله کسب افتخار ایتمشم .

جانب حضرت شهنشاهیدن حقمده اولوجهله ارزان بیوریلان

لطف وعنایت پرمفخرتك شكرانیت خالصانه‌سی خاكپای همایوننه عرض بیورمكزی تمنا ایلمله برابر متبوعه‌م قرالیچه جنابلرینك ذات معلا القاب حضرت ملوكانه‌نك شان وشوكتنه وسلطنت سنیه‌لرینك استقلال وسعادت حالنه متعلق هر برخصوص مشارالیها حضرتلرینك نزدنده نه‌درجه ملتزم اولدیغی بتون عالمه اثبات ضمننده امر بیورمش اولدیغی تدابیرك اجراسنه برواسطه اولمش اولدیغندن كندوسی بوجهتله مسعود وفرخنده فال بیلدیكمی دخی پایهٔ سریر اعلایه محقق اوله‌رق عرض ایتمكزی التماس ایدرم .

وكلای دولت علیه‌نك حق خلوصكاریده دركار اولان افكار دوستانه‌لرینه كلنجه حق بوكه مكتوب سامیكزده بوبابده مندرج اولان اشعار آصفانه‌لری دخی كمال ممنونیتمی مستوجب اولمشدر. دولت علیه‌نك امورملكیه‌سی اداره‌سی ذات دولتلریله رفیقلری اولان وكلا كبی اصحاب رویت وحقایق آشنا ذوات یدنده طول زمان باقی قاله‌رق ذات همایون حضرت شاهانه‌نك ممالك عثمانیه‌نك اعمار واصلاحی قضیه‌سنده دركار اولان افكار اصابتمدار شاهانه‌لری و نیات پرخیریت ملوكانه‌لری معاونت آصفانه‌لریله قوتدن فعله كتوریله‌جكنه قویاً امید وارم قالدیكه ذات عالیلرینه اولان رعایت وحرمت متمایزه‌می قبول بیورملری مرجو وملتمس خالصانه‌مدر .

خالص الفؤاد
پالمرستون

فی ٧ مارت ١٨٥٠

لوردك بوجواب نامه‌سی ، تاریخندن دخی آكلاشیلاجغی اوزره، رشید پاشا طرفندن ، ماجار ملتجیلری مسأله‌سنده ،

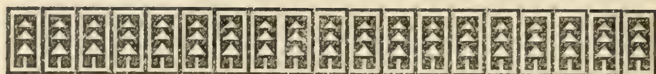
لوندرا قابینه‌سنجه کوسته‌ریلمش اولان مظاهرت ومعاونت اوزرینه یازیلمش برتشکرنامه‌یه جواب اولسه کرک .

باب‌عالی ، بومسأله‌ده روسیا وآوستریا کبی ایکی دولت معظمه قارشیسنده ، پك مشکل برموقعده بولوندیغی حالده ، انکلتره‌نك اشتراك مساعیٔ مخادنتکارانه‌سیله برچوق بی‌چاره‌لری ، زمانك سیف قهروسیاستندن قورتارمق صورتیله پك پارلاق ومظفرانه موفقیتلر قازانمش ، بین‌الدول پك شانلی برغلبه چالمشدر.

بوراده کمال تأسفله تذکیر واخطار اولوناجق برشی وار. بعض آلمان مورخلری ، ١٨٤٨ انتباهی اوزرینه آوستریاده وقوع بولان احوالك دولت عثمانیه‌جه موجب مسرت اولمش اولدیغنی یازمشلردر . حال بوکه زمانك حقایق احوالنی یازمقله مکلف اولان رجال قلم ، بویله هرصورتله حقیقته مقارن اولمایان شیلر یازدیغندن دولایی ، الی‌الابد بارمعنویٔ مسئولیت آلتنده قالمقدن تبریٔ نفس ایده‌مزلر .

عثمانلی حکومتی ، اوزمان ، یالکز تأسفله اکتفاده کل ، قومشولری روسیا وآوستریا حقوقنه مراعات یولنده بویوك فداکارلقلر بیله اختیار ایتمشدر . نه‌چاره‌که بزم سکوتمز ، آوروپاده مورخلرك هروقت وهرمسأله‌ده جف‌القلم بزه هجوم ایدیویرمه‌لری ، هپ اویله یالان یا کلیش نشریاته منجر اولوب کیتمشدر. بی‌طرف برمورخ ، اومسأله‌ده ، تورکیانك ، بوتون جهان سیاستی منتدار ومتشکر بیراقه‌جق برمسلك علویٔ عدل ونصفت اتخاذ ایتمش اولدیغنی اعترافدن باشقه برشی یازامامق لازم کلیر .

مطالعات اصلاحیه :

قبریسلی محمد أمین پاشا ، ۱۲۷۰ سنه‌سنده ، آلتی آی قدر مسند صدارتده بولونمش ایدی. مشارالیه ، بوایللك صدارتنده، دولتجه اجراسی مرتبهٔ وجوبده کورونن تدابیر اصلاحیه ایچون لایح خاطری اولان بعض مطالعاتی قلمه آلدیرارق خواص وکلا آره‌سنده موضوع بحث ومذاکره أیله‌مشدر . اوأثناده ، دول فخیمهٔ متحالصه دولت علیه‌نك تنظیمات خیریه ایله موعود تشبثات مخصوصه‌سنده موفقیتنی بکله‌یوب طورمقده وزمانك أهمیت ونزاکتنی قریم محاربه‌سنك طرز جریانی‌ده تأیید أتمکده اولدیغندن ، صدر مشارالیهك شوتأثیرات مادیه ومعنویه ایله دوشوندکلرینی مطالعه لازمه‌دندر .

صدر اعظمك لزوم کوردیکی اصلاحات ، یالکز دولتك اوتاریخده احتیاج حس أیله‌دیکی بوتون شیلر دیمك دکلدر . بونده الك زیاده نظر دقت وامعانمزی جلب أده‌جك نقطهٔ أساسیه : دولتك ، قریم محاربه‌سنه کیریشدیکی برصیراده ، احوال داخلیه‌سی نه‌مرکزده اولدیغی ، رأس ادارهٔ حکومتده بولونان برذاتك فکر ویا قلمندن أوکره‌نمکدر، که‌اعتقادمجه سیاسیات مملکته‌واقف اولمق ایسته‌ینلریمز ایچون بوندن داها أهمیتلی برشی یوقدر. ایشته، قبریسلی نك پك ساده وپك واضح اولان مطالعه‌لری، برجه، اون دوقوزنجی عصر أواسطنده‌دولتك پك معنیدار برصحیفهٔ

تاریخیه‌سنی تشکیل ایتدیکندن وَ بو مطالعات اوته‌دن بری انکلتره‌نك قوتلی برتورکیا حقنده‌کی پولیتیقه‌سندن منبعث وصایای خالصانه‌یه‌ده موافق کوروندیکندن ، حقیقةً شایان تدقیقدر :

جناب حق معمور وآبادان بیورسون دولت علیه‌نك ممالك محروسه‌سی وسعت وهرنوع اصلاحات ومعموریته قابلیتی جهتیله حسن ادارهٔ امور ملکیه ایله از کونده پك چوق منافع ومحسنات کوستره‌جکی وبرطرفدن حسن اداره ودیکر جانبدن دفع مفاسد ایله تقویهٔ شوکت ودولتی مؤدی اوله‌جق اسباب ووسائلی قولایلقله وجوده کتوره‌جکی بی اشتباه اولمسیله سایهٔ شوکتوایهٔ حضرت شاهانه‌ده شو مطلوبه وصول ایچون بعض اصول اساسیه اتخاذی متحتم عهدهٔ عبودیت ومصادقت وشو نزاکت وقتی مطالعه ایدنجه بو بابده مسارعت واصل مرتبهٔ فرضیتدر . عصر محاسن حصر حضرت ملوکانه‌ده پك چوق نظامات وقواعد عدلیه موضوع ایسه‌ده نقصانیٔ فعلیات ثمره‌سزلکی مستلزم اولدیغندن اشبو نیت مفروضه‌نك وجوده کلمسی یعنی قوه‌ده بولنان نظاماتك ثمرهٔ خیریه‌سنك ظهوره کتورلمسی فعلیاتده اقدام واهتمامی ونیت دولتی مأمورینك کوزلجه تفهم وافهامی قضیه‌سی اوله‌رق بو دخی اهلنه تفویض امور ایتمك ونا اهل اولنلری مصالح دولته تسلیط ایتمامك اساسندن باشلایوب امور ملکیه‌ده قوللانیله‌جق مأمورینك بهمه‌حال اوقوریازار ونظامات وقوانینی بیلور درایتلی اولملری ونا اهل اولنلرك استخدام اولنمامـلری ایجاب ایده‌جکندن بونك برنظام مخصوصه ادخالی، ومأمور منتخبك مغایر اصول ظهور ایده‌جك حرکتی بیله‌رك استقامتسزلك اوله‌جغندن

اومقولهلرك بلاافاته‌وقت شديداً تأديبى مقدمهٔ اصلاحات عداولنور.

امور شرعيه احكام منصوصهٔ الٓهيه اولديغندن بونك حسن جريانى ديانةً وحميةً وجيبهٔ ذمت ومواد شرعيه‌يى دائرهٔ اوامر صمدانيه‌دن چيقاروب بوكا فسادقارشديرمق معاذاه تعالى ناموس دين مبينه طوقنمق ديمك اوله‌جغندن بوبابده احكام عادلهٔ سبحانيه اساس حركت اولمق اوزره خدمت شرعيه‌ده استخدام اولنمقده بولنان مأمورينك حسن حركت ايتلرينك برنظام قوى‌يه ربطى صيانت ديانت اولور.

هردولتك قوهٔ حياتيه‌سى اولان امور عظيمه‌سندن برى وبلكه اك اقدمى امورماليه‌سى اولوب بونده دخى اساس اولان جهتيندن برى تزييد واردات وديكرى حسن ادارهٔ مصارفات اولمقله تكثير واردات مسئلهٔ مهمه‌سنى ايروجه بربحث ايدرك واردات ومصارفات موجوده‌يى بردائرهٔ امينه ايچنه المق يعنى خزينهٔ دولتك واردات صحيحه‌سنى اله كچورد كدن صكره اموال خزائن شاهانه‌نك تلف وسرقتدن وقايه‌سى وبيهوده يره اقچه صرف اولنمامسى وبرطاقم زائدمعاشلر ويرلمامسى وعلى الخصوص مصارفات واقعه‌نك ممكن مرتبه تقليل وتنقيحيله تصرفات لازمه‌يه رعايت اولنمسى خصوصلرنده متحداً چالشمق واجبات اموردندر.

ارتكاب ماده‌سنك بتون بتون رفع وازاله‌سى خصوصنك برنظام قوى ودائمى تحتنه قونلمسى ومرتكب ومرتشينك جزاى سزاسنده دقيقه فوت ايدلمامسى ماده‌سى دخى متمم فرائض مسرودهٔ عداولنور. بوماده احوال موجوده‌يه كوره باشلى واساسلى برتدبيره محتاج كورينوب چونكه هرنظامده وباخصوص شو

امور مبهمه‌ده استثنا ماحئ اساس موضوعه اوله‌جغندن بر ماده‌ده استثنا وحمایت ویاخود خاطره واقباله رعایت قلنه‌جق اولدیغی تقدیرده وضع اولنه‌جق نظامك برفائده‌سی كوریله‌میه‌جكی مثللو فعلیاتنده دخی كوشكلكی انتاج ایلیه‌جكی بی اشتباهدر. وبرده بو ماده‌ده ماضیدن بحث مصلحته یعنی حسن نیته اغراض ذاتیه رنكنی الدیره‌جغندن بونده اتخـاذ اولنه‌جق اصولك فعلیاتنـه تاریخ وضعندن بدأ ومباشرت ایدلملیدر.

اوقاف همایون خزینه‌سنه مربوط اولان مصـالح پك زیاده اصـلاحه محتاج اولان اموردن اولوب حفظ وتكثیر واردات ومصارفجه الزم اولان تقیدات بطبقها بونده دخی ملتزم وارتكابات وتلفات قضیه‌سی ایسه كذلك شایان رفع وامحا اولدیغندن بوخزینه‌ده دخی شو اصوللره برقاعدهٔ صحیحه‌قونلمسی وبونلردن بشقه‌اوقافجه سهل الحصـول اولان واردات جدیده استحصـالنك چاره‌سی ارانلمسی مناسب كورینور.

تبعهٔ دولت علیه‌دن هرقنغی آیین ومذهبده اولور ایسه اولسون برراده‌یه قدر خدمت عسـكریه وملكیه‌ده استخدام اولنمسی وكندولرینك استحقاقلرینه كوره نائل رتبه اوله‌جقلرینه نظراً بهمه‌حال لسان تركی‌یه اشنا واوقور یازار اولملری.

امور ضـابطهٔ بلدیه‌ده اسـتخدام اولنمقده اولان نفرات ضبطیه‌نك ژاندارمه اصولنه‌قونلمسی.

معادنك ایلرولمسی ایچون برنظام مخصوص یاپلمسی.

جزیه ماده‌سنك برصورت اخره تحویلی.

اهلنه تفویض امور ایتمك وامكانی مرتبه معتمد مأمورلر

قوللانمق وسیلهٔ حصول مطلب اوله‌جغندن کمرك وقرنتنه خدمتلرنده ودیده بانلقلرده عسکریدن مخرج یرارلو ادملرك استخدامی هم امنیتی وهمده تصرفاتی مستدعیدر .

حسن ادارهٔ ممالك جهات معلومه‌یه منقسم اولوب انك بریسی وبلکه درجهٔ اهمیتده کوره برنجیسی تکثیر زراعت وحراثت ماده‌لرنده ابراز تسهیلات وتشویقات ایله تبعهٔ مسکونه‌یی رفاه وثروته نائل ایتدیرمکلکك اسبابنی استحصال ایتمك قضیه‌سی بولندیغندن مأمورین منتخبهٔ ممالکك باشلوجه برخدمتلری دخی اهالینك سعادت حالنی موجب اولان معموریته یعنی غرس اشجار وزرع اراضی وسائره کبی شیلره مأمورینك دائمی صورتله اهالی‌یی ترغیب ایتملری قضیه‌سی اولمق اوزره بوبابده دخی تدابیر ایجابیه‌یه تشبث واهتمام اولنملیدر .

دولت وتبعه‌نك سعادت حالنی وملکك معموریت کلیه‌سنی موجب اولان تیمور یوللرك تبعهٔ دولت علیه واجنبیه‌دن قومپانیه ترتیبیله لزومی اولان محلده یاپلمسی .

مدرسه‌لرده بولنان طلبه افندیلر تسهیلاً تحصیل علوم ایتملری ایچون اصول حاضره‌نك صورت آخره تحویلیله اداره‌لرینك دخی یولنه قونلمسی .

روم پاپاسلری طرفندن رعایایه اولان تکالیف ظالمه‌نك رفعیله معاش وماهیه‌یه ربطی .

دفترخانه‌ده موجود دفاتر خاقانینك طبع وتمثیلیله برر صورتلرینك محللرینه ارسالی .

دار الخلافه‌ده کائن دکاکین ومغازه وخان وسائره‌یه ویرکو تخصیصی .

برخیلی زماندن برو اصناف واتباع مقوله‌لرینه وارنجه اولادینی اقلام شاهانه‌یه یازدیروب خزینهٔ دولتدن زحمتسزایلق الدیرمقدن مستفید اولدقلری جهتله اقلام شاهانه مالامال واهلی وناا‌هلك سلك کتبه‌ده اجتماعندن واقلامه احسان بیوریلان کلیتلومعاشلرك بوقدر کثرته انقسامندن طولایی کتبه‌نك ضرورتی وقلملرك ضابطه‌سزلغی معلوم ومثبت اولان برحال ایدوکنه بناءً هربرقلمده لزومی قدر کاتب استخدامیله زائد اوله‌رق آدم النمامسنك نظامه ربطی پك لازملو برشی کورینور .

مکاتب رشدیه‌دن امتحان اولمقسزین کیمسه‌نك هیچ برصورتله قلمه النمامسی .

اورمانلرك برصورت مضبوطیته قونلمسی .

هرنقدر تفصیل ومبالغه اولنسه اوصافلنیه‌جق واهمیت مسلمه‌سی جهتیله تعریف وتوصیفده کی لذتنه قانلمیه‌جق ماده‌اهلنه تفویض امور ماده‌سی اولوب مادام‌که والیلك وقائمقاملق کبی طشره مأموریتلری اربابنه تفویض اولندیغی تقدیرده انك امتداد مأموریتندن استفاده اولنه‌جغی بی‌اشتبا بولنمغله اشته اهل وارباب اولان مأمورلرك حرکات مضره‌سی اولمدقچه ادم قایرمق وسائر بهانه ایچون مأمور عزل اولنمامسی اقدم لوازم امور ملکیه‌دن معدوددر .

امرای عسکریه‌دن عسکر اوزرنده بولنمیوبده خانه‌سنده اوتوران ویاخود خدمت سائره‌ده ویاخود اچیقده بولنانلرك صفت عسکریه‌سنه خلل کلیه‌جك صورتله معاشنك نظامیه خزینه‌سی معرفتیله برصورته ربطی .

عساکر بریه وبحریه‌یه اونیفورمه تخصیصی .

ممالك محروسه‌ده بولنان نفوسك قوهٔ مالیه‌یه تطبیقاً اولنه‌رق بریه وبحریه‌جه لزومی اولان عسکرك مقدار کفایه‌یه ابلاغیله برابر بونلره لازم کلان مهمات وسائره‌نك پیدرپی اعمالی .

تبعه وقواس مقوله‌لرینك صورت استخداملرینك بر تحت رابطه‌یه قونلسی یعنی هر کسك مرتبه ومأموریتنه کوره اتباعی استخدام ایتمسی .

بعض تدقیقاتدن آکلاشیلدیغنه کوره ، اوزمانك رجال دولتنی اك چوق اشغال أدن ماده ، « رفع ارتکاب وارتشا » اولمشدر . حتی صدر جدیدك مطالعاتی مذاکره ادیلدیکی اثناده : [فی نفس الامر یازیلان شیلرك لزوم حقیقیسی هر کسك معلومیدر. نه حکامك، نه مأمورین سائره‌نك یولنده حرکت أتمه‌دکلری مسلمدر . بو حالك بوندن بویله دوامی ملکجه وَدولتجه « أنواع اویغونسزلغی » موجب اولاجغی وَدولت علیه‌نك سعادت حالی وَمحافظهٔ استقلالی ایچون چالیشان دولتلری امیدسزلکه دوشوره‌رك بوندن دخی أنواع نتائج وخیمه ظهوره کله‌جکی بدیهیاتدندر . دولت علیه‌یی بر هیأت منتظمه‌یه قویوبده صحیحاً قوتلندیره‌جك وَ معموریت ملکیه‌یی وَ هر صنف تبعه‌نك جداً وحقیقةً خشنودلغنی استلزام أده‌جك نظامات نافعه‌نك استحصالی فریضه‌دندر. تنظیمات خیریه‌نك فروعندن اولارق نظام آلتنه قونولمش اولان برچوق ماده‌لرك اجراسنه وَبرطاقم لزوملی شیلرك دخی هنوز میدان مذاکره‌یه بیله کلمه‌سنه مانع قوی اولان هپ ارتکاب ماده‌سیدر. بونك دفع کلیسنه

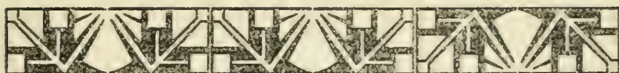
باقیلمادقجه هیچ برنظـام مستقر اولاماز . حال بوکه ارتکاب کیفیت مکروهه‌سنك ثمرهٔ مضره‌سی اولمق اوزره بایاغی مفقود حکمنه کیرمش اولان حکومتـه دخی قوت ورونق ویریله‌دکجه شوملکك اداره‌سی رتبهٔ امکانده اولمادیغی آشکاردر . نه‌چاره‌که رشـوت و سرقت فضیحه‌لرینی مبـاح حکمنده اسـتعمال أدن انصافسزلری بوکار مکروهدن قولایلقله کچیرمك ممکن دکلدر . بناءً علیه راشی وَ مرتشی وَ سارق وَ مرتکب حقلرنده تأسیس اولونوب کیده‌رك قوتی ضایع أتمش وَتأویلات قبولی حالنه کیرمش اولان قانونلرك کلیاً الغاسـیله بوندن بویله رشـوت وَ سرقت تهمتلری ظهـوره کلوبده تحقق أتدیکی کبی : نه مال مرتکبك کمیت ومقدارینه ونه شخص مرتکبك دعوی أتدیکی قدرواعتبارینه باقیلمایه‌رق ، برملیاردن برغروشه وارنجه وَتامتـام صدارتدن ضبطیه نفرینه‌کلنجه‌یه قدر جمله‌سنك جزاسی مسـاوی اولمق وَبو جزا دخی مؤبداً کوره‌که قونولمق قضیه‌سـندن عبارت بولونمق اوزره ، برقانون جدید وشدید یاپیلیر وَهیچ استثنا وَ مساعده قبول ایتمکسزین بونك تمامیٔ اجراسنه عزم وجزم اولونور ایسه آنجاق بوطریقله بوفعل مکروهك محوی قابل اولور وَ ایشـته اولوقت نظامات صحیحه وضع واجراسنده دخی مشکلات قالماز. وَشاید أول امرده بواصول ارتکابیه‌نك امحـاسی ممکن اولاماز ایسه سائر نظاماته تشبث أتمکلك عبثله اشتغال قبیلندن اولور] زمینده برچوق مطالعات ومباحثات جریان أتمشدر .

شوجریانده کوسته‌رییور،که ارتکابی منع ایچون، دولتك

أك بويوك موقعنده بولنان صدراعظمی دخی چارپابیله‌جك وَشو آره‌ده، سرای بندكانی‌ده، أزه‌جك برقانون وضعی دوشونولمش؛ فقط بوصوك جهت آچیقدن آچیغه عرض وتصریح اولونامامشدر. مع‌مافیه «تاصدر اعظمدن» قیدی وَ برمیلیار غروشله برغروش نسبتی پك بلیغ بروضوح وصراحت دكلیدر.؟

ألنهایه: بوبابده برجزانامه‌لایحه‌سی یاپیلمق اوزره برقومیسیون مخصوص تشكیلی استیذان اولونمش وَارادهٔ سنیه‌سی آلینمشدر. محمد پاشـانك انفصالی اوزرینـه بویوك رشید پاشـا، صدارته كچدیكنده: عالی پاشـا، محمد پاشا، رفعت پاشا، مصطفی فاضل پاشا، محمد رشدی پاشا، محمد فوأد أفندی، ابراهیم أدهم افندی، صفوت افندی‌دن مركب مجلس عالی تنظیماتده: أسباب موجبه‌یی حاوی مفصل برلایحه ذاون سكیز ماده‌سی فصل رشوت، بش ماده‌سی فصل سرقت، اوچ ماده‌سی فصل هدایا، وَدورت ماده‌سی فصل اصول وَ محال محاكمات اولمق اوزره اوتوز ماده‌یی حاوی برنظام نامهٔ جدید قلمه آلینمش وَرشیدپاشا طرفندن مجلس عمومی عقد ایله‌تصدیق أدیلدكدن صوكرا، لدی العرض، مذكورنظام‌نامه عبدالمجید خان مرحومك خط دستیله «موجبنجه عمل اولنه» فرمانینه اقتران أتمشدر.

اقتصاد :

سور همايونلر مناسبتيله صرفيات ومبايعاتده سؤ استعمالات وقوع بولديغى ذبو ميانده قويوجيلرك دخى لازم كلنلرله اويوشه‌رق نام پادشاهى‌يه برچوق پاره‌لر طلبنه قيام اتدكلرى مسموع عالى اولماسنه وبركون ، برقاچ قويوجينك تشريف شاهانه‌دن بالاستفاده مراجعت واستعطافه قالقيشدقلرينه مبنى ، جنت مكان عبدالمجيد خان ، آتيده‌كى خط همايون ايله صدر اعظم عالى پاشايه وصاياى مقتضيه وأوامر قطعيه اصدار بويورمشدر :

« بنم وزير معاليسميرم »

« حسب الايجاب سور همايونلرمزدن طولايى وقوعبولان »
« وبوندن بشقه خلاف رضاى ملوكانه‌مز اوله‌رق متعلقات »
« شاهانه‌مز طرفلرندن تصرفسزلق وقيدسزلق صورتى »
« كوستريله‌رك بعض مبايعات وقوعبولمقده اولديغى مسموعمز »
« اولوب بوندن بويله كافهٔ متعلقات شاهانه‌مزك تخصيصاتلريله »
« اداره اولنه‌رق اندن فضله بركونه مصرفلرى قوعبولمسنه »
« قطعا رضامز اولمديغندن كرك تبعهٔ دولت عليه‌مزدن وكرك »
« خارجدن هيچ بركمسنه‌نك هرنوقت اولور ايسه مطلوبمه »
« دسترس اولورم ملاحظه‌سيله استيلان شيلرى كتورمكه »
« مجبوريتلرى اولمديغى بشقه‌جه خط همايونمزله اعلان اولنه‌جق »
« ايسه‌ده اشبو ارادهٔ سنيه‌مزى بالجمله خدمه ومأمورينه افاده »

« ایدوب شاید خلافی حرکتده بولنانلر اولور ایسه انك دخی »
« اوکی کسدیرلمك وایجابنه کوره حبس وتأدیب ایتدیرلمك »
« وبونلره دائر لاینقطع تحقیقات وتدقیقات اجرا اولنمق لازم »
« کلدیکندن سرعسکر رضا پاشانك بوخصوصه تعیینی نزدمزده »
« تنسیب اولنمش وبنابرین مناسبت موقعیه‌سی جهتیله طوبخانهٔ »
« عامره‌مز مشیرلکی اداره‌سنك بالذات سرعسکرلکه الحاقیله »
« مشارالیهه احاله‌سی وطوبخانهٔ عامره‌مز مشیری محمد پاشا »
« متحیزان وکلامزدن بولندیغندن انك دخی مجلسه مأموریتی »
« مناسب کورینوب مشارالیهما جلب ایله مأموریتلری بالاجرا »
« باب عالیمزه کوندرلمش اولدیغندن ومشارالیه سرعسکر پاشا »
« ایله مالیه وخزینهٔ خاصه ناظرلری پاشالر همان بالاجتماع مذاکرهٔ »
« مصلحته مباشرت ایدرك وَ حقه‌مقرون اولان ونیچه سببلردن »
« طولایی فاحش بولنان دیون تدقیق اولنه‌رق دفترلرینك »
« تنظیمی و وقتاً من‌الاوقات بو مقوله شی وقوعبولمامسی »
« اسبابنك بهمه‌حال بولنمسی دخی ارادهٔ قطعیه‌مز اقتضاسندن »
« بولندیغندن سریعاً ایجاب حاله ابتدار اولنسون »

٨ محرم ١٢٧٥ یوم‌صالی

بو فرمان پادشاهی مندرجاتی ، او أثناده ، موجودیته قناعت‌کامله کتیرلمش اولان یولسزلقلردن متولد اغبرار وغضب شاهانه‌یه دلالت أدر .

سفارات أجنبیه‌دن برینك راپورینه نظراً : سور همایونلر مناسبتیله خزینهٔ دولتدن هرسلطان ایچون یوز قیرق بیك کیسه یعنی یتمش میلیون غروش تخصیص و صرف أدیلمشیدی .

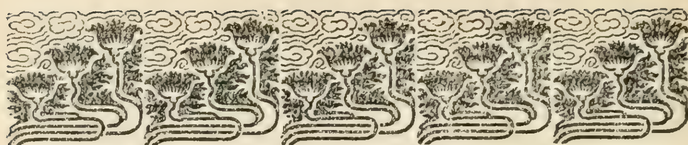
« عالی پاشا ، خط همایونده موضوع بحث اولان احوالدن »
« پك متأثر اولمقله برابر ، بر انجمن مخصوص عقد ایله أمر »
« اقتصادده ذات شاهانه‌یی تشویقاً صداقتسزلك أدنلرك خائن وطن »

« اولاجغی یولنده بیاناتده بولونمش وَ برصورت تسویه تأمل »
« و تذکر أیله‌مشدر . صوك ایکی سنه‌نك برنجیسنده یدی یوز »
« میلیون ، ایکنجیسنده بش یوز میلیون غروشه بالغ اولان دیون »
« خصوصیه ، خزینهٔ دولته تحمیل اولونمش ایدی . بونك ایچون ، »
« وکلای دولت بر میلیار ایکی یوز میلیون غروشلق قونسولیده »
« موقع تداوله قویمایی دوشونمش ، تپه‌دلنلی علی پاشانك ذات »
« حضرت پادشاهی نامنه یکن یکیشهر چیفتلکلرینی صاتمایی »
« تنسیب أتمشدر . بو أملاکك قیمتی ، تخمیناً ، ایکی یوز بیك »
« کیسه قدر اولاجقدر . »

تعجب وتأسف اولونور ، که بوتون دیدی قودیاری یازان سفارتلر ، مصور حقیقت اولان بو خط همایونی آکلایامامشلردر .

بعض أوراق مطالعه‌سندن استنباط اولوندیغنه کوره ، او وقتلر ، دولتجه هنوز بودجه اصولی تماماً موجود دکل ایدیسه‌ده ، مالیه ناظرلری ، هر ایکی وَ یا اوچ آیده بر ، اومدت ایچنده آلینه بیله‌جك واردات ایله مصارفی حاوی بر ترتیب یاپار وَ بو ترتیب مجلس وکلاجه‌ده تدقیق أدیله‌رك ، کوستریلن تأدیاتك تقدیم و تأجیلی قرارلاشدیریلیر ایدی .

مشروطیته دوغرو:

جنت مکان سلطان عبدالعزیز خان عهد سلطنتنده، مشروطیته دوغرو ، گوزل برتشبث وقوع بولمشدر .

خاقان مشارالیهك، هرسنه ابتداسنده، باب عالی یی تشریف ایله ، وکلا وَ رجال دولت حاضر بولوندیغی حالده ، برسنه‌لك احوال مملکت حقنده ایراد مقال آتمه‌لری، پك موافق برحسن ابتدا صاییلمالیدر .

عالی پاشانك اوان صدارتنه مصادف اولان ۱۲۸۷ سنه‌سی محرمنك یدنجی پنجشنبه کونی ، باب عالیده ایراد بویورولان نطق همایون ، أعاظم حکومتك وَ بالخاصه عالی وَفوأد پاشالرك شهراه تجدده صرف أیله‌دکلری مساعئ متمادیه‌یه پارلاق بردلیل دکلیدر ؟ عالی وَ فوأد پاشالرك قدر وقیمتلری نزد پادشاهیده مظهرتقدیر ایدی . لکن زمان ومحیط اجرای حکمدن خالی قالمادیغندن اوایکی ذات محترم پك چوق مأیوس اولمشلر ، هروقت بیاك دورلو تعریضات واحتراصات بلالرینه طوتولمشلردر .

بونك باشلیجه سببی: بزده ، دولت وَوطن رجالنك، اوته‌دن بری منسوبینه مغلوب دوشوب قالملری ایدی .

أکثر قدمای رجال ،آنجاق اویولده انتساب وَ احتراصاته خدمتله تأمین آمال یاخود محافظهٔ اقبال أتمشلردر . واقعا

بو ، جهانك هر طرفنده جاری برقاعده .. انسانلقله لازم وملزوم عد اولوناجق بر بلیه‌در . بناءً علیه بزده وجودینی جوق کورمه‌مك طبیعیدر. لکن اوبله ظن آده‌رم، که عالی وفؤاد پاشالر، دور عبدالعزیز خانیده بحق حائز اولدقلری نفوذ ایله برابر بعض طرفدن آره‌صیرا مشکلاته اوغراماسه‌لر ایدی، داها جوق موثق اولا بیله‌جکلر ایدی .

*
* *

نطق همایون

« هر سنه‌نك ابتداسنده سنهٔ سابقه‌نك اجمال وقوعاتنی »
« جمع ایدوب تحت نظره قویمق فائده‌دن خالی اولمادیغی بالتجربه »
« ثابت اولمشدر . بونکله دوائر ومجالس ومأمورین دولتك »
« ایفای وظایف معینه‌یه مصروف اولان مساعیلرینك »
« درجه‌سی ودولت علیه‌نك طریق ترقیده قطع ایتمکده »
« اولدیغی مسافاتك مقداری برقاتدها معلوم اولور . »
« کچن ییل ایچنده دولت علیه‌مزك هر برشعبه‌سنده اجرا »
« اولنان اصلاحات وکورینان ترقیات جناب حقك احسان »
« خصوصی وجمله‌نك مساعئ متحده‌سی اثری اولدیغندن »
« اولبابده درکاه کبریا پناهه عرض تشکر وهرکسه بیان »
« ممنونیت ایدرم . »
« داخلاً مشهود اولان اشبو آثار حسنه دولت علیه‌مزك »
« مناسبات خارجیه‌سنده دخی جاری اولوب دول فخیمه ایله »
« بینمزده موجود اولان روابط دوستی وموالات آن بآن »
« تزاید وتأکد ایتمکده‌در. وبوکا ینه سنهٔ سابقه‌نك وقوعات »

«مسازندن اولمق اوزره بعض حکمداران حشمت عنوانك»
«ویرنسلرك وزیته‌لری بردلیل علنیدر .»
«ایچنده بولندیغمز عصر وزمان اعصارسائره‌یه مقیس»
«اولمیوب اوائلده یوزسنه‌ده انجق حاصل اوله‌بیلان شیلر»
«شمدی بش سنه‌ده وجوده کلکده وبریاندن ارتمقده اولمغله»
«بوبابده مسابق اولنلری تعقیب واندن صکره اوحالده دوام»
«ایده‌بیلمك ارباب حکومتك اقدامات متوالیه ومساعئ»
«دائمه‌سنه محتاجدر .»
«بناءً علیه سنهٔ سابقه‌ده دخی ذکر اولندیغی کبی ترقیات»
«واقعه باعث توقف اولمیوب بالعکس ترقیات جدیده‌یی مشوق»
«اولمق کرکدر .»
«تعریف وتکراره حاجت اولمدیغی وجهله ملکك»
«حصول معموریتی واهالینك تزاید ثروتی وبنای مدنیتك»
«تأسیسی اسبابنك بری وبلکه الڭ اقدمی اختلاط ومعاملاتك»
«کثرت وسهولتی ماده‌سیدر وبودخی تیمور وعادی یوللردن»
«وممالکده بولنان انهارك سیرسفاینه قابلیتی اولنلردن وبعض»
«محل تجارت اولان سواحله لیمانلر انشاسندن عبارتدر .»
«چونکه هرشیده اولدیغی کبی بونده دخی تقدیم الاهم»
«علی المهم قضیه‌سنه رعایت اولنمق لازم اولدیغندن شمدی‌یه»
«قدر یاپلمش ویاپلمسنه قرار ویرلمش اولان تیمور یوللردن»
«معدا قنغی خطلرك تقدیمی دولتجه وخلقجه الڭ خیرلو»
«ومنفعتلو ایسه انلرك تحقیق وتعیینی وشرکتلر ویاخود صور»
«سائره ایله انشالرینه تشبث اولنه‌جغی وقتده نه‌مقدار مصرفه»

« محتاج اوله‌جقلری وخطاك كچه‌جكی یرلرك حال ووضعیتی »
« اول امرده بیلنه‌رك اكا كوره یعنی معلومات اوزرینه »
« قرار ویریله‌بیلمك ایچون اهل ومعتمد مهندسلر معرفتیله »
« كشفلرینك اجرا وخریطه‌لرینك ترتیب وترسیم ایتدیرلمسی »
« وقابل سیرسفاین اولان انهاردن استفاده طریقنك تحریسی »
« ولازم اولان لیمانلرك استحصال اسباب انشاسی پك مقتضی »
« كورینور . »

« برده واقعا توسیع تجارت وزراعتك وبنابرین تعمیم »
« ثروت ورفاهك اساس ومقدماتندن بری محصولاتك باسهوله »
« وآز مصرفله اخراج وساحله نقلی خصوصی ایسه‌ده یالكز »
« بونكله‌دخی مطلوب تماميله حاصل اوله‌میوب بحق اراضیدن »
« استفاده صورتنی استحصال ایله عملیات زراعت وفلاحتی »
« تهوین وتسهیل ایلمك یعنی بوفنه متعلق ومخصوص اولان »
« آلات جدیده‌نك استعمالنی تعلیم وتعمیم ایتمك دخی جملهٔ »
« احتیاجاتدن اولدیغندن بعض مناسب یرلرده زراعت مكتبلری »
« وچفت ادواتی فابریقه‌لری ونمونه چفتلكلری وایجابنه كوره »
« زراعت بانقه‌لری یاپلسی یوللرینك دخی بلا افاتهٔ وقت »
« بولنمسی اقتضا ایدر . »

« ایشته شو مواد معتنابهانی ومملكت دولت علیه‌مزده حرف »
« وصنایعك وتجارت وصناعت شركتلرینك ایلرولمسی اسبابنی »
« تحری ومطالعه ایده‌رك قرار مذاكراتنی حاوی لایحه‌لرینی »
« شورای دولته ویرمك اوزره متعلق اولدقلری دوائرك »
« رؤساسندن وسائر ارباب وقوفدن مركب برقومیسیون »

یانیسی تسریع وتسهیل حصول مطلبه مدار اوله جغنده شبهه یوقدر
حقوق ناسك مدار امنیتی اولان محاکم ونظاماتك پیدرپی اکمال
واصلاحی حقیقةً زیاده اعتنا اولنه جق موادن اولدیغندن اونبابده
دخی خیلی شیلر وجوده کلدیکی کبی بعدازین دخی کمال اعتنا ایله
دوامنی خصوصی بالخاصه توصیه اولنور. اعتبار مالینك اك مهم مقیاس
ومعیاری متداول اولان درجهٔ اعتباری اولوب لله الحمد والمنه
بونده اولان آثار ترقی ایسه جملهنك معلوم و مشهودیدر
ایراد و مصارف دولتك موازنه دفترلری دردست تدقیق
و اعلان اولوب ملك و دولتی ایلرو کوتوره جك یعنی شو
تعداد ایلدیکمز اصلاحاتی حیز حصول وکماله ایصال ایده جك
مصارف نافعه ومثمره نك کیرو قالماسی برياندن کافهٔ مأمورینك
دائرهٔ وظیفه لرینه داخل اولان اموره متعلق صرفیاتده هر درلو
تلف واسرافدن زیاده سیله اتقا ایتملرندن و دیکر طرفدن دخی
جهتنك استقامت فطریه لری اقتضاسنجه اعطای تسهیلاتده
بردوام اولنسندن حاصل اوله جق موازنهٔ مداخل ومخارجه
منوط اولدیغنده شبهه یوقدر خلاصه ممالك دولت علیه مزك
وبلا استثنا بتون اهالیمزك طریق معموریت ومدنیتده دوام
وتزاید ترقیلری وحقوق دولت وراحت وامنیت سکنهٔ
مملکتك مدار اعظمی اولان قوهٔ بریه وبحریه نك مقتضیات
عصریه واسباب موجوده یه کوره اتمام انتظامی بالخاصه
وبالعموم کافهٔ مأمورین وتبعه مزدن اقدام امالمز اولمسیله شو
امل مقدسك تمامیٔ حصولنه موفقیتمزی جناب رب العالمیندن
نیاز وتمنی ایتمکده یم

آوروپاده دایاق :

دور عبدالمجید خانیده ، خدیو مصر بولونان عباس پاشا ، برای تحصیل ، برلینه برقاچ طلبه کوندرمش ایدی . ناصلسه برکون طلبه ایله پولیس آره‌سنده ظهور أدن بر أثر مخالفت اوزرینه ، ضابطه کندیلرینی تحت توقیفه آلدیرمش . برلین سفیری کمل أفندی ، بونی خبر آلیر آلماز حکومته مراجعت أتمکله ، معلملری طرفندن یالکز پدرانه بر توبیخله اکتفا اولونمق اوزره ، تخلیه‌لری قرارلاشدیریلمش .

معلم ایسه ، طلبه‌سنك موقوف بولوندیغی محله کیدرك ، خارجدن کتیرتدیکی بر آدم معرفتیله ، هر برینه یکرمی دکنك آتدیرمش ؛ بعده کندیلرینی آلوب خانه‌سنه کوتورمش .

بونك اوزرینه ، معلملرك تربیهٔ طلبه حقی معلوم و مسلم اولمقله برابر ، بر معلمك خارج از مکتب جزای ضرب تطبیقاتنده بولونماسی پك غریب کوروندیکندن ، برلین غزته‌لری حکایات نشرینه باشلامش وَ بو عملیهٔ تأدیبیه‌نك ، بالذات سلطنت سنیه سفیرینك انضمام رأیی ایله اجرا أدیلدیکی ، بر تعریض ضمنی غرضیله ، نشر و اشاعه قیلنمشدر .

زاواللی سفیر ، ایشده قطعیاً ذیمدخل اولمادتدن باشقه ، بالعکس طلبه لهنده هر صورتله عهده‌سنه دوشن وظیفه‌یی بحق

ايفا أتمش اولديغندن غزته‌لرك قيل و قاللريني تكذيبه مجبوريت
مس أتمشدر .

داها غريبي شودر،كه : جناب معلم ، نشريات و تعريضات
مطبوعاته قطعا أهميت ويرمه‌يه‌رك غزته‌لره برجواب نامه يازمش وَ :
« طابهٔ مصريه، متوفى عباس پاشا طرفندن با سند ومقاوله »
« بكا تسليم اولونمش اولدقلرندن،كنديلريني بيلديكم كبي تأديب »
« أده بيليرم . سفارت عثمانيه‌نك، بونلره، وجهاً من الوجوه »
« حق مداخله وَ استصحابي اولاماز . معاملهٔ ضربيه‌ده بندن »
« ماعدا كيمسه‌نك رأيي يوقدر »
ديه‌رك، سفيري تبرئه أيله‌مش وَ كويا ترضيه ويرمشدر .

دور عبدالعزیز خانیده، *** دولتندن بر اوروپا ایلچی کلمش ایدی. فرانسزجه بیلمز ایدی. مملکتده، بعض خدمات فداکارانه و وطن پروانه‌سی جهتیله، شایان محبت واحترام اولمقله برابر خست طبع کبی بعض احوال خصوصیه‌سی یکی کیردیکی دیپلوماسی مسلکنه توافق ایتمه‌یور ایدی. سفارتخانه‌ده شهری مصرفی ایکی بیك غروشی کچمز، منتظماً آلدیغی اوچ بیك فرانق معاش و تخصیصاتك متباقیسنی هپ تصرف ایدر ایدی. حتی بر آزه‌لق هر آقشام سفارت باش ترجمانیك خانه‌سنده، مسافر صورتیله، طعام ایدرك تصرفنی آرتیرمایی داها موافق مصلحت کورمش ایدی. بیچاره، مسلکنده نه‌درجه آجه‌می ایسه اوقدر خسیس ایدی. سفیر، سائقهٔ خستله، بك اوغلنده عادی لوقانطه‌لرده کورولدیکندن زاواللی ترجمان، هیأت سفراجه موجب مؤاخذه اولان بو مناسبتسزلکه میدان ویرمه‌مك ایچون، سفیری بسله‌مك وظیفه‌سنی درعهده ایتمش اولویور ایدی.

اوزمانلر، یکی کلن ایلچیلر ـ اوروپا ایلچی اولورسه ـ رسم قبوللری بر آز کجیکیر ایدی. بعضاً مواصلتلرندن بر، یاخود ایکی آی صوکرا اعتمادنامه‌لرینی تقدیم ایده‌بیلیرلر ایدی. ایشته بو دیدیکمز ذاتده، برمدت کچدکدن صوکرا، یوم قبولی قرارلاشمش ایدی.

معلوم اولدیغی اوزره، حکمدار حضورینه ایلك دفعه چیقان

سفیرڭ. کندی حکومت متبوعه‌سی خارجیه نظارتندن یازیلمش برنطق ایراد ایتمه‌سی لازم کلیر. ایلچی جنابلری ایسه هم فرانسزجه بیلمز، هم فرانسزجه یازیلمش اولان بونطقی أزبردن سویله‌مك ادعاسنده ایدی. سفارت ترجمانی کندیسنی اقناع ایچون اوغراشیر اوغراشیر .. واز کچیره‌من . سفیر ، بش اون سطرلق برنطقی أزبرله‌مك ایشدن بیله اولمادیغنی ، بونی کاغد اوزرینه اوقومق عادتنڭ سببنی بردورلو آڭلایامادیغنی برطوراستخفافکارانه ایله سویله‌ر طورور .. ت اوقویاجه سربسغی اثبات ایچون‌ده هرکون سفارتخانه‌ده ، باش ترجمانڭ یاننه کیده‌رك أوضاع لازمه‌یی طاقینیر ؛ نطقی سویله‌مه‌یه باشلار ؛ هنوز ایلك سطرده ایکن کەکەلەر. زاواللی ترجمان اوزیلیر صیقیلیر، رجا ادر ، یالواریر.. سفیر ، بردرلو دیدیکندن دونمز . باشی قاباق اولمق مناسبتیله سفارتخانه‌ده قوللاندیغی برفسی کندی باشندن چیقارارق ترجمانڭ باشنه کچیریر وترجمانی حکمدار قیاس ایله کندیسی آیاقده اولارق، معهود نطقی ایراد پرووالرینی هرکون تکرار آدر طورور .

یوم معین کلیر . رسم قبول اجرا اولونور . سفیر وَ ترجمان، جنت‌مکان سلطان عبدالعزیز خانڭ حضورینه چیقارلر . سفیر ، نامهٔ قرالی‌یی توديع ایله ایراد نطقه شتاب أدر. فقط : «شوکتمآب، متبوع مفخمم قرال‌حضرتلری طرفندن ... » سوزلرینی تلفظ أدر ایتمز شاشیریر ؛ برآز کریده بولونان ترجمان، برقاچ کلمه فیصیلدارسه‌ده سفیر بوتون بوتون طوقالیر . خاقان مرحوم، سفیرڭ الندن نامه‌یی آلنقله برابر برقاچ ثانیه انتظار أتدیکی

حالده، سفیرده ینه بر سوز یوق . بر سوز دگل، بر حرف بیله سویله‌یه‌مز . پادشاه کمال مهابتله بر آز کری چکیلیر . سفیرده ، ترجمانیله صالوندن چیقارق مسافر آدیلدکلری اوطه‌یه دونرلر . حاضر بالمجلس اولان عالی پاشا ماجرادن پك صیقیلیر . سفیری مؤاخذه ادر وَ ترجمانه‌ده « بویله رسمی نطقلرك کاغد اوزرنده » « اوقوندیغنی بیلدیککز حالده نیچون ایلچی‌بکی ایقاظ ا تمه‌دیککز ؟ » یولنده سرزنشلرده بولونور . سفیر ، قصورك کندیسنده اولدیغنی اعتراف مجبوریتنده قالیر . بونك اوزرینه ، عالی پاشا تکرار حضور شاهانه‌یه کیده‌رك عرض کیفیت ادر وَ عودتنده : « شوکتماب افندیمزه عرض ایله‌دم . کندیلری‌ده ، حاصل اولان » « تأثر دولاییسیله برشی سویله‌یه‌مه‌مش اولدقلرینی وَ قرال » « حضرتلری حقنده‌کی محبت و مخادنت مخصوصه‌لرینی بیان » « و تذکار بیوردیلر » مآلنده بر نطق جوابی تبلیغ ایله‌ر . هیأت سفارت ، برمعتاد ، مابیندن آییریلیر کیدر .

خاقان مشارالیهك آوروپا سیاحت همایونلری بحق وَ تماماً یازیلا بیلسه پك قیمتدار بر أثر وجوده کلیر . برادرلری عبدالمجید خان زماننده قوه ده قالان تصور سیاحتك موقع فعله اخراجی مرحوم عبدالعزیز خانه نصیب اولمشدر .

پاریسده ، برملاقات خصوصیه‌ده ، ایمپراطوریچه اوژه‌نی قاره طاغلیلره شفاعت اتمك ایسته‌ر . ترجمانلق وظیفه‌سنی ایفا ادن فوأد پاشا ایمپراطوریچه‌نك سوزلرینی عرض ادنجه ، عبدالعزیز مرحوم ، عثمانلی پادشاهلرینه وَ ــ باخاصه

كنديلرينه مخصوص اولان برجلالت ونزاكت ايله: « ملكندن برقاريش طوپراق ويرمك ، برحكمدار ايچون ، نه‌قدر كوچ اولديغنى ايمپراطوريچه حضرتلرى بيلمزلر . فقط ناپوليون حضرتلرى بونى پك كوزل آكلارلر !» جواب شاهانه‌سنى ويرير. فؤاد پاشا درحال ترجمه ادر . ايمپراطور ، جواب همايونك اصابتنى تقدير وتسليم ايلر . ايمپراطوريچه‌ده سويله‌ديكنه پشيمان اولور .

اوچنجى ناپوليون ، فؤاد پاشا مرحومك عرفانى تقدير ايتمش ؛ پاشانك حاضر جواب اولماسى پك خوشنه كيتمش ايدى. سياحت همايون مناسبتيله پارسده بولونديغى صيرالرده ايسه فؤاد پاشا ، ناپوليونك فرانسزلره مخصوص اولان ظرافت لاابالييانه دائره‌سنده، التفات وصميميتنى قازانمش ايدى .

بركون ، ذات شاهانه‌نك حاضر اولديغنى عرض ايدن برمابينجيسنه : سوق اعتياد ايله [نه ؛ پك اعلى ، بكله‌سين !] طرز لاابالييانه‌سنده جواب ويرن ناپوليون ، بوسوزلرى ايشيدن فؤاد پاشا مرحومه : « اما حنكاره برشى سويله‌مه‌ها » ديمكله ، فؤاد پاشا، كوله‌رك : «خاير، حشمتلى، سزه سوز ويريرم كه برشى سويله‌مه‌يه‌جكم. شيمدى‌يه قدر ذات شاهانه‌نك ديدكلرينى سزه سويله‌دممى ؟ » جواب ظرافت مآبنى ويرمش ؛ بو پك معنيدار اولان جوابدن ايمپراطور پك ممنون و حيران قالمشدر .

عبدالمجيد خان عهد سلطنتنده ، غرادندوق قونستانتينك

زوجه‌سی غران دوشه‌س آله‌کساندرا، برکون ، ملاقات سنیه أثناسنده ، قلبنده جایکیر اولان برمسأله‌یی حل أتمك آرزوسنده بولونور . نسوانه مخصوص برحس مراق وتجسس سائقه‌سیله وَ برشیوهٔ لطیفه‌کارانه‌ایله تعدد زوجات حقنده بعض نکته‌دانه سؤاللر درمیان أدر . سلطان مجید مرحوم ، غران دوشه‌سك حقیقةً جالب دقت اولان لطافت وظرافتلرینه تمییح ایله : « ذات اصالت سماتلری کبی برزوجه‌یه مالك اولمق بختیارلغی نصیب اولسه، تعدده محل می قالیر ایدی ؟ » مألنده شاهانه وَپارلاق برجواب ویرنجه مشارالیها طبیعی لبریز نشاط وحجاب اولور وَحقیقةً ملك الکلام اولان بوجواب، محافل سفراده یاد وتکرار اولونور.

دنیاده هراقبالك محکوم زوال اولدیغندن بی خبر بولونان وَمقام عالی‌یه نسبتندن مستفید اولان برذات وفات أدر . باش ماببنجی‌یه خبر ویریلیر . باش مابینجی ، موجب تأثر اولور قور-قوسیله، بالذات، پادشاهه عرض ایچون تردد أیله‌ر. آرقداشلردن برینه سویله‌ر ، اوده نازلانیر : « بوسنك وظیفه‌کدر، بن یاپامام » دیر . باش مابینجی ایسه ظاهره حکم أده‌کلدیکندن پك مقبل ومقبول کوردیکی برذاتك وقوع وفاتی خبرینی بالذات ویرمه‌یی موافق کورمز . آرقه‌داشنه بر هدیه وعد أدر . اوده قالقار کیدر . پادشاهك کوشکی اوکنده اوکسوره‌رك کزینیر . ذات شاهانه چاغیریر . صورار . مابینجی، برطور دور أندیشانه ایله، متردّدانه موضوع بحث اولانْ ذاتك خسته‌لکندن ، خسته‌لکنك وخامتنأدن بحث دیر. در. ذات شاهانه تلاشله « ئولدی» ؟ دیر. مابینجی علی الاصول دعای عمر وشوکته باشلار . ذات شاهانه برآز

سکوتدن صوکرا، مابینجی‌یه احسان ویرر . مابینجی، بوکا حیرت أدر . حنکار، دفع شبهه ایچون : « أوت ! او ، صادق دولت دکل ایدی ، کندیسنی دائما یاقیندن نظارت آلتنده بولوندیرمغه مجبور اولوردم ! » جوابنی ویریر ...

برکون ، عبدالمجید مرحوم ، باب سرعسکری‌یی تشریف أتمشلر ایدی. برمدت اوراده قالدقدن صوکرا، نقیب‌الاشراف قائممقامی مشهور تحسین بکك وزنه‌جیلرده‌کی قوناغنه کیده‌جکلری خبر ویریلدی . شعرادن برینك :

« عین واحد ، یك چشم، تك کوزلی، کور تحسین بك ! »

مصراعیله سنك أنداز تعریفی اولان تحسین بک ، نزد پادشاهیده مقبول وَ زنکین برذات اولدیغندن تشریف شاهانه خبرینی آلیر آلماز یوللره قیرمیزی چوحالر ، سجاده‌لر سردیرمش؛ بیاض بینیشی‌ایله‌استقبال‌شهریاری‌یه‌شتابان اولمشدر .

دنیاده أمل وامیدلر بیتمز توکنمز . تحسین بکك‌ده شو فانی دنیاده بر امید و أملی قالمش ایدی : شیخ‌الاسلام اولمق !

تشریف‌شاهانه‌بوکا دلیل عداولوندی. آرتق اولیور.اولدی دینیلدی ، حال‌بوکه حنکار، منلا بکی برچوق تلطیفدن‌صوکرا:

« بك أفندی ، سزی شیخ الاسلام تعیین أتمه‌یی بن‌ده »
« چوق ایسته‌دم . برقاچ کره‌لر نیت أیله‌دم . لکن موفق »
« اولامادم . حکم قدره توافق أتمه‌دی . بوایش نه بنم ألمده‌در، »
« نه‌سزك ! هیچ اوزولمه‌ییك، قدرده وار ایسه انشاالله اولور ! »

کلمات متوکلانه وَ ملتفتانه‌سیله حاصل اولان ظن و امیدلرك یا کلمیش اولدیغنی ایما بویورارق عودت همایون وقوع بولمشدر .

قديم عادتلر :

خديويت وآمارت مقاملرينه كچنلر ، پاى تخت سلطنته كلوب عتبهٔ حضرت پادشاهى يه عرض عبوديت أدرلر ايدى . بو عادت اوتهدن برى جارى اولديغى كبى مقدما استانبول زيارتلرنده بعضاً بر چوق هديه وَ عطيه ويرمهلرى ده عادت ايدى . هله مصره ، افلاقه ، بوغدانه ، صربيايه بر مأموريت مخصوصه ايله كيتمك ، ياخود ، بر فرمان كوتورمك شرفى جانه منت ايدى . وزارت منشورلرى وَ بويوك مناصب توجيهاتى ده دورلو دورلو مصرفلر توليد أدرديكه : بونلرك برطاقمى كلفت تشريفات،ياخود، تشريفات خراجى ناملرينى آليردى . هرحالده ، بوعطيهلر پك مقبول ايدى . چونكه عادات قديمه اقتضاسنجه خديولرو كلايه وَباب عالى مأمورلرينه وَ مابين خلقنه آيرى آيرى ، نام اوزرينه ، برر مقدار كيسه آقچه اهدا أدرلردى . مثلا : برصدر اعظمه يدى يوز أللى كيسه ، متنفذ وكلايه يدى يوز ياخود بش يوز كيسه ، ديكرلرينه على الدرجات : دورت يوز ، اوچ يوز ، ايكى يوز كيسه تقديم اولونور ايدى . اقلامه بيله برر مقدار مناسب عطيه توزيع آديلير ايدى .

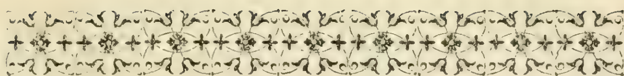
سلطان مجيد مرحومك أواخر سلطنتنده ، بو عطيهلرك قسم مهم وجسيمىده رسماً اورتادن قالديريلمشدر . حتى بعضاً

قرنایه کوندریلن هدیه‌لرك بعدما ارسال اولونماماسی محرم ٧٤ سنه‌سنده ارادهٔ سنیه ایله تقرر أتمشدر .

اون اوچنجی عصر هجری أواسطنده ، مالیه ناظرلغی أدن توفیق پاشا مرحوم ، برکون ، خدیو دخی وکلا واپورنده اولدیغی حالده ، خدیویت مصریه‌نك خزینهٔ دولتده اولان بر آلاجغی ایچون صیقیشدیریلیر . « اوچ آیلق ترتیبده بو بورج داخل دکلدر ، ویره‌مم » دیر . اصرار اولونور و آجی سویله‌نیلیر . بو ، توفیق پاشانك حمیتنه دوقونور . ترتیبی یعنی بودجه‌سنی بوزار ، پاره‌یی ویریر . لکن یوم تأدیه‌ده قارشیسنه چیقان صرافلرك ، بعض پاشالرك صرافلری اولدیغنی کورونجه شاشاقالیر . بونك سببی ، مطلقا اصول قدیمی بیلمه‌مه‌سی ایدی .

بویولده رشید پاشا ، ایکیده بر تحدث أدن بوکبی مناسبتسز عارضه‌لرده محل قالمامق ایچون مثلا : أفلاق یاخود بوغدان بکلرندن بری کندیسنه برهدیه کوندردیمی ؟ درحال داها آغیر برهدیه ایله مقابله‌یه مجبور اولمشدر . رد هدایا ، عادات قدیمه‌یه کوره ، حقیقةً انکسار قلبی موجب اولدیغندن آنجاق مقابله بالمثلده جوامردلکله ازالهٔ محذوری چاره‌سی بولونمشدر . فؤاد أفندی ، بکرشده مأموریت مخصوصه ایله بولوندیغی أثناده تقدیم اولونان برهدیه‌یی قبول أتمه‌دیکندن ، بکك باب عالی‌یه مراجعتله قبولی اتدیریلمه‌سی رجاسنده بولونمش ؛ رشید پاشا مرحومده . بونك اوزرینه ، هدیه‌نك قبولنی أمر أیله‌مشدر .

درسعادت فرانسه سفیری موسیو « طووه‌نه‌ل » ك بعض مكتوبلری :

پارس ٢٤ حزیران ١٨٥٩

استانبولده سفارت باش ترجمانه :

بیلمم ، عجبا پرنس لوبانوف ، [درسعادت روسیاسفیری] روسیانك استانبولده‌كی موقعنی أزسرنو تأسیس ایچون ،غورچاقوف طرفندن رداولونان غریب تكلیفلری ، بعض عثمانلی وكلاسنه خبر ویردیمی ؟ آوستریا ، په‌ترسبورغده روسیانك آیاقلرینه قاپانمش؛ حركتندن دولاتی‌عفوینی تمنی أتمش وَ تنزلاً كندیسنه حوالهٔ سمع اعتبار اولونورایسه : روسیا نفوذینی ، حربدن أول،(قریم)، جاری اولدیغی‌مرتبه‌یه اصعاد ایچون ، هرشیئ یاپاجغنی وعد أیله‌مشدر . پرنس غورچاقوف دیپلوماتجه جواب ویرمشدر : «روسیا ، پارس‌عهد نامه‌سیله توركیا حقنده قرار- لاشدیریلان اتفاقده‌كی حصه‌سندن باشقه برشی ایسته‌مه‌یور ؛ بونی استحصال ایچون ایسه آوستریایه محتاج دكلدر.» بووقعه‌یی، عالی‌پاشایه ، صورت محرمانه‌ده [یالكز ذات شاهانه مستثنا] حكایه أتمك اوزره سزه مأذونیت ویرییورم . تموزك ١٦ سنده اورایه متوجهاً حركت أده‌جكمدر . آتنه‌ده توقف أدرسه‌م، آژاقسیویی [سفارت معیتنه مأمور كمی] كتیرته‌جكم .

آتنه ٩ آغوستوس ١٨٥٩

پارسده قونت والهفسکی یه :

ایمپراطورك نامه اولارق ، یونان قرالنه اجرای وصایا ایچون ، آتنه‌ده توقف أتمکلکمی اخطار بویورمش ایدیکز . بوراده أکثر أوقاتمی قرال وقرالیچه حضراتیله برلکده کچیردم . قرال اوتون [١] ، بورایه کلیشمی ، ایتالیا محاربه‌سی مناسبتیله ، یونان حکومتنك اتخاذ أتمش اولدیغی خط حرکتك [بی‌طرفلق] فرانسه‌جه تقدیر اولوندیغنه دلیل عد أتمشدر . حالبوکه یونان حکومتنك حرکت واقعه‌سی ، أهالیجه . خلاف حقیقت اولارق : آوستریا خاطرینه مراعات، ظن أدلمشیدی . قرالیچه آمه‌لی ، بومناسبتله بکا دیدی که: « آوستریا ایمپراطوری » « یاقین اقربامز اولدیغندن کندیسنك ایتالیاده هدف اولدیغی » «هزیمتلردن ممنون قالامازدق . آنجاق ایمپراطور ناپولیونك تصاحب» «أتدیکی ماده، بزمکینه پك موافق دوشدیکندن، ایتالیاده‌کی موفقیتی» « طبیعی خوشمزه کیتدی . » بعده بو سوزلر ، اوته‌دن بری ، آتنه‌ده آندولی برحالده بولونان یونانستانك تورکیا ضررینه بویومه‌سی بحثنه وسیله انتقال اولدی . بوبابده نه‌لر ایشیتدیکمی ونه‌لر سویله‌دیکمی ذات اصیلانه‌لرینه اشعاره لزوم یوق ایسه‌ده ، صمیمی اولان بواوزون ملاقاتلرده ، ایکی نتیجه آکلادم ، که بونلرك : بوراده یالکز سرایده دکل ، باشقه محافلده‌ده عینیله موجود اولدیغنی بالتجربه اوکرندم . یونانستان ، توسع امیدندن واز کچمه‌مش ؛ تورکیاده عنصر یونانینك ــ استانبول استثناء

[١] ایلك یونان قرالی .

أدیلمکسزین ـ أکثریت صورتیله حاکم اولدیغی یرلرك یونان حکومت جدیدەسنه التحاقی خیالندن ـ احتراص دیمکه جسارت ادەمەیورم ـ فارغ اولمامشدر . دوغروسی، بو ، موافق سیاست دکلدر ؛ اویله غریب برأثر حرص وأملدر ، که هر یونانلی ، بونی، داها بشیکدن چیقارچیقماز، اکتساب أدر وَمزارەقدر کوتورور . ١٨٥٤ وقوعاتی [١] ، بو طرزده علائم جنتك فورانندن باشقه برشی دکل ایدی . قرال وَقرالیچه ایله برابر هرکس قانعدر ، که یونانستان ، استحصالیله مباهات آتدیکی موفقیاتك بادیسی، یالکز کندی اولدیغنی ادعاده بولونور ایسه ، أبدیاً منافعنی اخلال أتمش اولاجقدر . بزسز برشی یاپماق فائدەسزلکنی آکلایورلر وَمحتملات آتیه ایچون معاونتمزدن امیدوار بولونیورلر . قالدی، که غران دوق قونستانتینك [٢] شدت لسانی ، بعض خیالاتی دفع وازاله أتدیکی کبی کرچه : « روسیانك اعتدال نصایحنده بولونماسی ، کندیسنك برچوق سنەلر ایچون ، شرقده ، اویولده حرکتی قاعده اتخاذینه مجبور اولماسندن ناشی اولدیغنی » ، بردرجەیه قدر درشتانه برلسان ایله سویلەدکلرینی ایشیتدیسەمده ، بوکون ، صاحب عقل ومنطق برآدم یوقدر، که یونانستانك تورکیا علیهنده برتشبثی آوروپانی تحریك أدەبیلەجکدر ، ظننده بولونسون . شو احواله نظراً ،

[١] قریم محاربەسنك ظهورنده ، انکلتره وفرانسەنك اخطارات قطعیەسنەرغماً وچارنیقولانك پولیتیقەسنه اشتراکاً ثەپیروتسالیاقطعەلرینه برچوق اشقیا چتەلری سوق أتمش ایدی .

[٢] چار ایکنجی آلەکساندرك برادری و شیمدیکی یونان قرالیچەسنك پدری .

یونان امیدلرینك حیز وجوده کلمه‌سی ، زماندن ؤ شرقك أز یاکیج معروض اولاجغی قاریشیقلقلردن بکله‌نیور، دیمکدر.

قرال اوتون ، آلمانیا احوالندن وَ پروسیا ایله نمسه‌نك صوڭ درجه‌ده‌کی رقابتندن کمال کدرله بحث ایتمشدر . قرالیچه آمه‌لی ایسه، احوال مذکوره‌دن‌ده بر حصهٔ منفعت چیقاریبور. حتی بوبابده‌کی فکرینی ، اویله غریب بر صورتده افشا ایتمش اولدی ، که سوزلرینی ذات اصیلانه‌لرینه تودیعده تردد ایده‌میه‌جکمز . مشارالیها دیدی ، که : بنم معتقد اولدیغمی و کراماته ایناندیغمی بیلیورسیکز . ویانه محاصره‌سی زماندن قالما، اسکی برشرق وار، که نقراتی شودر: «حیف ! تورکلر ، آنجق زدن صونی ایچه‌جکلری وقت ، آوروپانی ترك ایده‌جکلردر ! » بوسوز، بوکون برینه کلمك ایچون، تورکلرك ناصل حرکت ایده‌جکلرینی دوشونوب طوریبورم . نهایت ، بولدم، ظن ایدرم : سزك تورقو [جزایر یرلی عسکری] لر، زدن صونی ایچه‌جك وَدرعقب تورکلرده آسیایه چکیله‌جکلردر!

* * *

باویه‌را پرنسی اولان قرال اوتون ، اولده‌نبورغ دوشه‌سی اولان زوجه‌سی قرالیچه آمه‌لی‌نك تشویقیله ، کوچوجك یونانستان حکومتی ، استانبولده بیزانس ایمپراطورلغی حالنه افراغ خیالاتنه مبتلا اولمش ایدی . تورکیانك، قریم محاربه‌سنه قیامی .فرصت عد ایدیلدی. همان اشقیا چته‌لری ترتیب اولوندی. حدود خاقانی‌یه صالدیریلدی . انکلتره وَفرانسه دولتلری ، بوخیالات تجیبه‌یه قارشی ، پیره‌ده مختلط بر قوهٔ عسکریه‌یی

مسافر بیراقمق فکرنده بیله بولوندیلر . طووه‌نه‌ل ، پارسـده پولیتیقه مدیری ایکن ، استانبول سفارتنه یازدیغی برخصوصی مکتوبده: « رشید پاشا ولورد ایستراتفورد ایله ملاقاتیکزده، قرال اژتونك أفکارینی سویله‌مکدن چکینمه‌ییکز . بز بوراده ماوروقورداتویی صیقیشدیرییورز وکندیسیده مستعددر . لکن کونك برنده باویه‌رایه عودت أتمك آرزوسنده بولونان قرال‌اوتون، آرتق بوتون بوتون سوز آکلاماز بر حالده‌در . أکر یونانستانی نه یاپمق ممکن اولاجغی، بیلنسه، قرالك تاجی

شیمدی‌یه قدر پارام پارچه أدیلش اولاجقدی ! »

*
* *

خارجیه ناظرینه :

آتنه‌ده ایکن ، ذات شاهانه‌نك ۲ آغوستوس ۱۸۵۹ ده ساقیز ، یاخود ، مدللی‌ده بولوناجغنی خبر آلمشیدم. سرعسکر پاشا، ذات‌شاهانه‌نك، بوسیاحت‌بحریه‌سی أثناسنده ، مع‌الممنونیه بنی‌کوره‌جکنی بیلدیرمش اولدیغندن آژاقسیو ایله ساقیزه‌کیتدم . عثمانلی‌دونانماسی‌اورادایدیسه‌ده، ذات‌شاهانه‌یوق‌ایدی. ساحلدن اوچ فرسخ مسافه‌ده کائن برکوشکه کیتمشلردی. اورایه کیتمك ایسته‌دم . حیوان بولامادم . معیت سنیه‌ده بولونانلر آنوب کیتمشلر . بونك اوزرینه سرعسکره برمکتوب یازارق، بیان حال وملاقات سنیه‌یه عدم نائلیتمدن دولایی بیان تأسف أدەرك استانبوله کلدم . ذات شاهانه ، برآن أول ملاقاته وقت مانع اولدیغندن تأسف کوسته‌ردی وایرته‌سی کونی ساقیزدن حرکت أیله‌دی . ٥ آغوستوسده استانبوله مواصلتی متعاقب ، مابین

باش كاتبی نزدینه كلمش وَذات شاهانه‌نك ساقیزه قدر كیتدیكمدن نه‌درجه محظوظ ایسه‌لر، ملاقات ممكن اولامامسندن ده او درجه‌ده متأثر اولدقلرینی تبلیغ أتمشدر. متعاقباً حضور شاهانه‌یه شرفیاب مثول اولدیغمده، ساقیزده كوریشیله‌مه‌دیكندن تكرار بیان تأسف بویورمشلردر. بعده ایمپراطور وَ ایمپراطوریچه حضراتنك احوال صحیه‌لرینی صورمشلر وَدولت علیه‌نك ایكی متفق دوستی آره‌سنده اعادهٔ مسالمت اولونماسندن اظهار ممنونیت أتمشلردر.
ذات شاهانه‌یه سیاسی ملاقاتلر، بر وقتدن بری، معتادی اولدیغی وجه‌ایله: اصلا اوزون اولمایور. مع مافیه، ایمپراطورلغ ایتالیاده اجرا أیله‌دیكی شانلی وَموفقیتلی محاربه‌دن بحث ایله برابر، باب عالینك اخیراً، كندی منافعندن زیاده، آوستریا آمالنه حوالهٔ سمع اعتبار أتمه‌سی، باشقه برجهتده بحران وقوعنی منتج اولدیغی وَبوراسنك أركان دولتجه نظر دقتدن كری طوتولماماسی شایان تمنی بولوندیغنی وَبعدما وكلاسنك، فرانسه‌ایله مناسباتده، أجنبی القاآتنه قاپیلمایه‌رق، ذات شاهانه‌نك حقمزده بسله‌مكده اولدیغی حسیاتكم احتساساته اتباع أده‌جكی امیدنده اولدیغمی سویله‌دم.

پولیتیقه مدیریتنه: ١٠ آغوستوس ١٨٥٩

بوتون رفقای مسلكم، ایتالیاده‌كی مظفریتمزی تبریكه مسارعت أتدیلر. سرهانری بول ـ وَر اوقدر عجله كلدی، كه آز قالدی، قاپینك اوكنده ایكی پارچه اولویوردی. حالا بوندن خسته‌در. بونك ایچون بعض نكره كولر: «نم بورایه مواصلتم، اونك

بانی قیردی » دییورلر. پرنس لوبانوف، توزکلر حقنده، شرابنه
چوق صوقلمش کورونیور. بیچاره بارون دوبروکش [فرانسه
تیاتروسی] نه لایق بر رسمیت بورقت حالنده ایدی . شیمدی
چالیشمغه وَ بوراحوالنه کسب وقوفه احتیاج وار. هرحالده توزکلرك
چهره لرنده نوعما براعتمادسزلق وار! کله جك جمعه کونی زیارات
راهبانه مه [وکلا وَ رجال زیارتلری اوله گرك] باشلایاجغم وَ ،
شبهه سز ، بعض غریب اعترافات ایشیده جکمدر! وکلا ایچنده،
بر معتاد، بکابالواسطه تأیید مخادنت ایچون آدم کوندرمه ین یالکز
قپودان محمدعلی پاشادر . ایتالیا محاربه سی أثناسنده، حقمزده کی
حرکتی قابل توصیف دکلدر .

أوراق سائره دن آکلایاجقسیکز، که سرهانری بول ـ وَر
ایله « اتفاق صمیمی»یه چالیشیورم وَ پرنس لوبانوفله مناسبتم مختل
اولمقسزین، بول ـ وَرله مشترکاً حرکتدن خالی قالمایورز. بو
« سوت لیمان » لك نه قدر دوام أده جکنی بیله مزسه مده، هرحالده
بونی اخلال ایچون هیچ برشی یاپمایاجغم . روسیا مسلکندهٔ ،
صاقلامایه رق، هرطرفده جاسوسلر بولوندیرمق عادت قدیمه سنی
احیا أیله دی. بوندن باشقه، سرای ایله باب عالی یه هدیه لر وَ نشانلر
یاغدیرییور . مسلمانلرك طبیعتنه کوره اولان سن ـ تاندره
نشانی، یوزبیك فرانقه قریب برقیمتده در! یاخارجیه نظارتنك
تخصیصات خفیه سی! استخبارات خارجیه یه کلینجه: پرنس لوبانوف،
بوخصوصده، تسهیلات کامله یه مظهر بولونیور. پاریس، لوندرا،
برلین، ویانه محرراتنك لزوملی قسملرینی تلغرافله کندیسنه
یتیشدیرییورلر. حتی لورد تووله یك ایمپراطورله ، ایتالیادن

عودتده وقوعبولوب ، لوندراده جون روسه‌له بیلدیردیکی ایلك ملاقاتی، بكا خبر ویرن لوبانوفـدر . ملاقات مذكوره راپورینی جون روسه‌ل. لوندرا روسیا سفیری موسیو دوبرونوفه اوقوتمش. برونوفك فوق العـاده حافظه‌سی وار . لوندرا ایله پترسبورغ آره‌سنده، بوقدر محرمیت اولدیغنی تصوراً ئمه‌یوردم. ایسته‌مه‌دیكم حالده «ایكی آكر» ضرب مثلی خاطریمه كلدی. تمنی أده‌رم كه بر كون.. آوستریانك اوستنه چوكمش بولونمایاسیكز! لطیفه برطرف . روسیانك، بویوك ایلچیلرینه‌ویردیكی معاشی ده‌ایسته‌مزایسه‌مده، باشلیجه دولتلرله اولان مناسباتمزك باروم‌ه‌تروسنی ، صـورت صحیحه‌ده، بیلمكلكم فائده‌لی اولاجغنی بیـان أده‌رم . توركلر بیننده موجوداولان أفكاره نظراً : روسلر، بزه قارشی، بر آز صوغومش ؛ مع مافیه انكلیزلرده ایصینامشدر .

خارجیه پولیتیقه مدیرینه :   ۳ تشرین ثانی ۱۸۵۸

زاواللی علی غالب پاشا [۱] فلاكت آمیز برعاقبتله كیتدی . برای تنزه قایقله صاری یاره كیتمش ایدی. عودتده ، قایقجیلری سرخوش اولدقلرندن ، تصادفاً كچن بر انكلیز واپوری قایغی دەویردی . حیف ! انسان ، آنجاق كندی آدملرینك خیانتنه

[۱] علی غالب پاشا ، بویوك رشید پاشانك مخدومی اولوب، داماد شهریاری ایدی. بر آره‌لق خارجیه نظارتنده‌ده بولونمشیدی. والده‌سی، أولادینك ضیاع فجیعی اوزرینه محو وپریشـان اولمش ایدی . بدبخت قادینك، سائقهٔ ألم وكدرله : زوج محترمنك تسمیم و أولادینك قصداً غرق أتدیریلدیكی وهملریله دردناك ایدی .

اوغرار. روایته نظراً، بیچاره والده‌سی تجنن أتمش. ان شاءاه صحیح دگلدر. مغروقك پارماغنده دورت یوز بیك غروشلق بر یوزوك وارمش. برده او قیمتده ایجی تسبیح ...

قاره طاغ مسأله‌سنه گلینجه: اشعارات رسمیه‌می سزه‌ده تأیید وتوصیه أده‌رم. بومادهٔ ألیمه‌نك بوتون بوتون وَمنحصراً روسیا منفعتنه موافق وَ تورکیایه قارشی حالا تعقیب أدیورز ظننده بولوندیغم محافظه‌پولیتیقه‌سنه مغایر برشکله گیرمه‌مسی ایچون، صبر ومتانت وَ ظواهره اعتبارایله صدراعظمه جسارت ویرمك هنوز ممکندر. عالی پاشا، بو ایشده حقیقةً پك أیی حرکت أتدیگندن، ذات شاهانه‌یه عرض أدیله‌بیله‌جك برطرزده اولمق اوزره، برتحریرات گونده‌ریرسه‌گز بختیار اولورم. دوستمز عالی پاشا، کندی پیلانی‌مقصده موافق‌چیقمایا ایدی، ایمپراطور طرفندن سلطان عبدالمجیده خصوصی نامه یازیلماسنی بکا تکلیف أده‌جکدی. بوفکرك، فواد پاشا طرفندن کندیسنه القا أدیلمش اولماسنه تعجب أتمم. بو ایکی ذات، قصورلریله برابر، ینه بزه أك زیاده متمایل اولانلردر. محمد رشدی پاشانك دوچار ادبار اولماسندن مأیوس اولدم. بونك، سوء اخلاقی اولمامقله برابر، برقباحتی واردر، که اوده، فتحی احمد پاشا مسلکنده دوامیدر.

پارسده پولیتیقه مدیرینه:　　　　　　　　　استانبولدن ۱۸۵۹

ذات شاهانه، اعادهٔ عافیت أتدیلر. برقاچ گون، کندیلرندن قطع امید أدیله‌جك درجه‌لرده، راحتسز اولمشلر ایدی.

خـدمت تداویده بولونان دوقتور قونسـتانتین قاراتهئو ـ دوری‌یه مکافاةً بش یوز بیك غروش وَ ، هر نه‌رده ایسته‌ر ایسه ، ایکی میلیون غروشـه قدر انشا آتده بولونمق اوزره ، أراضیٔ کافیه تخصیص واحسان بویورولمشدر . سرای پادشاهیده ، بری ماینده ، دیکری حرم همایونده اولمق اوزره ، ایکی سپت قونولمشدر : بوتون مأمورین ایله عائله‌لری ، طبیب مومی الیه نامنه ، هدیه‌لر کوتوروب مذکور سپتلره قویمقده‌درلر .

عبدالمجید خان ، هنوز اوتوز آلتی یاشنده‌در .

خزینهٔ خاصه دیوننك فائضلرینی تأدیه ایچون آغیر شرائط ایله براستقراض عقدی ، سکیز کون أول ، ارادهٔ سنیه‌یه اقتران اتمشدر .

بوحوادثلری رسمی راپورلرمده یازمادیغمدن ، لزوم ومناسب کوریرسه‌کز ، ناظره سویله‌یه‌کز .

سفارت ترجماننده سفیره :　استانبولدن ۲۳ مارت ۱۸۵۸

عالی پاشا ، پك فنا خسته‌لانمشدر . یدی دوقتور قونسو ـ لتاسیونه چاغیریلدی . سفارت طبیبمز فووه‌ل بومیانده ایدی . خسته‌لك أهمیتلی اولدیغندن ، دوقتور فووه‌ل قان آلدیرلماسنی توصیه أتمش ایسه‌ده ، اطبای سائره پاشانك ضعفنه وَ داها بعض أسبابه بناءً موافقت کوسته‌رمك ایسته‌مه‌دكلرندن ، فووه‌ل اصرار أتمش وَ کرك اطبایه ، کرك اومیانده بولونان فؤاد پاشـایه شدت لسـان استعمال أیله‌مشدر . بونك اوزرینـه ، فووه‌لك دیدیکی اولمش وَ خسته‌ده أییلك علامتلری ظهور أتمه‌یه باشلامشدر .

أليوم تهلكه‌يى آتلاتمش صاييلير . مع مافيه حال نقاهتى أنى مدت سوره‌جكدر .

على غالب پاشادن طول قالان فاطمه سلطان . مبينجى محمد نورى پاشا ايله ازدواج أتمشدر. بوداماد نورى بك، هنوز اون‌سكيز ياشنده بركنج اولوب ، على‌غالب پاشايه ؛كزييور. كنديسنه رتبهٔ مشيرى ويريلشدر . بوك ايچون صادر اولان خط‌همايونك قرائتنده حاضر بولونمق اوزره، عالى پاشا . باب‌عالى‌يه كيتمشدر .

*
* *

شو سفارت مكتوبلرينك كايشى كوزل نقل وترجمه‌سندن مقصد : شرقده ، اوته‌دن‌برى ، آوروپا ديپلوماتلرينك [ديدى قودى] لره ، مسائل سياسيه درجه‌سنده، ويردكلرى أهميت مخصوصه‌يى كوستەرمكدن عبارتدر. يوقسه عائله خصو- صياتنه تعلق آدن حوادثك ماهيتنى اعظام غفلتنده بولونمق خاطريمه بيله كلمز .

بردولت، دوست اولسون ، دشمن‌اولسون اونك محيطنى تماماً بيلمك لازم‌حتى لازمدر . سفيرلر ، كاتبلر ، مأمورلر هپ بونك ايچوندر. برمملكتك محيطى، يالكز رجال حكومتك اقوال وأفكارى ديمك دكلدر . حكمداريڭ احوال واقوالى، ملتك وَ أفكار عموميه‌نك تعقيب أتديكى جريانلرده، دائما نظر اعتناده طوتولمق اقتضا أدر. على‌الخصوص انسانلر، « سوز » له « ايش » دينيلن ايكى مهم معادله آره‌سنده ، پك چوق چالقانوب طوردقلرندن ، حقيقى ديپلوماتلر، دائما كنديلرينى

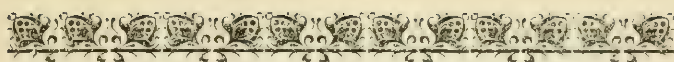
صيغهٔ ترصد وامتحانه چكرلر . اويله زمان اولور، اويله مسأله‌لر تحدث أدر ، كه تحريرى وَ شفاهى وقوع بولاجق بيانات وتأمينات، نتايج معكوسه ويرمكدن خالى قالماز. انكار أديلن بر شيئك اعتراف ، اعتراف اولونان بر حقيقتك خلاف ديمك اولديغنه حكملر بيله ويريلير .

برنجى ناپوليونك ـ On dit ـ ديدى قوديلره ويرديكى اهميت شايان دقت وَفرانسه سفارتلرينك اويولده حكمدارلرينه يتيشديردكلرى راپورلر بك چوق غرائب احوالى محكيدر .

موسيو طووه‌نه‌ل، قريم محاربه‌سندن برقاچ سنه أول ، آتنه سفيرلكنده بولونمش اولديغندن بعض يونانيلرك «مه‌غالى ايده‌آ» خسته‌لگنه دائر اشعاراتنده ، شمهٔ حقيقت يوق دگلدر. يالكز شوراسى‌ده معلومدركه ، أفكارمنوره اصحابى، خيال محال اولان برشيئى بمسه‌مك ذوقندن كنديلرينى آلامازلر ايسه‌ده ، اونك پشنده دولاشاجق قدر محروم عرفان ده صايلامازلر .

روسيا سفارتى وسايط استخباريه‌سنه‌دائرسويله‌ن‌سوزلره‌ده، لزومى قدر عطف آهميت أتمك لازمكلير . چونكه ديكرلرينك ماهيتنى تصوير و تهديد ده طغيان قلمنه متاومت أدمه‌ين بو مزيتلى ديپلومات، كنديسنك دخى ،اويله‌وسايطدن‌محروم اولماديغنى اعترافده تردد كوسته‌رمه‌مشدر. آره‌لرنده مهم برفرق وارايسه، اوده ، اوته‌كينك اولدقچه حرمتلى وَ ثقلتلى بر بودجه‌سى وار ايكن بريكينك محروم بولونماسيدر . نتيجه اعتباريله ، ايشك برجه‌سى ، هپ ضرريمزده‌در .

پرنس دوبیسمارق وشرق پولیتیقه‌سی

پرنس دوبیسمارق برداهیٔ سیاسیدر . تاریخ نقطهٔ نظرندن بوذاتك ـ شیمدیکی آلمانیانك دکل ـ پولیتیقه‌سنی ، لمحةالبصر قدر اولسون ، کوزدن کچیرمك ایسته‌رز . سیاسی تدقیق ، دیپلوماتلریمزك علوفطانته مفتقردر .

بالذات یازدیغی خاطراتدن آکلاشیلیور ، که بیسمارق ، آوروپاده ایکی بویوك دولتی ، کندی دولتنك مسلك سیاستنه خادم قیلمش ؛ آلمانیا ، بوکونکی بویوك آلمانیا درکه‌سنه ، اویله واصل اولمشدر .

واقعا اون دوقوزنجی عصرك أك مهم مظفریت سیاسیه‌سی اولان آلمانیا ایمپراطورلغنك تشکلی ، یالکز بیسمارقك محصول دهای سیاستی عداولوناماز . مولتکه وَرون کبی ایکی بویوك عسکر ، آلمانیا تاریخنده أك مهم ایکی موقع مخصوص اشغال أدوب طوریور ؛ برده ، باشده برنجی ویلهلم کبی بر حکمدار مدبر ومقتدر وارایدی ، که آلمان مقدرات ملیه‌سنك نائل بولوندیغی مرتبهٔ کماله ایرمه‌سنه ، أك أول حتی بلکه أك چوق خدمت وهمت أدن اوذات محترم اولمشدر ، دینیلسه سزادر . فقط بز بوراده حکمدار مشارالیهك مناقبندن بحث أتمك ایسته‌میز . باخصوص ، آلمانیاده ویلهلم وَ بیسمارق پولیتیقه‌لری آیری آیری ایکی مبحث مهم تشکیل أدر . وَ ایکیسننده برچوق طرفدارلری ، علیهدارلری واردر .

مع هذا بیسمارقك مسلك مخصوص سیاستی ، کندی دولتی نام

وحسابنه ناصل مفید اولمش ایسه ، واسطهٔ مرام اتخاذ أیله‌دیکی
ایکی بویوك دولتك تابعیت وانقیادی‌ده، اوقدر شایان حیرت نتایجه
سبب اولمشدر . ایشته شو احوالك تأثیرات کونا کونندن آلتی چوق
تورکیا متضرر اولمش اولدیغندن، بوجهتی نظر دقته آلمق ایسته‌رز .
آلمانیایه خادم اولدیغی بیان أتدیکمز ایکی بویوك دولتك بری:
روسیا ، دیکری آوستریادر . بونی اخطاره حاجت بیله یوقدر.
پروسیا ایله روسیا مناسباتی، دیپلوماسیدن زیاده، مناسبات
حکمداری دلالتیله محفوظ قالمشدر . دولتین مناسباتی ، بعضاً
تزلزله اوغرار کبی اولمش ایسه‌ده ، بوحال، نخهٔ بصر قدر برمدت
دوام أده بیلمش ؛ هر ایکی طرف بیك دورلو وسائل مادیه
وَمعنویه دولاییسیله تأیید ائتلافدن خالی قالمامشدر . بیسمارق ،
بوبولیتیقه‌یی تعقیبدن کری طورمامش ؛ دائما اوندن استفاده أتمشدر.
وَحکمداری نزدنده قازاندیغی موقع، آنجاق ،اوسایه‌ده اولمشدر.
حتی بر آره‌لق روسیه علیهنده بولونمق ایسته‌مش وَحتی بولونمش
اولدیغی حالده، متبوع مفخمی برنجی ویلهلمه‌سوز کچیرده‌مه‌مشدر.
آوستریا ایله پروسیا مناسباتی ایسه ، زاروزور ایله کسب
صمیمیت أده بیلمشدر. آوستریا، روسیا ایله پروسیانك آره‌سنه
کیروب کندی دولابنی چه‌ویره‌مدیکندن ، ایکی آتش آره‌سنده
قالمش؛ آلنهایه جیهان کیرلك کبی یا کلمش.. خیالی برپولیتیقه قربانی
اولان روس دیپلوماسیسندن اورکوب بیسمارقه التجا أتمشدر .
پرنس دوبیسمارقده، روسیا وَ آوستریانك جولانکاه سیاستی اولان
بالقان قطعهٔ فسیحه‌سنده، تمادی أدن نزاع وجدالدن بالاستفاده،
هرایکیسنك باشنه کوره کلاه کیدیرمکده قصور أتمه‌مشدر .

پروسیا، یاخود، بیسمارق پولیتیقه‌سی، اوچ محاربه ایله اکتساب موفقیت ایتمشدر. بوکونکی آلمانیا، او اوچ مهلکه‌نك محصول مهیبیدر. برنجیسی: شلەزویغ ــ هولشتاین دوقه‌لغنك آلمانیایه الحاقیدر. ایکنجیسی: پروسیا ــ آوستریا محاربه‌سیدر. بونده، بیسمارق، قرال و بلهلملك و هیئات عسکریه‌سنك تکلیفات مصرانه‌سنه رغماً، آوستریا ایله غایت مساعده کارانه بر صلح عقدینه موفق اولمشدر. صادووا غالبیتی اوزرینه، پروسیا حکمدار و عسکرینك کمال ظفر ایله ویانه‌یه کیرمه‌سی تقرر ایتمش ایکن، بیسمارقك بوغایهٔ حرب و وغایه مخالف بولونمش اولماسی، پروسیانك سیاست آتیه‌سی نامنه درمیان ایتدیکی سوزلرك تأثیرسز قالماسی اوزرینه اوطه‌سنه چکیلوب آغلاماسی، اونودولمایه‌جق وقایع تاریخیه‌ندر.

آوستریا، صادووا‌ده اوغرادیغی هزیمت اوزرینه، تکلیفات صلحیه‌ده بولونمش ایدی. ناپولیون‌ده، آوستریانی صحابتله پروسیایه مراجعت ایتمشیدی. بیسمارق، هم ایشی طاتلی‌یه باغلامق، هم آوستریانك عزت نفسنی اوقشایوب فرانسه مداخله‌سنی نابمحل بیراقمق ایسته‌ر ایدی. قارشیسنده ایسه هردورلو مطالعات استقبال پرستانه و احتیاطکارانه‌سنه مقابل، پروسیا قوت و قدرت عسکریه‌سنه کووه‌نیر برهیأت عسکریه و بونك باشنده‌ده صاحب عزم و جزم برحکمدار وار ایدی.

ولیعهد پرنس فره‌دریق، اساساً بوحربك وقوعی علیهنده ایدی. لکن بیسمارق غلبه چالمش، محاربه وقوع بولمش ایدی. بالآخره، بیسمارق، داها ایلری کیدیله‌نك محاذیر عدیدهٔ سیاسیه‌سنی سرد و آتیان ایله حربك ترکی، یاخود، صلحك عقدی جهتنی التزام

أدنجه. پرنس فردهدريق امدادينه يتيشوب دلالت أتمش؛ بيسمارقڭ ديديكى اونمشدر .

موفقيات ثلاثه‌نڭ اوچنجيسى: پروسيا ـ فرانسه محاربه‌سيدر . فرانسه ايمپراطورلغى اورتادن قالقمش ، آلمانيا ايمپراطورلغى ورساى سراينده اعلان قيلنمشدر .

ارباب اختصاص ايچون شوراسى سزاى دقتدر ، كه پرنس دوبيسمارق آوستريا ايله محاربه‌ده نه‌قدر منصف كورونمش ايسه، فرانسه ايله محاربه‌ده اوقدر بى‌رحمانه حركت أتمشدر. بوده، آوستريا ايله پروسيه محاربه‌سنده، فرانسه مداخله‌سنه معروض قالديغى حالده، فرانسه ـ پروسيا محاربه‌سنده، پارس معاهده‌سنى روسيايه پيشكش چكمك و انكلتره‌يى بولاشديرمق صورتيله حصول پذير اولمشدر.

قاره دڭيز مسأله‌سى ، بيسمارقڭ شرقه ايلك ضربه‌سيدر . اوزمانه‌قدر بكرى زائل اولامش ، محافظهٔ عفت أتمش اولان پارس معاهده‌سى [لوندرا قونفه‌رانس] نده تعديل أديلمش، — تعبير آخرله — ييرتيلمشدر . روسيا اون آلتى سنه‌ده قيلنه بيله دوقونامادىغى بر معاهدهٔ مهمه‌حكمنى، اون آلتى ساعت ايچنده، كندى بشنه، زير وزبر أتمشدر .

پارس معاهده‌سى ، دولت عليه‌نڭ روسيا تجاوزاتندن مصونيتنى تحت تأمينه آلمش ايدى . لوندرا قونفرانسى ايسه روسيا دولتنى ، هرزمان ، دولت عليه‌يى رخنه‌دار أده‌بيله‌جك بر موقعه قويمشدر .

« روسيا كبى بر دولت معظمه ايچون قاره دڭيزده‌كى حقوقندن محروميت ، تحمل اولوناجق حقارتلردن دكلدر »

دیه‌رك ، روسیا آووقاتلغنی درعهده أتمش اولان پرنس
دوبیسمارقك ، ١٨٧٠ محاربه‌سنده روسیایه ناصل محتاج اولمش
بولوندیغنی ، تورکییایی بی محابا پیشکش چکدیکنی . بر درس
سیاست اولمق اوزره ، خاطریمزدن چیقارماملی‌یز . ذاتاً بیسمارق ،
پترسبورغده پروسیا سفیری اولدیغی صیراده چارك وَ غورچا-
قوفك نامحدود أمن واعتمادینی قازانمش ایدی . غورچاقوف ،
بعضاً باش وکالت راپورلرنده خط دست ایمپراطوری ایله‌مذیل
أمرلری بیله بیسمارقه کوسته‌ریر ؛ برلین روسیا سفیرینك بر
چوق راپورلرینی بالذات بیسمارقه آچدیریر ایدی . روس
حکمدار وحکومتنك پروسیا سفیرینه کوسته‌ردیکی شو آثار
صمیمیت و اعتماد بیهوده دکل ایدی . مقابلنده روسیا ، بوتون
بالقانلرده سربستیٔ حرکتنی تأمین أتمش اولویور ایدی .
پروسیانك ، حتی آلمانیانك روس پولیتیقه‌سنه مماشات خصو-
صنده قطعا تردد وتأنی أتمه‌دیکنی ، پرنس جنابلری ، مکرراً
اعتراف أیله‌مشدر . غورچاقوفه تقلیداً ، بیسمارقك دخی ، باش
وکالتده ایکن ، استانبول آلمان سفیرینك راپورلرینی ، برلینده‌کی
روس ایلچیسنه ارائه أیله‌دیکی‌ده اواعتراف جمله‌سندندر .
بزم ایچون بیسمارقك بواعترافاتی پك أهمیتلی حقایق تاریخیه‌دندر .
قالدی ، که آلمانیانك ــ موقع جوغرافیسی اعتباریله ــ کرك
روسیایه ، کرك آوستریایه قارشی بومماشات پولیتیقه‌سندن نه
درجه‌یه قدر وَنه‌کبی أسباب وشرائط ایله متباعد اولابیله‌جکی
مسأله‌سی ، هروقت شایان بحث کورولور وَعریض وعمیق تدقیق
وتتبع اولونمق لازم کلیر ، ظن أده‌رم .

١٨٧٦ أواخرنده، رایخشتات مقاوله‌نامه‌سیله، روسیانك، آوستریایه هدیه أتدیکی بوسنه‌ـ هرسك قطعه‌سی ایچون، بیسمارق: « بویك اوجوز کیتدی ! » فریاد متحسرانه‌سنی تذکار أتمش؛ چارایکنجی آله‌کساندر ایسه: « آوستریا، برأل سلاح آتمقسزین، هیچ بر وقت کری ویرمه‌یه‌جکی ایکی مملکت ضبط أتمشدر. » اعترافنده بولونمشدر. حال بوکه روسیا، آلمانیانك تورکیاحقنده‌کی مسلك سیاسیسنه اغتراراً، آوستریاایله معهود رایخشتات پازارلغنی یاپمشدر. بیسمارقك تأثر وتأوهی پازارلقده، میانجیلق مقابلنده، برکلاه قاپاماسندن نشأت أتمش؛ چارك شکایتیده، نمسه ایله وقوع بولان آلیش ویریشده، روسیانك آلداندیغنی کوسته‌رمکدن زیاده، آلمانیانی نمسه علیهنده تحریك وتحریص صورتیله تأمین مرام ایچون اولسه کرك .

برلین قونغره‌سنه کلینجه : بونده، بیسمارق، روسیانی بوتون بوتون آلمانیاپولیتیقه‌سنه باغلامق ایسته‌مش؛ نقطه غورچاقوف فرانسه‌یه تمایل أتدیکندن وَ آلمانیانك درجهٔ اخلاص وموذتنی پك کوزل آکلادیغندن موفق اولامامشدر. بونکله برابر، باخصه قونغره مذاکراتنده، جداً آوستریایه وَ مجبوراً روسیایه مماشات أتمکدن خالی قالمامشدر. حتی بوخدمتلرینه مکافاةً، روسیادن ـ هم بحق ـ تشکرلر بکله‌دیکی حالده، شکایتلر وقوعندن بیان أسف وتعجب أتمشدرکه، بوده، تورکیایه، برلین قونغره‌سنده انکلتره‌نك درجهٔ معاونتنی اثبات آیله‌مشدر .

بیسمارقك، «روسیانك مستقبل پولیتیقه‌سی» حقنده‌کی مطالعاتی، باخاصه کندی زمان مأموریتنده آلمان پولیتیقه‌سنه تعیین أتدك

ایسته‌دیکی شهراه عجیبی مصور اولدیغندن ، آریجه شایستهٔ دقت وتدقیقدر. أزمنهٔ ثلاثه‌دن حال وماضی‌یی قاریشدیرارق، آتی‌یی کشف وتخمین ایچون یازیلمش غریب بر وصیت نامهٔ سیاست دیمك اولان مطالعه‌لرك خلاصة الخلاصه‌سی، سابق تورکیایه ایندیریله‌جك برمدهش ضربه‌یی داها تصویر ایتمشدر :

« روسیا ، قاره دکیز دونانماسنه اغتراراً ، قاره دکیز »
« بوغازینی ، کندی دشمنلرینك سفاینه قاپایاجق ؛ بوغازك »
« مدخل شمالیسنده استحکامات کافیه یاپارق کلیتلی عسکر »
« یرلشدیره‌جك . چار ، پادشاهه ، محافظهٔ حقوقی ایچون ، »
« تأمینات خصوصیه ویره‌جك . بوکا موافقت اولونمـاز »
« ایسه ، روسیا همان بوغازی ضبط ایده‌جك ! برکلام قاپاجق ! »
« بو روس پولیتیقه‌سنه مخالفتی ملحوظ اولان انکلتره وَ آوستریایه ، »
« آلمانیا ، التحـاق ایتمك لازم کلمه‌یه‌جك . چونکه روسلرك »
« استانبولده یرلشمه‌سی آلمان پولیتیقه‌سنه موافق دوشه‌جك . »
« دولت علیه‌نك حین مقاسمه‌سنده ، روسیا آوستریاسز برشی »
« یاپامایاجق. آوستریا صیراسنی بکله‌مه‌لی. آلمانیا ، بی طرف طورمالی. »
« روسیانك بوغازی أله کچیرمه‌سی اوزرینه ، دول سائره تجاوزه »
« باشلار ایسه ، آلمانیا بی طرف طورمالی . طورمازسه ، »
« رایخشتاده اولدیغی کبی ؛ ینه روسیا نمسه ایله اویوشـور »
« وَبو ، آلمانیا ایچون مهلك اولور . زیرا فرانسه‌نك کوزی هپ »
« رەن حدودنده . آلمانیـا علیهنـه یورومك ایچـون پك »
« قولای قاندیریلیر . آلمانیا ، شرق ایشلرنده ، صوکنجی قالمالی . »
« آوروپایه ، هروقت ، قوت وقدرتنی کوسته‌ره‌بیلیر . عثمانلی »

« پایتختی روسلرك هدف تجاوزی اولورسه ، بوڭا قارشی »
« طوراجق اوچ دولت وار : آوستریا ، انكلتره ، ایتالیا . »
« فرانسه ، آلمانیا حدودندهكی منافعنی دوشونور . شرقدهكی »
« منافعی اوقدر مستعجل دكلدر . آلمانیا ، حسب الموقع ، »
« محاربه‌سز برشی یاپاماز . حالبوكه حرب ، منافع حیاتیه‌سنه »
« مغایر . روسیاده ، آوستریاده ، فرانسه‌ده ایسه هپ حرب ایله »
« وجوده كله‌بیله‌جك آمال واحتراصات موجود . »
« روسیانك [خریستیانلری ،عثمانلی بویوندوروغندن تخلیص] »
« پولیتیقه‌سی ، هدف مقصوده اصابت أتمه‌مش . بلكه بركون »
« أدر . فقط پك بعید . نتایج حاضره ایسه ، عكسنی مثبت . »
« قورتولان اقوام ، سلطنت سنیه‌نك یرینه ، روسیا چارینك »
« قائم اولدیغنه قطعیاً موافقت كوسته‌رمه‌مش . شرقده توسیع »
« نفوذ ایچون ، روسیایه لازم اولان شی ، قاره دكیزده‌كی موقعنی »
« تأمیندن عبارت . توركیا ، روسیا تكلیفنه موافقت أدرسه ، »
« بوڭا دول سائره‌نك برشی دیمه‌مسی ده محتمل . چونكه هر »
« دولت ، دیكرینك نه یاپاجغنه منتظر اولاجق وباخصوص »
« فرانسه‌نك اتخاذ أده‌جكی قراری بكله‌یه‌جك . بناءً علیه روس »
« أنتریقه‌سنك انكشافنی ، آلمانیا ، هر دولتدن زیاده بكله‌یه‌بیلیر ... »

منكوباً موقع اقتداردن چكیلوب كیتمش ؛ فریدریخسروهه مالكانه‌سنده خاطراتی یازمقله ، یاخود ، یازدیرمقله صوڭ كونلرینی بیتیرمش اولان بوفخامتلی دیپلومات ، بر محیط قدیم ایچنده نشو ونما بولمش بعض أفكار سقیمهٔ پولیتیقیه‌سنك هدر اولدیغنی كوره‌مه‌دن دنیایه وداع أتدیكی ایچون ، پك تأسف أتمه‌لیدر .

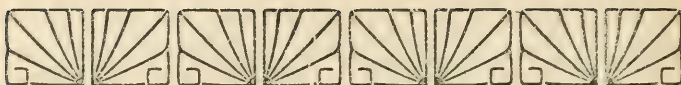
بونڭ مقصدی ، عالم سیاسته ، فراغتندن صوڭرادخی ، دستور العمل طوتولاجق بریکی دیپلوماسی وصیتنامه‌سی بیراقمق ذنامنی برچوق زمانلر داها آکدیرمق حرص وأملندن نشأت أیله‌مشدر . حالبوکه زمام ادارهٔ حکومت باشقه اللره کچینجه ، أوله باأول ، آلمانیاده مسلك وفکر سیاسی باشقه بروادی‌یه کیرمشدر .

انقلابات اخیره ایسه ، بیسمارقك الڭ زیاده تحریصه قالقیشدیغی روسیایی بیله ، اومدهش اوچورومل‌دن قورتولمق ایچون ، باشقه دورلو موازنهٔ سیاسیه ترتیبنه مجبور أیله‌مشدر .

احتمال که بو سالخورده دیپلوماتك اویقوسنده صاییقلامادن خالی قالمادیغی فرانسه ـ انکلتره ـ روسیا ائتلافلری ، اوزمان ، خام خیال ، یاخود ، محال أندر محال ایدی .

ایشته ، زمان ، بویله نیجه نیجه محالاتی ممکناته تحویل أتمشدر . وبیسمارق فکرلرنده یاڭیلمشدر . ناصلکه : مه‌ترنیخ ، غربدن کلن مشروطیت فیرطیناسنه قارشی طورمق ایچون ، مهارتنك .. شیطنتنك بوتون وارلغنی صرف أتمش ؛ صوڭنه قدر شدت عزمنی محافظه أیله‌مش ؛ عاقبت خطای اجتهادینه قربان کیتمشدر . مع مافیه بز ، بو مسلك سیاست وعرفاندن عبرت آلمالی‌یز . هانکی دولتلرك ، هانکی دولتلرله برلشمه‌لری مضر اولدیغی ایچون ، ناصل منع أدیلمك لازم کله‌جکنی اوکرەدن بواستادڭ ، شرق پولیتیقه‌سنی تعمیق أتمه‌لی‌یز . نه‌قدر تعمیق وتتبع أدرسه‌ك ، اوقدر حقایق اوکرنمش اولورز .

سویش قانالی

مشهور فردینان دوله‌سه‌پس ، تدقیقات لازمهٔ فنیه‌ده بولونوب
سویش قنالی امتیازینی آلمق اوزره ، خدیو مصر سعید پاشا طرفندن
مساعدهٔ مخصوصه‌یه نائل اولمش ایدی . آنجاق بو امتیازی قطعیاً
احاله ایچون فرمان پادشاهی‌یه لزوم اولدیغندن ، خدیویت مصریه‌جه
باب عالی‌یه مراجعت واقع اولدیغی کبی ، موسیو دوله‌سه‌پس‌ده ،
بالذات استانبوله کله‌رك تشبثات مقتضیه‌ده بولونمشدر .

باب عالی ، اشعارات محلیه‌نك عدم کفایتی بیانیله مصردن
ایضاحات طلبنه قرار ویرمش وشو آره‌لق هیأت وکلادن اولان
وخدیو مشاورلرینك قاین برادری بولونان کامل پاشاده ، صدر اعظم
رشید پاشا مرحومك سوق وتعلیمیله ، سعید پاشایه ، قانالك حفری
تصورندن وازگچیلمه‌سی ضمننده بعض وصایای محرمانه یازمشدر .

ایمپراطور ناپولیون ، فردینان دوله‌سه‌پسی التزام ، داها
دوغروسی ، قانالك حفرینی تسهیل ایده‌جك هر دورلو تدابیر
دیپلوماتیقیه‌یه عطف اهمیت وحصر مرام ایله‌مش اولدیغندن ،
فرانسه‌نك استانبول سفارتی ، ایشی صوك درجه دقت ونفوذایله
تعقیبدن خالی قالمایور ایدی .

علی الاکثر محرم طوتولان ، اسراردن صاییلان شیلرك
سفارتلره ناصل اوچوب کیتدیکنه حیرت ایتمه‌مك ممکن دکل

ایسه‌ده، او أثناده، استانبولده انکلتره وَفرانسه پولیتیقه‌لرینك آیری آیری طرفکیرلری، بناءً علیه سفارتلرك باشقه باشقه ملتزملری اولماسنه کوره، وصایای واقعهٔ محرمانه. یا بوملتزم ذواتدن برینك اخباری، یاخود، مصرده فرانسز پروژه‌سنی قوه‌دن فعله چیقمش کورمك ایسته‌ینلرك اشعاری اوزرینه، فاش اولمش؛ باب عالینك، برطرفدن ایشی سوروکجه‌مه‌یه دوشوره‌جك برمخابره‌یه قاپی آچمقله برابر، دیکر طرفدن ایشی أساسندن بوزا بیله‌جك کیزلی تدبیرلره توسل أتدیکی فرانسه سفارتجه صورت قطعیه‌ده تبین أیله‌مشدر.

ایشك ایچنه انکلتره سفیری قاریشمش؛ رشید پاشایی صیقیشدیرمش ایدی. حال بوکه رشید پاشا، بومسأله‌نك حدوثندن مقدم عالی پاشایی استخلاف صورتیله، مقام صدارته کلدیکنده، فرانسه سفیری، کندیسنه شدتله مخالفت کوسته‌رمش وَفرانسه دولتی ایشلرینه ایلیشمه‌یه‌جکنه – تعبیر آخرله – فرانسه‌یه تمایل دوستانه ابرازندن خالی قالمایاجغنه تأمینات ویرمه‌یه مجبوریت حس أتمش ایدی.

پارس قونغره‌سندن صوکرا بوتون بوتون شیارمش اولان بودیپلوماتلرك اداره‌سی کیندکجه مشکل اولویوردی. زاواللی رشید پاشا ایسه، پك مضطر ومضطرب ایدی. قانال، انکلیز دشمنلرینه هندستان یولنی آچمق دیمك اولویور ایدی. بونك ایچون انکلتره پروژه‌یه قطعیاً مخالف ایدی. لورد ایستراتفوردك مراجعت مصرانه‌سی اوزرینه، رشید پاشانك حرکتی دروغ مصلحت آمیز قبیلندن برشی ایدی. مصر ایسه، «لِه‌سه‌پس»ك

« پك طاتلى تصورات وتشبثات » ندن أزدل وجان خوشلانمش ايدى .
مع مافيه كامل پاشانك اشعاراتى ، انكلترەنك شوكت وسطوتندن ،
فرانسەدن پك زيادە نفوذ وأهميتندن باحث وَ بر غائلۀ عظيمە
چيقارتماماسى وصاياسنى مبلغ اولماسنە مبنى ، خديو سعيد پاشا
مرحوم ، ترددلرە دوشيويرمش ايدى .

بو پيلانلرى حرفياً اوگرەنن وَ ايمپراطوريچە اوژەنى نزدندە
دخى ملتزم بولونان لەسەپس ، فوق العادە فطين وَ عزم جدى صاحبى
برذات اولديغندن ، دولتنك سياست صحابت وحمايتنە اعتماد أتمكلە
برابر ايشك پك واسع وَ اهميتلى درجەلردە تأمين أدەجكى فوائد
ومنافعە قارشى نە قدر موانع ايقاع اولونسە ، نە مرتبە پوليتيقى
أنتريقەلر چەويريلسە ، عاقبت ينە مرامنە نائل اولاجغنە قطعياً
شك وشبهەسى يوق ايدى .

ايشك دوچار مشكلات اولديغنە وَ بو مشكلاتك اقتحامى
قولاى اولماياجغنە دائر فرانسە سفيرى طرفندن لطيفە پردازانە
وقوع بولان براخطار اوزرينە فرديناند دولەسەپس ، كولەرك :

« بن ، ياغمور ياغديمى ؟ شمسيەمى آچار ، بورەنك
چمەسنى بكلەرم . »

ديمشدر . وَفى الحقيقە بورە چمش ! قانال آچيلمش !
« لەسەپس » لك ديديكى ، فرانسەنك ايستەديكى هپ اولمش :
شانلر ، عنوانلر آلينمش وَ ويريلمش ايسەدە ، بالنهايە : هيچ بر
ديپلوماتك كشف أدەمەديكى ، هيچ بر كاهنك خبر ويرەمەديكى
غريب برخارقە نتيجەسندە ، اوقوجە فرانسزقانالى ، فرانسزلرك
نغمات غرور ومباهاتنە رغماً ، بوس بوتون انكليز مالى اولمشدر .

فرانسه‌نك بويوك أديبلرندن، عالم أدبياتده [ژان لاهور] نام مستعاری ايله معروف اولان دوستم متوفی دوقتور قازاليس: سويش قنالنك انكليزلره انتقالندن بحث أدركن، فرانسه‌نك مصرده‌كی حقوقنی أزسرنو اكتساب ايچون فوت فرصت ايتمه‌سی لازم كله‌جكنی وفرانسز وطن پرورانك، خطای واقعه سببيت ويرنلری، الی الابد عفو أدمه‌يه‌جكلرينی كنديته خاص پرفصاحت أديبانه وپرشدت لسان خطيبانه ايله اويله كوزل سويله‌مش ايدی، كه حالا سوزلری قولاغمده طنين أندازاولويور.

اوجهانه صيغمق ايسته‌مه‌ين شاعر حكيمك، دهان حريت فشانندن چيقان سراپا وطن محبتی ايله مشحون كلمه‌لر نه‌درجه آتشين ايديسه، رجال سياست زمانی تخطئه‌ايچون التزام أتديكی شدت لسان اومرتبه وطن پرستانه ايدی.

فرانسه أنجمن دانشنه نامزد اولان واحتراصات حق‌شكنانه يوزندن محروم‌قالان او بويوك شاعر محترمك، مصر مسأله‌سندن بحث ايله كوسته‌رديكی تأثرلر، بويوك يوره‌كلرده « وطن محبتی » نك نه‌قدر بويوك اولديغنه برهان قاطع تشكيل أيله‌ر ايدی.

دوشوندم: محبت وطن سوقيله كندی رجال حكومتی مؤاخذده، پك محق بولدم. لكن عجبا داهازياده دوشونوله‌جك شی، رقيب ديپلوماتلرك مهارت وسياستی دكلمی ايدی؟

*
* *

قونت بده‌ت‌تی، بوقنال مسأله‌سندن دخی بحث أتمش اولديغی بعض خاطره‌لر صيراسنده، بويوك رشيد پاشانك ويانه‌يه تعيينی ايله يرينه عالی پاشانك صدارته كتيريلمه‌سنی، دوغرودن

دوغرو ، فرانسه سفارتنه قدر انتقال أتمش اولان وصایای معلومهٔ محرمانه‌یه، داها آچیق تعبیرایله سویله‌یه‌لم : رشید پاشانك فرانسه دولتنه قارشی اتخاذ أتمش اولدیغی یا گلیش پولیتیقه‌یه معطوف کوسته‌رمشدر . ناصلسه نظردقتمدن قاچمش اولدیغی اعتراف مجبوریتنده بولوندیغم بومطالعاتدن آكلاشیلدیغنه کوره ، جنت مکان عبدالمجید خان، سفارتلرك ذات وشخص اوزرینه بنا أتدکلری أفکار ومراجعاتك سیاست اموردولته درجهٔ تأثیرینی تقدیرده وزیر معتمدی بویوك رشید پاشایه مسابق اولدیغندن وَدولتجه یکی برغائله حدوثنه میدان ویریلمه‌مکله برابر ، قریم محاربه‌سنك نتائج آتیه‌سی هنوز مجهول اولدیغی وَفرانسه‌نك دوستلغی پك قیمتدار بولوندیغی غایت نازك برزمانده فوق العاده تدبیرلر اتخاذی ضروری کورولدیکندن، یاپیلاجق شی، بویوك رشیدپاشا فدا أدیله‌یه‌رك، برصورت تسویه‌بولمقدن عبارت ایدی . بوصورت تسویه‌نك صورت وقوعی بزجه تماماً معلوم اولمامقله برابر ، مصلحتك طرز جریانته باقیلیر ایسه درحال آكلاشیلیر ، که رشید پاشانك قونفه‌رانسه کیتمه‌سنده ، یاخود ، کونده‌ریله‌سنده ذره قدر برغرض شخصی یوق ایدی . عالی پاشانك صدارته جلبی‌ده، محضا اومهم وَنازك زمانلرده صدارتی اداره أده‌بیله‌جك کندیسندن باشقه بری اولمادیغنه دلالت أدر، که بونده‌ده رشید پاشا یاباجنی صایلمامق لازم کلیر .

عثمانلیلق نقطهٔ نظرندن نه کبی غوائل ومسائل تحدث أدرسه أتسین ، حلال مشکلات اولان بویوك رشید پاشانك رأی وتدبیرده عدم اصابتی پك نادر اولدیغندن وَ وطنك بویله بر دیپلوماتدن

مهجوریتی ترویج وقبول أتمك ، سلطان عبدالمجید خان ایچون ، ممکن اولمادیغندن ، عالی پاشانك صدارته عودتی وَ فؤاد پاشانك خارجیه نظارتنه نصبی ، اودورك یکانه قهرمان سیاستی اولدقلرینی ناصل اثبات وتأیید أیله‌رایسه ، رشید پاشانك ده بویوك بررول اوینایاجغی ویانه قونفه‌رانسنه عزیمتی‌ده جداً محض اصابت وَعین حکمت ایدی .

پادشاه محترمك ، بوبابده‌کی فرمان حکمت بیانلری ، معاملات سیاسیه‌ده برهان فطانت وعرفانلریدر .

قونفه‌رانسلرك زمین مشاغانی تشکیل أدن أوراق ایچنده ، رشید پاشانك محصول کمال عرفانی اولان مطالعات ، هر زمان سیاست عثمانیه‌یه شان ویره‌جك آثار معززه‌مزدندر .

دیپلوماتلریمز ، بو درس‌خانهٔ حکمتده اجرای تتبعات أده‌بیلسه‌لر ، نه‌بویوك فائده‌لر کوریلور !

او بویوك دیپلومات ، حقیقةً بویوك برمرجع سیاسی ایدی . عثمانلی تاریخی بویله حقیقتلری قید ایله افتخار أتمه‌لیدر .

سیاست قلمیه‌سنه مفتون اولانلر ایسه ، او داهئ مکرمك ویانه‌دن یازاجغی مطالعات صائبه‌دن محروم قالدقلری ایچون ، دائما تأسف أده‌جکلردر ، صانیرم .

دیپلومات تصویرلری

١٨٥٦ده استانبول فرانسه سفارتخانه‌سنده ـ مادام طووه‌نه‌ل رفاقتیله کلوب ـ مسافر بولونان مادمازل مه‌ل‌فور [بالآخره بارون دوران دوفون مانی] ، سفیر ایله زوجه‌سی نزدنده پك محترم حتی محرم طوتولدیغندن ، یازدیغی برأثرده ، بزه متعلق خیلی معلومات مهمه ویرمشدر .

بالخاصه بعض دیپلوماتلرك تعریف شخصی ایچون یازدیغی فقرات ، شایان مطالعه‌در :

فرانسه سفارتی باش ترجمانی آمه‌ده اوتره ، سفیرك « صاغ قولی » ، باب‌عالی ایله سفارت آره‌سنده لازم غیرمنفك واسطه‌در . بوتون کونلرینی حوادث پشنده دولاشمقله کچیریر . بو آدم ذخیره تدارکنه کیدن آری کبیدر. لکن هر وقت کتیردیکی بال، هپ طاتلی دکلدر، که بوده نجه شایان تعجب اولاماز. قریمدن کلن انکلیز سفاین‌حربیه‌سی ، بوغاز ایچنده لورد لینچك قوماندا سنده بولونان [روایال آلبه‌رت] بویوك زرهلیسنه التحاق أده‌جکدر. سیواستوپول ضبط أدیله‌لی ، آره‌دن برسنه کچدیکی حالده ، انکلیز دونانماسی هنوز قاره دکیزده‌ایدی . بوکمیلرك القا أتدیکی مهابته قارشی ، عثمانلی صولرنده برفرانسز سفینهٔ حربیه‌سی بیله یوق ایدی .. ایمپراطور نه دیه‌جك عجبا ؟ استانبول سفیرینك [طووه‌نه‌لك] بوبابده‌کی اشعارات مؤثره‌سنه‌قارشی، صوصوب طوراجقمی ؟

سفارتده اوچ ترجمان واردر. بونلرك برنجیسی ، منحصراً مناسبات ومعاملات سیاسیه ایله مشغولدر .

اون آلتنجی لوئی دورحکومتنده، فرانسه نك استانبول سفیری اولان ویقونت دوسن بریست، ترجمانلر ایچون : « بزسفیرلو ، ترجمانلریمزك کاتبلری یز . زیرا محرراتمزی اونلرك دیدکلرینه کوره یازارز » ، دیر ایدی .

سفارت خانه ده ، هفته کچمز، که دیپلوماتلره بر ضیافت ویریلمه سین ۲۰ ایلولده ینه دعوت وار ایدی . روسیا سفیری بوته نیه ف کلمه دی. راحتسز ایدی. کندیسنه سفارت مستشاری لوبانوف وکالت آتدی. لوبانوف بزم سفارت کاتبلرینك محبوبیدر. بر محاربه دن صوکرا عقد صلح اولونور اولونماز ، روسلرك آرتق کین وجدال تعقیب أتمه دکلری معلوم اولماسه ، بوراده فرانسزلرله روسلر آره سنده کی صمیمیت، شایان حیرت کوروله بیلیر ایدی . برده اعتراف أتمه لیدر، که روسیا پك فطین ومتفکر بر دیپلوماسی یه مالکدر . روس سه ویملیدر . مع مافیه اوزی سوزی بردکلدر . بیلمم کیمك دیدیکی کبی : « روسلرده ، شرقلیلره خاص اولان بوتون حیل و دسایس موجوددر . » حالی ، کاذب دکلدر. لکن اکثریا، دیدیکنی دوشوندیکی حالده، دائما دوشوندیکنی سویله مز، که بونده حقسز دکلدر . روسلر ، احوال روحیهٔ آتیه یی ستروکتم آدمه ین تمادحلری آکلامازلر. ایکنجی قاته رینادن بری ، ایسته دکلری شیئی نظردقتلرندن آییرمازلر. بربویوك ملتك عمرینه نسبتله زمانك نه أهمیتی واردر !

انکلتره سفیری سرهانری بول ـ وَر غایت نازك ، فطین ،

معلوماتلی در. دیرلرکه: بك اوغلنده برقاچ کوزل قادینه مبتلادر. بوقدر علاقه‌لریله برابر، عجبا أيي بر دیپلومات ده اولویورمی؟ [بوذات لوردپالمه‌رستونك آڭ مهارتلی اخلافندن بری اولمشدر.]

لورد ایستراتفورددن بحث أتمك ایچون، سفارتباش کاتبی ویقونت «آدغار دو سـه کور»ڭ مخابرۀ محرمانه‌سندن اقتباس أتمش اولدیغم بعض فقراتی یازایم:

«فرانسه ایله انکلتره آره‌سنده تدافعی وَتجاوزی معاهده»
«عقدی وَایکی دولت قوای عسکریه‌سنك برحرب مشترکده»
«بولونماسی لوردایستراتفوردك اطوارینی بردرجه‌یه‌قدرتبدیل»
«أده بیلمشدر. بوآدم جدال، یاخود تغلب‌دن باشقه برشی»
«طانیماز. ایکی متفق دولت عسکرلری آلمالی، اینکدرمان»
«کبی مظفریتلر اوغورنده قان دوکه‌رك ایکی مملکتك اتحادینی»
«تأیید أدرکن، لورد ایستراتفورد، فرانسه‌یه فرط تمایلی»
«یاخود ـ منابعنك جسامتی وَعسکرینك جسارتی جهتیله»
«فرانسه‌یه محبتی مظنون اولان وکلادن برینی عزل أتدیرمکله»
«اوغراشیر! داخلاً مملکتده بر قاریشیقلغك حربه سؤتأثیرینی»
«دوشونمه‌یه‌رك، بیك دورلو أنتریقه‌ایله کندیسنه مطیع اولاجق»
«برادارەنك عودتنه صاواشیر ایدی ...»

سفارتك دوستلری ایچنده، قونت وَ قونته‌س زامویسکی وار ایدی.

قونت زامویسکی ـ داها دوغروسی ـ جنرال آندره زامویسکی پولونیانك صوڭ حیات وممات صفحۀ حربیه‌سنده وطننه خدمت أتمش وَ قریم محاربه‌سنك ابتدالرنده روسلر

علیهنده‌كی محاربه‌ده بولونه‌جق بر که فرقهٔ عسکریه‌سی تشکیلی ایچون استانبوله کلمش ایدی . قونت زامویسکی پولونیه‌لیلرك یالکز محاسن وفضائلیله متحلی وَ جسور برقهرمان ایدی . بووطن پرورك أنظار معنیدارینی تدقیق أدنلر کندیسنك حالا پولونیانك احیاسی اعتقادنده اولدیغنی آکلارلر ایدی .

بوکا بردون کیشوت، دیرلر . حال بوکه او سیمای لطیفده ، محو اولمش برچوق امیدلرك یاد ماضیسی .. وطننك فلاکتندن منبعث تأثرات ظاهر وبدیدار ایدی .

ایسودچ مصلحتکذاری قوماندور تستادخی سفارت مداومیننده ایدی. اصلی ایتالیان اولان بوذات، عمرینی تورکیاده کچیردیکندن، مملکتك هرحالنه واقف وَپك معلوماتلی ایدی .

فرانسه سفارت خانه‌سنده علی الأکثر تصادف اولنان تورك رجالی ایچنده عالی پاشا وَفوأد پاشا وار ایدی . بونلردن فوأد پاشا ایله موسیو طووه‌نه‌ل آره‌سنده مخادنت حقیقیه حکم فرمابدی.

تورکیانك أك مشهور رجالندن اولان عالی پاشا ، فوأد پاشا کبی ، فرانسه دوستلرندن صاییلیر ایدیسه‌ده بعض قیود احتیاطیه لازمدر. عالی پاشا، کندی أهلیت ودرایتیله اکتساب ترقی آتمش وَمصالح دولتده وقوف مخصوصیله تمیز أیله‌مشدر . الهیاتدن بحث أده‌بیلیر وَبرپسقوپوسه قارشی طورابیلیر ؛ بر موسوی ایله مذهب یهوددن مباحثه‌یه کیریشه بیلیر . ألحاصل هرشیدن خبیر برصاحب معلومات ایسه‌ده ، طبروه‌نه‌لك قولنجه، قوهٔ تشبثیه کندنده مفقوددر . وقت قازانمق دینیلن عثمانلی پولیتیقه‌سنه تبعاً دائما برقرار اتخاذندن قورقار، کورونور. فقط أیی

بر مسائك خصوص صاحبي اولديغندن، فرانسه سفيرينك اعتقادنجه، عالي پاشا، صدارتده رشيد پاشادن زياده ترقيات عثمانيه يه خدمت أده بيلير.

فؤاد پاشا پك ذكي، پك ظريف، نكته پرداز، توركارك أك متمدني ايدي. كوزل، معنيدار حاضرجوابلري چار اقطار جهانه يايلمش ايدي. برچوق آوروپا سرايلرنده بولونمش، اصوللرينه واقف اولمش ايدي. بو، هر حالنده نمايان ايدي. فرانسزجه يي مكملاً تكلم أدر ايدي. غريب بر أثر تصادف اولارق مادريده سفير تعيين أديلمش ايدي.

باب عالي، مذكور سفارته صفوت أفندي يي [صفوت پاشا مرحوم] تعيين أتمش ايدي. صفوت أفنديك وجهنده بر اهتزاز [سيكير حالي] وار ايدي. اسپانيا سفيري، خارجيه ناظرينه مراجعتله: « قراليچه ايزابه ل كنج برقادیندر. سفيريكز، حضور قراليده نطقني اوقوياجغي زمان، علائم معتادهٔ وجهيه سني ياپارسه قراليچه قهقهه ايله كوله جكدر. او حالده سفيرك نه حيثيتي قالير؟ » اخطارنده بولوندي. بو اخطار، حقيقته موافق كوروندكندن صفوت أفنديك يرينه فؤاد أفندي تعيين اولوندي.

سفير فؤاد أفندي، بر كون مادريدده بر بويوك كليسايي زيارته كيتمش ايدي. كنديسني استقبال أدن پاپاسلر، فؤاد أفنديك فسني چيقارماديغني كورونجه، سائقهٔ تعصبله اخطاره مسارعت أتديلر. فؤاد أفندي ايسه درحال ألني فسنه اوزاتارق:

— ايسته رسه كز فسمي چيقارايم. فقط بزده بو، مخالف تربيه بر حركتدر. نه جامعلريمزده، نه حضور پادشاهيده فسمزي چيقارمق عادتمزدر!

دیمکه ، پاپاسلر تکلیفلرینه پشیمان اولمشلردر .

موسیو طووه‌نه‌ل دیردی ، که : تورکلر ، هردورلوحب یوتدیریلش ، هرنوع علاج ییدیریلش وَ آرتق هیچ برشی آلامایاجق حاله کلمش برخسته کبیدر. خریستیانلر ، کندیلرینی ، علاجلردن بیقدیروب اوصاندیرمشلردر. مع مافیه بوحال . کندی کندیلرینه براقیلسه‌لر ، تبدیل فکر ایتمه‌یه‌جکلرینه دلیل دکلدر.

اغربدر ، که آوروپا اصلاحات اصرارنده‌ایدی: تورکیاده ، حاکملر بولونمادیغی حالده محکمه‌لر تشکیلی ، اصلاحات مالیه‌دن اول ویرکیلر طرحی ، حال حاضردن أمین دکل ایکن . آتی‌نك تأمل وتأمینی مجبوریتنده ایدیلر .

خلاصهٔ کلام: آوروپا دیپلوماتلری ، تورکییایی ـ کندی دوشوندکلری کبی، اصلاحاته‌سوق وتشویق أدرلردی . علی پاشا دیر ایدی ؛ که :

رجا أدەرم ؛ أفندیلر بوقدر عجله اولماز!... بیراقیك ، تنفس أدەلم وَکندی کندیمزی آکلایالم . قازانلری پالاتمق تورقوسی ، بزم درجهٔ سرعتمزی تحدید ایچون کافیدر !

وثائق تاريخيه وسياسيه

تتبعی

ایلك بیك

احمد احسان و شركاسی

١٣٢٦

اوچنجی کتاب

بودولت برنجونجی ایسته‌ر !

مشیر احمد أیوب پاشا مرحوم ، زمانینك بویوك برعسکری ایدی . عالم عسکریٔ عثمانیده شهرت شایعه‌سی اولدیغی کبی پاشلیجه بولونمش اولدیغی یمن ، قوصوه ، مناستر ، یانیه ولایتلرنده‌ده حسن صیت وَنیك نام بیراقمشدر .

ثبات ومتانتی ، حزم ومکانتی وَرأی وفکرنده اصابتی خواص مزیاتندن ایدی . هر دورلو کلفت مراسمدن آزاده ، اطوار واخلاقی غایت نزیه وساده ایدی . دنیاده دوغرو سوز سویله‌مك ، _ ولوکه بعضاً پك آجی اولسون _ دوغرو سویله‌ینلری سه‌ومك . مشارالیهك برنجی خصلتلرندن بری ایدی . ریا ، تبصبص صوڭ درجه‌ده منفوری .. مسافره رعایت ، احباسیله صمیمی صحبت ومحبت پك ملتزمی ایدی . منعم ومکرم ایدی .

دائما دوشونور ، پك آز سوز سویله‌ر ایدی . لکن أوداسیله ، صمیمی اولدیغی قدر ، جدیت وسادکی دائره‌سنده لاابالی قونوشور ایدی . کوزلری ، انسانك اعماق قلبنه نفوذ أدردی . پك مهابتی وارایدی . اونسبتده‌ده سه‌ویملی ، جاذب وَجالب احترام ایدی . نظرنده : فقیر وغنی برایدی . مسلمان ، خریستیان هپسی بروطن آولادی .. هپسی معزز عثمانلی ایدی . کیمسه‌نك سویهٔ اجتماعیه‌سنه باقمایه‌رق ، هرکسه معامله‌سی پك

خوش ایدی . هرکسه عین صمیمیتله معامله وَخطابده قطعا ترددی یوق ایدی .

قانون وحکومتدن ، حق وعدلدن باشقه قوت ونفوذ تصور بیله أتمز ایدی . دولت ایشنده حقدن آییرلمازوتوصیه‌دن ـ کیمدن وَکیمك نامنه اولورسه اولسون ـ قطعا خوشلانماز ایدی . بالذات برخطا أدوب‌ده بوندن متأثر اولان کیمسه طرفندن ـ ولوکه ایما وَایهام صورتیله ـ اعتراض ، یاخود ، اخطاروقوع بولسه‌اعترافدن‌چکینمز ایدی. بولوندیغی‌ولایتلرده جریان عدالت ایچون، وجودی ، حتی کولکه‌سی کافی ایدی ؛ دینیلسه مبالغه أدیلمش اولماز . مثلا : ویرکی تحصیلاتی ایچون تضییق أدیلوب حبسه آتیلمش برکوی مختارینه دخی ، تلغرافله مراجعته،تلغرافله جواب ویریر .. قانون ونظام دائره‌سنده هم حکومتك، هم اشخاصك وظایف متقابله‌سنی اخطار أیلەر ایدی .

غایت وظیفه شناس ایدی . مأمورین ، جریان معاملاتده ، سربست وَمستقل ایدی. لکن بوحقه‌قارشی ، مسئولیتلری پك آغیر ایدی . جزئیات امور ایله اوغراشمازدی .

مناستر‌ده تعقیب أشقیادن عودت‌أدن برژاندارمه ضابطی ، تعبیرات واصطلاحات معهوده ایله عرض موفقیت ومباهاته باشلار باشلاماز : « پك‌اعلی ، وظیفه‌کی ایفا أتدك ! » دییه‌رك صوصدیرمش ، باشندن صاومشدر .

عسکرجه سویلەر ، عسکرجه یازار ایدی . افاده‌سنده ، یازیشنده دائماسلاست وَایجاز وار ایدی . ظاهراً ، معترض اولانلره‌قیزار؛ فقط حقلی اعتراضه قارشی صوصار ایدی. حتی

بعضلری بحق اعتراض و مدافعه‌ده بولونمقله ممدوحی اولورلر ایدی.

غرض وعوض نه اولدیغنی بیلمز ایدی. افاده‌سنده‌کی قطعیت و منقحیت پك رنكین ایدی. خلوصكارلره قیزماز، آجیر ایدی. بعضاً ملاطفه كارانه استخفاف بیله ادردی. فقط بوندده جدیت وصمیمیت أكسیك دگل ایدی.

مناستر‌ده اوردو مشیری و والی ایدی. خسته برأسترك بیطر طرفندن معاینه‌سی حقنده، دائرۀ عائده‌سیله هیأت بیطریه آره‌سنده، درکنار اوزرینه درکنار یازیلمق صورتیله، حاصل اولمش طومارمسی برکاغد كتیرمشلر. اوقومش: قارماقاریشیق برشی. حواله یرینه شوعباره‌یی یازمش: «اصطلاحات بیطریه سزك اولسون. أستره نه اولدی، أستر!»

آلای مضبطه‌لری تقدیم اولونوردی. اصول ونظامه توافق أتمه‌ین فقره‌لری كورونجه، كندی قلمیله تصحیح أدر؛ اویله معامله یوروتیردی.

غایت وفادار ایدی. منفاده اکمال انفاس أدن بعض آرقه‌داشلرینه ــ آخر عمرینه قدر ــ نقداً معاونتده بولونور ایدی.

قوصوه والیسی ایدی. او صیراده ماییندن برذات، ارادۀ پادشاهی ایله بر ماده ایچون كندیسندن تلغرافله استیضاحده بولونور. پاشا مرحوم آلدیرماز. عین ماده‌یی باش كاتب ثریا پاشا سؤال أدر. مرحوم بوكا تحریراتله جواب ویریر و بو جوابنامۀ رسمی‌یه: «بوماده ایچون ... امضاسیله‌ده بر تلغراف آلندی. جواب اعطاسنه محل كوروله‌مه‌دیكی تحشیه اولونور!» حاشیه‌سنی یازار.

سردار عبدالکریم پاشا ایله ساعتلرجه قارشی‌یه اوتوردقدن صوڭرا، چادیرینه کیتمك ایچون قالقار. سردار: «نه‌ره‌یه! قونوشیوردق.» دیر. احمدأیوب پاشا مرحومده: «چوق قونوشدق. کیدییورم!» جوابنی ویریر. احتمال‌که بو ملاقاتلرنده تعاطی أتدکلری کلمه‌لر، شویله برقاچ سوزدن عبارت ایدی.

صربیا محاربه‌سنده مهم بر موقعده بولونور. مابیندن: «اشغال أتدیکڭز موقعی ترك أده‌جککڭز خبر آلندی. حال‌بوکه اوراسی پك مهمدر. حرکتڭز غیرجائزدر» مألنده برتلغراف آلیر. «بورادن کیتمك، بورادە قالمقدن داهامشکلدر. بناءً علیه خبر واقع خلاف حقیقتدر» جواب صوابنی یازار.

والیسی بولوندیغی ولایتڭ بر سنجاغی لغو وَ قضایه تحویل اولونور. سکوت أدر. برآزه‌لق أهالی شکایته باشلار. باب عالی‌یه تلغرافلریاغدیریر. باب‌عالی، کویا برایش کورور؛ والینڭ مطالعه‌سنی تلغرافله صورمق غریبه‌سنه دوشر. مرحوم ایکی سطردن عبارت برجواب عبرت‌مآب یازار: «دولت، مطالعه‌می بوسنجاغی لغوأتمه‌دن صورمالی ایدی. شیمدی سؤال نابجادر» دیر.

ملحقات ولایتی دوره چیقار. برلوا مرکزینه کیدر. متصرف پك مسن، رکوب ونزوله مقتدر دکل. مع‌مافیه زاواللی، حکومت قوناغنڭ اوست قاتنه چیقیلاجغی صیراده، والی پاشایی توقیر فکریله، قولتوغنه کیرر. مرحوم کوله‌رك: «کیم کیمڭ قولتوغنه کیرمه‌لی؟» سؤال نا کهانیسیله بیچاره‌نڭ آرتق اوراده ایش کوره‌بیله‌جك آدم اولمادیغنه ایما أیله‌ر.

کیمسه‌یی مغدور أتمك ایسته‌مز وَأتمز ایدی . بونکله برابر امور ومعاملات حکومتده مرحمت دکل ، عدل ونصفت التزام أیله‌ر ایدی .

لزومسز سوز سویله‌ینلره ، یاخود ، مبالغه‌أدنلره فناقیزار وَ :

— لاف !

دییه‌رك صوصدیریر ایدی .

بولوندیغی ولایتلرده ، أشراف واعیان مملکته ، لایق اولدقلری درجه‌ده رعایت أدردی . لکن نفوذ حکومته قارشی ، کیمسه‌نك ذرتما أهمیتی اولمازدی وَ بونی هرکس بیلیردی . دشمن ارتکاب ایدی .

صوك تورکیا ــ روسیا محاربه‌سنده ، ماببنك أوامرینه رغماً ، أدرنه‌ده دشمنی بکله‌مه‌یوب استانبوله کلمش ایدی . بونك اوزرینه باب سرعسکریده مجلس وکلا حضورنده بعض نظارك شدتلی مؤاخذاتنه هدف اولدی . هیسنی دیکله‌دکدن صوکرا ، لسان ایجاز بیانیله جواب ویروب چیقدی . حضور مجلسه کیریجه ، اوطه‌نك ألك آشاغیسنده اوتورابیله‌جك برمجرم صاندالیه‌سی بولابیلمش اولان اوبویوك عسکر .. قطعی ، منقح برقاچ کلمه ایله بویوك حقیقتلری جامع اولان جواب صوابنی ویره‌رك قیصه برسلام ایله یرندن قالقار قالقماز ، مؤأخذلر شاشا قالمشلر وَأتدکلرینه وَسویله‌دکلرینه پشیمان اولارق مرحوم مشارالیهی قاپی‌یه قدر تشییع صورتیله ایلك بد معامله‌لرینی اونوتدیرمق ایسته‌مشلردر .

هرعثمانلی یوره‌کنك ایسته‌دیکی وَ جان وکوکلدن بکله‌دیکی بر « بویوك عثمانلی تاریخ » نده ، یوکسه‌ك برموقعی اولمق لازم کلن

بوشانلی عسکرلڭ تصویر حیاتنی یازاجق صاحب قلم ، وطنه بك قیمتدار برأثر اهدا أتمش اولاجقدر .

بنم قاره‌لایغم شوسطرلرایسـه ، ۱۵ مایس۳۰۹ ده، تابوتی ـ شان وشکوهنی اعلایه ، دم واپسیننه قدر ، وقف‌وجودأتمش اولدیغی ـ عثمانلی صانجاغنه صاریلمش‌اولان، اومحترم قومانداننڭ نام علویسنی یاد وتبجیله بروسیله عرض واحضارندن عبارتدر . بوقسه یازدقلریمك ، تاریخچهٔ حیاتندن برایکی صحیفه‌بیله تشکیل أده‌مه‌یه‌جگنی بیلمز دگلم .

احمد أیوب پاشا بویوك عسکر ، بك حمیتلی وَوطن پرورایدی !

*
* *

عاشق حریت ، مفتون حقیقت ومشروطیت ایدی :

۳۰۸ ده ، فنار یولنده، برکوشکده اوتوریپوردم .

بر آقشام، بری برینی متعاقب ایکی آدم کوندرمش؛ایسته‌تمش ایدی. اوأثناده،[تقویم وقایع]مترجمی وَمصححی ایدم.أوه‌پك بی‌تاب برحالده کیدردم. لکن صورت دعوت جالب دقت اولدیغندن،ایسته‌رایسته‌مز علی العجله کیتدم. برایکی‌سوز تعاطیسندن‌صوکرا، برمعتاد،سکوت باشلادی . مزاجنی‌بیلدیکمدن بن‌ده سیغارامی یاقدم . مرحوم ، بر آره‌لق ـ عادتی‌وجه‌ایله ـ توتون طبقه‌سنی،پارماقلری آره‌سنده، أویروب چه‌ویرمه یه‌باشلادی. اوکیجه ، بیلمم‌نه‌دن ؟ بك متهیج کبی کوروندی ؛ اماجبرنفس أدیپوردی . برچوق دوشوندی. ذهننده بویوك‌برآندیشهٔوطن، قلبنده قوتلی‌برلرزهٔ امیدوارایدی.

قصداً برسيغارا ياقدى وَيرنده دوغرولدى . كمال مهابتله، بكا توجيه
انظار أدەرك :

بو دولت ، بر نيچونجى ايستەز !

ديدى . طبيعى شاشيردم ؛ دقت وحيرتله متبسمانه كنديسنه
باقدم . بو سوزلرى ايجاب أدەجك برسؤال مقدر يوق ايدى .
مخاطبنه كمال أمن واعتمادى اولديغندن ، مرحوم مشار اليه‌ده،
برطور خالصانه وَپدرانه ايله چوق كولدى . لكن بحثى ، برمعتاد ،
اوزاتمادى .

*
* *

فرط وقار ومهابتله تلفظ ايتديكى اوبش كلمه كافى وافى ايدى !

ايشته ، ٣٠٨ سنه‌سندن برى حرزجان أيله‌ديكم بو خطاب
علوى‌يى ، عالم مطبوعاتمزه توديع واتحاف أديورم .
پاك وصاف برناصيهٔ بلندى تمثيل أدن او بويوك عسكر، بوتون
ملتك قلبنده ياشاماليدر ! [رحمه الله تعالى]

اوچونجی : حاکمیت ملیه

انسان، طبعاً تحکمه میالدر.

فکر حقانیت، فکر عدالت نەقدر ترقی أدرسه أتسین ... حریت، مساوات نەدرجەدە سەویلیرسه سەویلسین .. بشریت اومیل فطریدن بوتون بوتون مصون قالاماز. محیطنك تأثیراتی، برچوق علایق وروابط وَبونلرك اجتماعندن متولد مناسبات آز چوق بنی آدمی حقدن آییریر .. عدلدن اوزاقلاشدیریر. بو برنقصاندر، که قابل رد وانکار دگل.

هرکیم اولورسه اولسون، ألبته مملکتنی سەور..وطنداشلری سەور .. هپسنی، هرشیئی سەور؛ لکن هرشیدن زیاده کندینی سەومەسی طبیعیدر.

چونکه برانسان متفکر اولور، عاقل اولور، عادل اولور.. هرشی اولابیلیر؛ لکن محیطی محدود. آز چوق اونك تأثیراتنه أسیر. بوده طبیعیدر.

حب نفس، بنلك فرداً فردا مطلقا فرمانبر اولور.

برچوبان أفندیسنی سەور، قویونلرینی سەور، قوزولرینی داها چوق سەور. هپ بودورلو روابط ایله مربوط. فقط کندی منفعتی، بو «هپ» سنه مرجح؛ بوهپسندن عزیز. هله «بن» لگندن کچەمز. قولای قولای حقه تسلیم اولاماز.

انسان برشی سویلەر ، برشی دوشونیر .. اودیدیگنی یاپمق، او، دوشوندیگنی موقع فعله قویمق ایستەر. نەقدر عادل، نەقدر محق اولسه اونوتیر .. بیلمم نەدن ، دماغنڭ برحکم ونفوذینه أکثریا مغلوب چیقار. . چونکه : بناك وار .

انسان ایچون ، اوندن بویوك حکمدار اولورمی ؟

انسانلر ؛ انسانجه یاشامق ایچون عائلەلر تشکیل أتمش . . عائلەلردن جمعیتلر ، جمعیتلردن ملل واقوام وجوده کلمش . . حکومتلر پیدا اولمش .. بر عائلەنڭ رئیسی اولمق ناصل طبیعی ایسه .. هرملت، هرحکومتده بر رئیسه اویله محتاج اولمش..

لکن، بررئیس عائلەنڭ غائلەسی، عائلەسی نسبتنده محدود . بررئیس حکومتڭ، برحکمدارڭ غوائلی .. وظایفی ایسه صوڭ درجەلرده نامعدود .

ایشته بو وظایفڭ قسم اعظمی، حکومت دینیلن بر قوّته مودوع . بو قوّت ده، معدودالرقم رجالەواسطه . حال شوکه بو رجال حکومتڭ ده محیطی محدود . آهالی یه نسبتله او محدودڭ حکمنده ، رأینده نەقدر اصابت اولسه ، ینه شمول تام یوق . ینه مطلقا محذورلردن سالم دگل .

برچوق قانونلر وضع اولونمش. اصول وقاعدەلر قونمش . ینه کافی دگل .

مرض اجتماعی بویوك. برخیلی زمانلر تقسیم قواحقیقتی بیله، کیمسه قبول أتمەیه راضی اولمامش ..

مثلا : بین‌الاسلام، بیت‌المالی جانندن أسیرکەیەن .. کندینی أڭ حقیر بر آدمله مساوی طوتان حضرت عمرلر ، حضرت علیلر

اونوتیلمش کیتمش .

برزمانلر: هریرده ، هرکس ، حقوق امتی عادی بر میراث کبی، بحۀ حکم واستبدادی آلتنده زبون کورمه‌یه بیله آلیشمش. کیمسه برأمانته خیانتك ، ایسته‌ر بالواسطه .. ایسته‌ر بلاواسطه وَیا ایسته‌ر قصداً ، ایسته‌رعن جهل خیانتدن باشقه برشی اولامایه‌جغنه عقل أردیره‌مه‌مش ـ یاخود ـ أردیرمك ایسته‌مه‌مش .

یانصاب کمال ـ انسانلره نصیب اولماماسنه کوره ـ مقررات واجراآت اجتماعیه‌نك هردورلو مقررات واجراآت فردیه وَشخصیه‌یه ، رجحان مطلقله راجح اولدیغنی تقدیر و اعتراف أتمه‌مك ناصل ممکن اولور ؟

یا بر وَیا برقاچ شخصك اجتهادیله بویوك بر، یاخود، ایکی هیأت آره‌سنده نه بویوك فرق واردر !

ألنهایه ، بیك دورلو اختلافات ، یوزبیك دورلو مجادلات ومنازعات نتیجه‌سنده، جمعیات بشریه ایچون یکانه چارۀ نجات : انسانلره أك‌زیاده توزیع عدالت وَتشمیل حقانیت أده‌بیله‌جك برطرز اداره‌ده، یعنی بوشرائطی جامع اولان اصول مشروطیتده اولدیغنه، بوتون أفکار منورۀ عالم، قناعت کامله کتیرمشدر .

مشروطیت دینیلن مادرمهربانك أولاد مکرمی : شورای امت : حاکمیت ملیه‌در .

بوکون ، حاکمیت ملیه‌یی بحق تقدیر أده‌بیلن هرملت ، اونی حرزجان أتمکله بختیاردر ؛ زیرا اونعمت مدنیت وانسانیت پك بویوك فداکارلقلرله ألده أدیلمشدر .

بزعثمانلیلر ، بوخصوصده‌ده ملتلرك أك بختیاری یز. بناءً

علیه حاکمیت ملیه‌نك، بزجه قیمت وأهمیتی بیك قات زیاده اولمق لازم کلیر. اون‌دوقوزنجی عصرده آوروپاده وقوع بولان جریانلر تدقیق ومقایسه أدیلینجه: عثمانلی مجاهدین ومجاهداتنك علویتی، درحال تظاهر أیلەر.

حاکمیت ملیه اوغورنده أجلله نچه‌لشمش .. هر دورلو ئولومدن، ایشکنجه‌دن پروا بیله آتمه‌مش اولان مجاهدین امم، هانکی قوم وملته منسوب اولور ایسه اولسون، بوتون عالم انسانیت نظرنده الی‌الأبد محترمدر.

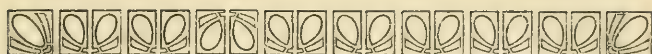
وطنك ألڭ مهم عنصری، ألڭ قیمتلی وَمعزز عضوی اولان کنجلر .. عثمانلیلغك امید اقبالی، ملت ودولتك رکن جلیل استقبالیدر.

بونلر، ماضینك چرکاب احتراصات وتحریصاتندن‌دە مصون قالمش .. آلتی یوزسنه‌لك دولت عظیمهٔ عثمانیه‌نك شان وشوکتی ادراك ایله، بوتون عثمانلی عنصرلرینك یك دل ویك وجود اولمالری لازم کلن، بودورمبارکده یتیشمش بختیار أولاد وطن‌در.

بویله مباحث تاریخیه‌یی، اوبختیار کنجلر، دائما تدقیق وتتبع أتمه‌لی؛ مجاهدهٔ عثمانیه‌نك علویتنی اویله تقدیر وتجلیل أیلەمه‌لیدر!

برملت، آنجاق کندیسنه ألڭ زیاده توزیع عدالت وَتشمیل حقانیت أده‌بیله‌جك کندی حاکمیتی ایله قائم اولور. بوده، آنجاق بوتون أولاد مملکتڭ صافیت قلب وَاخلاص نیتی، تأنی وَثبات ومتانتی، عرفان وَپاك اجتهادی ایله نشر أنوار تابدار أده‌بیلیر.

اون دوقوزنجی عصرده :

مادر مشروطیت ، انکلتره‌در . عصرلرجه اوغراشمش ، چوق‌قان دوکمشدر . اون سکیزنجی عصرده توموشی فرانسه اویاندی . اوده مشروطیتی تأسیس واعلان أیله‌دی . بروقتلر ، بواصول حکومتی محافظه ایچون پك‌چوق غلیانلر .. هیجانلر کچیردی . دارآغاجلری قورولدی .. آصیلاجقلر آصیلدی .. کسیله‌جکلر کسیلدی .. ینه بحران ، غلیان أکسیك دگل . متعاقباً برقورسیقالی‌فرانسه‌یی آووجنه آلدی؛ آوروپایی‌تیتره‌تدی.

بویوك ناپولیون ! برأرکان حرب ضابطی ایکن بویوك قوماندان ، برجنرال بوناپارت ایکن رئیس حکومت اولدی . قرال اولمق ایسته‌دی. ماتاك خوشنه کیتمز، دینمدی. ایمپراطور اعلان أدیلدی . انقلابلر .. مشروطیتلر .. هپ‌هبایه کیتدی .. یاخود ، اویله ظن اولوندی .

اون دوقوزنجی عصرك ایلك اون‌بش سنه‌سی، بوتون آوروپا، اونکله‌مشغول . چونکه ناپولیون ، کیمسه‌یی آدم‌یرینه‌قویمایور ؛ صاغنده صولنده مملکتلر ، حکومتلر ضبط وقارداشلرینه توزیع أدییور ایدی . زمان حکومتنده : فرانسزلر پك چوق قان‌دوکدی؛ بیتمز توکنمز خزینه‌لر بیتیروب توکتدی . برچوق محاربه‌لر ، یرلر قازاندی . آوروپا خریطه‌سنی تارمار أتدی . عادتا بوتون دنیایی صارصدی . بوتون حکمدارلری تلاشه

دوشوردی .. أندیشه‌لره صوقدی. فقط برشاعرك دیدیکی کبی، بوتون ناپولیون مظفریاتنـك مهد ظهوری اولان: واته‌رلو ، أنهایه کندیسنه مزار عدم اولدی !

غرایب وعجایبی بوتون اقطارجهانه ضرب‌مثل اولسه‌تعجب أدیله‌مك لازم‌کلن مشهور ویانه قونغردسی، ناپولیونك اوبویوك فرانسه‌سنی صویدی .. صوغانه چه‌ویردی !

تعبیر دوغرو ایسه ، اصلنه ارجاع أتدی .

ناپولیون، بویوك برعسکر ایدی؛ لکن مستبد برحکمدار اولمش ایدی. « ایمپراطور بویله‌أمر أدییور .. اویله ایسته‌یور.. » طرزنده ویردیردیکی جوابلر، محصول فکر استبداد دکلمی‌ایدی ؟ بونی کندیسی‌ده بیلمز دکل ایدی. حتی برکون ندماسندن برینه: « بن ئولدکدن صوکرا نه‌دییه‌جکلر، عجبا؟ » سؤالنده بولونمش ؛ « هرکس، ایمپراطورك وفاتنه تأسف‌خوان اولاجق ! » جواب ناصوابنی آلینجه : « خایر، خایر.. هرکس : اوف! قورتولدق ! دییه‌جکدر. » جوابنی ویرمشدر. قوجه عسکر، بونده آلدانمامشدی . کندیسنی شیمارتان طالع حرب ، مظفریات ایدی . یوقسه داها اون سکیزنجی عصرده ٠ حقوق بنی آدم نامنه ، حتی پاریسك أك بویوك میدانلرینی انسان قصابخانه‌سنه چه‌ویرن ، عزم‌وجزملرینه قارشی‌طورانلرك حکمدار اولسون، فیلوسوف اولسون هیسنی کیوتیندن کچیرن فرانسز ملتی، مشروطیت‌نامنه قسماً آفات سماویه‌دن معدود اولمق لازم‌کلن بویوك ناپولیونك بویوندوروغنی‌بیله، أر یا کچ مطلقا پارچه‌پارچه أده‌جك ایدی .

معاصرینی بولونان حکمدارلرده اویله ایدی : فکر حریت

و مساوات ، فکر مشروطیت ـ تعبیر آخرله ـ فرانسه وقوعاتی هپسنده باشقه کین و شدت ، وَ دورلو دورلو حرص و غرض آثاری اویاندیرمش ایدی . هر بری ، حقوقنك غصب اولونـدیغندن ، یاخود ، اولونمق ایسته‌نیلدیگندن شکایت أدییورایدی. آچیق سـویله‌مك لازمسـه : ملتلری ، قدیمی وجـه ایله ـ قوماندانـه انقیاد مطلقله منقاد عسکر کبی ـ ایسته‌دکلری طرفه سوروکله‌یوب گوتورمك ایسته‌یورلرایدی وَ بونی ده حقوق موروثهٔ أساسیه بیلیورلر ؛ اویله اعتقاد أدییورلر ایدی .

زمان ، بونك عکسنی اثبات أتدی . بر چوق ظلملردن ، برچوق یولسزلقلردن وَ حقسزلقلردن صوکرا ، حاکمیت ملیه فکرلری آوروپاده تأسس و تقرر أیله‌دی .

بونك، باشقه دورلو اولمق احتمالی وارمی ایدی ؟

خایر !

چاربرنجی آله‌کساندر، کندیسنی حریت پروران حکمدارانك سر فرازی بیلیر . . اویله ادعا أدر . . وَ هرکسـه اویله طانیتمق ایسـته‌ر ایدی . . أوائل حکومتنده گوسـته‌ردیکی پارلاق فکرلرده ، مربیسی « لاهـارپ » ك تلقینـات حریت پرورانه‌سـیله پرورش بولمش بر دماغ محصولی اولدیغندن ، دائما قرین تقدیر اولمق لازم کلیر . مع مافیـه ینه بویوك ناپولیونك بر سوزینی اونوتمایالم : باش قونسول اولدیغی صیرالرده ، بر کون، ریاست أتدیکی مجلس اعضاسی سوزلرینی خاوصکارانه آلقیشلادیغجه، ناپولیون ، اوتوردیغی ریاست صاندالیه‌سنه اشارتله : « اعتراف أدیکز، که انسان ، بو مقامده پك قولای صاحب ذکا اولور ! »

دییه‌رك، تبصبص واقعك ماهیتنی تقـدیرده غافل بولونمادیغنی اخطار أیله‌مشدر .

ایکنجی قاته‌رینا دورنده‌کی احوالدن متنفر اولان غراندوق پول ، چار اولور اولمـاز ، بحق دورسـابق آدملرینی برباد أتمش .. زادکان صنفنه‌ده مسلط اولمش ایدی . بر درجه‌ده‌که حکم‌زمان ایجابنجه ظالم‌ومظلوم تفریقنه محل وامکان اولمادیغندن بوندن متأثر اولانلردن بعضلری‌افراط وتفریطڭ ، حتی شدتڭ صوڭ درجه‌سنه وارمق ایسته‌دیلر . آله‌کساندر ، ذاتاً باباسـنڭ منفور ومغدوری اولدیغندن پدرینڭ خلعنه رضا کوسته‌ردی . ایمپراطـور اولدی . فقط ایسویچره اسـتقلالنی تأمین أیله‌ین برذاتڭ‌مکتب تربیتنده‌اوکرەنیلن پرەنسیپلر ، برشاکردعلم‌ومعرفت ایچون ، پك مقدس ، پك معزز اولمقله برابر اومقامده اوتوران ذاته کوره پك‌ده مقبوله کچه‌جك شـیلر دکل ایدی . برکره ، اوزمانڭ‌الجاآت والقاآتنی آڭلاتمق ایچون ، چارآله‌کساندری بررسم مخصوصده کورن برفرانسز محرره‌سنڭ شوسـوزلرینی اخطار کفایت أدر :

« کنج ایمپراطور ، اوکنده بویوك باباسنڭ .. آرقه‌سنده باباسنڭ .. وَاطرافنده‌ده کندیسنڭ قاتللری اولدیغی ، حالده ، کیدییور ایدی . »

نه دهشت ! اما عین حقیقت !

بوبویله اولمقله برابر ــ فرانسـه وقایع مهمه‌سـنه رغماً ــ زمامداران زمان ، قانون ترقی وَتکامله مغایر القا آته قاپیلمش برأسیر دیمك‌ایدی . آله کسـاندر ، بومحیط ظلوم ومسموم‌ڭ

خارجنــده قالامازدی . حتی ، کندیسـنك خواص مقربیندن بعضلری مشروطیتی وضع وتأسیس تکلیفنده بولونمشلر ؛ لکن علناً وعداً تدیکی حالده یاپامامش .. حتی بولونیایه ویردیکی مشروطیتی کری آلمشدر .

تاریخ ، وقایعك صـور کونا کونده تکررندن عبـارتدر ، دیدك . نه‌چاره ، که انســانلر قولای قولای متنبه اولامایور . مثلا : فرانسه‌ده اون آلتنجی لوئی ــ دیدیکنی یاپدیرمق ایچون ــ مجلس ملته سونکیلرله کیرمش . « منم دیکر نیست ! » دیمش . اطرافنه نظر استخفاف ایله باقمش ، چکمش . لکن بر کره ملت اویانمش .. انکلتره مشروطیتی ذهنلرده یرلشمش .. آرتق بوکا قارشی طورمق عبث دکلمی ایدی ؛ ایشـته چار آله کساندرده ، ماضیٔ قریبه اولسون ، ارجاع نظر أتمك ایسته‌مه‌مش دیمکدر !

پولونیا مقاسمه‌سی ، پك عبرت آمیز باشـقه برمنظرهٔ تاریخیه‌در . دول متجاورده‌ن بالخاصه روسیا ، پولونیـا مجلس ملیسنی قازاق سونکیلریله چیکنه‌مش . عاقبت ، وقتیله مناسبات کاملهٔ تاریخیه‌مز اولان لهستان ، پارچه پارچه اولمش .. یوتولمش ، بیتمش .. روسـیاده‌کی قومیته‌لر ، پولونیـا قومیته‌لریله عقد اتفاق أتمشلر ..

ناپولیون علیهنده‌کی اتفاقلر ، آوروپا ملل واقوامنی فناحالده صارصمش ایدی . حکمداران ایسه ــ کمافی السابق ــ مطلق العنان قالمق خائله‌سنه دوشمش ایدی .

ناپولیونك هزیمت قطعیه‌سی اوزرینه ، آوروپا حکومتلرینك عرض أیله‌دیکی بومنظره پاك دل خراشدر . انســانیت ، برقاچ

خطوه ایلری کیده جگنه، کریسی کری یه دونمشدر . حریت طرفدارانی ، دورلو دورلو حقارات ومجازاته اوغرامشدر . لکن ویانه قونغره سندن صوکرا کی آوروپا تقسیمات ملکیه سی ، اصول ادارهٔ مطلقه نك بوتون بوتون یرلشمه یه صاواشماسی ، هرطرفده حکمدارلر وَحکومتلرجه التزام اولونان معاملات، فکر ممنوع مشروطیتی نشرایچون کافی وافی ایدی . معهود اتفاق مقدس ، مهم بردور انتباه وجوده کتیردی .

اسپانیاده قرالك بیانات حقوق شکنانه سی .. پروسیاده اوچنجی فره دریق کیومك ملتی وعدو وعیدلر ، قومیسیونلرله سنه لرجه آووتماسی.. آوستریاده ایمپراطور ایکنجی فرانسوآنك کندندن وَ وکلاسندن باشقه کیمسه یی امور حکومتده صلاحیتدار طانیماماسی .. برنجی آله کساندرك ده مه ترنیخ القاآتنه مغلوب اولماسی .. هپ نتیجهٔ حرب وظفر اولان برحالت روحیه کبی ایدی .

عجب ، بوخمار ، نه قدر وقت سوره بیله جك ایدی !

فرانسه دن صوکرا قبول مشروطیت أدنلر، بعض آلمانیا پرنسلکلری ایدی . بوده فرانسه محصول تماسی ایدی . تاریخ، بونلره بویوك برحصهٔ مباهات آییرمالیدر . بونلرك ایچنده اك زیاده علاقه دار بولونانلر ایسه کنج ، دینج ، دماغی زنده .. ذهنی فعال .. فکری جوال.. طلبهٔ علم ومعرفت ایدی .

بوکنجلر ، دشمن حریت ومشروطیت بیلدکلری برچوق أثرلری احراق بالنار ایتمشلر .. اوزمانه کوره، پك مدهش صاییلان بوحرکت اختلالیه اوزرینه ، هرطرفدن تضییق کورمشلر ..

بوسائقه ایله برجمعیت خفیه تشکیل أیلەمشلر .. برقانون أساسی لایحەسی بیله قلمه آلمشلر ..

بو أثناده، زمینی پك مساعد بولان مەترنیخ ایسه، بوتون آلمان پرنسلرنجەمرعی الاجرا طوتولاجق برچوق شدتلی مقررات اتخاذ أتدیرمش . اووقت پروسیا، بروطن شرقیسی سویلەدیکی ایچون، یاخود، بیلمم نه مقصدله برشیطان رسمی یاپدیغی ایچون، برچوق طلبهٔ علوم وفنونی، سنەلرجه زندانلره آتمش ..

ایشته بواحوال، اومحیط وزمانك ماهیتنی تعریف ایچون، باشقه دلیل ایرادینه حاجت بیراقماز . دکلمی ؟

شایان دقتدر، که بوشدتلی مجازات، باشلامش اولان جریان مخصوصی تعجیل وتسریعدن باشقه برشی دکل ایدی . ایتالیا، اسپانیا اهالیسی برخیلی زمان فرانسز عسکریله تماسده بولونمش؛ فکر حریت ومساوات، فکر مشروطیت اورالرده تماماً انتشار أیلەمش ایدی. اسپانیا قرالی فردیناند، برآرەلق صورت علنیەده رد واستخفاف أتدیکی آبدهٔ حریت ومشروطیت اوکنده، ألنهایه، برطورمتضرعانه آلارق، بویون أکمەیه مجبوریت حس أیلەمشدر. ملتك، أنکیزیسیون سراینی تارمار أتدیکنی، بالذات کوزیله کورمشدر. ایتالیا ایسه، کمال متانتله «قاربوناری» لرك آفکار حریت پرستانەسنه جولانکاه اولوب طورمشدر .

ماجارلری .. او بویوك، محترم ملتی هیچ اونوتمامالی یز . ماجارلر اون دوقوزنجی عصره کیرمك ایچون، برچوق وقت مجاهدات لسانیەدن صوکرا زمانك أنکیزیسیونلرینه برچوق فدائی وطن پرورلری قربان ویرمك مجبوریت آلیمەسنده بولونمشلردر .

فرانسه اختلال کبیری ، ماجارلر ایچون اڭ مهم نمونهٔ انتباه ایدی . ماجارلر ، ظلم و استبداد بویوندوروغنی خرد وخاش أتمك ایچون ، هرغدا کارلغه آماده ایدیلر. أفکار جدیده ایله متفکر فداییلر :

« أی بیچاره ملت،که أسیرظلم واستبدادسیڭ .. اویان ! »

« استقبالڭی بیلمك، اوگرهنمك ایستهرسهڭ .. فرانسهیهباق ! »

مألنده خطابهلرله ماجارستانی تهییجه بیله قالقیشدیلر .

أیواه ، که بووطن قهرمانلری ، انتحار .. ایشکنجه .. صلب واعدام مکافتدنیویهسیلهـ وطنلرینڭ سعادتمشروطیتنی کورمهدن ـ محو ونابود اولدیلر.

مارسهیهزی ترجمه أتدیکی ایچون برشاعر نکتهدانی زندانه آتمق ، مظالمدن شکایت أدنلری ئولدورتمك ، عدالتسزلکدن فریاد أدهرك انسانیتی اعلایه قالقیشانلری آصمق کبی برچوق ایگرهنج معرفتلری‌اوزمانڭ مستبد حکومتینه یاپدی . تکرار أیلهدی !

۱۸۲۵ : سنه‌سنده ایدی . چار آله‌کساندر ئولدی .

بوذات ، احتمال که قناعت وجدانیه‌سنه رغماً ، برمقتضای حکم زمان استبداد مجسم کسیلمش ؛ سوء ظن ، جبر ، شدت أقانیم ثلاثهٔ حکومت یرینه گچمش ایدی . بدایت حکومتنده پدرینك وَ کندیسنك قاتللرینی یانندن تبعید أتمش ایکن ، بالآخره باباسنك زماننده بیله دوچار نفرت اولان جنرال آرقچه ئه‌ف نامنده بر ظالم ، هر ناصلسه ، تکرار نائل اقبال اولمش .. قوماندانلغنده بولوندیغی منطقهٔ عسکریه‌ده نفرلری دگل ، ضابطلری بیله دایاق آلتنده ایکیم ایکله‌تمش .. اراضیسنده‌کی چیفتجیلره ایشکنجه أتمك ایچون ، برزمانطوزلی صویه‌باتیردیغی کندی نامنه مختص برقیرباج ایجادأیله‌مش .. آرباجیلرندن برینك زوجه‌سی ایکن ، کندینه‌مه‌تره‌س اتخاذ أتدیکی بر آلچاق قادین ، بالخاصه چیفتچی عائله‌لرینه یاپدیغی ظلم وبغادن دولایی ، بحق کبه‌رتیلمسی اوزرینه بونك فاعلیله همشیره‌سنی دایاقدن ئولدورتمش .. حتی مه‌تره‌سنك تخلیصنه شتابان اولمادیلر دییه ، برچوق کویلی أرکك وَ قادینلردن . کورونمه‌دك وَ ایشیدیلمه‌دك ایشکنجه‌لرله انتقام آلمش .. حکومت ، حکمدار بوخونخواره برشی دیمه‌مش .. یاخود ، هرنه‌دنسه دیمك ایسته‌مه‌مش ..

اوزمان ، بویله مظالم نادر دگل ایدی . اوچ سنه فرانسه‌ده یاشایان ضابطان وَأفراد عسکریه ایسه ، مملکتلرینه کلوب‌ده عینی

احوال مدهشه‌یی كورونجه، همان قومیته‌لر داها شدتلی برصورتله تأسس وتوسع أتمش !

واقعا روس ضابطلری ، فرانســه اختلال كبیرندن متنفر ایدیلر . آنجاق فرانســه‌ده بر مدت یاشایجه آكلامشلر، كه : فكرلری یاكلیش! اونلرده كورمشلر، كه : یا انسان كبی یاشاملی؛ یاخود، حضیض مذلت وحقارتده یاشامقدن ایسه ، ئولمه‌لیدر !

ظلمك درجه‌سنی، شوندن‌ده آكلامالیدر، كه اعضای جمعیتدن برچوق ذوات ، منع مظالم ایچون ، بالذات چار آله‌كســاندری ئولدورمك . . بعضلری ایسه بوتون خاندان حكمداری‌یی تحیفهٔ عالمدن سیلوب یوق أتمك ایسته‌رلر ایدی .

چار برنجی نیقولا حكمدار اولدی. لكن بویوك برادرینك وفتیــله آره‌ده وقوع بولان بر قاچ كونلك فاصــلهٔ ســلطنت په‌ترسبورغده، موسقوواده ، هرطرفده جمعیتلرك تسریع تشبثات وَ تعجیل حركاتنه سببیت ویردی :

٢٦ كانون أولده، جمله‌سی أولاد وطندن عبارت اولان عسكر آره‌سنده، زیاده‌جه قان‌دوكولدی . په‌ترسبورغده قوماندا آدن ، بالذات یكی حكمدار اولدی. غلبه‌ده اونده قالدی .

بوناك اوزرینه، ذاتاً برچوق وقتدنبری روسیانك هرطرفنه یاییلمش اولان جاسوسلر ، جمعیتلرك لیستالرینی درحال ترتیب وتقــدیم أتدیلر . لكن بو لیستالرده روســیانك أڭ بویوك عائله‌لرینك اسملری موجود ایدی . ایمپراطور، فنا تیتره‌ددی . بالذات مستنطقلك أتدی . ایسته‌یور ایدی، كه او بویوك عائله‌لركناملرینی طاشییانلر ،اویله برجنایت مشتركه‌ایله لكه‌دار اولماسینلر !

اونلر ایسه، باشقه دورلو دوشونیورلر ایدی : او زمان ، مملکتلرنده حیوانلردن داها فنا بر أسارته دوچار اولان قارداشلرینی حقارتدن ، ایشکنجه‌دن قورتارمق .. انسان کبی حر یاشاتمق .. هرکسی حقوق‌مشروعه‌سنه متصرف کورمك ..

عجبا بوأمل جنایتمی ایدی ؟ زمان ومحیط !

غران دوق نیقولا — آکلادیلسه ایدی — بلکه .. آکلار ایدی . لکن چارنیقولا، هنوزصاندالئ حکومته تچوب اوتورامامش ایکن ، آکلایابیلیرمی‌ایدی ؟ هم کیم آکلاتاجق‌ایدی ؟ آکلاتاجقلر : پرانغه‌لره قونولمش ، زندانلره آتیلمش ایدی !

قومیسیونلر تشکل أتدی . صوك درجه‌ده تعمیق تحقیقات اولوندی. ایمپراطور ، کیجه کوندوز بالذات اوغراشدی . بر چوق جزالری تخفیف أتدی . لکن نتیجه ینه أسکی اصول اداره‌دن ، أسکی حکومتدن عبارت قالدی .

برکون ، چار، بر جنرالی بیتیرن بر فدائی‌یه‌صوردی :

— أك مشهور بر جنرالمزه نیچون قیيدك ؟

— وطنم ایچون !

— مقصدك نه ؟

— مقصدم : مشروطیت ، حریت پرور بر حکومت !

دیکر برفدائی :

« بوتشبثده قطعیاً موفق اولامایه‌جغمزی، بن،یك اعلی »
« بیلیر ایدم. حیاتمی فدا أتمك لازم کله‌جکنی‌ده بیلیردم . »
« فقط بز أکدك ؛ محصول ایلریده بچیله‌جکدر ! »

چارنیقولا ، بوسوزلرده آثار ندامت‌وار ، ظننه‌دوشمش؛

بعدما صادق بر تبعه قالاجغندن أمين اولسه باغيشلاردم ، ديمش ؛ فدائی :

« خاير ، حشمتلی ، خاير ! ذاتاً بزم شكايت أتديگمز شی ، »
« جمعيتمزڭ مقصدی ، بو دگلمی یا ؟ بر حكمدارڭ هر ايسته ديگنی »
« یاپا بيلمه سی بر سوء استعمالدر . بيراقيگز ، قانون عدالت »
« اجرای حكم أتسين ! » جوابنی ويرمشدر .

بوتون روسياده جمعيتلر وارايدی. وَ اعضاسنڭ قسم اعظمی كشيی زاده لردن ، جنراللردن ، بويوك رتبه لرده ديكر ضابطلردن، حتی ايمپراطور ياورلرندن ، پرنسلردن مركب ايدی.

تحقيق واستنطاق بش آی امتداد أتدی .

اووقت روسياده بر آدمڭ أل وَ آياقلرينی برر حيوان قويروغنه باغلامق وَ حيوانلری مختلف سمتلره چكوب كوتورمك صورتيله محكومڭ وجودينی پارام پارچه أتمكده بر جزای قانونی ايدی .

شورای دولت ، اعيان وَسن سينود اعضالرندن متشكل محكمۀ فوق العاده ، أڭ بويوك (جانيلری؟) اومنحوس جزايه محكوم أتدی . چار ، بوڭا راضی اولمادی .

بش فدائی نك صلب واعدامنه .. يوزيگرمی قدر پرنس ، قونت، بارون، جنرال، ميرآلای، قائممقام وَسائر محكومينڭ ده قطعات مختلفه يه نفی وتغريبنه ، قرار ويريلدی .

٢٤ تموز / ٦ اغستوس ١٨٢٦ تاريخنده جمله سی ميدان سياسته كوتورولدی: أول بأول منفالره كيده جكلرڭ اونيفورمالری سوكولدی .قيليجلری باشلرنده قيريلدی. اعدامدن عفواولوندقلاری وَ كوزه لك جزاسنه

محكوميت أبديه‌لری تبليغ أديله‌رك هپسی ينه قلعه‌يه صوقولدی .
متعاقباً بش كيشی كلدی . ياخود ، كتيريلديلر : يوزلری قاپالی ايدی . فقط خطوه بخطوه ايلريله‌دكجه ، شدت عزم ومتانتلری آكلاشيليور ايدی .

بشنك ده آرقه‌سنده كول رنكنده بر قاپوت وار ايدی . بو قاپوتلرك باشلقلری محكوملرك يوزلرينی اورتمش ايدی . هپسی دوغروجه ، بلا توقف وتردد ، عسكری آديملرله دار آغاجلرينك محل مخصوصلرينه كيتديلر . اخذ موقع أيله‌ديلر .

ساعت دورت . ميدان سياستی مزارستانه مخصوص دهشتلی بر سكون وسكوت قاپلامشيدی . محكوملره مساعده أديلدی : بری برينی در آغوش أتديلر . متعاقباً بوغازلرينه ايپلر چكيلدی . جلاد ، وظيفه‌سنی كوردی .

لكن أجل عجله أتمه‌دی . يالكز ايكيسنی بيتيردی : ايپك چوروكلكی بهانه‌سيله اوچنی — ئولدكدن صوكرا ديريلتوب — ينه يره دوشوردی . حتی بری ، شدت سقوطدن برباجاغنی قيردی . جلادلر تردد أتمه‌ديلر . صاغلام ايپ بولديلر . هر اوچنی تكرار آصديلر . بلكه چار خبر آلوب عفو أدر ، قورقوسيله عجله‌بيله أتديلر .

بس بللی .. اووقتلر : وطنی استبدادن قورتارمق ، ياخود ، أسباب ظلمی يوق أتمك پك بويوك جنايت ... بو برجنايتی ايكی جنايتله تسويه أتمك مقتضای حكومت ...

ايشته ينه محيط وَ زمان ! ايشته ينه انسانلر !

چار نيقولا ، فرط تأثردن كليسايه صيغينمش ؛ دعا ايله مشغول اولمش ايدی .

دار آغاجنده بیله طالعلری مساعد اولمایان فدائیلر ایسه :
— بونه منحوس مملکت ، که نه بر جمعیت ترتیب أتمه‌سنی بیلیر !.. نه آدم محاکمه وَصلب أیله‌مه‌سنی !..
— نیم کبی برعسکر آصیلاماز . قانون ، برعسکری، یالکز قورشونه دیزه‌بیلیر !
— برجرم ایچون ایکی جزا، بوبدبخت مملکته مخصوصدر! سوزلریله احتساسات حریت پرستانه‌لرینی تکرار أیله‌دیلر.
ألحاصل : یدی آی أوّل سفك دماء ایله باشلایان بوفاجعه، بویله قانلی .. دهشتلی بر نهایته أرمشیدی .
غریبدر ، که اوزمانه کوره منفیلر پك چوق مساعدات ومسامحات ایمپراطوری‌یه نائل اولدیلر . حتی برمدت صوکرا، عفو اولوندیلر ؛ وطنلرینه عودت آتدیلر . وَحتی بونك ایچون چارایکنجی آله کساندر [مخلص چار] عنوان مفخرتیله یاداولوندی . لکن روسیا آجیلرینی اونوتمادی . برچوق زمانلرداها، فلاکتدن فلاکته دوشدی . هپسنه قاتلاندی. پك چوق أولادوطن داها جانلرینی قربان ویردیلر . ألنهایه غلبه أتدی . اومردار محیط وزمانی تارمار ایله‌دی . مشروطیتی آلدی . هم زورله آلدی . هم پك چوق قان دوکه‌رك، بیکلرجه فداکارلقلر أده‌رك آلدی.
آرتق بوندن صوکرا روس ملتی، حیاتیٔ سعادتی دیمك اولان حریتی، مشروطیتی کری ویرمك ممکنمی ؟ هیهات !

: ۱۸۳۰

سنهٔ میلادیسی تاریخ عمومیده، بر جریان مخصوص ایله ممتازدر.

فرانسه‌ده اونجی شارل ، غالبا فرانسه تاریخنی اوقومامش ایدی : یاخود ، اوقومش‌ده وقایع جهانك بیك دورلو تناسخ واستحاله ایله برابر، ینه تکرردن باشقه برشی اولمادیغنی اوگره - نمه‌مش ایدی . ویاخود ، بورالرینی پك آز بیلدیگی حالده ، دیدیگنی یاپمقدن کندینی آلامامش ایدی .

ملت مجلسنی هیچه صایمق ، کندی خدمتکار آمالی اولاجق مخلوقلری وکلا یاپمق ، مطلقا حقوق مقدسه‌سندندر : دعوای غریبنده بولوندی . حتی بیچاره آدم حکم و حکومتی هیأت منتخبهٔ دولته بیراقمش اولان قومشوسی انکلتره قرالنی بکنمه‌یور؛ اونك کبی قرال اولمادن ایسه . اودون یاریجیسی اولمانی ترجیح ایتدیگنی سویله‌یورایدی . فقط اویله‌ده اولامادی ، کیتدی ..

حاکمیت ملیه ـ امثالی کبی ـ اونیده ده‌ویردی ..

بلجیقا ، ذاتاً متهیج برحالده چالقانوب طوریور ایدی . فلمنك ـ بلجیقا حکمداری ، سربستیٔ ـ مطبوعاته وملت مجلسنه قارشی تجاوزاتیله مشروطیتی پایمال ایدنجه ، حریته قارشی استبداد کوستەرنجه : پارسدن کلن هوای انقلاب ، بلجیقایی ابدیاً فلمنکدن آییرمش ، باشقه‌جه مستقل برحکومت مشروطه وجوده کتیرمشدر .

وسطی ایتالیا عین تأثیراته معروض قالمشدر : پرنسلرك

استبداددن پارسه فرار أتمش اولان ایتالیانلر ، فرانسزلرك حاکمیت ملیه اوغورنده کوسته‌ردکلری فداکارلقلری کوروب‌ده ، وطنلرنده حریت پرورانك ـ دار آغاجلرنده یکرمی دوردر ساعت تشهیر أجساد ایله ـ صلب و اعدام اولوندقلرینی دوشوندکجه، آرتق محافظهٔ حیات قیدنده بولونا بیلیرلرمی ایدی ؟

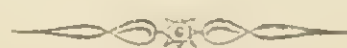
زاواللی پولونیاده چیرپیندی ، طوردی . انتحاره قدر کیتدی .

آرتق مذبوحانه فداکارلقلرله صوك درجهٔ امکانه قدر استبداده قارشی طوردقدن ، عالم انسانیت ومدنیت نامنی طاشییان بربویوك کتله‌نك الی‌الابد شایان نفرین اولان ، غائلهٔ صلح وسلم تحتنده مستتر کوچوکلکلرینه ، مسکینلکلرینه قربان کیده‌جکنی آکلادقدن صوکرا ، کندیسنه برنفس واپسین بیله نصیب اولمقسزین ، سوندی .. بیتدی .. اوکوزل وطنك ، أك کوزل برموقعنده ، بویوك بروطن پرورك هیکلی یرینه ، برهیکل استبداد دیکیلدی ! صانکه مشروطیته ، برضربهٔ حقارت داها . وورولمق ایسته‌نیلدی ..

یازیق ، که نتیجه اعتباریله هرایکی محترم ملت ، ینه محکوم أسارت واستبداد اولدی . آره‌لرنده برفرق وار ایدیسه برینك محکومیتی موقت ، دیکرینککی مؤبد ایدی ..

آلمانیا حکومات صغیره‌سی ـ تعبیر دیکرله ـ جرمان اقوامی ١٨٣٠ جریان مخصوصندن بی‌کانه قالمش دکل ایدی . لکن مه‌ترنیخ .. مه‌ترنیخ ..

هرحالده انتباه ، پك عمومی ایدی . حاکمیت ملّیه فکر مخصوصی ، بوتون آوروپایی دالغه‌لاندیرییور ایدی ..

٨:١٨ :

ده فرانسه ، ینه بر حکمدار فدا أتدی !

لوئی فیلیپ‌ده تاریخ ملتی اوقومامش ، یاخود ، تخته چیقنجه أولجه اوقودقلرینی اونوتیویرمشدر .

بو اونوتقانلق قومه‌دیسی . نه‌دهشتلی فاجعه‌لره سبب اولویوردی ! هیچ دوشونمه‌یورلردی ، که براِنسان بلکه اونوتیر . فقط برملت اونوتماز . کونلرکچر .. آیلرکچر .. حتی عصرلرکچر .. برملت ، مطلقــا أر یا کچ حقنی آلیر . بیراقماز . هرشیئه قاتلانیر . هپ چکدکلرینی اونوتیر . فقط ، آلنهایه حقوقنی استرداد أدر . چونکه أڭ اوفاق برجریاندن پك بویوك نتیجه‌لرچیقار !

ملتلر ، استرداد حقوقده مرور زمان نظریهٔ عدلیه‌سندن مستثنادر . أڭ أهمیتسز بربهانه ، أڭ بویوك مقیاسده برانقلابه ، حتی اختلاله سبب محض اولور . بونك ایچوندر ، که دنیاده قورقولاجق ایکی شی‌وار : بری غضب الٓهی .. دیکری غضب أهالی ؛ دیرلر .

غضب الٓهی ، ناصل أوامر صمدانی‌یه مغایر حرکت نتیجه‌سی ایسه ، غضب أهالی‌ده اویله حقسزلق ، عدالتسزلك ثمره‌سیدر .

جناب الله ، قوللری هپ بر یاراتمشدر . نظام وانتظام عالم نامنه تعین أدن مواقع ، تفرد أدن ذوات ، حق وعدلدن نه قدر متباعد اولور ایســه اوقدر مضمحل اولور . نه‌درجه عدالت

وَحقانيتی اعلا أدرسه‌اودرجه تعظیم و تبجیل کورور . بواویله بر قانونأبدی،که حکمداران، حتی پیغمبران استثناء أدیلمه‌مشلردر.

لوئی فیلیپ ، برچوق سنه‌لردن بری فرانسه‌یی صارمش اولان تهلکه‌لی فکرلری مطلقا تقدیر أده‌مه‌یور ایدی. بونده معذور ایدی. چونکه اوده ـ أمثالی کبی ـ « ملت دیمك بن دیمك ، بن دیمك ملت دیمك ! » علتی ایله معلول اولمقدن تخلیص نفس أده‌مه‌مشیدی .

آوروپاده ظلم واستبداد ، هپ زادکان صنفی دینیلن برصنف مخلوقك ، خاقی .. فطری سیئاتنك ولد نامشروعی ایدی . یالکز بونگله تماسده ، یالکز اویله متفسخ برمحیط ایچنده امرار حیات قید أسارتنده بولونان برانسان ـ نه وَ کیم اولورایسه اولسون ـ کندنده اونلرك فوقنده برشی تصور آتمه‌یه‌ده آلیشیرسه ناصل بدبخت اولماز !

زادکانلق پایه‌لرینی محو آتمك ، سربستیٔ مطبوعات وَاجتماعی تأیید أیله‌مك صورتیله مشروطیتك تکاملنی کوسته‌رن ١٨٤٨ انقلابی، یالکز لوئی فیلیپك چکیلمه‌سیله بیتمه‌مش.. بوتون عائلهٔ قرالی حق حکمرانیدن ساقط اولمش.. ملت ، سرایه هجوم ایله تخت حکمداری‌یی پارچه پارچه آتمش .. بالذات قراله عائد اولان اثاث بیتیه پنجره‌لردن فیرلاتیلمشدر ..

لوئی فیلیپ، اوآنه‌قدر ملته القای دهشت ومهابت فکر عجیبنده ثبات آتمش .. اوطه‌سنك یانی باشنده‌کی صالوندن : « فراغت! فراغت ! » ندای مدهشنی بالذات ایشیدنجه شاشقین شاشقین، نه‌دیمش ایسه، یاپی‌ویرمش.. لکن ایش ایشدن کچمش اولدیغندن همان سرایدن چیقوب کیتمشدر ..

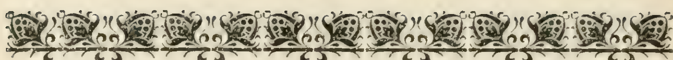
ایشته برملتك مقدراتیله اوینامق بویله اولور. قاچمایا ایدی،
ـ أمثالی کبی ـ ملتك غضبندن کوچ قورتولابیله‌جکدی .
نابدیداولدی ، کیتدی.

بونك اوزرینه : فرانسه‌ده حاکمیت ملیه آرتق بوتون معناسی
ایله وجود پذیر اولدی . واقعا شکل حکومت تقرر أتمه‌دی .
لکن اوتأسیسدر، که اعماق قلب ملته، الی الا أبد سیلنه‌مه‌یه‌جك
برخط أزلی وَ جلی ایله یازیلان :

حریت ، مساوات ، اخوت

کبی حقوق اصلیه‌یی أس الأساس حکومت اتخاذ أتمش ..
وَ تعرض مساکن ، أسارت ، سانسور کبی بلایایی.. مخل
عدالت وانسانیت طانیمش؛ هپسنی فرانسه جمعیت انسانیه و مدنیه‌
سندن أبدیاً دفع وطرد أیله‌مشدر .

آوستريا ـ ماجارستان:

مشرق أنوار فيوضات اجتماعيه اولان فرانسه ، ۱۸٤۸ انقلابى ايله آلمان ، ايتاليان ، اسلاو بر چوق اقوامى ، بويوك برانتباهه دعوت أيله‌مشدر .

حيف صد حيف كه پروسياده... ايتالياده .. نمسه‌ده .. ماجارستانده سرزدهٔ ظهوراولان وقايع ابتدائيه ، مشروطيتك ادارهٔ مطلقه‌يه غالبيتنى تأمين أتديكى حالده ، چوق‌سورمه‌دى.

زمامداران زمان ، بر آره‌لق ويرمكده مضطر قالدقلرى مشروطيتى ـ برر تقريب ووسيله‌ايله ـ كرى آلمق‌بيله‌ايسته‌ديلر. كيمى انكار أتدى . كيمى « بن ويرمه‌دم ايدى . طانيمام » كبى اعلانلره قدر واردى . بويوك ناپوليونك بوتون آوروپايى زيروزبرأده‌جك بعض‌پره‌نسيپلرينك‌انتشارى‌ايسه، اوصيرالرده، ادارهٔ مطلقه‌يى تأييده‌بيله‌ياردیم‌أدييوردى. حال‌بوكه‌مشروطيت، حكومات‌موجوده‌يى پارچه‌لامق‌دگل‌ايدى. دعواى مشروطيت، دعواى انسانيت ايدى . انسانلر ، انسانلره لايق معامله‌ايسته ـ يورلرايدى . دره بگلرينه أسير اولمق .. مستبدلرك ظلمنه ، كيفنه دلالت وخدمت أده‌جك‌برحيات سفليه‌يه‌قاتلانمق.. آرتق چكيلير‌بلامى‌ايدى؟ اصل‌دعوى ،بوندن‌عبارت‌وَيك معقول‌ايدى.

ايتاليا حكومات صغيره‌سى ، تأييد مشروطيتله برابر ، اتحاد مليه‌يه بيله قرار ويردى . لكن قسم اعظمنى اشغال عسكريسى

آلتنده بولوندوران آوستریا ، ابتدا هدف اولدیغی تعریضات وتحقیراتی دوشونمه‌یه‌رك ، متعاقباً داهابویوك برقوتله هجوم أتدی. عین انسانیت اولان مشروطیت جدیده‌یی أساسندن صارصه‌جق تدبیرلرله بیتیرمه‌یه بیله صاواشدی . حتی مشروطیتی وجوده کتیرنلردن بعضلری بو اوغورده دار آغاجنه چکیلدی . ذاتاً سوز آیاغه دوشونجه نه‌لر یاپیلماز ! قوت ، یاپاجغنی یاپدی . اورادن همان دوندی : ویانه ، پشته آتشلر ایچنده ایدی .

١٣ مارت ١٨٤٨ ده ، ویانه‌ده طلبهٔ علومدن مرکب برهیأت ، آغیر آغیر یورویه‌رك أیالات مجلسنك اجتماعگاهی اوگنه قدر کیتدی . هیأت برجزء قلیل ایدی ؛ فقط پروقار . . مقصدی مقدس ایدی ؛ فقط هر کسده برتردد آشکار . . برشی ایسته‌یورلر ایدی . . برشی سویله‌یه‌جکلر ایدی . . هپسنده برأندیشه وار ایدی. سیاه صاقالی ایله چهرهٔ زردی مهابت و وقارینی قات قات آرتدیران دوقتور فیشهوف ، دورت آرقه‌داشنك اوموزلرندن متشکل برتخت اوزرینه چیقدی . یوکسه‌لدی. کور برسس وَکسیك عباره‌لر ایله وجیز بر نطق ایراد أتدی . نطق ، پك مهم ایدی . او وقته قدر ویانه‌ده اویله سوز سویله‌ین دگل ، اویله شیلر خاطردن کچیرن بیله یوق کبی ایدی . حریت . . مشروطیت نامنه قوش اوچماز اولان اوقوجه مملکتده ، بعض دارالفنون شاگردلرندن عبارت اولان برهیأتك ، رسمی بردائرهٔ دولت وحکومت اوگنده طوپلانماسی ، شایان تعجب وحیرت ایدی. ایچلرندن بردوقتورك ، برعزم دلیرانه ایله ، علی ملاء الناس بیاناتده بولونماسی ایسه بوس بوتون دهشت ویرییوردی . هر کس ، کمال سکون وسکونتله ،

فرط وقار وحميتله ديكلهدی . بودوقتور کیم ایدی ؟ بر ماجار . نه سویلهیورایدی ؟ حریت ، مشروطیت ایستهیور ایدی .

نطق ، دوام أتدکجه أهالی بیریکییور . . خبر آلان اورایه اوشوشیور . . هرکس اومحترم هیأتك اطرافنده طوپلانیور ایدی . ایمپراطور فردیناند خسته . آرتق ملته اوصانج کلمش . مەترنیخ نفرت عامەیی قازانمش . بونلردن فریاد أدنلر اولدی ؛ لکن بونلر هیچ ایدی . ملت باشقه شی ایستهیور ایدی . . کندینه باشقه برشی لازم ایدی . . .

اوأثناده، ماجارلردن دوقتورغولدمارق، بعض آرقهداشلریله مجلس أیالاته کیردی. بعض اصلاحات تکلیفلرنده بولوندی. بونك اوزرینه، تشبث ایچون سرایه کیدیلهجك اولدی . فقط بر کنج ماجار داها میدانه چیقدی . فدایی لوئی «قوصوت» لڤ ، ماجار دیهت مجلسنده ، ایراد آتمش اولدیغی برنطقی اوقودی. نطقك : [هپمز ایچون سعادت وسلامت ، استحصال مشروطیتدهدر !] کلهلرینی سویلهیجه. بوتون حاضرین: مشروطیت!.. مشروطیت !.. دییه باغریشمغه ، نطقك مابعدینی دیکلهمهیهرك یگانه أمل مشروع ومقدسلرینی تضمن أدن او تك کلمهیی تکرار تکرار طنین أنداز أیلهمکه باشلادیلر . ایشته ، ایستهدکلری بوایدی !

مجلس أیالات، بونی ایشیدیجه تلاش أتدی. مجلسك ایمپرا - طوردن ایستهیهبیلهجکی شی، سنوی بودجهنك طبع ونشرندن عبارت قالاجغنی آڭلامغهقالقیشدی . اودقیقهیهدگین پك سا کن ، پك حلیم اولان او جم غفیر .. مجلسك فکر غریبندن خبردار اولور اولماز، آتش پوسکوردی . مجلس اعضاسنی زورله اوکنه

قاتدی . سرای ایمپراطوری‌یه‌قدر کیتدیلر . قره قوللر مانع اولدی: اعضای مجلس سرایه کیره‌بیلدی. أفرادملت، کری‌دوندی !

حکومت ، بوحرکت ملیه‌یی استخفاف أتدی . تدابیر عسکریه‌یه توسل أیله‌دی . أهالی آرتدقجه آرتدی . حقیقتدن بی‌خبر اولان عسکر ، أهالی‌یی داغیتمق ایسته‌دی. قورو صیقی برقاچ توفك آتدی . أهالی غضبه کلدی . باریقادلر یاپمغه باشلادی . جنرال ماتائوشه‌ق ،آتنه بینمش ، میدانه چیقدی . داغیلمالرینی،بالذات، أهالی‌یه‌اخطاره باشلادی. فقط سیئهٔ‌اعتیاد، یاخود،سوء فکرله ناصلسه أفراد ملته‌قارشی، اویله فنا سوزلر تفوه‌أتدی ، که‌قفاسنه ایندیریلن برصوپادن درحال‌یره‌ییقیلدی؛ ئولدی . آرشیدوق آلبره‌خت اورتایه آتیلدی . اوده، اوست پرده‌دن سوزه‌باشلادی: « آرتق‌صوصکز وَ أولریکزه کیدیکز!» دییه‌جك اولدی .

براختیارمستبد قوماندانی بیتیرمکله أسکی حکومتدن ئوجنی آلمش‌وَطبیعی سکونته عودت‌أتمش‌کورونن خلق ، درحال ینه غلیانه کلدی. عائلهٔ حکمدارینك‌برعضومهمی‌اولان آرشیدوق، طاش .. آغاج پارچه‌لریله تشییع وتعقیب اولوندی . آرشیدوق، کندینی اورادن طارآتدی ؛ فقط انتقام هوسنه دوشدی . عسکر « آتش ! » أمرینی آلدی . أفراد ملتدن برطاقمی .. قادین أرکك یاره‌لاندی . بعضلری خاك‌هلاکه سه‌ریلدی. انسان قانی فیشقیرمغه باشلادی . بونی کورن وَ اول وقته قدر حکومت مطلقه احوالندن مشتکی کورونمه‌ین ویانه أهالیسی دهشتلی‌هیجانه‌دوشدی . هپ‌سلاحلاندی . مکتبلیلر‌ه‌قاریشدی.

سلامت وطن ایچون ، اونلرله برابر ، فدای جانه حاضرلاندی.
ویانه نڭ هر طرفنده قانلی مجادله لر باشلادی . ایمپراطور فردیناند ،
پای تختی ترك أتمه یه مجبور اولدی . آرتق چاره قالمادی. مجلس
ملتڭ عقدینه قرار ویریلدی . قانون أساسی یاپیلدی. لکن ،
اقوام مختلفه آره سنده اویاندیریلان اختلافات ، بیچاره أفراد
ملتی برچوق زمان داها ایکله تدی طوردی .

تموز ١٨٤٨ ده ، مجلس اجتماعلره باشلار باشلاماز ، ایمپراطورڭ
عودتی طلب اولنمش ؛ أتمزسه . . برنجی شارل ، ایکنجی ژاق ،
اون آلتنجی لوئی تاریخلری خاطرلره کتیریلمش ایدی .

بو اخطارات ، ملتڭ أفکار عمومیه سنڭ شدت تهیجنی افهامه
کافی ایدی. او آره لق ماجارستان اختلالی شایع اولدی . حکومت ،
درحال سوقیات عسکریه یه قیام أتدی . واقعا استقلال اقوام داعیه سی
ویانه اهالیسنه پك کران کلمش ؛ حتی غالیچیاده عسکرڭ أهالی یه
غلبه سی آلقیشلانمش ایدی . فقط ماجارستانه حرکت عسکریه
تشبثاتی ، هیجان عمومی یی تشدیده سبب اولدی . ذاتاً ویانه ده
ماجار مهیجلر چوق ایدی ...... اختلال باشلادی . عسکر ،
ماجارستانه کیتمك ایچون یوله چیقدی . أهالی اوکنه دوشدی.
شومن دوفه ر رایلرینی سوکدی . آتدی. تلغراف تللرینی قیردی.
بردمیر کوپری یی ییقدی . عاقبت ، بر ملتڭ عزیز أولادلری
اولان عسکرله أهالی محاربه یه طوتوشدی. شهرڭ داخلی وخارجی
قان لکه لرینه بولاشدی . بویوك برکلیسا درونده بیله ، دوقسان
بش جان سه ریلدی .

هیجان پك زیاده ایدی . قوماندانی ئولدوردیلر . حربیه

ناظرینی جاده‌لرده‌کی فنرلردن برینه آصدیلر .

حکومت، أهالی طرفندن قصاب عنوانی آلمش اولان پرنس ویندیشغره‌چ قومانداسیله بویوك بر قوهٔ عسکریه کوندردی . ویانه‌یی محاصره أیله‌دی .

ماجارلر، ویانه‌لیلر مقاومت أتدیلر . لکن نتیجه‌ده طبیعی مغلوب دوشدیلر . حکومت غالب چیقدی. بوغائله‌ده ، آلتی آی ظرفنده بیك اوچ یوز یتمش آدم زندانلره آتیلدی . یوز اوتوز ایکی انسان قورشونه دیزدیریلدی .

ماجارستان، داها قانلی .. داها فجیع ضربه‌لره اوغرادی . فقط اورادا ایشك رنك وماهیتی دکیشمش .. حریت ومشروطیتدن صوکرا استقلال حکومت، مقاسمهٔ دولت تهلکه‌لری باشلامش ایدی .

دولت ایسه ، عصیان عدأتدیکی حرکات ملیه‌یی ، هریرده آزمساعده .. چوق شدت ایله ذاتاً بوغمش ، بیتیرمش ایدی . او أثناده،سرایت قورقوسیله ..بالقانلری بویورمق هوس معهودیله .. روسیا بیله آوستریانك جداً امدادینه یتیشمش ایدی .

مع مافیه فرانسه‌دن منعکس اولان ندای حریت ومشروطیتی متعاقب ، أول بأول ماجارستانده بر هیأت مسئولهٔ نظار تشکل وَحاکمیت ملیه قطعیاً تأسس أیله‌مش ایدی . یعنی مقصود اصلی حاصل اولمش ایدی .

سبب حقیقیٔ قیام ، مشروطیت ایدی .

فرانسه‌نڭ ، حاكميت مليه مسأله‌سنده أتديكى فداكارلقلر ، تاريخ ملل واقوامده أڭ مهم موقعى قازانمشدر .

ديكر ملتلرڭ اورادن آلدقلرى درس انتباه ايله اختيار أتدكلرى فداكارلقلرده وقايع عظيمهٔ تاريخيه‌دندر .

كرچه بو تشبثات فداكارانه ، دوغرودن دوغرويه نتيجهٔ مطلوبه‌يه اقتران أدەمه‌مش؛ ملتلر ، پك چوق سنەلر داها ، مجاهدات جان سپارانه‌ده بولونمق مجبوريتنده قالمشدر . لكن هر انقلاب – ناصل صاييليرسه صاييلسين – ايسته‌ر عصيان ، ايسته‌ر اختلال دينيلسين : نتيجه اعتباريله ، انسانلرى عصرلردن برى محكوم اولدقلرى بر أسارتدن قورتارمش ، ملتلره محروم اولدقلرى انسانجه ياشامق حقنى ويرمش ، هر يرده تأسيس مشروطيت أتمشدر .

بنى آدم اعضاى يك ديكرند ؛
كه‌در آفرينش زيك كوهرند .
چوعضوى بدرد آورد روزكار ،
دكر عضو هارا نماند قرار .
توكز محنت ديكران بى غمى ؛
نشايدكه نامت نهند آدمى !

حقيقتندن غافل اولمايانلر ، اويولده‌كى حركات وتشبثات اجتماعيه‌يى

ناصل تدقيق و تحليل أتمك ايستەرلرسە ايستەسينلر ؛ انسانلرڭ دائما حق وعدله احتياج سوق مخصوصنه تبعيت أيله‌دكلری و حسب ـ البشريه ـ بعضاً اجتهادده خطا واقع اولسه بيله ـ ينه أساس اوسائق مبرم ومجبردن باشقه برشی اولماديغی پك بديهی . . پك آشكاردر .

اوچنجی ناپوليونڭ ، ولی نعمتی اولان مشروطيتی استخفاف ايله حركتی ، عاقبت ، فرانسه‌يی .. اوبرعصردنبری فدای جان ايله محافظهٔ حقوق أدن ملت معظمه‌يی ، صولڭ قرارينی ويرمه‌يه مجبور أيله‌دی .

آلمانيا ، آوستريا ، ايتاليا جبراًوكرهاً دوشدكلری جرياندن قورتولامياجقلرينی كورمشلر .. زمامداران حكومت ، آمال مليه‌يی رهبر حركت اتخاذده مضطر قالمشلردر .

بواضطرار ، بوكون آرتق موجود اولمامق لازم كلير . چونكه ظلمت جهل ايله محكوم اولان ماضیٔ بدبخت ، آرتق ، اونوديلاجق قدر بزدن اوزاقلاشمش .. برهيأت اجتماعيه‌نڭ ده ، برشخصڭ ده سعادت وسلامتی : اومبارك .. معزز حاكميتِ مليه‌ده اولديغی رتبهٔ بداهته وارمشدر .

استقلال ايله حكومتڭ شخص واحده توجيه وتحميل أتديكی بارعظيم مسئوليت ، اوقدر بويوكدر ، كه أليوم حاكميت مليه‌نڭ أس الأساسنی تشكيل أدن « عدم مسئوليت حكمدار » حق وامتيازينه قارشی ، بونڭ علويت و ماهيتنی تقدير أتمه‌يه‌جك بر أهل عقل ونصفت تصور أديله‌مز .

حاكميت مليه ، مقام حكمداری‌يی او مرتبه اصعاد واعلا أتمشدر ، كه دنياده بشر ايچون اونڭ فوقنده برموقع يوقدر .

وَ هر ملت، حكمدارينى اويله واجب الاحترام طوتار وَ طوتماليدر!

بونده‌ده انكلتره، بوتون دولتلره، بوتون ملتلره بر أنموذج حكمت و عرفاندر!

چه‌سود، كه اون دوقوزنجى عصرك اواسطنده: پرنسلر، قراللر، ايمپراطورلر بردن بره أسكى محيطلرندن چيقامامشلر.. منفعت پرستانك جاهلانه القا آتيله حاكميت مليه‌يى كندى شخص وحقلرينه تجاوز صانمشلر وَ بو يوزدن‌ده ـ طوعاً ياخود كرهاً برچوق بى كناه قان‌هدر اولماسنه ـ سبب عد اولونمشلردر.

برملتك مقدراتى، برتك انسانك، ياخود، برقاچ كيشينك ايكى دوداغى آره‌سندن چيقاجق برقاچ سوزه ترك وحواله أتمك عادت قديمه‌سنك ـ اصابت رأى، ياخود، خطا انسان ايچون اولديغنه كوره ـ وخامتى پك بديهى دكلميدر؟

وَ اكثريا منفعت شخصيه كبى، حرص وانتقام كبى سيئه‌لردن دولايى ـ او بر تك انسان ايله تماسده ممتاز قالان ـ ذوات معدوده‌نك فكر ورأينده برملتى اقناع أده بيله‌جك معنويت موجود اولابيليرمى؟

اودون يارمايى، انكلتره قرالى اولمايه مرجح طوتان بى‌چاره هانرينك فلاكتنى اونوتماليدر. انكلتره خاندان قراليسى ايسه پايدار اولوب طوريور. وَ حقوق حكمرانيسى تماماً محفوظ بولونيور. لكن انكلتره حكومتى.. او استاد مكرم مشروطيت، حاكميت مليه‌نك أسير حريت پروريدر! چونكه برملتك درجهٔ مسعوديتى، حاكميت مليه‌سى نسبتنده اولور.

پروسياده، قرال ايله ملت مجلسى آره‌سنده تمادى أدن

مجادلات، تاریخلرده نظر دقت و انتباه ایله اوقونمالیدر.

ویانه‌ده، مثلا : بر پرنس مه‌ترنیخه سنوی بش یوزقیرق آلتی بیك فرانق معاش مقطوع ویرن او زمان حکومتنك معارف بودجه‌سی ـ بش میلیون شاگرده تدریسات ایچون ـ طوپی طوپی یتمش دورت بیك سکیز یوز دوقسان دورت فرانقدن عبارت اولدیغی .. اوچ میلیون اوچ یوز آلتمش دورت بیك فرانق واردات دولتك تخصیصات خفیه‌یه کیتدیگنی .. حقوق انسانیه‌نك صاغمال قویون وَیا اینك کبی بر حیاته منحصر قالدیغی .. ألحاصل برقاچ کیشینك أمر وحکمی آلتنده بر أسارت مطلقه ایچنده صبورانه ، متوکلانه یاشامقدن غیری چاره قالمادیغنی کورن بر ملت ، دوچار اولدیغی مصائبدن انتباه أدر ـ تعبیر آخرله ـ بیچاق کمیکه دایانیرایسه،نه یاپماز !

ماجار اختلالنه ، بویوك ناپولیونك بالذات ماجار رؤساسنه القا أتدیکی فکر استقلال باعث مطلق صاییلسه بیله، حکومتك مظالمی اوقدر چوق.. ملت اویله حقیر ومحقر ایدی ، که ویانه حادثه‌لری مجاهدات وطن پرورانه‌دن عبارت قالیر.

بونلر اولمایا ایدی، حاکمیت‌ملیه تأسس أتمك ممکن‌اولورمی ایدی ؟

حکمداران مکتوبلری:

۱۸٤۸ تاریخی ، اون دوقوزنجی عصرده کی انتباهلرك أك مهمنی قید أتمشدر . برقاچ صحیفه‌سنی غایت مجمل وَمختصر صورتده تصویر أیله‌دیگمز بوانتباه عمومینك بحقٍ ضبط وتحریر أدیله‌سی ایسته‌نیلسه، جلدلرله یازی یازمق بیله کفایت أتمز، صانیرم. تلخیص أده‌لم :

بالقانلرده أفلاق ـ بوغدانه قدر توسع أتمش اولان أفکارِ مشروطیت پروزی بوتون آوروپایی صارصمش ؛ یالکز روسیا مصون التأثیر قالمش ایدی . تورکیایی دول سائره صیراسنه ادخال أتمك ایسته‌رم . زیرا اوانتباه أثریله‌در ، که صیربیا وَرومانیا حدودلرنده‌یك مهم حرکتلر ، مصادمه‌لروقوع بولمش ایکن ـ اوزمانك آوروپا پولیتیقه‌سی دولاییسیله ـ بزده ناصلسه مسکوت عنه کچمش کبی کورونویور . شیمدی آکلاشیلیور ، که نتیجه اعتباریله انتباه واقعاً بزده عمومی برماهیتده اولماماسی، آتیاً بویوك ضررلر انتاجندن خالی قالمامشدر .

سیل اختلال ،انکلترده یه تماماً جریان أتمه‌مش ایسه‌ده، حکومت، داخلاً أیچه تلاشلی دقیقه‌لر کچیرمشدر. بلجیقا عین حالده قالمشدر . فرانسه‌ده لوئی فیلیپ ترك حکومت أتمش ، کیزلیجه انکلیز مأمورلرینك تدبیر وشفاعتیله انکلترده‌یه جان آتمشدر . رئیس وکلاسی کیزو فرانسه‌دن اخراج اولونمشدر . خیلی وقتدن بری

انکلتره‌یه التجا أتمش بولونان لوئی ناپولیون، فرانسه‌یه عودته مأذون اولیویرمشدر. آوستریاده، ایمپراطور تخت سلطنتدن فراغته مجبور أدیلدیکی کبی، سنین وفیره‌دن بری بوتون آوروپایی کوچوك پارماغیله چه‌ویروب طوران مه‌ترنیخ دخی درحال آشیریلمشدر.

پروسیا أساسندن صارصیلمش؛ حاکمیت ملیه فکرلری بوتون آلمانیایی استیلا أیله‌مشدر. بونك اوزرینه‌در،که بر آلمان مجلس ملیسی وجوده کتیریلمش، [شیله‌زویغ] ك آلمانیایه الحاقی بیله طلب اولونمشدر. ایتالیاده‌کی وقوعات پك شدتلی اولمش، پاپا بیله آوستریانك علیهنه یورومشدر. لکن بو حادثه‌لرك نتیجه‌سی باشقه بر ماهیت وعاقبتله قاپانمشدر.

ایشته شو خلاصهٔ تاریخیه‌دن صوکرا: آوروپا حکمدارلرینك، سائقهٔ وقوعاتله حاصل أتمش اولدقلری أفکار ومطالعاتی ناطق، مکتوبلرینی کوزدن کچیرمك اقتضا أدر، که بونلر، حقیقةً یوزلرجه بویوك صحیفه‌لردن متشکل مؤلفات تاریخیه‌دن داها واضح، داها بدیهی برطرزده حقایق احوالی تصویر وارائه أیله‌یه‌جکدر:

بلجیقا قرالندن انکلتره قرالیچه‌سی ویقتوریایه

لاقن ۱۲ شباط ۱۸٤۸

(پارس خبرلری باعث أندیشه‌در. لیبه‌راللر، رادیقاللرك)
(مظفریتنه‌صاواشیورلر؛ حقیقتده ایسه محضا کندیلرینی موقع)
(اقتداره کتیرمه‌یه اوغراشیورلر. اصول وقواعد، خارج)
(أز بحثدر. بو احوال، آوروپا جماعتِ معظمه‌سنك)

(سعادتنه، بر صورت ألیمه‌ده ، اجرای تأثیر أدییور . عمـله)
(صنوفنك ایشسز بولونماسندن چوق شكایت اولونیور وَعین)
(زمانده هردورلو تدابیر وتشـبثاته مانع اولاجق برهیجانِ)
(پولیتیقی ادامه أدیلییور . نوع بنی آدم، عجائب برشـیدر .)
(امید أده‌رم ،كه دیكر سیاره‌لر داها أیی تنظیم اولونمشدر.)
(وَ بز ایلریده اوراره كیده بیله‌جگز ....) له‌ئوپولد

قرال له‌ئوپولد ، قرالیچـه ویقتوریانك عمجه‌سی ایدی . زوجه‌سی لوئیز ، لوئی فیلیپك كریمه‌سی ایدی . بونلرك فكرنجه : لوئی فیلیپ، تخت سلطنتی محافظه ایچون سفك دمأدن چكینمه‌مش اولسه ایدی .. پارس اختلالنه غالب كله‌جك ایدی. حتی موفقیت واقعه ، أرباب اختلال نظرنده برخارقه عدوتلقی اولونمش ایدی. تاریخ ایسه ، بوفرضیاتك عكسنی كوسته‌رییور . اولسه اولسه جبر و شدت ، قهر وتدمیر .. نتیجه‌سی مشكوك، آتیسی موهوم برطاقم چیركین نتیجه‌لر ویریر . هیـچ بر وقت خیری اولماز . قاعدهٔ عمومیه بوندن عبارتدر . بویله بداهته قارشی توهماته اعتبار اولونورمی؟ مع هذا تأثیرات محیط وزمان، دائما شایان عبرتدر.

قرال له‌ئوپولد دن لورد پالمه‌رستونه

۱۳ مارت ۱۸٤۸

(عسا كر ملبه ، اطرافنده أهالیدن برجم غفیر اولدیغی)
(حالده ، [توئیله‌ری] سراینه دوغرو ایلریله‌یور ؛ أهـالی،)
(قرالك حیاتنی تهدید أده‌جك ولوله‌لر قوپارییوردی. عسا كر)

(ضابطی صفتیله اوکده بولونان [لاپره‌س] غزته‌سی محرری أمیل)
(دوژیراردەن علی العجله بر فراغتنامه قلمه آلدی وَ، یکانه)
(چارۀ فلاح اولمق اوزره ، قراله ویردی . قرال ، ابتدا ،)
(رد أتدی وَ ئولومی ترجیح أیله‌دیکنی سویله‌دی . لکن دوق)
(دومون پانسیه ، یالکز کندی منفعتی ایچون دکل ، مملکتی)
(محودن قورتارمق ایچون اصرار أدینجه.. قرال ،ورقۀ مذکوره‌یی)
(امضالادی وَ متأثرانه دوق دومون پانسیه‌یه دوغرو آتدی .)
(بوناڭ اوزرینه عائلۀ قرالی سرایڭ باغچه‌سنه چکیلدی وَ قرال ،)
(کچرکن ، هرکسه : « فراغت أدییورم ، فراغت أدییورم »)
(دیدی ...)

*
* *

بلجیقا قرالی ، انکلتره قرالیچه‌سنه اولان دیکر برمکتوبنده دییور ، که :

(پارس وقوعات مدهشه‌سندن پك مضطربم . بو احوال)
(ناصل نتیجه‌لنه‌جك ؟ یا عهد قریبده ، بز نه اولاجغز ؟ بونی ،)
(یالکز جناب الله بیلیر . بوراده [بلجیقاده] بر اختلال)
(ایقاعی ایچون ، مساعئ عظیمه صرف أدیله‌جکدر . هر مملکتده)
(فقیر وَ فنا آدملر بولوندیغندن ، موفق اوللری ممکندر .)
(بزم ، فرانسه‌یه قارشی ، انکلتره‌دن وَ دول سائره‌دن طلب)
(معاونته ، طبیعی ، حقمز واردر ...)

پروسیا قرالندن انکلتره قرالیچه‌سنه

٢٧ شباط ١٨٤٨

(پارس وقوعات مدهشه‌سنی بو آقشام خبر آلدیغمدن ،)
(نصف اللیل اولمقله برابر ، ذات حشمتانه‌لرینه شوسطرلری)

(یازمغه ابتدار أدییورم . جناب حق ، آوروپا مسالمتی جداً)
(تهدید أدن بو وقوعاته مساعده بویوردی .)

(بز، « بوتون آوروپاده ، هر دورلو وسائطایله نشر قواعد)
(اختلال ایچون » أدیلن برتشبث قارشیسنده بولونیورز .)
(بو پروغرام ، أشخاصی وَ طرفکیرلرینی بربرینه ربط وبند)
(أدییور . بونك صلح عالم حقنده‌کی نتایجی آشکار وَمحققدر.)
(أکر اختلالجیلر طرفنك پروغرامی : [حاکمیت ملیه] ،)
(موفقیت پذیر اولورسه، ذات حشمتانه‌لرینك کبی بویوك تاج)
(حکومتلر ناصـل محققاً هدر اولاجقسه ، نم اوفاق تاج)
(حکومتمرده اویله تارمار اولاجق وَ ملتلری بر بلای مدهش)
(مصاب أده‌جکدر : براختلال ، انتظامسزلق ، الحاد عصری)
(تعاقب أیله‌یه‌جکدر. متوفی قرال، « بعنایةالله» کلمه‌لرینی یازمغه)
(جسارت أتمه‌یوردی .)

(حال بوکه بز کندی کندیمزه « اللّهك عنایتیله قرال » دییورز؛)
(زیرا حقیقةً اویله‌در. بناءً علیه ، حشمتلی ، شیمدی انسانلره)
(وَناقابل توسیم برفوضه [آنارشی] وَسفالتله دوچار تهدید)
(اولان ملتلره ، وظایف مقدسه‌مزی آکلادیغمزی وَناصل)
(آکلادیغمزی کوسته‌رهلم . جناب حق ، ذات حشمتانه‌لریله)
(ایکی ایمپراطورلك وَجرمانیا اتحادی ایله نم أیدیٔ اقتداریمزه،)
(انسانلق نقطهٔ نظرندن،اویله براقتدار ویرمشدر ، که بو ، بز)
(متحداً وَعنایت ربانیه‌یه متوسلاً حرکت أدرسه‌ك ، قطعیاً)
(وَمحققاً صلح و آسـایش عالمی محافظه‌یه کافلدر . بو اقتدار ،)

(سلاح قوتی دکلدر ؛ زیرا سلاح قوتی ، هر وقتدن زیاده)
(شو زمانده، صوڭ درجه‌یه کلینمه‌دکجه ، قوللانیلمامق لازم کلیر .)
(بنم ایما أتدیکم قدرت : بر «مشترك بیاننامه» در. ١٨٣٠ ده)
(بو مهم قدرته مراجعت اولونمادیغنه خطا أدیلمشدر . فقط)
(ظن أده‌رم، که تهلکه، شیمدی، اووقتدن زیاده ، بویوکدر .)
(بو اقتدار، آره‌مزده بر صورت غیر متساویه‌ده منقسمدر. بونده)
(أڭ کوچوك حصه بنم ، أڭ بویوك حصه ایسه ذات حشمتانه‌لرینه)
(عائددر . حصه‌لری اوقدر أهمیتلیدر ، که ذات حشمتانه‌لری،)
(سوزلرینڭ نفوذ و تأثیری سایه‌سنده، یالڭز جه بو ایشی کوره‌)
(بیلیرلر. آنجاق لطف حقله حسن موفقیت ، منحصراً بزم)
(اتحادیمزه متوقفدر. بزم فرانسه‌یه بیاننامه‌مز شو اولمالیدر :)
(بزهپمز فرانسه‌نڭ سعادتنی عن صمیم تمنی أده‌رز ؛ اکتساب)
(أده‌بیله‌جکی بوتون سعادت وَشان وشهرتی قیصقانمایاجغز .)
(کندی حقوقنه هیچ بر وقت تجاوز نیتنده دکلز وَ ،)
(اسکیسنه ناصلسه ، یکی حکومته قارشی، عین حال و حرکتده)
(بولوناجغمزی ناموسمزله تأمین أده‌رز . لکن ایتالیا ، بلجیقا)
(یاخود، آلمانیا ایله انقطاع مناسبات وقوعبولدیمی؟ بو انقطاع،)
(عین زمانده بزمله دخی بر انقطاع مناسبات دیمك اولاجقدر .)
(اوحالده بزده، جناب حقڭ ــ براً وَبحراً ــ احسان أیله‌دیکی)
(قوتلریمزله : ١٨١٣ ، ١٨١٤ ، ١٨١٥ سنه‌لرنده اولدیغی)
(کبی، اتحادیمزڭ نه حاصل أده‌بیله‌جکنی فرانسه‌یه کوسته‌ره‌جکز .)
(بو کون، لورد پالمه‌رستونی امور خارجیه نظارتنده)
(بولوندوران وَ أليوم اوموقعده محافظه بویوران جناب حقه)

(شکر أدییورم . لکن سنه‌نك صوڭ اوچ آینده ، کندیسیله)
(تماماً هم أفکار اولامازدم. کندیسی ، انکلیز اولدیغندن ،)
(بو اعترافی تقدیر أدر . بناءً علیه ألحالةهذه موقع اقتداری)
(اشغال أتمه‌سندن متحصل امیدیمی ، داها سربستانه بیان أیله‌یه‌)
(بیلیرم : ذات حشمت سماتلری ، کندیسندن [پالمه‌رستون])
(داها غیور ، داها قوی ، داها فعال ، داها متانتلو تصوراتِ)
(عظیمه تعقیبنه مقتدر برخارجیه ناظرینه ، احتمال ، که اصلا)
(نائل اولامایه‌جقدر . أکر کندیسی ، بو مهم زمانده ،)
(قوتلرمزڭ برلشمش اولدیغنی نشر واعلانه قرار ویریرسه ..)
(سن ژورژه لایق اولان وظیفه‌سنی بالذات ایفا أیله‌رسه ..)
(میلیونلرجه انسانلرڭ تشکراتنه مستحق اولاجق ؛ وَجنابِ)
(حقڭ لطف صمدانیسیله جهانڭ منّ وشکرانی ، ذات)
(حشمتانه‌لرینه توجه أده‌جکدر . بیله‌سیکز ، که ذات حشمت)
(سماتلریله‌أسکی انکلتره‌نڭ پك صادق وَخالص برادر ورفیقی‌یم .)
(وَبونی اثبات أتمك نیتنده‌یم . ایکی دیز اوستنده ، سزه ،)
(الله عشقنه ، آوروپانڭ سعادتنی تأمیناً : [انکلتره ، آوروپا)
(ایچون :] دیمه‌کزی رجا أده‌رم .)
(خاکپای حشمتانه‌لرینه تأیید احترامات أده‌رم .)
پك صادق مخلص وسزه پك مربوط بنده وبرادریکز
فره‌ده‌ریق کیلیوم

(پرنسڭ کوزلرندن اوپه‌رم . کندیسی ، محقق ، بنم)
(فکرمده‌در وَمساعیمی بحقٍ تقدیر أدر .)
حاشیه — (مساعده‌کزله مکتوبمی آچدم ؛ زیرا بوکون)

(پارسدن باشقه خبرلر آلدم، که بونلر آنجاق «مدهش» کلمه‌سیله)
(توصیف أدیله بیلیر. شو معلوماته نظراً، فرانسه‌ده آرتق قرال)
(یوقدر. برهیأت نیابت، برحکومت، برحال فوضه ـ جمهوریت)
(نامی آلتنده ـ بربرینی ولی وتعقیب أیله‌دی. بو احوال،)
(ابتدای أمرده، جرمدن متهور بولونان ملتله، هر دورلو مناسباتی)
(امکانسز بیراقاجقدر . بو هرج مرجدن، بر حکومت ظهور)
(أده‌جك اولورسه.. صحایف متقدمه‌ده کوسته‌ردیکم وجه ایله،)
(دول معظمه «بیاننامهٔ مشترك» نك یکی أرباب اقتداره بلاتعدیل)
(بیلدیریله‌سی لازم کله‌جکنده اصرار أده‌رم. ذات حشمتانه‌لری،)
(مکتوبمه یازدیغم شو لاحقه‌یی ـ اصول وعادته مغایر اولمقله)
(برابر ـ لطفاً برقصور عد و تلقی بویورمازلر ، امیدنده‌یم .)
(زاواللی اختیار حکمدارك وَدوشه‌س دورله آن ایله بوتون)
(محترم وَسه‌وکیلی عائله‌نك حالی، قابمی چاك چاك أدییور ؛ زیرا)
(حالا بونلردن هیچ برینك نه اولدیغنی هنوز بیلمه‌یورز. اون)
(سکیز سنه‌لك صلح وسامی لوئی فیلیپه بورجلی یز . هیچ بر)
(قلب پاك بونی اونوتماز . مع هذا وقوعات اخیره‌ده، پادشاهلر)
(پادشاهنك ید انتقامنی تقدیر أتمه‌یه‌جك وارمیدر ؛ دودست)
(حشمتانه‌لرینی اوپه‌رم .)

*
* *

عدالت صمدانیه وَعظمت الٓهیه‌یه عرض تسلیمیت لزومی هر آن تخطر أدیلسه، انسانلر نه بختیار اولورلردی !

لورد جون روسه‌ل دن قراليچه ویقتوریایه
كه شام سرایی ۲۹ شباط ۱۸٤۸

لورد جون روسه‌ل ، ذات حشمتانه‌لرینه عرض تعظیمات أدر وَ لورد [نورمانبای] ك – پارس سفیری – موجب خشنودی اولاجق برمكتوب مختصرینی تقدیم ایله شرفیاب اولور .

لورد جون روسه‌ل ، دون آقشام ، ذات حشمتانه‌لرینك ، فرانسه‌نك اموردا خلیه‌سنه مداخله أتمه‌یه‌جكلرینی اخبار أیله‌دی . مع مافیه بورالرینی موسیو «قوبدن» ه جواباً [پارلامنتوده] تكرار ایله برابر ، هر دورلو اصحاب أفكاره‌قارشی ، هرزمان اولدیغی كبی ، وظایف مقدسهٔ مسافر پرورینك تماميله ایفا أدیله‌جكنی‌ده علاوهٔ مقال أتمشدر . بو بیاناتك ایكیسی ده عموميتله آلقیشلانمشدر . مسافر پرورلكك عائلهٔ قرالی اعضاسنه تشمیلی ماده‌سنده یالكز شوراسی محتاج اخطاردر ، كه ذات حشمتانه‌لری ، عائلهٔ مذكوره‌نك تخت حكمداریینی استرداد ایچون معاونت كورمك كبی ، برفكره ذاهب اولماسنه ، قطعا جرأت بخش اولماماليدرلر . بناءً علیه اورله آن خاندانندن هیچ بر پرنسك نه لوندراده ، نه لوندرا قربنده بر سرایده اقامت أتمه‌مه‌سی شایان تمنیدر .

قراليچه ویقتوریادن ویقونت پالمه‌رستونه

(قراليچه ، ملفوف محررات ایله برابر ، لورد جون)
(روسه‌لك مطالعاتنی حاوی اولارق ، لورد نورمانبایه یازیلاجق)
(جوابنامه مسوده‌سنی مطالعه أیله‌دی . بومسوده‌یی تماميله)

(تصویب أدر. لکن بونده، فرانسه حکومت جدیده سنك نیات ممدو-)
(حه سی جمله سندن اولان: آوروپا معاهده لرینك محافظه أدیله جکی)
(فکرینك : نه صورتله اولورسه اولسون، تذکیر أدیلدیکنی)
(آرزو أیلهر. ایکی نومرولی کاغدده « پك صمیمی دوستلق»)
(تعبیری، قرالیچه یه، مبالغه لی کبی کورونمشدر. ائتلافات صمیمیه)
(حقنده هنوز برتجربهٔ ألیمه ده بولوندق . «مناسبات دوستانه »)
(تعبیری داها أییدر ؛ یاخود ، بوتون ترکیبی دکیشدیرمك)
(ممکندر : « یالکز صلح و مسالمت دکل ، فرانسه ایله)
(صمیمی مخادنت، انکلیز حکومتنك اوته دن بری اخص آمالندن)
(ایدی ... ») ...

قرالیچه ویقتوریادن بلجیقا قرالنه

بوکینغام سرایی ۱ مارت ۱۸٤۸
(هر ساعت: تازه حوادث ، یکی وقوعات ظهور أدییور .)
(قرال وَ قرالیچه نك هنوز نه اولدقلرینی بیلمه یورز . لکن)
(ظن أده رز، که یا سواحلك برنده، یاخود، احتمال که انکلتره)
(داخلنده درلر .. حقیقةً شایان مرحمت اولان زاواللی عائله)
(ایچون نه ألیمزدن کلیرسه یاپییورز . مع مافیه پك اعلا آکلار-)
(سیکز، که کندیلریله نه هم أفکار اولابیلیرز، نه ادارهٔ حاضره یه)
(قارشی غیر مساعد برخط حرکت اتخاذ أده بیلیرز. فرانسزلری)
(راحت بیراقییورز . مملکتك اعتمادینه لایق برحکومت تشکل)
(أدرسه .. محافظهٔ صلح وسلم وَ مرعیت معاهدات ایچون اونی)
(طانیمق مجبوریتنده بولوناجغز، که بوجهت أهمیت عظیمه یی)

(جائز در . واقعا بويله حركت ، بزجه خوشه كيتمه‌يه‌جك)
(ايسه‌ده آوروپا منفعت عموميه‌سى وَ مسالمتى كندى احتساسات)
(شخصيه‌مزه تقدم أدر . فرانسزلر حقنده نه حسلر بسله‌ديكى)
(جناب حقه معلومدر . اميد أده‌رم ، كه سز ، سه‌وكيلى عمجه‌م ،)
(شيمدى جائز اولديغكز وَ بزجه‌ده پك ملتزم اولان كوزل)
(وَ مستقل موقعى محافظه أده‌جكسيكز . وَ تقدير أده‌جككزدن)
(أمينم ، كه فرانسه‌ده‌كى بدبخت اقرباءمزه كوسته‌ريله‌جك تمايل)
(ومحبتمز ناصل اولورسه اولسون . ذاتاً متقرر اولمايان ادارهٔ)
(حاضره ايله مخاصمه‌يه كيريشه‌مه‌يه‌جكسيكز .)

قراليچه ويقتوريادن بلجيقا قرالنه

(آندرييه‌وسك حركتندن بالاستفاده ، سزه شو سطرلرى)
(يازييور وَ دوستلرم اولان أبى بلجيقاليلرك ادامهٔ حسن حر-)
(كتلرنده آثار تسليت بولماكزى تمنى أدييورم . قوياً اميد)
(وَ جداً اعتماد أده‌رم ، كه احوال أيلشه‌جكدر . لكن هر طرفده ،)
(نه فوق العاده .. شيلر اولويور ! آرتق نه‌رده‌ده اولديغمى)
(بيلمه‌يورم وَ ظن أدييورم ، كه آليوه ، عصر سابقه دونمش)
(بولونويورز . بونكله برابر شو أثناده سيكيرلى اولوب تلاشه)
(دوشملك جائز اولماديغنى وَ بوتون مشكلاتى اقتحام أتمك لازم)
(كله‌جكنى ده آكلايورم .)
(بزده‌كى اوفاق تفك قياملر همان هيچدر وَ أفكار أييدر .)
(پارس وقوعات اخيره‌سى حقنده مطالعه‌كز نه‌در ؟ قرال)
(بر قيا ايكى كون مقدم وَ نسان ـ ياخود ـ باشقه برمحله)

(چكيلوب عسكرينڭ باشنه كچمه‌لى دگلمى ايدى ؟.. شوراسى)
(محققدر،كه اگر فرار ايتمه‌مش اولا ايديلر ، جمله‌سى قتل)
(ايديله‌جكدى : بونك ايچون كنديلرينى بر آن اول فرارده)
(پك حقلى كورورم . لكن پك چابوق فرارايتديلر ، فكرى)
(موجوددر. حال بوكه اون آلتنجى لوئى خاطره‌سى... حركت)
(واقعه‌يى تصويب ايچون كافيدر. بونى هركس تقدير ايده‌جكدر.)
(مع مافيه پرنسلر قاللالى ايدى ، دينيليور . بوبابده‌كى فكريكز)
(نه‌در ؟ بنم فكرمجه ، بوتون خطيئات صوڭ اوچ دورت)
(كون ايچنده ، بالخاصه ، صوڭ كون وقوع بولمشدر . بو)
(برمصيبت كبى كلمش ، هرشى محواولمشدر . البه‌ر، دوق دومون)
(پانسيه‌نڭ سياحتندن سزه بحث ايتمش اولاجقدر . اگر)
(قرال . شيمدى، عائله‌سى افراديله اسپانيايه كيدرسه، غير)
(قابل تعمير برخطا ارتكاب ايتمش .. وَ اسكى آثار انفعالى)
(اوياندير مش اولاجقدر .)

قراليچه ويقتوريادن ويقونت مه‌لبورنه

بوكينغام سرايى ١٥ مرت ١٨٤٨

(لورد مه‌لبورنده تصديق ايدر، كه شوكچن اوچ هفته‌نڭ)
(احوالى ، بزى ، تام كچن عصرڭ ايام مماثله‌سنه ارجاع ايديور .)
(بوتون ممالك اجنبيه‌ده اغتشاشات واردر . فرانسه)
(اختلالى ، اليم وَ مخوف بر حادثه‌در... زاواللى قرال ايله)
(حكومتى ،صوڭ ايكى سنه ظرفنده پك چوق خطالر ارتكاب)
(ايله‌ديلر . صوكنه قدر عناد ايتديلر وَ تقدير ايده‌مه‌ديلر .)

(فرار، ضروری اولدی. قرال ، محـافظهٔ صلح ومســالمت)
(ایچون اون آلتی سنه مساعیٔ عظیمه صرف أتمش وَفرانسه‌یی)
(مســعود وبختیار أیله‌مش ایدی ، که بو، اونوتیلمامق لازم)
(کلیردی ... لوردمه‌لبورنك أیی قلبی ، بدبخت قرال وَقرا-)
(لیچه‌نك حقیقی ضرورت ایچنـده بولوندقلری خبرندن)
(مکدر اولاجقدر. سفره‌لرنده آنجاق یه‌جکلری قدر برشی)
(بولونیور. بیچاره[نه‌مور]لرده‌اویله.. أملاك خصوصیه‌لری اعاده)
(اولونمازسه، بوتربیه‌لی گنج پرنسلرله کوچوك چوجوقلرینك)
(حالی‌نه اولاجغنی برمولی بیلیر. بونلرك آتیسی نه اولاجق ؟)
(دوشـوندکجه انســانك یوره‌گی پارچه‌لانیور. کنـدیلریله)
(اقربا اولان وَجمـله‌سنی طانییـان قرالیچه ، بو فلاکت)
(حاللرندن پك مکدر اولویور . حقیقةً بیچاره اختیار قرال)
(خطیأتنك جزاسنی چکمشدر. لورد بو- وال:عائلهٔ قرالینك)
(بوس بوتون محوندن ألبته مکدر اولمشـدر . بلجیقـانك)
(سه‌وکیلی قرالیچه‌سی بوتون بوتون مأیوسدر. لکن، جناب)
(حقه حمد اولسون ، بلجیقا شـایان تقدیر صورتده حرکت)
(أتمشدر . آلمانیاده‌ده هرطرفده اغتشاشات اولمش ایسه‌ده،)
(أیی آلمانلر پك وجدانلی آدملردر ... پارس احـوالی پك)
(قارا كلمقدر . أهالی مسلح . حکومت دهشت ایچنده . هر)
(طرفده افلاسلر وقوع بولویور. هریرده خرابه‌لر، سفالت .)

انكلتره‌یه جان آتان فرانسه عائلهٔ قرالیسی حقنده، قرالیچه ویقتوریانك، بو یولده اقربالق غیرتیله یازدیغی برچوق كرمنامه‌لرده یالكز بر مقصود خفی وار ایدی، كه اوده لوندرا قابینه‌سنك فرانسه نزدنده تشبثات مخصوصه‌ده بولونماسی فكرینی وكلاسنه القا أتمكدن عبارت ایدی. غریبدر، كه قرالیچه ویقتوریابیله، بعض حسیات شخصیه‌یه مغلوباً، انتباه عمومی‌یی قارا كلك كورویور. لورد جون روسه‌ل طرفندن قرالیچه‌یه یازیلان برجوابنامه، بوبابده غایت معنیدار اولدیغندن، بروجه آتی ترجمه أدیلدی:

عوام قاماراسی ۳ مارت ۱۸٤۸

« لوردجون روسه‌ل، ذات حشمتانه‌لرینه عرض احترامات »
« أدر. مخلوع قرالك نامهٔ مؤثرینی كمال دقتله اوقودی. »
« بحق أفكار منوره اصحابندن اولان بر پرنس ایچون، »
« اوزون بر عمرك بوتون صفحاتندن صوكرا، عائله مأثر محبتی »
« ایله محاط اولدیغی حالده ـ برمقتضای حكم قدر ـ كمال سكون »
« وراحتله اكمال أنفاس حیات أتمك، بویوك برفلاكت اولاماز. »
« طبیعی، قرال صفتیله جالب اولدیغی خصومت، فراغتیله »
« برابر زائل اولور. »
« موسیو كیزو، لوندرایه مواصلت أتدی. »

*
* *

لورد روسه‌ل، شو جواب مختصرنده قرالیچه حضرتلرینه رقت وتأثرك نابمحل اولدیغنی بیان ایله انكلتره هیأت حكومتنك طرز تقدیری بوتون بوتون باشقه اولدیغنه ایما أتمش اولویور.

روسیا ایمپراطورندن قرالیچه ویقتوریایه

پەترسبورغ ٢٢ مارت / ٣ نیسان ١٨٤٨

(وضع حملڭ کمال عافیتله وقوعندن طولانی ذات حشمت)
(سماتلرینه تقدیم تبریکات اِدەرم. جناب حق، ذات حشمتانەلرینی)
(وَ بوتون عائلهٔ مفخمەلرینی محافظه بویورسین دعاسی)
(هرکون ورد زبانمدر . هیأت اجتماعیەنڭ نظام وانتظامنی)
(تارمار اِدن فلاکتلر ایچندە بولوندیغمز شو صیرادە، داها)
(اِی زمانلردە تأسیسیله بختیار اولدیغمز روابط مخادنتی تأیید)
(احتیاجنی، شیمدی ـ هر وقتدن زیادە ـ حس وتقدیر)
(ایلەیورز. باری او اِی زمانلر باقیدر؛ زیرا انسانلرڭ مصون)
(تجاوزیدر. عالییورە ککز بنی آگاه ایاجغندن مغرور وبختیارم.)
(شو جریان اِدن احواله عطف انظار اولونورسە، بلکه)
(ذات حشمتانەلری کندی یانلرندە ماصەباشندە اوتورورکن،)
(سویلەمش اولدیغم سوزلری تخطر بویورورلر. اووقتدن بری)
(تقریباً اون سنه گچدی، آوروپادە صاغلام قالان نە ؟ بویوك)
(برەتانیا ایله روسیا ! بوندن : بزم صمیمی اتحادیمز، بلکه)
(دنیانی قورتاراجق نتیجەسنی استخراج طبیعی دگلمیدر ؟)
(مادام سزە مخلص اولان وَ سزی تخطر اعتیادینی آلان بریورە گث)
(شوانکشافنی عفو بویوروکز. بر اعتماد کامل ایله مخادنت)
(حشمتانەلرینه اعتمادە جسارت اِدر وَ زوال ناپذیر اولان)
(مخالصتم تأميناتنی قبول بویورماکزی رجا ایلەرم .)

نیقولا

بلجيقا قرالندن قراليچه ويقتوريايه

(انكلتره ساكن كورونيور. ايرلاندا قيامى بيله نتيجه سز)
(قالمش اولويور. لكن آلمانيا دهشتلى برحالده در. بو مملكتده،)
(اوقدر أيى برأهالى ايله، بويله اولماسنى اصلا تصور أده مزدم.)
(مع مافيه سنه لردن برى اورايه دورلو دورلو آدملر كيدوب)
(تهييج أتمش وَ حكمدارك ياريم ياملاق تدبيرلرى پك چوق)
(فنالغه سبب اولمشدر. پك غريبدر، كه فى الحقيقه پوليتيقه دن)
(چكيلمك آرزوسنده بولونديغم وَ پاريسدن اون ساعت مسافه ده)
(اولديغم حالده، فيرطينايه مقامت أدن يكانه حكمدار، يالكز)
(بن قالدم . اميد أده رم ، كه محافظهٔ موقع ايچون مشكلات)
(ماليه مزه چاره بولاجغز. شيمديلك بزى أك زياده اشغال)
(أدن آدملر عمله صنوفيدر. بونلر ايچون چوق شيلر ياپيلدى وَ)
(بانقه لر أولجه دوچار تهديد اولمش ايكن شيمدى قورتولمشدر.)
(كمال عزم وجزم ايله چاليشيورز ...) لهئوپولد

قراليچه ويقتوريادن بلجيقا قرالنه

بوكينغام سرايى ٤ نيسان ١٨٤٨

(١٨ ، ٢٥ مارت وَ ١ نيسان تاريخلى سه ويملى اوچ)
(مكتوبكز ايچون سزه تشكرلر أده رم . لله الحمد، بن بالخاصه)
(متين وَ بالوجوه كمال عافيتده يم ، كه شومدهش، مؤلم وَ غم)
(آكين زمانلرده بر لطف مخصوص الٓهى ديمكدر . داها)
(ابتدادن برى جريان احوالدن خبردار أدياوردم وَ يالكز)
(پوليتيقه يى دوشونيور، هپ آندن بحث أدييورايدم. لكن)

(هیچ بر وقت، بوندن داها ساکن، داهامستریح ، داها آز)
(متأثر اولمادم . وقایع عظیمه بنم اعتدال دمی اخلال أتمز ؛)
(یالکز کوچوك غائله‌لر بنی صبرسز أدر وَسیکیرلریمی تخریش)
(أیله‌ر . لکن حس أدییورم که اختیارلایورم ، جدی اولو-)
(یورم ؛ استقبال ایسه پك قارا کلمقدر . مع‌هذا جناب حق)
(بزه یاردیمجی اولاجق وَ بزی محـافظه بویوراجق. بزده)
(جسارتمزی محافظه أتمه‌لی یز. آلمانیا، بنی پك مکدر أدییور؛)
(دیکر طرفدن‌ده بلجیقا باعث غرور وسرورم اولویور ...)
ویقتوریا

* * *

مارت ۱۸٤۸ده ، اووقت پروسیا ولی‌عهدی‌اولان وَتوجه
عمومی‌یی حائز اولمایان برنجی ویلهـلم ، برلینده حاصل اولان
غلیاندن مصون‌قالابیلملك ایچون ، هامبورغ طریقیله وَ تبدیلاً
انکلتره‌یه صیغینمش ایدی . بر مدت اوراده قالدقدن‌صوکرا،
عودتنده ، قرالیچه ویقتوریایه آتیده‌کی مکتوبی یازمشدر :

بروکسه‌ل ۳۰ مایس ۱۸٤۸
(سزأق‌قلبمه انقیادایله قلمی بلاتأخیرأله آلارق کرلکسزلك،)
(کرلك‌پرنسلك‌لوندراده‌بولوندیغم‌مدت‌ظرفنده، ابذال‌أیله‌دیککز)
(معاملهٔ لطفکارانه وَ جمیله‌دن دولایی أك صمیمی تشکراتمی)
(ایفایه ابتدار أدییورم . اورایه مواصلتم، کدورت آمیز برشی)
(ایدی. حقمده‌کوسته‌ردیککز آثار تمایل‌وتوجه، اقامتمی‌یالکز)
(قابل تحمل بردرجه‌یه ایصال أتمکله قالمایوب ، برطرز لایق)

(وشرفداره قلب أيله مشدر. بو لطف وتنزل، لهمده وقوعه كلن)
(تبدل فكر ونظره، بلا شك وشبهه ياردیم أتمشدر. أكداريمك)
(پذيراى ختام اولماسنى سزه وَ پرنس ايله حكومتكزه بورجلى يم.)
(بناءً عليه آيندهٔ دورانك بكا نه صاقلاديغنى بيلمه يه رك وَيالكز)
(سكون وراحتله اوراده بولونديغم مدتجه اكتساب أيله ديگم)
(قوايه وَ مؤسساتى حقنده كى تتبعاته محتاج اولاجغمى دوشونه رك،)
(أليوم انكلتره يى كمال تأثرله ترك أديورم .)

١٨٤٨ تاريخى دولت عليه جه ده بك مهمدر ، ديمشيدك. حتى بزده، بالآخره سرزدهٔ ظهور اولان برچوق احوال تدقيق أديليرسه، أساس ١٨٤٨ ه رجوع أيلهر ، كورونور . او أثناده روسيا ايله توركيا آره سنده ، آفلاق ـ بوغدان مسأله سى بر صفحهٔ ديكره كيرديكى كبى [ملتجيلر مسأله سى]ده دولت عليه ايچون بر غائلهٔ عظمى حالنى آلمش ايدى . قريم محاربه سى ايچون مهم منابع موجود اولديغندن بونى آيريجه يازاجغم. شيمدى ، انتباه معلوم اوزرينه، هيأت دولت عثمانيه جه حاصل اولان طرز تلقى يى اثبات أدن ايكى بندى نقل ايله اكتفا مناسبدر :

بحكمته تعالى اوروپاده سرزدهٔ وقوع اولان نوائب واختلال كيفياتى اوروپا دولتلرينك رفته رفته بالكليه شيرازهٔ اسايشلرينى اخلال ايتمكده اولمسيله دول مشار اليهم طرفلرندن بونك هم تدابير دافعه سى آرانلقده وَهمده عدم سرايتى اسبابنك استحصاليله حفظ اسايش قضيه سى كوزه دلمكده وَ هر حالده لوازم تيقظ وانتباهه اعتنا وَبو بابده صرف مبالغ لايحصى ايلمكده اولدقلرى

دركار وَ لهالحمد والمنه اگرچه شمدی‌يه قدر ممالك محروسهٔ شاهانه بو مقوله مخائفدن مصون اولديغی وَ بوندن بويله دخی دولت عليه‌نك الی‌الابد استمداد و استمراريله ان‌شا اللّٰه تعالی تخديش افكار ايدر اومثللو مخاطراتدن مأمون اوله‌جغی الطاف صمدانيه‌دن مأمول اولوب انجق كچن سنهٔ مباركه‌ده بو كيفيتِ موحشه‌نك فرانسه دولتنده بدايت وقوعی دول سائره‌يه منظرِ تحير و تخيل اولمشيكن صكره‌لری اوستريا وَپروسيا مملكتلرينه تجاوز وسرايت ايتمش وَالحالة هذه ايتاليا قطعه‌سی بر اويغونسز حالده بولنوب خروات و مجار طاقمنك بربرلريله محارب اولمسی جهتله مادهٔ اختلاليه سلطنت سنيه‌نك حدودينه پك تقرب ايتمش وَ بو حاللر قوميت و مليته دائر هر طرفده برطاقم افكار مضره اوياندیرمش اولمقدن ناشی قواعد حكمت‌شناسيدن اولديغی اوزره بهرحال سلطنت سنيه‌جه بعض مرتبه احتياط و تهيئی لازمه‌دن كورنمش وَ برده بو شيلر هيچ بردولت اجنبيه عليهنده اولميوب دول متحابه وَ متجاوره‌نك جمله‌سيله معاملات صلحيه برقرار بولنمشدر . احوال آتيه‌ده كورينان قاريشيقلق وَخصوصيله طونه‌نك اوته يقه‌سنده اسلاولر وَمجارلر بيننده دركار اولان اختلالات جهتی وَ سلطنت سنيه‌نك اتخاذ كردهٔ عاليسی اولان اصول بيطرفی‌يه هرطرفدن رعايت ايتديرلمسی اهم مهام اولمسی ملابسه‌سی ايله دولت عليه‌جه اسباب احتياطيه‌يه تشبثك كمال لزومی وبونك هر درلو فائده‌سی اوله‌جغی دركاردر .

*
* *

برسنه‌دن برو اوروپاده ظهوره كلان وقوعات غريبه جمله‌نك

معلومیدر . اگرچه شمدی‌یه دگین هر یرده عودت آسایشِ کامله انتظار اولنمش ایسه‌ده هنوز بو صورتك عدم حصولی مع التأسف کورلمکده واکثری دولتلرك متیقظانه طورراندقلری وشو وقایعه بر هیئت مسالحه ایله دور اندیشانه باقدقلری کوریلوب و بیلنمکده در . بو حالره کوره دولت علیه‌نك دخی تدارکات کلیه‌یه تشبث بیورمسی بادئ نظرده پك مقتضی کبی کورینور ایسه‌ده بو مثللو فوق‌العاده اجرا اولنه‌جق تدابیرك درجات متفاوته‌سی اوله‌رق بو دخی دولتك احتیاجات داخلیه وَ مشکلات خارجیه‌سیله موازنه اولنوب اویلجه قرارلشدیرمق مقتضای عقل و حکمتدن اولمسیله سلطنت سنیه بو تدارکات ماده‌سنده نه‌درجه‌یه قدر کیدلمك لازم کله‌جکی مسئله‌سنی تعمیق و تدقیق بیوردیغنده اویله تشبثات کلیه‌نك اسباب مبرمه‌سی بولنه‌مامش ایسه‌ده بعض رتبه تدارکات احتیاطیه‌نك لزوم حقیقیسی دخی انکار اولنه‌مامشدر . شویله‌که کچن سنه اواخر صیفنده افلاق مملکتنده ظهور ایدن آثار اختلالیه لله‌الحمد سایهٔ شوکتوایهٔ حضرت شاهانه‌ده مندفع و اسایش مطلوب کاملاً حاصل اولوب اورایه طرف دولت علیه‌دن سوق اولنان قوۂ عسکریه‌نك هنوز کیری النمامسی دخی بشقه بر بیلنمز مراده مبنی اولمیه‌رق ینه افلاق ایالتنك دردست تسویه بولنان بعض مصالح مهمه‌سندن اقتضا ایتمکده‌در . بو جهتله افلاق و کرك بغدانك احوال داخلیه‌سنجه سلطنت سنیه‌نك تدبیر کلیسنی جالب اوله‌جق سبب کورولمدیکی مثللو هر حالده توفیقات صمدانیه‌یه مظهر اولان ولی نعمتِ بیمنتمز پادشاهمز افندمزك التزام بیوردقلری اصول عدالیه‌نك

آثار باهره‌سندن اولمق اوزره ممالك وسيعهٔ دولت عليه‌نك خدايه شكرلر اولسون سائر يرلرنده دخی بر كونه غوائل موجود دكلدر . اشته داخلاً حال بو منوال اوزره اولوب مصالحك بحث خارجيسنده دخی خلاصهٔ ملاحظات شودركه همجوار اولان وكرك مواقع بعيده‌ده بولنان دول معاهده‌نك جمله‌سيله سلطنت سنيه‌نك معاملات خالصانه و مناسبات دوستانه‌سی برنده اوله‌رق هر بريسيله كندو بيننده برامنيت متقابله دخی دركاردر . حقيقت ماده بوصورتده اولنجه وعقل ودرايت بونجه اوليه‌تدابير كليه‌يه تشبث ايله بر طاقم مصارف كثيره‌يه كرفتار اولمقلغك نه داخلاً ونه خارجاً ايجاب صحيحی اولمديغی پك آز مطالعه‌ايله اكلاشيلور . لكن تداركات احتياطيه بوقبيلدن اوليه‌رق بويله قاريشيق وقتلرده هم اسايش داخلی‌يی كماينبغی حفظ ايتمك وهمده دولت عليه‌نك ملتزمی اولان اصول بيطرفی‌يه رعايت ايتدرمك بهمه‌حال بعض درجه قوتليجه بولنمقلغه متوقف اولديغی ارباب بصيرت عندنده جای انكار اولمز . الحاصل بو افكار اوزرينه آراده اتحاد كورينوب امر وفرمان اصابت نشان حضرت خلافتپناهی دخی اولمركزده شرفصدور بيورلمش اولديغندن دونمای همايون جناب شاهانه‌نك هر سنه وقوعبولديغی مثللو بوسنهٔ مباركه اولبهاريچون دخی تهيئه وَ استحضاريله برابر براً دخی بعض مواقع مناسبه‌يه احتياطجه لزومی قدر عسكر جلب وجمعی مصمم اولمغله صحت ماده هركسك معلومی اولوبده بشقه درلو معنا ويرلمكه محل قالمامق ايچون بيان كيفيته ابتدار اولنمشدر .

*
* *

ایشته لسان باب‌عالینك تمثالی اولان بیانات معروضه، عثمانلی دولتنك اوزمانکی نقطهٔ نظرینی ایضاح ایچون کفایت أدر .

ایکنجی بندده أسباب تدارکات واحتیاط حقنده ویریلن تفصیلات ایسه ـ بر آز فضله کورونمکله برابر ـ روسیا وَ آوستریا دوستلریمزك اعتراضات وتعریضاتنه قارشی، اختیار اولونمش برتدبیر مبرم لقیطه‌سیدر !

آوستریا ایمپراطوری فرناندك ترك حکومته قرار ویرمه‌سی اوزرینه نشر أدیلن بیاننامه‌سنده فقرات آتیه شایان دقتدر :

(أثنای سلطنتده چکیلن محنت ومشقته تبعه‌مز طرفندن)
(مشهود اولان محبت وتشکرات برمکافات کافیه اولدقدن بشقه)
(مؤخراً دخی فسده‌نك حرکات مکروهه‌سیله ممالکمزك بر)
(طرفده نائرهٔ جنك وجدال علو کیر اشتعال اولدقده تبعه‌مزك)
(أکثری ینه ایمپراطورلرینه لازمکلن صدق وعبودیتده ثبات)
(کوستروب حتی برطاقم تجارب شدیده آره‌سنده بونلر طرفندن)
(حقمزده واقع اولان تأمینات قلب محزونمزه تسلیت بخش)
(اولمشیدی . حال بوکه مقتضای وقت وحاله کوره کذران ایدن)
(شهر مارتده اجراسنه بالمسارعه شروع ومباشرت ایلدیکمز)
(وجه ایله ممالکمزك کافهٔ نظامات موضوعه‌سنی تبدیل وتغییر)
(ایتمك لازم که‌جکنه وَ بویله برأمر مهمك حسن نتیجه‌یه)
(ایصالی برکنجلك قوتنه محتاج اولدیغی آکلاشیلدیغنه بناءً)
(بومطالعهٔ عمیقه‌دن صکره آوستریادولتنك تاج وتختنی علناً).
(ترك وفراغته قرار ویرمشزدر ...)

*
* *

بر ویانه مکتوب مخصوصندن :

اختلال بردوامدر. آتیاً داها شدتلی بره‌وولوسیوندن قورقیلیور.. زیرا بدایت اختلالده دولت جبخانه‌سندن آلنمش اولان اسلحه‌نك تمامی دکل ، ثلثانی مرتبه‌سی طوپلانیلامامشدر . أتودیان [طلبه] طاقمی هرطرفه داغیلوب نشرأفکار أدییورلر. سکیز اونیوه‌رسیته[دارالفنون] بردن قاپادیلمشدر. بونك ایچون اکثرناسده خشنودسزلق حکمفرمادر.. مع مافیه أهل قرا حکومت طرفداریدر . بو اثناده انکلتره . روسیا ، اوستریا وپروسیا دولتلری بیننده محافظهٔ حقوق ملکیه‌لری ضمننده بربرلرینه معاونت ایچون بر اتفاق عقدی مصمم ایدوکی ایشیدیلیور .. ایمپراطور بوقیش بورایه کله‌یه‌جکدر. ماجارستان حرکات عسکریه‌سنه باشلاندی. ویانه عصاتنه قوماندا أدن لهلی جنرال بم برتقریب ماجارستانه فرار أتمش؛ شیمدی ماجارلره قوماندا أدییورمش. بوکره غلبه احراز اولونجه ماجارستانك أولکی امتیاز واستثنالری کلیاً رفع ومحواولنه‌جقدر.

سابق ایمپراطور فرناندك اسباب استعفاسی حقنده روایات چوقدر. اصحی : مشارالیهك حل وعقد اموره عدم اقتدارندن ناشی فامیلیاسنك وأزآن جمله زوجه‌سنك رأی وابرامندن عبارتدر . معمافیه بورأی وابرامك ساده‌جه داخلی اولدیغنه بوتون بوتون اینانیلامایور .

مأموراً مملکتینده بولنان فوأدافندی [پاشا] مرحومك اصلاحات مصممهٔ محلیه حقنده‌کی لایحهٔ مشهوره‌سنده، ۱۸٤۸ انتباهنه متعلق کورونن بعض فقرات ـ تاریخ نقطهٔ نظرندن ـ باشقه‌جه سزای مطالعه‌در :

نزد حقایق وفد عالیده مستغنیٔ تعریف وبیان اولدیغی اوزره مؤخراً افلاقده ظهوره کلان قاریشقلق بوسنه اوروپانك هربرطرفنده اشتعال ایتمش اولان نائرهٔ اختلالك بر شراره‌سی اولدیغنده هیچ اشتباه اولمیوب انجق هریرده بونك اسبابی بشقه برصورتده ظهور ایتمش اولدیغی مثللو بوراده دخی ظهور

ایدن حرکتك مبدأ ومنشائی بربشقه حالده اوله‌رق نتیجه‌سی
احوال عمومیه‌یه بالطبع موافقت ایتمشدر. نظر امعان ایله باقلدیغی
حالده وقعهٔ مذکوره‌یی ظهور ایتدیرن اسباب محلی اولوب هر
نوقت اولسه خلق طرفندن بویله برحرکت میدانه کتوریلوب
شوقدرکه بوندن برسنه اول وقوعه کلمش اولسیدی بلکه بوشکله
کیرمز ایدی لکن عینیله قولرا وقتنده هواده اولان مادهٔ غیر
مشهوده امراض عادیه‌ده علت ساریه‌نك علاماتنی کوستردیکی
کبی بوراده‌کی (مملکتین) حرکت دخی عموماً روزکارده اولان
سربستیٔ افکار قوتی آلتنده برحرکت پولتیقیه علامتلرینی
ارائه ایتمش ایدی . اهالینك مطالب واقعه‌سی موافق حقانیت
اولسه بیله بویله برحرکت فعلیه‌یه فداکارلق کوسترمك سؤامثال
دعوت ایده‌جکندن بشقه میدانه قونیلان شیلر دولت علیه‌نك
اصولنه کاملاً مغایر اولدیغی بدیهی اولدیغندن حرکت واقعه‌یه
مقابله ایله آثار اختلالیه‌نك امحاسی حقنده سلطنت سنیه‌نك
اتخاذ بیوردیغی تدابیرك هرحالده موافق قاعدهٔ عقل وحکمت
اولدیغی مسلم عالمدر . فقط جناب حق عمروشوکت شاهانه‌سن
ابدمدت بیورسون. ولی‌نعمت فاروق سیرت افندمز حضرتلرینك
حلیهٔ علیهٔ ذات مرحمتسمات ملوکانه‌لری اولان صفت جلیلهٔ
کمال شفقت ومعدلت اقتضاسنجه هریرده مستظل سایهٔ عرش پایهٔ
رأفت ومرحمت شاهانه‌لری اولان کافهٔ تبعه‌نك استحصال تأکید
سعادت حاللری مطلوب قطعیٔ همایونلری اولدیغندن برآره‌لق
بعض سبکمغزانك تسویلات واغفالاتیله ره نامستقیم عصیانه
کیتمش اولان خلقی ارائهٔ قوت سطوت ایله دائرهٔ رضاجویی

ومطاوعته صوقدقدن صكره بحق شكايتلرى اولان مادهلرك تحقيقيله دولت عليهنك اصول ملكيهسنه وقاعدهٔ عدليهسنه موافق اولان تعديلات واصلاحاتك اجراسى وعد عالئ حضرت شهنشاهى اقتضاى جليلندن اولمغله حمد اولسون هرشيده آثار قدسيهسى مشهود اولان موفقيت سعادت منقبت حضرت شهنشاهينك بومادهده دخى اثرقوتى مشاهده اولنهرق اوروپانك اكثريرنده بويله مطالب مفرطهٔ اهاليه وقوع بولان مقابلهده بيكلرجه آدم تلف اولمش وسائر كبى قانلراقمش اولديغى حالده عساكر نظاميهٔ حضرت شاهانهنك ادنى همتى شوغائلهٔ هائلهيى امحاايتمش واسايش مملكتى اعاده ايلمش اولديغنه بناءً انجاز وعد لازمدر .

یکرمنجی عصرده :

بوتون اطرافی افق مرئی ایله محاط بر دکیزك سکونی .. ثقلتی ، آنجاق ریاضیونك بدیهیات صیراسنده فرض ایله‌دیکی نامتناهی برطاقم أرقام ایله ، ارائه اولونان برکتلهٔ مهیبهٔ میاهك غریب اولدیغی قدر موقت ، موقت اولدیغی قدر لطیف منظرهٔ رکودتی .. پیش‌چشمان انتباهمزده پك معنیدار بر زمین تدقیق ومشاهده تشکیل أدر .

هوا ساکن .. روزکار یوق .. صانکه‌سطح ماء ، برسکونت مطلقه‌یه محکوم .. هرطرفده سکوت .. سس ، صدا هیچ .. یوزلرجه یلکن کمیلری ، حدود حقیقیه‌سی کورونمه‌ین بویوك برساحه اورتاسنده ، متسلسل و نامتحرك ..

نه‌غریب منظره ! بوسکون وسکوت نه‌درجه غریب ایسه ، اوقدرده غم آکیندر . فقط غفلت أتمه‌یه‌لم : محیطك موقت برحکم وتأثیری محصولی اولان بوحالت ، چوق سورمز . پك متبدل ، پك متحول . ثباتسز ، قرارسز برشی . اصل غریبی شو ، که مثلا : برمیلیمتره کثافتنده برطبقه‌یی اون بیك عددصحیح صفحه‌یه تقسیم أدن فنون ، طبقات میاهیه‌یی‌ده قانون تدقیقندن آییرمادیغندن ، اوبرسکون دکیزك أسرار احکامنه وقوفدن عاجز دکل . برآن غیر منقسم ایچنده :

« آلدانماييكز ! بوكورديككز پردهٔ سكون آلتنده ، نه »
« دهشتلی جريانلر وار . هم بوجريانلر ، ظن أتمه‌ييكز، كه »
« عين هدفه منعطف . هدفلری، استقامتلری كبی هپ باشقه »
« باشقه . هپسی بر قانونه مسحور؛ لكن هپسی آيری آيری »
« برخط حركت صاحبی. مبسوطاً متناسب برسرعت، معكوساً »
« متناسب بر غيرت وفعاليت!»

« آلدانماييكز . ارض نصل دونرسه .. صولرده اويله »
« دونر . باليقلر نصل كيدر، كليرسه .. انسانلرده اويله .... »
« أوت بويله! سكون مطلق يوق. فقط بر آهنك وار . أبدی »
« برقانون موجود. هرشی اونك حكمنه رام. هرشی اوكا منتهی! »

خطابه‌سيله تيقظ وانتباهه دعوت أدر .

ذاتاً بوكا حاجت وارمی ؟ شدتلی برفيرطينا، بوتون خيالات نظريه‌يی زير وزبر أدر : يالكز انسانلری دكل ، هر شيئی .. بويوك كوچوك بوتون موجوداتی .. برأنديشه ، برتلاش ، بر دهشت استيلا أديويرير .

بوتون انسانلری ، دييورم . خاير ، خاير ! يا كليش .. بوتون انسانيت ديرسه‌م ، دوغرو اولور . چونكه :

برفيرطينا، كرهٔ ارضك ربع مسكونی بردن استيلا أتمه‌يه بيلير. انسانلر ايسه، ئولومی.. آنجاق براوچوروم اوكنده، برجنازه آرقه‌سنده ، بركرداب ايچنده، ياخود، برمزار كنارنده ايكن، تخطر أده‌بيليرلر .

نه‌عجيب مخلوق : بوكون بكا ايسه . يارين سكا ! فرمان حقيقتنی دوشونمك ايسته‌مز . ظلمك آجيسنی .. عدالك لذتنی

کندنده طویارسه ایشته اووقت .. آنجاق وَیالکز اووقت بحقٍ تقدیر أتمه‌یه‌باشلار .

أوت ، بوکون بورادهٔ قوپان برفیرطینا ، یارین باشقه‌بریرده عرض دهشت أیله‌ر. انسانلرده، اونی نقل وحکایه ایله مشغول . غفلت !

بعضاً قیامتدن نمونه اولور : قایالر یرلرندن داغیلیر .. آغاجلر کوکلرندن سوکولور .. بویوك بویوك طوپراق ساحه‌لری یاریلیر ، دکیزلره دوکولور. برچوق بنالر تملرندن صارصیلیر ، ییقیلیر . برچوق کوللر پیدا اولور .. کمیلر ، قایالره چارپار .. واپورلر قاینار.. بولوطلره قاریشمق ایسته‌ین أمواجدن متحصل اوچورومل ایچنده محو ونابدید اولور .. برچوق عجزه مسکنسز ؛ برچوق فقرا آج قالیر... برچوق عائله‌لر سیاهلره بورونور ... برچوق والده‌لر فریاد وأنین أدر.. عاقبت، ینه هرکس دردینه دوشر .. کیمی صیغیناجق یر؛ کیمی کندینی.. کندینك کیلری کچیندیره‌جك ایش آرار ..

بر آره‌لق هرکسی قاپلایان خوف ودهشت چیقار کیدر .. اونك یرینه بیك دورلو درد کلیر ؛ بیك دورلو غائله آچیلیر : فقط ینه غفلت !

او زمینك آلتی اوستنه کتیرن فیرطینا زائل اولونجه، بر اونوتقانلق چوکر.. ینه غریب، حزین برسکون عودت أدر..

او جمعیت بشریه‌نك برچوق قیمتدار عضوینی یوتان .. او مساعیٔ بشریه‌نك محصول اعصار اولان یادکار صنع وعرفانلرینی تارمار أدن دکیز ، صانکه بی کناه ومعصوم .. یاخود ، صانکه ،

یاپدیغندن مأیوس وپشیمان .. کوکدن دوشن آلتین نورلرله چارپیشا چارپیشا ، انسانلرده تازه بر ذوق ونشئه اویاندیرمق ایسته‌ر ..
ایشته .. بر ملت ، بر دکیز کبیدر .

دالغه‌لر .. جریانلر .. لدوسلر .. پویرازلر .. هیچ برشی دیمز . قاپتانلرك ، طایفه‌لرك ، یولجیلرك برچوق هدف استخفافی .. دوچار استحقاری اولور ؛ ینه قیمیلدانماز . لکن ! برفیرطینا قوپدی می ؟ ایشته اووقت ، کیره‌جك دكلیك آرامانك صیراسی کلیر . چاره یوق . ساحل سلامت آرامالی . ایشته اوزمان : کمیسنی قورتاران قاپتاندر ، دیرلر !

برملت ده بویله دکلمیدر ؟ صوصار .. هرشیئی یوتار .. هضم ایله آدر .. مواشی کبی قوللانیلیر .. ینه صوصار .. هیچ سسی چیقماز !

برکمی آلتنده ، دارما داغین اولان دالغه‌لر کبی ، بعض انسانلرك فغاننه .. شکایتنه قارشی : زندان ، منفا ، ایشکنجه .. نه قدر مجازات وفلاکت وارسه ، هپسنه اوغرار ؛ هپسنه قاتلانیر . لکن ! برکون کلیر : آرتق صبره طاقتی قالماز .. تحملی توکه‌نیر .. جانه تاق أدر : فغانلر ، شکایتلر .. فریاد ، واویلا اولور .. عیوقه چیقار !

کوکلری قاپلایان قاره بولوطلر کبی سموات فکریه‌یی استیلا أیله‌ین عمان یأس وفلاکت ، درحال غلیانه کلیر .. طغیانه باشلار ..

آرتق اوکنه چیقیلماز .. چیقیلسه‌ده طورولماز : آتش پوسکورير .. ییلدیریم یاغدیریر .. یاقار .. ییقار .. بوقاپتاندر ،

نشوطایفه‌در، دیمز وَطانیماز. هپسنی خاك ایله یکسان أدر. هردورلو وسائط حقارت ، هردورلو آلات سفالت، بوتون أرباب مصیبت پارام پارچه اولور کیدر..

بعضاً برکمی‌یه زنجیر ، برقاییغه یلکن ، بر صانداله کوره‌ك اولمقله قالان دمیر ، ایپلیك ، آغاج پارچه‌لری‌یله محو اولور .. بأس یوق . نه قدر قیمتلی ، یاخود، آجی اولورسه اولسون ، اوده طبیعی وَضروری .

انسانلرده‌ده بویله : عندالایجاب بیك جانه، برجان فدا أدیلیر . برقاچ میلیون جانه بیکلرجه جان فدا اولسون . چونکه قانون طبیعت .. حیات جمعیت بونی أمر أدر . باشقه دورلو اولماز . آرتق برجانه بیك جان فدا أدیلمز . مگرکه او تك جان ، برچوق جان دگرنده اولا . برملت نظرنده بحق اودگری قازانان نه‌محترم ، معزز وَبویوك حکم‌دار بختیاردر !

بوصاحب حکم .. ایسته‌ر هیأت دولت ، ایسته‌ر بالذات رئیس حکومت تام وصفتی حائز اولسون.. فیرطینایه‌طوتولمامق، پارام پارچه اولمامق آرزوی صمیمیسنده ایسه.. بوکا دنیاده‌بر چاره ، اما یالکز برچاره واردر، که اوده عدل وحقه استناد ، رعایت حقوق عباد وَ ملته حصر اعتماددر . . بونك خلافنه حرکت، دائما خطا .. دائما فلاکتدر .

انکلتره، فرانسه فیرطینا طانیمایان ..روزکارلری، صولری کندی خدمتکار أمللری ظن أدن بللی باشلری کسمش .. قانسیللریله‌حقوق انسانی مدافعه أتمشدر. پك چوق فدا کارلقلرله‌در، که اورالرده کیف ، قانونه .. ظلم ، حق وعدله .. ادارهٔ مطلقه ، مشروطیته .. ألنهایه مغلوب وپریشان اولمشدر !

اونو تمامالی .. محقق بیلمه‌لیدر، که برملت، دور انتباهه کیردیمی؛ اونی کریسی کری یه دوندیره‌جك قوت، آرتق یوقدر. آرتق او هپ ایلری کیدر. بواوغورده چکیلن عذاب، أذیت دگل؛ وطن پرورلرك اوغرادیغی ایشکنجه ، هیچ قورقونج دگل . بونلرك بری تازیانهٔ شوق وغیرت ، دیکری درس انتباه ومشروطیت اولور .

دائما شونی خاطرده طوتمالیدر، که حق بردر وَ مطلقا متمادیاً تعالی أدر .

هرنه زمان اولورسه اولسون ، هانکی شکل حکومت بولونور ایسه بولونسون ، حق دگیشمز وَمطلقا اعتلا أدر . اوکا قارشی طورمق ، مطلقا انهزامه منجر اولور. بناءً علیه : بر دولت ، مطلقا بر یچونجی ایستەر .. وحق نه قدر عالی اولورسه اولسون ، آنجاق مشروطیتله تأید أدر .

عدالت فوقنده قانون ناصل اولامازسه، انسانلری أك واسع درجه‌ده حق وعدلدن مستفید أده‌بیله‌جك مشروطیت دن باشقه شکل حکومت ، ادارهٔ دولتده اولماز یوقدر .

حق فوقنده قوت وقدرت اولمادیغی کبی ، جهان مطاع اولان یکانه حکم وحکومت‌ده. یالکز أك زیاده مساوات حقوقیه‌یی تأمین أدن حاکمیت ملیه‌در .

ایشته بونك ایچوندر ، که یگرمنجی عصرك طلوعی، بزه شرق انتباهنی احضار أتمشدر .

شرق انتباهی :

هنوز ایلك عشرنده بولوندیغمز بو عصرك ، ادراك أیله‌دیکی انقلابات اخیره، آوروپا تاریخنده ، ألڭ معزز صحیفه‌لری تزیین أده‌جك معالئ مدنیه وَانسانیه‌دندر :

آوروپا دولتلری ، ملتلرك جوش وخروشه کله‌رك تأسیسنه موفق اولدقلری حاکمیت ملیه‌یه التجا ایله محـافظهٔ موجودیت أتدکلری حالده ، شیمدی‌یه قدر ووردم طویماز اولان شرق.. غربك شعاع حکمت وعرفانیله استهزاء أدییور، ظن اولونویوردی. نه‌غفلت ! مع‌مافیه نه‌عجیب خارقه !

شرقك برنوزاد عجیب وغریبی اولان یونانستان، رومانیا، بولغارستان، صربستان، قاره‌طاغ بیله کندیلرینی یوتمق ایسته‌ین یاپما بر پدره وَمیراث حیاتلرینی تشکیل أیله‌ین بدبخت بر مادره قارشی. هرکون بر درس حکمت ومشروطیت ویردیکی حالده ، آرتق او بیلمکدن بیقوب اوصاندیغمز معهود شرق آکلامایور .. آکلامق ایسته‌مه‌یور .. « بن بویله ایسته‌رم، کیف بنم! » دییور وَعناد أدییوردی .

تاریخ ، بزه ، خونریزلگك هر دورلوسنی کوسته‌رمشدر . اون دوقوزنجی عصرك وقایع متسلسله‌سی، جنك وجدال شرقك صحایف کوناکونی ناطقدر. بناءً علیه عناد واقعك ماهیتنی بوراده تشریح وتفسیره لزوم یوقدر .

یالکز برسؤال وارداولور،که : غربی وَوسطی آوروپایی صارصان جریان اجتماعیلر، ناصل اولدی‌ده شرقه تأثیر أده‌مه‌دی؟ بوجریانلرك شدتی ، برچوق جمعیتلرك حیات قدیمهٔ اجتماعیه‌لرینی زیر وزبر أده‌جك بردرجه‌ده‌ایکن، کهنه شرق، نه‌دن مصون قالدی؟

علمای تاریخمزك ، بوندن صوکرا ، تدقیق وتتبع أده‌جکی غایت مهم وَ پك واسع برزمین تشکیل أیله‌ین بو مبحثی، حل ادعاسنده دکلم . بونکله برابر، بلاتردد دییه بیلیرم ، که علی الاطلاق شرقلك اونعمت جهان قیمت اجتماعیه‌دن، طول مدت داها ، محرومیتی.. فقدان معارفدن، قسماً ده‌افساد عناصردن نشأت أتمشدر.

برکویلی ، ویرکیسنی ویریر .. عسکرلکنی أدر .. حکومتك هرأمرینه « پك ایی ! » دیر .. هرزحمته ، هرأذیته قاتلانیر . لکن ! أسیر اولمادیغنی .. کندیسنك ده هرکس کبی انسان اولدیغنی .. ویرکی‌یی ، باشقه‌لرینك ذوق وصفاسی ایچون ویرمه‌دیکنی .. حکومتك ناصل حقوقی وارایسه ، اونك ده حکومته ، دولته قارشی مطالب وحقوقی بولوندیغنی برکره آکلادیمی ؟ آرتق اوحقسزلغه‌دایانا ماز .. ظلمه تحمل آده‌مز.. فریاد آدر .. حتی لازمسه أژدر کسیلیر .

لکن کندینی بیلمه‌ین بی‌چاره‌دن نه‌بکله‌نیر !

معهذا عین تأثیرات وَ حادثات اجتماعیه‌یه جلوه‌کاه اولان روسیا . تورکیا وَایران بری‌دیکرینی متعاقب فوران ایتمشدر . بوکوسته‌ریر ، که هراوچ حکومت بری‌برینه مربوط . ١٢٩٣ مشروطیت عثمانیه‌سی،بورابطه‌یی برباد أدیجه، بزده فلاکت فلاکتی ولی وتعقیب أیله‌دی. محاربه‌لر اولدی. هپسندن مغلوب

وپریشان چیقدق . حاکمیت ملیه‌ده ألیمزدن کیدیوردی . بوتون بوتون کرداب أسارت وسفالته دوشدك . آندن صوكرا اصول وقوانین حکومت . بازیچهٔ أفکار واحتراصات اولدی . اصول ادارهٔ ولایات ، دولتی شدتله صارصدی . دشمن افسادات وَ القاآتی ایله وجوده کلن عناصر اختلافاتی ، زمین و زمانی پك واسع ومساعد بولدی . هپمز تارمار اولدق . بروطن أولادی ، بر طوپراق قارداشی اولدیغمز حالده یریمزی .. یوردیمزی خراب ایتمه‌یه ، کندی کندیمزی بیتیرمه‌یه باشلادق .

بو کره ، ایش باشدن باشلادی . روسیا اختلاللری ، بزم ایچون مژدهٔ حیات ایدی . لکن امیدلریمز اودرجه ضعیف ایدی ، که طالعك ، برداها ، بزه توجه ایده‌جکی خیالنه بیله اینانیلماسه جائز ایدی . لله الحمد ! أمر برعکس چیقدی . عثمانلیلق حیات وسعادتی ، درحال ، زیب آور جهان مدنیت وانسانیت اولدی .

أول امرده روسیا ، ژاپون هزیمت قهقریه‌سنه دوچار اولمایا ایدی .. یاخود ، ینه بالقانلرده قیلیج صاللامش اولایدی . أمثالی کبی کندی برشی قازانامق ، حتی یوزبیك آولاد ملتك داها محو واتلافنه سبب اولمقله برابر ، احتمال ، که برخیلی سنه‌لر ایچون داها ، حکومت مستبدهٔ مطلقه‌یی محافظه ایده‌بیله‌جکدی . ذاتاً اون دوقوزنجی عصرك ایلك ربعنده باشلایان عزم انقلاب ، حریت پرورانك اوغرادیغی فلاکتله دکل .. هریکرمی اوتوز سنه‌ده برکره بالقانلرده دوکولن بی کناه ، معصوم قانلرله هدر اولویور ایدی .

ژاپونیایه مغلوبیتك دهشت ووخامتی ، روس استبدادینی تارمار

أتدى. سراپا معناسز وَمناسبتسز بر ديپلوماسينك سبب اولديغى يوزبيكلرجه عائله فلاكتى.. يوزميلونلرجه ضرر دولت وملتى.. آرتق، آكلامايه‌جق قالمامش. هيكل ظلم واستبدادى ييقاجق دهشتلى وَفداكار برقوت ميدانه چيقمش. جان خراش فرياد وأنينلرله اعلان مشروطيت أديله بيلمشدر!

ايران، برقاچ قوتك نفوذحكمى آلتنده اتحاره مجبور، برتائب كناهكاركبى، صوڭ نفسنه قدر ديكله‌مه‌ديكى حقه رجوع وتسليميتله عمر آتيسنى تأمين ايچون، ميدان مجاهده‌يه آتيلمشدر؛ دينيله بيلير. بز!

١٠ تموز ٣٢٤ انقلابى، اوتوز اوچ سنه أول اعلان أديلن مشروطيتك استردادندن عبارت دكلدر.

بوعثمانلى انقلابى. تاريخ مدنيتك پك مهم برصحيفه‌سنى اشغال أده‌جكدر.

چونكه عثمانلى اقوامنك آوروپا انقلاباتنه قارشى بى كانه قالماسى، يالكز فقدان معارف ثمره‌سى صاييلامايه‌جقدر. بزده دشمن مشروطيت اولان قوتلر، چوق ايدى.... ايلك مشروطيتمزى پريشان أدن محاربه‌لرك عناصر مدهشه‌سى، يالكز معهود ديپلوماسى‌ده دكل.. زمان وتاريخلك تبيين وتعيين أيله‌يه‌جكى برچوق داخلى وَ خارجى هيولاى ظلم وظلام وار ايدى. بونده، حريت پرور آوروپانك حصهٔ جرم ومسئوليتى بويوكدر. ١٢٩٣ده، آوروپا ايسته‌يه‌ايدى، توركيا آزاد اولورايدى. لكن ايسته‌مه‌دى. اما هيچ ايسته‌مه‌دى. بو آوروپا ايچون مدنيت نامنه، انسانيت نامنه بويوك برقصور وَعيبدر!

پارس قونغره‌سی اونوتیلدی . حکومت مطلقه‌نك بزده عودتی، خوشه بیله کیتدی . حال‌بوکه آوروپا ایسته‌یه ایدی ، اوزمان ، روسیا دخی نائل مشروطیت اولاجقدی . شرقده ، شیمدی‌یه قدر دوکولن قانلرده دوکولمه‌یه‌جك ایدی !

داخلی قصورلر بحث ألیمنی یوروتمك‌ بك ملال آوراولور. یالکز دیرز، که بوتون انقلابلر کبی، عثمانلی انقلابی‌ده احتیاج عدالت وَ استرداد حق ایچون حیز ظهوره چیقمشدر. برقاچ سنه مقدم‌ده ظهور أده بیلیردی. یونان محاربهٔ اخیره‌سندن متولد آثار مظفریت وَ اختلاف عناصردن منبعث مأیوسیت وعطالت مانع اولدی . مع هذا، ینه احتمال، که برمدت داها قوده‌ قالیر ایدی. لکن ماکه‌دونیا حقنده‌کی مذاکرات و مقررات تعجیل ، مجاهدین عثمانیه آره‌سنده مقتضای عقل و منطق اولارق وقوع بولان تقدیرات وائتلافات تسهیل أده‌رك ، [انقلاب عثمانی] جلوه‌کر ظهوراولمش وَ آوروپا تمایلات حاضره‌سنه، روسیانیات صلحیه‌سنه‌ده‌ پك موافق دوشمشدر.

بوکون عناصر مهمهٔ عثمانیه بلا تردد اعتراف أدر، که وقتیله وطن پرورانه دوشونجه‌لرله برلشمش، کندی کندیمزی محو و تباه أتمکدن باشقه بر نتیجه‌ٔ مفید اولمایان تسویلاته قاپیلمامش اولسه‌یدق، نعمت مشروطیتی .. حاکمیت ملیه‌مزی داها أول اکتساب أتمش اولاجقدق .

ایکنجی درجه‌ده عیب وقصور ، اقوام مختلفهٔ عثمانیه‌یه راجعدر . لکن بونلری معذور کورمه‌لیدر . هر بری بیك دورلو تلقینات واغوا آت ، القاآت واغفالات ایله شاشیرمش قالمشدر : بویوك یونانستان ! بویوك بولغارستان ! بویوك

صربستان ! هپ بویله بویوك خیالات ، أذهان معصومهٔ اقوامی صارمش؛ بالقان مانه‌ورالری، آناطولی اختلاللری عثمانلیلق عالمنی بوتون بوتون غریق یأس وألم أتمشدر . هرکس یرندن ، یوردندن اولمش ، بر برینك کوزلرینی اویمشدر !

واأسفا که باشقه أمللره ابتنا أدن بوفدا کارلقلر ، أکثریت ملتی تشکیل أدن مسلمانلری آلتی یوزسنه‌لك وطن ـ داشلرندن صوك درجه‌لرده متأثر ومتنفر أیله‌مشدر . بوایسه طبیعی ایدی . هیچ دنیاده وطنی صاتان ، یاخود ، طوعاً هدیه چکن برملت وارمیدر ؟ بونی ، هانکی قوم یاپارسه یاپسین ، آلتی یوزسنه‌در، عثمانلی دولتنی محافظه ومدافعه أدن .. اوغورنده میلیونلرجه جان فدا أتمش اولان کتلهٔ عثمانیه یاپاماز ایدی . یاپمادی و یاپمایاجقدی. صوك دم حیاتنه‌قدر ینه اوغراشاجقدی.

حتی برچوق حقسزلق .. دورلو دورلو یولسزلقله برابر ـ آوروپانك جبر وقهری آلتنده صوك برمقاسمه‌فجیعه‌سنه قارشی، قان دوکمه‌ده مضطر قالمامق ایچون ـ حکومت مطلقه‌نك دوامنی تمنی مجبوری وضروری ایدی .

شیمدی ، که عثمانلی انقلابی بحق تعزیز وتقدیر أدیله‌جك زمانده‌یز . مجاهدین ملتك خطابی :

« أی نسل معزز عثمانی ! ایشته‌وطنمز قورتولدی. جماعات »
« عثمانیه آره‌سنده‌کی اختلافاتك ،اتحارکبی،عقلاً ومنطقاً مردود »
« بر خون ریزلك اولدیغی آرتق هپمزجه آکلاشیلدی . »
« عثمانلیلق، برلك وديرلك ديمك اولديغنه جملةً قناعت کتیریلدی. »
« شیمدن صوکرا بوشروط وقیودایله حفظ وطن وظیفهٔ مقدسه‌سی »

« بزهپمزله مباهی اولاجق. بیلیگز، که : ناموس وحیاتگز .. »
« اقبال واستقبالگز .. محافظهٔ مشروطیتده : حاکمیت ملیه گزده‌در. »
« بوکون دنیاده بقا وَموجودیت ، ترقی ، تکامل ، مدنیت ، »
« سعادت .. یالگز ماضیٔ مشئومی اونوتوب تأیید اخوت »
« وصمیمیتدن وَ حاکمیت ملیه‌دن عبارتدر . فی الحقیقه حاکمیت »
« مطلقه جناب الله‌ه مخصوصدر. فعال مایرید، جناب رب العالمیندر. »
« بوندن صوکرا ملتلر، کندیلرینه آلك زیاده تأمین عدل وحقانیت »
« أتمك لازم کلن حاکمیت ملیه‌لری ایله یاشایابیلیرلر. بونك ایچون »
« هپمز دوشونه‌لم وَاونوتمایالم : بزعثمانلیلر ایچون یالگز برچاره »
« قالمشدر : یا اخوت وصمیمیتله : مشروطیت ! یا ئولوم ! » در.

أوت ، آرتق بویگرمنجی عصرده : حکمدار وحکومتده ،
دولت وملتده آنجاق حاکمیت ملیه ایله مسعود اولابیلیر .
ذاتاً هرجسم حکومت وملتك روحی ، اودر . او اولمازسه . ئولوم
محققدر !

مجاهدهٔ ملتی تقدیس ، مجاهدین امتی تجیل أده‌رك ؛ تعالیٔ
وطن .. سعادت وسلامت وطن اوغورنده هرشیئی اونوتوب [مضی
مامضی!] دییه‌رك هپمز چالیشالم . وَ هپ ایلری کیده‌لم !

*
* *

زیرا : وطن ، محتاجدر!

وثائق تاريخيه وسياسيه

تتبعاتی

ایلك بیك

احمد احسان و شركاسی

١٣٢٦

دوردنجی کتاب

بویوك رشید پاشا و فرانسز دیپلوماسیسی :

ایکنجی کتابده موضوع بحث اولان سویش قانالی مسأله‌سی، بویوك رشید پاشا ایله فرانسه دیپلوماسیسی حقنده، بعض وثایق داها تلفیقنه سبب اولویور. بو ایشده راس حکمت وحقیقت، رشید پاشانك بالجمله معاملات سیاسیه‌سنی تعقیب وتدقیق ایله ممکن الحصول اولور. نه چاره که بزده باب عالی آرشیولری Archives غایت ناقص وَ مستقلاً خارجیه آرشیولری ایسه هنوز یوقدر وَ بالطبع حکومت‌ده، ارباب تتبع ایچون، الیوم بر اصول وقاعده وضعنی خاطره کتیرمه‌مشدر.

وثایق قدیمهٔ دولتده اولسون، وثایق مؤخرده بولونسون، اویله حقایق سیاسیه موجوددر، که تاریخ انجمنی کبی بر چوق قومیسیونلر تشکل اتسه بیله.. هر شیئی تدقیق وتتبع اده‌بیلمك ایچون، اوزون عمرلر وَ دورلو دورلو مراقلر، اختصاصلر ایسته‌ر. بونده، اربابندن اسیر که‌نه‌جك برشی یوقدر وَ اولاماز. بالعکس هر دولتده.. هر مملکتده ارباب مراق و اختصاصی جلب ودعوت وَ ترغیب وتشویق اتمك لازمهٔ حمیت وَوطن پروریدر. دولتك وثایق سیاسیه‌سی کیمسه‌یه کوسته‌ریله‌مز، کبی بر اعتراض درمیان ادیله‌سنه‌ده محل کورمه‌یورم؛ زیرا موضوع

بحث أتديگم وثايق ، آرتق شيمديكى عالم سياست وَ جريانِ عمومى ايله علاقه قالمامش زمانلره عائد ، أوراق مخابره‌در .

صدر سابق حسين حلمى پاشا حضرتلرينك توديع واحاله بويوردقلرى [دوائر حكومت امور ومعاملاتنى تتبع] ماده‌سى ايچون، گچن سنه پارسده ، فرانسه خارجيه وَ داخليه نظارتلرينه دوام أتديگم أثناده، آرشيولرك بعض أرباب تأليف و اختصاصه بلا تردد كشاده طوتولديغنى رأى‌العين كورمش ايدم . فرانسه‌ده ـ دول سائره‌ده اولديغى كبى ـ اون دوقوزنجى عصرك أواسطنه قدر اولان أوراق وَمخابرات ديپلوماتيقيه، هركسه مشمول دگل ايسه‌ده ، أرباب تأليف طرفندن ، ألحالة هذه بر اصول وقاعده دائره‌سنده مراجعتله ، تدقيق اولونا بيليور . رشيد پاشانك دور سياستى او تاريخلره عائد در . بناءً عليه بزده ده ـ باشقه بر سبب وحكمت يوقسه ـ او دورك قيمتدار وثيقه‌لرى چيقا-ريلوب بحقٍ تدقيق وتتبع أديلمه‌لى .. أتديريلمه‌لى؛ ديپلوماسيمزك، أفكار منورهٔ ملتك ارشاد و عرفاننه خدمت اولونماليدر ! بوتون أوراقك عيناً طبع و نشرينى ادعا أتمه‌يورم . ناصلسه بعض ذوات ألنده قالمش وَ بالآخره عيناً نشر أديلمش بر طاقم أوراق واردر، كه رأيم‌صورولسه ، بلكه، مساعده جهتنى التزام أتمم بيله . حتى مثلا : بزده قريم محاربه‌سندن صوكراكى وثايقِ حكومت، يرلى يرنده اويله‌طورماليدر، كه بونلره ـ دولتجه برأمر ولزوم‌اولمادقجه‌ـخزينهٔ‌اوراق‌مأمورلرى بيله‌أل دوقونديراماسين. نره‌ده قالدى، كه لاعلى‌التعيين، مثلا : برمأمور، بوأوراقى مطالعه ياخود قوپيا أده‌بيلسين. آوروپا ده‌اعتنا بومرتبه‌لرده‌در. وَ بزده‌ده

بویله اولمق لازم کلیر . لکن بو اعتنــا ایله برابر ، آوروپاده کنج دیپلوماتلری یتیشـدیره‌جك . . أفکار ملتی اویاندیروب تنویر أده‌جك مؤلفات وجوده کتیرمك اوزره ، ماضی‌یه عائد عد أدیلن أوراقك تتبعی ایچون، تسهیلات وتشویقات اجراسندن بر آن خالی قالینمامقده‌در . ایشته ، بومهم وظیفه‌نك بحق حسن ایفاسی، [آرشیو قومیسیونی] تشکیلنه وابسته‌در . هیـچ بر دولتده استغنا أدیله‌ین بیك دورلو درس سیاسته برابر، آرشیولرك پك مکتوم وَ محرم قالمق لازم کلن قسمی حقنده ، تدابیر مخصوصه وَ قیود احتیاطیه تأمینی ، آنجاق اویله بر قومیسیون تأسیسیله وجودپذیر اولور !

*
* *

شیمدی تتبعاتمی عرض أده‌یم :

رشید پاشانك فرانسه سفارتیله مناسباتی ، هیـچ بر زمان پك صمیمی اولامامشدر . رشید پاشـانك أواخر حیاتنده ایســه ، ایکیده برده مشـکلات عظیمه تحدث أیله‌مشدر . سویش قانالی مسأله‌سنده، بویوك دیپلوماتمزله سفارت مصلحت کذاری آره‌سنده‌کی اختلاف، بالوجوه تتبعه لایقدر .

أول أمرده ، مصلحت کذارك بعض خاطره‌لرینی نظر مطالعه‌یه آلالم . بوذات ، خلاصةً دییور، که :

[فردینان دوله‌سه‌پس ، خدیو مصردن استحصال أتدیکی امتیاز حقنده مساعدهٔ پادشاهی ارزانی استرحام ایچون، استانبوله کلدی . کندیسنی وکلای دولتله کوروشدیردم وَ حضور شاهانه‌یه قبول شرفیله مباهی اولدی . لورد ایستراتفوردك کندیسنه‌ده تقدیم أیله‌دم . هرطرفدن اویله بر حسن قبول کوردی، یاخود ،

اویله ظن أتدی وَتشبثك قریباً نتیجه پذیر موفقیت اولاجغنه حکم أیله‌دی . بو قناعت واعتماد ایله‌در، که استانبولده کندیسنه وقوع بولان بیاناتك صفوت وصمیمیتنه ایناندی ؛ باب عالیجه ایسته‌نیلدیکی افاده قیلنان ایضاحات وتفصیلات ایشنده ، خدیو سعید پاشایه معاونت أتمك اوزره ، اسکندریه‌یه کیتدی . بویله مهم برقانال کشادی أمرعظیمی، بحق سلطانك وَأکثر وکلاسنك موجب فخر ومباهاتی ایدی. لکن بز ، اقتحامی قولای اولمایاجق برمانعه معروض قالیوردق . انکلتره سفیری، باب عالینك موافقتنه ظاهراً مخالف اولمامقله برابر ـ بو ایشده باشلیجه علاقه‌دار بولونان کندی حکومتی، تدقیق کیفیتله رأینی بیلدیریجه‌یه قدر ـ هر دورلو قرارك تعلیق وتأخیرینی طلب أدیوردی . یاغیرمحدود برتأخیر، یاخود ، برقرار معکوس وقوعنی کشف وتخمین أیله‌دم .

بو مسأله‌ده. انکلتره‌نك سوزی فی الحقیقه أهمیت عظیمه‌یی حائز اولمقدن خالی قالامازدی. لوندرا مطبوعاتی، انکلتره حکومتنك بو ایشده موافقت أتمه‌مه‌سی لازم کله‌جکنی ایهام أدوب طوروبور ایدی . استانبولده ، داها دوغروسی ، صدر اعظم منسوبینی آره‌سنده .. پارس وَ لوندراده ویریله‌جك آرای متضده‌دن متولد غائله‌نك، صدراعظمی پك مشکل برموقعه قویاجغی تلاش وأندیشه‌سی حاصل اولدی . بناءً علیه کندیسنی بو مشکلدن قورتاراجق برتدبیره تشبث أدیلدی . بو تشبث ، بالذات رشید پاشا طرفندنمی ، اتخاذ اولوندی؟ یوقسه باشقه‌سی طرفندن می، اخطار أدیلدی؟ بیله‌مه‌یورسه‌مده مشار الیهك بو تشبثی اجراده مسارعت کوسته‌ردیکی محققدر. حال بوکه رشید پاشا ، رجال دولته مخصوص بعض أوصاف

ایله متحلی ایدی ؛ وسعت فکر ومکانت وعزم صاحبی ایدی .
وکلای پادشاهی ایچنده ، تورکیایی ساحل سلامته چکوب
چیقارمق .. آوروپا آهنك دولیسنه کیره بیلمه‌سی ایچون، بوندن
صوکرا، یکانه چاره اولان عناصر عثمانیه‌نك مساواتی تأمین
أتمك .. دواتی کوندن کونه سقوط أدوب طوردیغی حفرهٔ
اضمحلالدن خلاص أیله‌مك زمانی کالدیگنی، أك أول تقدیرأدن
رشید پاشا اولمشدر . بونی آچیقدن آچیغه سویله‌مه‌یه وموقع
اقتداره کلیرکلمز، بوفکر جدیدی صحابت أتمه‌یه جسارت أیله‌دی.
عالی وفؤاد پاشالر کبی کنج ومنور فکرلی ذواتی اطرافنه آلدی.
کرك بونلر، کرك دیکر برچوقلری داها، کندیسنك أفکارینه
اشتراك أتدیلر و مدافعاتده بولوندیلر . سلطانك أکثر قدمای
بندکانی ایله بغیرحق أرباب علمدن صاییلان بعضلری ایسه، أفکار
مذکوره‌یی بالعکس [بدعت] تاقی أدرلردی . رشیدپاشا، مستلزم
اولدیغی مخالفتدن قورقمایه‌رق، مطالعاتی سلطان محمود خان ثانی‌یه
عرض ایله حسن تلقی أتدیردی. اویله برشکل وصورتده، که خاقان
مشارالیه. هم تصویب. هم تشویق ایله مقابله‌ده بولوندی. بونکله برابر،
سلطان محمودخان. بویله‌عنعنات قدیمهٔ ملیه ایله‌توافق أتمه‌ین برچوق
مقرراته مساعددوشه‌جك بروقوف وماضی‌یه مالك دکل ایدی .
موانع واقعه‌یه قارشی، فکرنده موفق اولمق ایچون، رشیدپاشایه شدت
عزم وجزم لازم ایدی . ١٨٤٠ ده اصلاحاته ابتدار أتمشیدی .
او أثناده کندیسی خارجیه ناظری ایدی . انکلتره پولیتیقه‌سی،
خدیو مصر محمدعلی پاشاعلیهنده اولدیغندن، رشید پاشاده انکلتره‌یی
مداراستناد طوتدی. بالآخره انکلتره سفارتیله مناسباتی اودرجه

کسب صمیمیت أیله‌دی، که بو اوغورده کندی سربستیٔ فکر و حرکتی بیله فدایه مجبور قالدی. رشید پاشاده آثار عجز واحتراص موجود ایدی. نفوذیله چارپیشه‌جق رقیبلری وارایدی. بونلره قارشی.. کرك نزد پادشاهیده، کرك أفکار عمومیه‌جه انکلتره سفارتیله مناسباتنڭ انتاج أیله‌دیگی موقع مشکلی محافظه ایچون، بویوك برمتانت کوسته‌ریبورایدی. واقعا بوموقع، برطرفدن قدرت بخش اولویورایدیسه‌ده، برطرفدن‌ده کندیسنی هرکسڭ مؤاخذاتنه هدف أدیبوردی. بونفوذ وانقیاد خلیطه‌سی، شان وشهرتنه مضر اولدیغی کبی، ذهن جوالنی تشویشدن‌ده خالی قالمایور ایدی. رقیبلرینڭ تسویلاتنه قارشی، لوردایسترا تفوردڭ معاونتندن أمین اولدیغندن، عندالحاجه، شدت تدابیره مراجعتله مقابله‌ده بولونور ایدی. مسند صدارت ایچون قورقولاجق بررقیبی وار ایدی. اوده، أولجه صدر اعظملق أتمش اولان قاین برادرپادشاهی محمد علی پاشا ایدی. ذات شاهانه ایله رشید پاشانڭ برملاقاتی اوزرینه، محمدعلی پاشا، کیجه‌لین سرایه چاغیریلمش وَ برواپوره بیندیریلوب آناطولی‌یه نفی أدیلمشیدی. پادشاه، آز وقت صوکرا، بوشدتدن ـ تعبیردیکرله ـ بوأثر عجز وغفلتدن پشیمان اولمش؛ قاین برادرینی منفادن جلب أتمش وَ مسأله‌دن برخاطرهٔ ألیمه صاقلامشدر.

رشید پاشا، مناسبات خصوصیه‌سنده، هم مشکلپسند.. هم مستبد ایدی. أولادلرینڭ استقبالنی تأمین أملیله بویوك اوغلنی پارس سفارتنه تعیین آرزوسنده ایدی. او صیراده، سفارت مذکوره، أسبق کرید والیسی مصطفی پاشانڭ مخدومی، ولی پاشا عهده‌سنده ایدی. بودیپلومات، ایمپراطورڭ توجهنی

اكتسابه موفق اولمش وَبرچوق ذواتك محبتنی قازانمش ایدی. وظایف مأمورەسنی ، كرك حكومت متبوعەسنك .. كرك نزدنده مرخص بولونديغی دولتك [فرانسەنك] موجب خوشنوديسی اولاجق صورتده حسن ايفا أيلەين سفير مشاراليهك محافظهٔ موقع أتمەسی ايچون ـ حكومتم نامنه ـ تبليغ آرزويه مأمور اولدم. رشيدپاشا ، بونی قطعا نظر اعتباره آلمامش وَمصطفی پاشانك تشبث واقعه ياپانجی اولماديغی ذهاب باطليله ، پدرينه فنالق اولمق اوزره، اوغلنی مغدور أتمك ايستەديكنی صاقلامامشدر. مصطفی پاشا نفی ايله تهديد اولوندی . بونك اوزرينه ، بعض اخطارات قطعيەده بولوندم وَتهلكهٔ نفيدن قورتولدی . لكن رشيد پاشا ، حدتنی تسكينه موفق اولاماديغندن، تصرف ادعاسنده بولونديغی قيمتسز بر عرصه ايچون ، مصطفی پاشا عليهنه، اقامهٔ دعوايه قالقيشدی . دولته متعلق مسائل مختلطەيی تعيين ايچون تشكيل اولونان [هيأت عاليەجه] باقيلمق اوزره ، محاكم عائدەسنه مراجعت أيلەدی . هيأت مذكوره، بويله اوفاق برايش ايچون، اصلاحات اجتماعيه وَاقتصاديەيه مأمور اولان تنظيمات هيأتيله برلشدی . بوتون بوتون شخصی اولان اويله برقورو ملك ايچون، ايكی بويوك هيأتك اجتماعی ، پك چيركين برشی اولدی. مع مافيه صدر اعظمی وادیٔ ائتلاف ـ ياخود ـ طريق تحكيمه ارجاع ممكن اولامادی . نزدنده نيم رسمی تشبثاتده بولوندم . عنادندن واز كچيرەمدم. بوندن آكلادم، كه رشيدپاشا سويش ايشندەده برمسلك ائتلاف جوييده بولونماياجق ؛ كمال دقت وانتباه ايله حركته وَنيات حقيقيەسنی استكناهه بذل مقدرت أيلەدم. اول

وقت، سفارت باش ترجمانلق خدمتی،ألیوم [أنستیتو] اعضاسندن
بولونان مستشرق مقتدر موسیو [شه‌فه‌ر] ك عهده‌سنده ایدی.
مزایای مسلکی ، بوتون أدبیات شرقیه‌ده‌کی کمال وقوفی ، شیوهٔ
افاده‌سنده‌کی لطافت کندیسنه استانبولده برموقع مهم قازاندیرمش
وَ بوسایه‌ده ، پك قیمتدار مناسبات پیدا أیله‌مش ایدی . ایشته ،
محضا بومناسبات ثمره‌سی اولارق ــ وَ فرانسه سفارتجه قطعا
استعمال أدیله‌ین وسائطله مراجعت آتمکسزین ــ موسیو شه‌فه‌ر،
خدیو مصره « موسیو دوله‌په‌سه ویردیگی امتیازی گری
آلدیرمق اوزره » قرار ویریلدیگنی وَ بومقصده وصول ایچون
اتخاذ أدیلن خدعهٔ مرتبه‌یی خبر آلدی .

مسأله‌یی هر صورتله تدقیق ایچون، بر قومیسیون تشکل
أتمشیدی . بونك سبب تشکیلی : سفارتی آلداتمق وَ خدیو
سعید پاشایی اقناع ایچون لزوم کورونن زمانی قازانمق ایدی .
هیأت وکلایه داخل بولونان خدیوك قاین برادری کامل پاشایی،
مطلق صورتده محرمیت توصیه‌سیله برابر ــ ویردیگی قراری
گری آلمق اوزره ــ خدیوه، ذات شاهانه‌نك معلوماتی اولمقسزین،
محرمانه بررجا نامه یازمغه مأمور أتدیلر . بوتدبیر ، وظایف
ومسئولیتی تقدیر أدن برحکومته لایق اولمامقله برابر ، أگر باب
عالی‌یی القا أتدیگی موقع مشکلدن قورتارمق اوزره ، عباس پاشایه
ایضاحات ویرمك اکتفا أدیلسه ایدی.. معذور طوتولا بیلیر ایدی.
حال بوکه اویله حرکت اولونمادی . کامل پاشا ، انکلتره ایله
فرانسه آره‌سنده برمقایسه یاپارق، برینك دیکرینه رجحانی اثبات
واخطار أدییور ایدی . أنیشته‌سی اولان عباس پاشایه، انکلتره

خصومتنك بی‌امان اولدیغنی و فرانسـه خصومتنك ایسـه ـ حکومتلری کبی ـ پك موقت اولاجغنی آکلاتییوردی . حتی بوبابده یازیلان ایلك مسـوده‌ده « فرانسـه‌ده هرشی، بر قاتلك قورشونه معروضدر » سوزلری محرر ایدی ، که بوسوزلر ، پیانوری نامنده بر ایتالیانك ایمپراطور ناپولیونه سـوء قصدینه ایما ایدی. مع مافیه اخیراً یازیلماسی تقرر أدن مکتوبده، ترکیب مبحوث‌عنه محافظه أدیلمه‌دی . موسیو شـه‌فه‌ر ، بالذات کامل پاشـانك مسوده‌سنی کورمش ایدی . بونده صـدر اعظمك تصحیحلری وار ایدی . [١] بنـاءً علیه ویردیکی معلوماتك

[١] اوزمان فرانسز پولیتیقه‌سنك باشلیجه طرفکیرلری: سرعسکر رضا ، عالی ، فوأد ، قبریسلی محمد پاشالر اولماسنه‌نظراً . رشید پاشانك بالذات خط دستی ایله تصحیحلرنی حاوی اولان بومصرلی مکتوبی مسوده‌سنی‌عیناً موسیو شه‌فه‌ره کوسته‌رن ذاتك کیم اولدیغی، حقیقةً شایان تدقیق واستکناه ایسه‌ده ، تعیین ذات وشخص ایچون مدار استناد اولابیه‌جك بردلیل واثق بولامادم .

واقعا رضا پاشانك سفارتله مناسباتی پك‌ایلری کیتمش اولدیغندن وکندیسنك رشید پاشـایه مخالفتی محقق بولندیغندن « بوسر حکومتی اوفاش أتمش» دیمك، ممکندر. فقط مصلحت‌کذارك افاده‌سی وجه‌ایله، مسـوده‌نك رأی‌العین کورولدیکی نظر دقته آلیننجه، وبو ورقپاره‌نك سرعسکرك ألنده بولونمق احتمالی اولامایه‌جغی دوشـونولونجه. قولایجه دوغرو برحکم ویرمك کوجله‌شیور . مکرکه سفارت، رشید پاشاجه رقیب میدانه چیقاریلمامق ایچون ، رضا پاشادن آلدیغی معلوماتی او طرز بیان ایله کتم واخفا أیلمه‌دی ، فرضیه‌سنه اعتقاد اولونسون .

عالی پاشایه عطف واسناد ایچون ألده هیچ برسند یوقدر. ذاتاً عالی پاشا . سـفارتجه تام فرانسز پولیتیقه‌سی طرفداری دکل ایدی . نمسه‌یه تمایلی داها زیاده‌عداولونورایدی. اوصیراده، لورد ایستراتفورد علیهنده‌کی مکتوب مخصوصنك قوپیاسنی قونت بەنه‌ده‌تی‌یه ویرمش

صحتی حقنده شبهه اولامازدی . رشید پاشا ایله قونوشمغه قرار ویردم وَ موسیو شــه‌فه‌رله برلکده نزدینه کیتدم . پادشـاهك وکیلیله جریان أده‌جك محاوره‌نك مکملاً ضبطی وظیفه‌سنی ، موسیو شه‌فه‌ره تودیع أیله‌دم .

بووثیقه شـایان مطالعه اولدیغندن ــ ولی پاشـا ایله پدری حقنده‌کی تشبثاتمه قارشی، کوسته‌ردیکی سوء قبوله متعلق قسمنی بالاخراج ــ قسم دیکرینی حرفیاً نقل ودرج أدییورم :

مصلحت کذار : — بعض احوال واردر، که اوزایخه‌أك مهم مشکلاتی منتج اولور. بونکا میدان بیراقامق ایچون، یالکز برچاره بیلییورم . بوچاره‌ده ، موافق زمانده آچیقدن آچیغـه آکلاشمقدر . نی بوکون نزد فخیمانه‌لرینه‌سوق أدن شی بودر.

صدر اعظم : — نه اولدی ؟

مصلحت کذار : — أول بأول ذات فخیمانه‌لرینه برسؤال ایراد أده‌جکم : امور سفارتی رؤیت وظیفه‌سیله مباهی اولدیغم برسنه مدتدنبری، ظهور أده‌بیلمش اولان مشکلاتی رفع وازاله وَ سفارتك باب عالی ایله ادامه أتمه‌یه مجبور اولدیغی مناســباتی

بولونماسی‌ده، اویله‌برظن وذهابك اصابتنه براءت استهلال‌اولاماز. زیرا بوصورتك اعطاسی بوتون بوتون باشقه برماهیتده‌در . فؤاد پاشا ایله محمد پاشا ایسه قطعیاً ذی‌مدخل دکلدرلر .

دولت پولیتیقه‌سنده، محمدپاشایی تتبع أده‌مدیکمدن بیله‌من‌سه‌م‌ده، کرك عالی پاشا کرك فوأد پاشا فرانسـه‌جه مؤخذه‌یه معروض اولمقدن قورتولامشلر؛ حتی آجی دقیقه‌ر کوروب کچیرمشلردر. شیمدی براحتمال داها قالییور ، که اوده أساساً ایشی مروج اولان بعض مصرلیلرك ، یاخود ، منسوبیننده‌ن بریـنك افشاسیدر. احتمال!   [والله اعلم بالصواب]

هر دورلو خللدن وقايه ايچون، دائما بذل مساعيدن خالى قالمادم، دگلمى؟

صدر اعظم : — فى الحقيقه بونى مع الممنونيه تقدير أده‌رم.

مصلحت كذار : — حال بوكه بن . بعض وكلاى پادشاهينك طرز حركتى حقنده ، مع التأسف ، عين فكرى درميان أده‌مه‌يه‌جكم. نظر دقتمى جالب اولش ايدى، كه برچوق احوالده، سفارت، حقنده ايفاسى لازم كان بعض آثار احترامه نائل اولمامشدر. بونى بالكه نظر اعتبارده طوتولماسى ﺣﻘﻨﺪﻩ كورونن بعض مطالباته حمل أتمش ايدم .

صدر اعظم : — فرانسه‌يه عائد مصالح ، طرفمدن ، آرزوكز دائره‌سنده تسويه أديله‌مشميدر ؟

مصلحت كذار : — مسارعةً تقدير أده‌رم، كه سفارتك برچوق مطالبى، صورت مساعدكارانه‌ده مظهر قبول اولمشدر. مع مافيه برچوق حادثه‌لر ظهور أتدى، كه بڭا : ترازينك دائما صورت متساويه‌ده طوتولماديغى ذكرينى القا أيله‌مشدر . (بوراده مصلحت كذار ، صدراعظم طرفندن معترض فيه اولمايان بعض حادثه‌لر ذكر أتدى) . بن ، برنكر ائتلاف پرورى ايله، بونلرى اخطاردن اجتناب أتدم . اميد أدييوردم، كه زمان وَ فرانسه ايله توركيانك مناسبات حاضره‌سى حقنده داها سالم برصورتله واقع اولاجق برحسن تقدير ، بعض فكرلرى تعديل أيله‌يه‌جكدر . مع التأسف بويله اولمادى .

(بوراده مصلحت كذار ، صدر اعظمك مصطفى پاشا ايله اولان منازعه‌سى حقنده‌كى مطالعاتنى ايضاح أتديكندن ، رشيد پاشا حدتله‌نه‌رك :)

صدر اعظم : — مصطفى پاشا ، بريالانجى حريفدر . سز، يالكز اونى ديكله يورسيكز. قابا برحريف، برآرنائوددر. رئيس مجلسى تحقير أتدى . اويله بويوك برموقعده بولونان بر مأموره قارشى ـ بلا مجازات ـ احترامسزلق أده من .

مصلحتكذار ...— لكن باشقه بر ايش ظهور أتدى، كه بنى ، ذات ساميلرينه أك جدى اخطاراتده بولونمق وظيفه سنه سوق أيله يور. شيمدى اوندن بحث أده جكم . تخطر أدرسيكز، كه : سويش قانالنك حفر وكشادى ماده سى.. حكومت ايمپرا۔طوريه جه كرك نوركيانك سعادتنه ، كرك بوتون آوروپايه فائده لى برتشبث كبى عد وتلقى أديلديكنى وَ بوايشك پك ملتزم بولونديغنى وَشوقدر كه بوبابده أركان دولتله باشقه يولده مباحثه دن اجتناب أتمكلكم لازم كلديكنى سزه سويله مش وَتكرار أيله مش ايدم.

صدراعظم :— أوت ، حقيقت اويله .

مصلحتكذار : — خديو مصر ، تصديق پادشاهى يى استحصال ايچون سزه مراجعت أدنجه ، ذات صدر اعظميلرى ايشى مجلسه حواله أيله ديكز . خديو سعيد پاشادن تكرار ايضاحات طلبى قرارلاشديريلدى . بوكا أده جك هيچ براعتراضم يوق ايدى وَ هيچ بر اعتراضده بولونمادم . فقط عين زمانده خديوه محرمانه برمكتوب كونده ريلييوردى .

صدر اعظم : — بيلمه يورم .

مصلحتكذار [دوام ايله] : — كه بونده : انكلتره سفيرينك شخصاً مخالف بولونمش اولديغى بر تصوردن واز كچيلمه سى شدتله توصيه أديلييوردى. انكليز مأمورلرينك دائما

حكومتلری طرفندن مصحوب بولونديغی، وَ فرانسه حكومتنك ایسه، بالعكس، قطعا متانتی اولماديغندن.. كندی مأمورلرينك تشبثاتنی انكار اعتیادنده اولديغی، بناءً عليه استانبولده بحق هركسك چكينديگی انكلیز ایلچیسنك خصومتندن بهمه حال اجتناب أديلمك لازم كله‌جگی وَحكومت مصریه‌دن كمال راحت وسكونتله مستفيد اولمق ایسته‌دیگی حالده انكلتره دونانمالرینی اسكندریه پیشگاهنه كوتورمه‌یه سببيت ويرمه‌مسی اقتضا أده‌جگی وَتصورنده مصرقالیرسه نظرپادشاهیدن دوشه‌جگی اخطار اولونو- يوردی. ذات ساميلری بومكتوبی بيليورلر. هیأت وكلا اعضاسندن بر ذاتك .. مجلس والا رئیسی كامل پاشانك امضاسیله ممضيدر.

صدراعظم :— بن، آنجاق مكتوب كونده‌ريلدكدن صوكرا، خبردار اولدم. ذاتاً باشقه‌لرينك خطالرندن دولايی، مسئول اولامام. اما بكا عطف مسئوليت أديلمك ایسته‌نیلیيورسه، او باشقه. باب عالی، فی الحقيقه، پك مشكل برموقعده بولوندی. فرانسه، انكلتره‌يی شبهه‌لنديرمه‌مك ايچون، كورونمك ایسته‌مه‌دی. انكلتره ایسه، فرانسه‌يی اداره أتمك ايچون، چكيندی. اوحالده بز نه یاپابيليردك؟ بحث أديگكز مكتوبك جمله‌لرينی أيی خاطر- لامايورم وَسزك سويله‌ديككز تعبيرلر عيناً موجود دگلدر، صانيرم. كامل پاشا، خديوك قاين برادريدر. عائله اعضاسندن بری صفتيله، خديوه مكتوب يازمشدر. بنم، بونده قطعا دخل ورأيم يوقدر.

مصلحتگذار :— نجه كامل پاشا، هرشيدن أول، عثمانلی وكلاسندندر. روابط منتداری ايله فرانسه‌يه مربوط اولان

بر حكومت اعضاسندندر. مكتوب جمله‌لرينك آز أهميتی واردر.

لكن مألی بنم دیدیگم کبیدر. ذات ساميلری بونی رد أتمه‌یورلر ؛ ذات ساميلری بومکتوبك تحریرنده اشترا کی کلیاً انکار أدییورلر. بن، بونك عكسنی استدلال أده‌بيليرم. شیمدی ویردیککز ایضاحات، بوکا مساعددر. مصرده‌ده باشقه دورلو دوشونولمه‌یور. مع‌مافیه افادهٔ فخیمانه‌لرینی قبول أده‌رم. کامل پاشا نه یاپدی؟ ایمپراطورلك حکومتنك حال حاضری وَ اصول اداره‌سی حقنده پك زیاده نالایق بیاناتده بولوندی. باب‌عالی‌یی توصیف أتمك ایسته‌مه‌دیگم بردرکه‌یه ایندیردی. ایشه ذات شاهانه‌یی قاریشدیرمق وَ نامنه بیان مطالعه أتمك جرأتنده بولوندی. صدراعظم، رفقاسندن برینك بویله بر مناسبتسزلك ارتکاب أتدیگنی خبر آلینجه، کندیسنك ایلك وَ یکانه وظیفه‌سی نه ایدی؟ بونی متبوع منخمنه بیلدیرمه‌لی ایدی. هیچ شبهه‌م یوقدر، که ذات شاهانه درحال عدم تصویب وَ عدم خوشنودیٔ همایونی موجب اولدیغنی اثبات أده‌جك بر تدبیرده بولوناجق ایدی. ایشته. صدراعظم بو وظیفه‌یی ایفا أتمه‌دی. بالعکس، فرانسه تورکیانك سلامتی ایچون کمال بی‌طرفی ایله اوغراشدیغی برزمانده، قابینه اعضاسندن برینك، حکومت ایمپراطوریه‌جه دیکر باب عالی دوستلری درجه‌سنده حس حیثیت اولمادیغنی ــ بی‌محابا ــ دوشونمه‌یه، سویله‌مه‌یه وَ ایناندیرمایه قدرتیاب اولدی.

صدراعظم :— کورویورم، که فرانسه ایله مملکتم آره‌سنده، مناسبات حسنه‌یه بن مانعم. چکیله‌جکم.

مصلحتکذار :— ذات ساميلری بو آرزویی پك چوق کردلر وَ پك مهم احوال أثناسنده درمیان أتمش ایدیکز. بن،

دائما بونی رد أتمش ایدم. ألبته اونوتمادیکز . فکرمجه سز ، او احوالده وجودی أنزم اولان ذات ایدیکز وَ سزدن باشقه کیمسه یوق ایدی، که سزك قدر موفقیتله هم ذات شاهانه نك، هم تورکیا متفقلرینك اعتمادینه لایق اولسون. اعتراف أدەرم، که شیمدی یه قدر شبهه لی عد أیله دیکم بعض وقایع، بوفکر شخصیمی تبدیل أتدی . . بویله دوشونمکده بن یالکز دکلم . دوستلریکزدن ، بالذات سزك أثر لطفکزله یاشایانلر ، بعض احوالك اجتماعندن قورقدقلرندن، هردورلو فرصتلردن بالاستفاده ، ولایاتده ایفای مأموریت أتمك اوزره ، استانبولدن اوزاقلاشوب طورویولر ؛ ذات سامیلرندن آییریلییورلر . بن ظن أدییورم، که احوالك تهلکه سی حقنده مبالغه ده بولونویورلر . لکن بوکون اعترافه مجبورم، که : اونلر حقلیدر ، بن حقسز ایدم .

صدر اعظم :— کیتمك ایسته یورلر ایسه ، کیدیویرسینلر .

مصلحت کذار :— بکا قدر کلمش اولان معلوماتی وَ عرض أتمکدن چکه مه یه جکم شو اخطاراتی ذات سامیلرینه تبلیغدن مقصدم : بالذات یاپمادیغم وَ تأسف أیله دیکم بر کیفیتی، صورت صحیحه ده مکرراً دلائلی اظهاردن خالی قالمادیغم عین صدق واخلاص ، ایله تعیین و توضیحدن باشقه برشی دکلدر . ذات سامیلری ، نوعما بوتون هیأت وکلا نامنه ادارهٔ کلامه جرأتیاب اولان بر رفیقنی رد وجرحه لزوم کورمکسزین ، بن، باب عالیده — فرانسه یه قارشی بسله نمك لازم کلن آثار احترام حقنده — نه دوشونوله بیلدیکنی اوکرندم . شو احوالده ایلك هدف دقتم، ایلك وظیفه م : ذات صدر اعظمیلرینه ، تمامیله خبردار بولوندیغمی

بیلدیرمك ایدی . ایشته ، بوكون یاپدیغم شی شوندن عبارتدر .
صدر اعظم :— بوتون بو دیدكاریكزدن محزون اولدم .
معلومات ویره‌جكم .]

بو محاوره ، سفارت خانه دوسیه‌لرنده موجود بر ضبط نامه صورتی اولدیغندن، مشتبه‌فیه دكلدر. مصلحت كذار، بونی نقل ایله برابر ، رشید پاشانك ، ابتدا انكار.. صوكرا اقرار مجبوریتنده بولوندیغی خصوصی مكتوب مندرجاتنك ، ایمپراطوره تعلقندن دولایی ، أندیشه‌یه دوشدیكنی وَپك متأثر قالدیغنی بیان أدییور . وَدییور،كه : « مع مافیه ینه برأنتریقه احتمالنه مبنی ، »
« جریان محاوره‌یی حاوی ضبط نامه‌یی، ایرته‌سی كونی، شه‌فه‌ر »
« واسطه‌سیله، رشید پاشـایه كونده‌ردم وَبالمطالعه هرنه دورلو »
« تصحیحات ایسته‌رسه یاپیلاجغنی.. هرنه علاوات خاطرینه »
« كلیرسه یازیلاجغنی بیلدیردم . [طی وعلاوه أدیله‌جك هیچ »
« برشی یوقدر] جوابنی آلدم .. موسیوشه‌فه‌ر ضبط نامه‌یه بو »
« جهتی‌ده فرانسزجه علاوه أتدی . بونك اوزرینـه، ذات »
« شاهانه اغفال أدیله‌مك اوزره،توركجه ترجمه‌لرینی‌ده یازدیردم »
« وَعتبهٔ پادشاهی‌یه‌عرض وابلاغه‌مسارعت أیله‌دم . (!) پارسه‌ده »
« معلومات ویردم . »

*
* *

مصلحت كذارك بو ایشه دائرپارسده خارجیه پولیتیقه‌مدیرینه یازدیغی ایكی مكتوب خصوصیدن برنجیسی :
« رشید پاشـا اعتراف قصورده مضطرقالدیغندن ، خدیو »
« مصردیازیلمش اولان مكتوبی،دونكی كون، باشلیجه رفیقلرینه »

« كوسته‌ردى وَ خطانك بويوك وَ بلكه غيرقابل تعمير اولديغنى‌ده »
« بالذات اعتراف أيله‌دى . رفقاسى، هم حيرت وتأسفلرينى، هم »
« خوشنودسزلقلرينى كنديسندن صاقلامامشلردر. كامل پاشانك »
« عزلى ألزم وَ مستعجل عد اولونمشدر. بندن ، بالواسطه ، »
« استفسار أتديلر . حكومت ايمپراطوريه‌يى بو ايشدن بى‌خبر »
« بيراقماديغمدن أوامر‌ه انتظار مجبوريتنده‌يم ، جوابنى ويردم.»
« واقعا، رشيدپاشا، بزم حقمزده، قابل اصلاح دگلدر. حسن »
« معامله‌لر، أفكار و تمايلاتنى تغيير أده‌مه‌دى. برسنه‌مدت معتدل،»
« ائتلاف جو، حرمتكار وَ صبور داوراندم . بكله‌دم . شيمدى »
« طوتولدى ، ياقالادق . أگر پارسده آرزو أديليورسه ، »
« استعفاسنى ويره‌جكدر . »

ايكنجيسى :

« خارجيه ناظر وكيلى صفوت أفندى، شيمدى سفارت »
« خانه‌ده نزدمدن چيقييور. ايكى ساعت امتداد أدن زيارتى ، بنى »
« شورالرينى على العجله يازمغه مجبور أديور: كنديسنك، رشيد »
« پاشا طرفندن كونده‌ريلديگى آشكاردر. صفوت أفندى، بر »
« كونا تكليفده بولونمامقله برابر ، بالذات صدر اعظمك »
« هركسدن زياده تأسف أتديگى تصادفات مزعجه‌دن متحصل »
« ــ كندى تعبيرنجه ــ سوء تفهملك ازاله‌سى، عموم طرفندن آرزو »
« أديلديگنى،طول ودراز،موضوع بحث أيله‌دى. بڭا هرصورتله »
« ترضيه ويريله‌جگنى ايما أتدى... بن‌ده،جواباً، ايسته‌يه‌جك.. »
« آرزو أده‌جك وَ ياپاجق هيچ برشيئم اولماديغنى سويله‌دم . »

« سزه یازدیغم صوڭ مکتوبمك بر کلمه‌سنی بیله کری آلمام . »
« رشیدپاشا ایله بز، بوراده. الی‌الأبد عین‌موقعده بولوناجغز. »
« تکرار أدەرم: بوتون قصورلر کندیسندەدر . وکندیسنه »
« اظهاردن خالی قالمادیغمز بوتون آثارخیرخواهی وَصمیمیتڭ »
« ثمره‌سی بزی کندی ذهنجه مهمسه‌مزلگه منجراولمشدر. »
« مادام که لازمدر ، وورالم . فرصت پك اعلادر. کیمسه، »
« بونی فنا کوره‌مز وَبزه هیچ براعتراضده بولوناماز . »

***

شو مخابرات أثناسنده ایدی ، که ذات حضرت پادشاهی فرانسه وَ انکلتره ایله اولان مناسبات صحیحه وَصمیمیه ایجاباتنه توفیقاً ، رشید پاشایی استعفا صورتیله دوغرودن دوغرویه مسند صدارتدن چکه‌رك، قونفه‌رانسلرده بولونمق اوزره، ویانه‌یه کوندرمك ایسته‌مش وَ او وزیر فلاطون تدبیرڭ عرفان و سیاستندن داها زیاده مستفید اولمق أمل وطن پرورانه‌سنی کوسته‌رمشدر . آنجاق ویانه قونفه‌رانسلری همان قاپانمش وَفرانسه وَانکلتره دیپلوماتلری‌ده مملکتلرینه عودت أتمه‌لریله بویوك برعثمانلی دیپلوماتینك ویانه‌یه اعزامنه سبب قالمامش اولدیغندن رشید پاشا ١٢٧٣ تاریخنه قدر حال انفصالده کورونمشدر .

پارس قونغره‌سندن صوکرا، أفلاق ـ بوغدان مسأله‌سی تکرار آلەوله‌نه‌رك، احوال سیاسیه فوق‌العاده أهمیت عظیمه آلماسی اوزرینه، مقام صدر اعظمی ینه او بویوك سیاسی‌یه ، رشیدِ فریده عرض من‌وافتقار أیله‌مشدر. موضوع بحث اولان سویش قانالی مسأله‌سی ایسه ، مع‌التأسف ، برآز وقت کچر کچمز بابِ

عالی ایله مخابره‌یه دوام ادیلمکسزین، محلنجه فصل و حسم اولونمش؛ تعبیر آخرله، بو ایش یوزندن متحدث تبدل وکلا.. تصدیق رسمی یرینه کچیویرمشدر :

§

عثمانلی عالم مطبوعاتنده بر دور تجدد و تتبع تشکیلنه شایان نشریات ادبیه وجدیه‌سیله اوتوز بش قیرق سنه‌دن بری شبان وطنڭ دائما منهاج معرفتی اولارق طانینمش «مجموعهٔ ابو الضیا»، «لغت ابو الضیا»، «کتابخانهٔ ابو الضیا» کبی کلیات جسیمه و مهمه‌سیله ادبیات لسانیه‌مزده حقیقی موقع مبجلنی قازانمش اولان ابو الضیا توفیق بک افندی، کندیسنه خاص بر طرز بدیع ایله یازدیغی [نمونهٔ ادبیات عثمانیه] اثر بی عدیلنده — که اهل لسان و تاریخ نظرنده دائما بر مأخذ تتبع و مطالعه‌در — رشید پاشانڭ تصویر حیاتنه عائد منقح، وجیز و پك معنیدار بر مقاله‌سنده، او پیر سیاسیمزڭ دهاسنی تجیلاً، دیمشدر، که :

« ماحصل رشید پاشا، آوروپانڭ دولت عثمانیه حقنده یوز سنه‌دن برو بسلدیکی اعتقاد سقیملك تهلکه‌سنی هرکسدن اول ادراك ایله دفعی اسبابنه تشبث و بناءً علیه سلطنت سنیه‌یی دول معظمه عدادینه ادخال ایچون اقتضای عصر اوزره لازم اولان اصلاحات ملکیه‌نك دعائمنی تنظیمات خیریه نامیله وضع ایله اجرا آتنه همت ایلدیکندن طولایی عثمانلیلرڭ اولیای نعمتندن معدوددر. » نه بیوك حقیقت! نه عظیم سیاست!

دولتده، رشید پاشا کبی بر ایکی ولی نعم داها بولونوب ده، بونلرده اونڭ شهراه کمالات سیاسیه‌سنی بحقٍ تعقیب ایله‌مش اولسه‌ایدی ..

بو كونكى توركيا، سليمان قانونى توركياسى كبى ، هر دورلو شمول معناسيله، مراجعتگاه حكمداران اولوردى؛ ديينلر خطامى ايتمشلر در؟

رشيدپاشا كعبنده عرفان سياسى يه مالك بر ديپلومات، ياخود، اورتبه موفقيت ومظفريتله دولتى موقع عالى العاليه چيقاران پارلاق وَمكمل بر ديپلوماسى، تاريخمزده كورولمه مشدر؛ ديمكده نيچون تردد ايده لم؟

سراپا منطق ، سراپا دلائل مقنعه وَبراهين قاطعه ايله مؤيد اولان مطالعات حكيمانه وَسياسيه سنى حاوى مضبطه لر اوقونسه.. هر تركيبى وَهر جمله سى وقوف كاملنك ـ ياخود ـ كمال وقوفنك شاهد مطلقى اولديغى وهلةً تظاهر ايلر .

بوتون آوروپاجه اضمحلالى وَوجوب ازاله سى ادعا اولونمغه باشلايان بر دولت عظيمه يى ، انكلتره سياست و وفاقيله هم آهنك ايده رك ، [تنظيمات خيريه] قانون اساسيسى ايله احيا ايله ين . . ملتجيلر مسأله سى وَ قريم محاربه سى ايله ده نجم اقبال وشوكتنك موقع بلند سرافرازينه قدر بالذات كوتورن داهىٔ سياسىٔ عثمانى،حقيقةً پك بويوك بر ولى نعمت صاييلير .. عثمانلى پوليتيقه عالمنده، عنوان فطانت افشانيله تبجيله لايق كوروله جك

بر دور سياست و حكومت وجوده كتيروب براقديغنه ده ، غير متزلزل بر قناعت فكريه وَ وجدانيه ايله حكم واعتقاد اولونمق لازم كلير ! حتى حقايق ثابتهٔ رسميه ايله عكسى توضيح و اثبات ايديلدكجه مصرانه ادعا اولونوب طوراجقدر ، كه عالى وَ فؤاد پاشالرك پوليتيقه سى ـ كمال عرفان واقتدارلرينه رغماً ـ اجتهاداتده رشيد پاشا بختيارلغنه نائل اولامامش .. آوروپا نفوذ

سیاسیسنڭ احضار أیله‌دیگی محیط ایله حکم زمان نه اولورسه اولسون ، قریم محاربه‌سندن بر قاچ سنه صوڭرا ، اوبویوك خادم دولت وممملکتڭ ، هنوز آلتمش یاشنده ایکن وقوع ارتحالی ، عثمانلیلق ایچون پك بویوك بر فلاکت اولمشدر . هله پارس قونغره‌سنده حاضر بولونمامش اولماسی .. وَ حتی عمرینڭ صوڭ کوننه ، صوڭ دقیقه‌سنه‌قدر مقام صدارتده پایدار اولمامش اولماسی.. دولتمزڭ بخت سیاهی ایجاباتندن صاییلسه جائزدر.

ایشته، شو نقطهٔ نظردندر ، که رشید پاشانڭ فرانسه‌سفارتی ایله مناسباتنی صوڭ درجه‌لرده تتبع و تعمیق أتمك بزجه پك لازمدر .

رشید پاشا ، ١٢٧١ ده انفصالی اوزرینه ، برمدت انعزالی اختیار أتدکدن صوڭرا ، خدیو سعید پاشانڭ دعوتیله ، مصره کیده‌رك ، بر مدتده اوراده قالمشدر . عودتنده میرکونده‌کی یالیسنه بالذات سلطان عبدالمجید خان کیتمش ، کندیسنی زیارتله غریق التفات وَ بالوسیله تعاطئ أفکار و مطالعات أیله‌مشدر . استاد سیاسیمزڭ بشنجی دفعهٔ صدارتی ، بوزیارت پادشاهی اوزرینه ، وقوع بولمشدر. [اوچنجی ناپولیون ثقلت پولیتیقه‌سی] باب عالی‌یه آغیرجه چوکمش ایدی. أفلاق ـ بوغدان عائلهٔ اتحادی ، معهود قومیت پولیتیقه‌سی بزی پك زیاده أندیشناك أتمه‌یه باشلامش ایدی .

پارس قونغره‌سنڭ پارلاقلغی سونویور ایدی . روسیا ، مداهنه‌سیله ناپولیونی قزانمش : منازع فیه مسأله‌ده ، نمسه‌نڭ صمیمی معاونتی بیله ، بزه یارایامامشیدی . عبدالمجید مرحوم ، پك صیقیلدی. حضرت استاده مراجعت أتدی. باالطه لیماننده چیقارق ،

وزیر محترمك ساحل خانه‌سی تپه‌سنده‌كی عزلتكاهنه كیتدی. رشید پاشا . زیارت شاهانه‌نك وقوعندن خبردار أدیلدیگندن، اوزون برمسافه‌دن استقباله شتابان اولدی. خاقان مشارالیه. أسب‌سوار ایدی . ركابده بولونمق ایسته‌ین وزیر حكیمه‌ده آت احضار اولوندی . ایكیسی یان یانه وَ قونوشه قونوشه كوشكه مواصلت أیله‌دیلر . مداولهٔ أفكارده بولوندیلر . تصادفاً و كلای دولت، او كون، وكلا واپوریله مدعواً برسفارت خانه‌یه كیدییورلر ایدی. مبر كون اوكندن كچوب ده، رشیدپاشا ساحل خانه‌سنك پیشكاهنده، سلطنت قاییغنی كورونجه تبدل وقوعی احتمالنی كشف وتخمینده تأخر أتمه‌دیلر . ضیافتدن ــ معتاد خلافنده اولارق ــ بر آز ایركنجه عودت أیله‌دیلر . آره‌دن برقاچ كون كچدی . رشید پاشـایه توجیه صدارت قیلندی . فرانسـه حكومتی ، فرانسه سفارتی ، فرانسه دیپلوماسیسی.. پك تلاش أتدی. باش ترجمان، موسیو اوتره ایدی. أولا اونك راپورینی نظر مطالعه‌دن كچیره‌لم:

« عالی پاشا، انفصالنه قطعیاً منتظر دگل ایكن، دون آقشام »
« باش مابینجی نزدینه كله‌رك ، رشیدپاشـانك صدر اعظملغه »
« تعیین اولوندیغنی تبلیغ أیله‌دی. كیجه برلكده بولونمش اولان »
« برذاتك افاده‌سنه نظراً ، عالی پاشا ، بارمشاغلدن قورتولمش »
« اولدیغی ایچون، تبلیغ واقعدن متأثر اولمامش وَ پك ممنون »
« كورونمش . بوتون وكلا ، خط همایون قرائتنده حاضر »
« بولونمق اوزره، بوصباح قبل‌الظهر ساعت اونده، باب عالی‌یه »
« دعوت اولونمشدر . بوخطده عالی پاشادن بحث أدیلمه‌یوب ، »
« یالكز وقوف وتجربه‌سی برچوق مصالح معلقه‌نك برصورتِ »

« تسویه‌یه اقترانه کافل اولان رشید پاشانڭ صدارته تعیین »
« قیلندیغی تذکار اولونمشدر . »

« بو بحرانڭ أولیاتی حقنده آلدیغم معلوماته کلینجه : »
« کچن چارشنبه کونی انکلتره سفیری نزد شاهانه‌یه کیتدی . »
« فواد پاشادن پك زیاده شکایت أتدی وَ عین زمانده دیدی، که »
« قرالیچه ویقتوریانڭ ذات شاهانه‌یه پك صمیمی ودّ ومخالصتی »
« وار ایسه‌ده ، هیأت حاضرهٔ وکلا بو أثر اخلاصڭ قیمتنی »
« تقدیر أتمه‌یور . پنجشنبه ، بوتون کون وَ جمعه صباحی ، پادشاه ، »
« حرم دائره‌سنده هپ رشید پاشا لهنده استرحاملره معروض »
« قالمشدر . جامعده ، محمدعلی پاشایه [١] عائله وَ أندیشه‌لرندن »
« بحث أتدی . بر دقیقه بیله راحتی اولمادیغنی وَ انکلتره سفیرینڭ »
« أنتریقه‌لرینه نهایت ویرمك ایچون ، رشید پاشایه بر شی یاپمق »
« نیتنده اولدیغنی اعتراف أیلدی . قاپدان پاشا ، کافی السابق ، »
« خنکاری واز کچیرمك وَ لورد ایستراتفوردڭ مطالب مفرطه‌- »
« سنی اسعاف خطاسنه دوشمکدن قورتارمق ایچون چالیشدی . »
« فقط قاپدان پاشانڭ معقول سوزلری آرتق خوف وهراسه »
« تابع اولان حکمداره تأثیردن عاجز ایدی . سلطان ، »
« جامعدن چیقوب طوبخانه‌یه کیتدی وَ اوراده مستشار قدیمی »
« فتحی احمد پاشانڭ رأینی صوردی . هر طرفدن ویریلن »
« تأميناته نظراً : بوذات ، أفندیسنڭ خوشنه کیتمز قورقوسیله ، »
« تصور شاهانه‌نڭ کرك أفکار عمومیهٔ مملکتجه کرك آوروپا »

[١] محمد علی پاشا ، سلطان مجیدڭ همشیره‌سی عادله سلطانڭ زوجی ایدی .

« سرايلرنجه سوء تأثيرى موجب اولاجغنى سويلهمه‌يەرك ، »
« رأى تصويبده بولوندى . كوروشديگم أسكى وكلانك جملەسى ، »
« ذات شاهانه‌نك ، قرار واقعى (رشيد پاشانك صدارتى) بر »
« شاشقينلق زماننده اتخاذ أتمش وَ بوگون ، كچن كونكى »
« قراردن پشيمان اولمش اولديغنه قانع بولونيورلر ! باشقه بر »
« ذهاب داها وار ، كه بوگا نظراً : پادشاه ، رشيد پاشانك »
« صدارته نصب وتعيينى ـ كنديسنى الى الأبد دوشورمك ايچون ، »
« برسبب تشكيل أده جگى اميد خفيسنده ايمش . ايشته بو . پادشاهك »
« كندى حقوق و حيثيتى وقايه ايچون بولديغى و سائط »
« أليمه ! برقاچ كون أول ديديگكز وجه ايله ، انسان مرحمت »
« دگل ، يالگز نفرت حس أيلەيه بيلير . محمد رشدى پاشا [١] »
« صوڭ درجه‌ده منفعلدر . بگا : [حيثيت شاهانه دوشو- »
« نولسەيدى ، انكلتره سفيرينه پاسا پورطى ويريله‌جك ؛ »
« رشيد پاشاده ـ حركت غير مناسبه سندن دولايى ـ تحت »
« محاكمه‌يه آلنمق لازم كله‌جكدى . قاپدان پاشايه كلنجه : »
« خنكارك أنيشته‌سى اولديغى جهتله ، عدم ممنونيتى كتم أيلەمەسنى »
« توصيه أتدم .] ديدى . بن ديدم ، كه : [سزك حرم داخلنده »
« مناسباتكز واردر . خنكارك برادرينى ، مخدوملرينى »
« كوروپورسيكز . شايد سز ، حدت واغبرار گوستەريرسه‌كز ، »
« رشيد پاشا ، بونى سزك عليهكزده برسلاح اولارق ، قوللانا- »
« جقدر . ايشدن چكيلمه‌كز وَ حركت سنيه‌يى تقبيح »
« أيله‌مه‌كز عبدالعزيزه تقربله خاقان لاحقى خلع أتمك ايسته- »

[١] اخيراً صدر اعظم اولان مترجم رشدى پاشا مرحومدر .

« دیگرلردن ایلری کلدیگنی ذات شاهانه‌یه ایهامدن کری »
« طورمایاجقدر. رشیده کوره، هر دورلو تدبیر جائزدر وَ أمین »
« اولیکزکه سزی بوتون بوتون محو أتمك ایچون بو فرصتی »
« قاچیرمایاجق ؛ کرك حیاتی ، کرك تخت سلطنتی علیهنده »
« برفساد ترتیبی قورقوسنی ذهن همایونه القا أده‌جکدر . »

« رشید پاشانك رفقای حاضره‌سیله ملاقاتی باردانه »
« اولمشدر . آنجاق علی العاده برقاچ کلمه تعاطی أتمشلردر. محمد »
« علی پاشایه، أول آمرده، رشید پاشا سلام ویرمش وَقاپدان »
« پاشاده، کلمه تفوه أتمکسزین ، مقابله‌ده بولونمشدر . ذات »
« شاهانه‌نك صدر سابق عالی پاشایه نه یولده تبلیغاتده بولوندیغنی، »
« کندیسندن صوردم . مشارالیه، تبلیغات سنیه‌نك توجهکارانه »
« اولدیغنی وَیکانه سبب اونلق اوزره (الجای احوالدن منبعث »
« برلزوم) دینیلدیگنی سویله‌دی . »

« لورد ایستراتفورد، ذات شاهانه ایله صوڭ ملاقاتنده، انکلتره‌نك »
« آوستریا ایله اتفاقدن ـ اتحاد أفکارلرندن ـ بحث أیلمشدر . »
« انکلتره سفیری. ذات شاهانه‌یی أندیشناك أتمك ایسته‌مش ایسه‌ده، »
« خنکار، سفیرك کندیسنه تماماً نه دیدیگنی کیمسه‌یه سویله‌مه‌مشدر. »
« مع مافیه محمد رشدی پاشا، لورد ایستراتفورد ایله رشید وَسلطان »
« آره‌سنده برطاقم ترتیبلر اولدیغنه ذاهبدر. برقاچ کون بکله‌مك »
« لازمدر، که ذات شاهانه‌نك بروقت انشراح ـ یاخود ـ آنزهراسنده، »
« ملاقات واقعه‌ده نه سوزلر جریان ایتدیگی آڭلاشیلسین. منشأی »
« مبركون اوملق اوزره ، هر کس روایت أدییور، که خنکار، »
« رشید پاشانی صدارته نصب وتعییندن مقدم، سزدن استمزاج »

« أتمش وَعالی پاشانڭ انفصالی سزڭ موافقتڭزله وقوع بولمشدر. »
« رشید، سزدن پك زیاده أثر خوشنودی كوستەرییور. برقاچ »
« كون أول اوخانس أفندی طینغیره : [ذات شاهانه‌یه، كندی »
« لهنده سویله‌مش اولدیغڭز سوزلردن دولایی ، سزه پك »
« منتدار اولدیغنی] سویله‌مشدر. وَسزڭ اقتداریڭزدن، فطا- »
« نتڭزدن وَولی نعمتڭزڭ حقوق حكمداریسنه اولان رعایت »
« واحترامڭزدن كمال مسرتله بحث أیله‌مشدر. بوندن مقصدی، »
« سزڭ صدارته كلمه‌سنی ترخیص وتسهیل أیله‌دیگڭزه ایناندیرمق »
« اولدیغی محققدر. ذات شاهانه‌ده، كندیسنه: رشیدڭ تعیننده »
« بر كونا محذور بولمادیغڭزی سویله‌مش اولدیغڭزی، تأمین »
« أدییورمش . لمقصدٍ نشر أدیلن بوشایعاتڭ كافه‌سنی صورت »
« قطعیه‌ده تكذیب أدییورم . »
« أولیسی كونكی مجلس خاص نتیجهٔ مذاكراتی حقنده، »
« وقوع بولان سؤالم اوزرینه ، رشید پاشا : عین درجه‌ده »
« سه‌ویلان ایكی متنقدن برینی ترجیح مشكل برمسأله اولدیغنی »
« وَكندیسنه وقت مساعد بیراقیلمق لازم كله‌جگنی بیان آیله‌دی. »
« بن ده جواباً دیدم ، كه : بوراسنی بیلییورز. لكن مسائلِ »
« معلقهٔ عظیمه حقنده بر (أوت !) یاخود بر (خایر !) »
« ایسته‌یورز وَ بونی ده درحال ... »
« — لكن بن بر هیچم ؛ بن كوچوك بر آدمم ، دیدی، »
« صدراعظم . »
« — سز یڭی صدراعظمسیڭز ؛ بزده، یڭی صدراعظمڭ »
« فكرینی صورویورز ؛ دیدم . »

« رشید پاشا، بگا، بك اوصانمش.. مفتوراولمش کورندی »
« وَبو صباح موسیو دوبوته‌نیه‌فلك‌دخی، نزدینه کیده‌رك، عین »
« سؤاللری درمیـان أتدیگنی سویله‌دی. بونك اوزرینه، بك »
« باردانه یانندن چیقدم . »

*
* *

شـو برچوق فضله تعبیرلریله نقلنده تردد أتمه‌دیگمز ایلك وثیقه‌یی عریض وعمیق تتبع أیله‌ینلر : عثمانلیلق نامنه آغلا ـ مازلرمی ؟ دوشونولسین : عالی پاشـا عزل اولونیور ، رشید پاشا مقامنه عودت أدییور. سفرای أجنبیه‌نك بومسأله‌ده شکایتی نیچون ؟ تلاشی نه‌دن؟ رشید پاشا أنکلیز طرفداری‌ده ، اوندمی؟ رشید پاشا ، فرانسه علیهداری‌ده ، اوندمی ؟ عالی پاشا ، فرانسه آدمی‌ده اوندمی ؟ خایر ، خایر ، خایر !

رشید پاشانك تدقیق وتتبع أتدیگم وثائق مهمهٔ سیاسیه‌سندن متحصل قناعت کاملهٔ وجدانیه ایله بیان وَتأمین أده‌بیلیرم ، که : رشید پاشا، فرانســه‌نك قطعا علیهنده دگل ایدی . خصم جانمز اولان قومشولریمزی بیله اصلا وقطعا رنجیده أتمه‌مش .. اویله برمحظور ظهور أدر أتمز درحال تصحیح ذهـاب ـ یاخود ـ ایضاح حقیقت ایچون فوق‌العاده تدبیر وتشبثلرده بولونمشدر . بویوك رشید پاشـانك بربویوك قصوری وارایسه.. اوده منافع حیاتیهٔ عثمانیه‌یی تأمینه کافل مطلق‌اولان مسلك سیاسیسی‌ایدی. عالی پاشا مرحوم ، مع‌التأسف اوکبه وارامامشدر .

فی‌الحقیقه ، رشـید پاشـانك تکرار صـدارته نصبی : الجای احوال ثمره‌سی‌ایدی . کاشـکه پارس قونغره‌سـنده عالی

پاشا بولونماسه ایدی ... کاشکه اوبویوك وزیر فلاطون تدبیر ، پارسده ، اومهم قونغره‌ده عثمانلی مرخصی بولونسه ایدی ... سیواستوپول محاربه‌سنده سونکی سونکی‌یه کلن روس وَفرانسز عسکری درحال باریشمشلر؛ چارنیقولانك وفاتیله یرینه ایکنجی آله کساندرك قعودی اوزرینه، چار وَ ناپولیون، اوکونه‌قدر نه اولوب بیتمش ایسه،هپسنه برسونکرچکوب هرشیئی اونوتمشلر؛ روس وَفرانسز دیپلوماتلری بوتون بوتون تبدیل فکر ومسلك ایله‌مشلر... حتی بلکه‌برلشمشلر.. یالکز بز معلقده‌قالیویرمشز!

اویله مهم بر وقتده داهئ سیاستك کوشهٔ انزواده قالماسی ، عفوی ممکن اولمایاجق بر خطای عظیم سیاسیدر.

رشید پاشانك صدارته صورت نصبنه دائر اولان دیدی قودیلر، اصلا معقول دکلدر. اصل شایان نفرت بویله بی أساس سوزلردر . بویله شیلری عین حقیقت تلقی أدنلر. هروقت شایان مرحمتدرلر . مترجمه عائد محاوره‌ده موجب تأسفدر . زیرا رشید پاشا، خدمات سیاسیه‌سنك امتدادی مدتجه ،دولتی رخنه‌دار آده‌جك درجه‌ده دکل ، هیچ مثابه‌سنده عد أدیله‌جك بر قصورده دخی بولونمامش .. بوتون حیات سیاسیه‌سنده، شان وشکوه عثمانی‌یی اعلایه موفق اولمش بویوك بر وطن پرور اولدیغی حالده، کندیسنی تحت محاکمه‌یه آلمق تمنیسی، بیلمم،هانکی محب وطن قلبنده جایکیر اولابیلیر!

معهذا، بوشکایات فیرطیناسنك باشلیجه منبعی بعض قونغره مقرراتی ایدی . هله عالی پاشانك وَ عالی پاشا قابینه‌سنك تمادی أدن مدت مأموریتی أثناده‌کی اجراآت سیاسیه‌لری بویوك رشید

پاشانك هدف تعریض و اعتراضی اولمقدن قورتولامایوردی . بوحال ایسه وکلای زمانك طبیعی خوشنه کیتمه‌یوب ، پادشاهی اغضاب قصدیله،دورلو دورلو کفت‌وکولر وقوع بولویورایدی. دوغروسی بونلر کلاه ـ یاخود ـ موقع غوغاسی دیمك ایدی . لکن نه ماهیتده اولورسه اولسون ، موقع ممتاز دائما رشید پاشایه‌خاص اولوب، دیکرلرینك اونك علیهنده بولونمالری، تأویل کوتورور ویا معذور کورولورقباحتلردن دگل ایدی .

وزیر اعظمك مابین باش کاتبی أمین بگه یازدیغی برتذکره ایله عتبهٔ عبدالمجید خانی‌یه عرض وتقدیم أیله‌دیگی لایحه ـ که کتابمزه درج أدیله‌جکدر ـ نظرعبرتله اوقونسون: علی‌الأکثر لطف دیده‌لرندن مرکب اولان وکلای زمان ، محییٔ دولت پایه‌سنده بر عرفان سیاسی ایله بوتون آوروپاجه کسب امتیاز آتمش اولان‌ذات‌محترمی تهدیدده، اومرتبه ایلری کیتمشلردی،که رشید پاشا ـ صوك تجربهٔطالع قبیلندن‌اولمق‌اوزره ـ برکره‌داها اجتهادات پولیتیقیه‌سنی تذکیرواخطاردن‌کندینی آلامامقله‌برابر، بعدما اختیار سکوته قرار ویردیگنی ؤمع مافیه ایسته‌نیلیرسه.. دشمنلرینك ثمرهٔ التقاآتی‌اولارق، بر منفایه کیده‌بیله‌جگنی ذات شاهانه‌یه بیلدیرمه‌ده مضطر قالمشدر .

عجبا فرانسه‌سفارتی،رشیدپاشانك پادشاهه اولان بومراجعات وشکایاتندن خبردارمی ایدی؟ یاخود وکلای زمانه ، معروضات واقعه‌یی وقتیله‌اوگرنه‌رك سفارتی‌ایقاظ واغضاب‌أتمشلرمی‌ایدی ؟ بوراسنی برآز شبهه‌لی کورویوردم . چونکه بحق واقف اولمش اولسه‌لردی ، تبرئهٔ ذمت ایچون ، اونلرك ـ باخصوص ـ عالی

پاشانڭده أدلهٔ قاطعه‌يى حاوى جوابلر ويرمه‌لرى لازم كليردى. بويله بر جواب وارايسه تبيين حقيقت ايچون مدار عظيمى اولمق طبيعيدر. شيمديكى حالده، فرانسه سفارتجه رشيد پاشا عليهنده كورونن سبب شكايت، لورد ايستراتفورد له بويوك ديپلوماتمزڭ، تشبثات سياسيه‌ده‌كى درجهٔ مناسبات وصميميتيدر. مملكتين مسأله‌سى اورتايه چيقوب‌ده، آوستريا دولتى بزمله همدم ظهور أديجه، فرانسه‌نڭ تلاشى آرتق موجب تعجب اولماز. چونكه فرانسه، روسيايى خلاف مأمول بردرجه‌ده اوقشايوردى. پوليتيقه، ناپوليون‌وارى، آلت‌اوست‌اولمش‌ايدى. بابا ايستراتفورد ايسه.. دوستنه أبدياً دوست، دشمنه أبدياً دشمن ايدى!

رشيد پاشانڭ بوصدارتنده، خاقان عبدالمجيده ديزباغى نشانِ مشهورينى مراسم مخصوصه ايله توديع أتمه‌سى اوزرينه. ايستراتفورد، فرانسه سفارتنى بوتون بوتون شاشالاتمش‌ايدى.

فرانسه ـ روسيامناسباتنڭ بوصفحهٔ حيرت‌أفزاسنى آڭلاتمق ايچون، ينه فرانسزديپلوماتلرينى اشهاد أده‌رز.

أثناى محاربه‌ده سفارت باش ترجمانلغنده بولونمش وَبعده فرانسه‌يه عودتله أنستيتو اعضالغنه وَألسنهٔ شرقيه مكتبى مديرلگنه تعيين اولونمش‌اولان شارل شه‌فه‌ر، ٢٠ ايلول ١٨٥٦ تاريخيله استانبول سفيرينه يازديغى بر مكتوبده، بيان حيرت وتأسف أده‌رك دييور، كه:

« سزه شوسطرلرى ألمالى محاربه‌سنه مصادف اولان يوم »
« معززده يازييورم. بوايلك محاربه مظفريتنڭ كرك بزه، »
« كرك اووقت بزمله برابراولمق ايسته‌ينلره ـ كه اوزمان، بونلر »

« يك چوق ايديلر ـ بخش أتمش اولديغى نشوۀ سرورى »
« تعريف محالدر . حال بوكه شيمدى بنى أنديشناك أده‌جك »
« تعبيرلرله روسيادن بحث أديلديگنى‌ايشيدوب طورويورم ! »
« روسيانك ، برزمان ايچون، استانبولده حال‌توقفده قالاجغنى »
« اميد أده‌بيليردك . بوراده (پارسده) ايسه قطع أديله‌جك »
« مراحل متباقيه‌نى چارچابوق آشوب‌كچمه‌سى ايچون،روسيايه، »
« بيگلرجه دست معاونت عرض اولونويور ! موسقوواده‌كى »
« تتوج مراسمى حكايه‌لرى‌بوتون قفالرى سرسام أتمشدر ! »
« راديقال فرقه‌سى غزته‌لرى‌بيله يوموشامشدر . موسقوواده‌كى »
« مراسمك برعينى‌ده بوراده ، پارسده ياپمق‌ايسته‌يه‌جكلر، »

« ديه قورقويورم . [قونستيتوسيونه‌ل] بيله : انكليزلرى ، »
« حكومت ايمپراطوريه‌يه قارشى،بدخواه ديه اتهام أدييور . »
« انكليزلر ، پارس معاهده‌سنى موقع اجرايه وضع أتديرمك »
« ايچون درجۀ كافيه‌ده مقتدر اولدقلرينى‌ادعا أدييورلر. بونلر »
« فكرلرنده حقسز دگلدرلر . نه ايسته‌دكلرينى بيلييورلر ؛ »
« لكن متفقلرى نه ايسته‌دكلرينى بيلمه‌يورلر . »

شارل شه‌فه‌ر ، فرانسه‌نك شرق پوليتيقه‌سنده بيان رأى ومطالعه ايچون يك صلاحيتدار برصاحب وقوف اولديغندن ، مملكتنك أفكار سياسيه‌سنده كورديگى تبدل عظيم نا گهانى‌يى هركسدن زياده تقدير أتمش وَبوكا هركسدن زياده اظهار تعجب وحيرت أيله‌مشدر .

[١٢٧٠] عنوانلى برمحصول تتبعده بوتون عنعناتى ، بوتون تفرعاتيله شرح وايضاح أديلن تبدل‌واقع ايچون بوراده

زمین کلام داها زیاده تفصیلاته متحمل اولمادیغندن، بخمزی رشید پاشانك صدارته عودتی حقنده کی دیپلومات تلاشلرینه نقل أدهلم . أول بأول شارل شه‌فه‌ری دیکله‌یه‌لم :

« رشید پاشانك مقام صدارته عودتی احتمالنی کمال أندیشه »
« ایله تلقی أده‌رم . ایالك آی ، سفارت ، کندیسندن متشکی »
« اولمایاجقدر . بالعکس رشید پاشا ، سفارته قارشی مساعده »
« کارانه حرکت أده‌جك ؛ بعده برخصومت شدیده ، آرزوی »
« انتقام باشلایاجق ؛ بویوزدن بیك دورلو مشکلات چیقاجقدر . »
« وکندیسی جرم مشهود حالنده طوتولدقجه ، نفوذی پك »
« مشکل اولانلورد ایستراتفوردك قالقانی بر اتخاذ أده‌جکدر ! »
« اوحالده‌ده ، ینه استانبول سفارتنده مصلحت کذار بیراقمق »
« اصولنه عودت لازم کله‌جکدر . زیرا بر بویوك ایلچی ایچون »
« موقع ، مساعد اولامایه‌جقدر . [ویل ــ داوره] ده‌کی »
« عزلتکاهمده : ١٦ نجی ، ١٧ نجی ، ١٨ نجی عصرلرده ، اوجدی »
« زمانلرده تورکیایه دائر نه‌لر یازیلمش ایسه هپسنی تکرار »
« تکرار اوقویورم . بز ، تورکیاده ، آنجاق تورکلرك منافعنی »
« صحابت أتدیکمز زمانلر صاحب نفوذ اولا بیلمشز وبونلر ، »
« أهالیٔ خریستیانیه‌نك تمایلیله هرزماندن زیاده بزم اولمشلردر . »
« اون دوردنجی لوئی ، تورکیاده اصلا سوء معامله کورمه‌مشدر . »
« ١٨٠٧ تاریخندن صوکرا ایسه ، تورکلر ، منفعتلرینك »
« کندیلرینی سوق ایتدیکی طرفه کیتمکدن چکینمه‌مشلردر . »
« بولا که ، ١٨٠٧ مزی آشمش اولمایالم ! »

فرانسه سفیرینك تلاشی داها باشقه دورلودر . بونی

آڭلامق ایچون آیریجه یازیلاجق بعض مباحث سیاسیه‌یی تدقیق لازمدر. لکن بزم بو بحثده آرادیغمز شی، رشید پاشا ایله فرانسه دیپلوماسیسی آراسنده‌کی مجادلهٔ متمادیهٔ شخصیه‌دن عبارت اولدیغندن، رشید پاشانك آلتنجی صدارتنده، ۲۸ تشرین اول ۱۸۵۷ تاریخیله خارجیه ناظری قونت واله‌فسکی‌یه یازیلان خصوصی بر مکتوبی‌ده کوزدن کچیرمك لازم کلیر:

«کچن جمعه‌ایرته‌سی کونی، أمین بگ (کاتب)، ترجمانلق»
«أثنك اوزره، رفاقتنده موسیو آنطوآن طینغیر [۱] ـ که»
«عائله‌سنك سفارتله مناسبات قدیمه‌سی اولان برأرمنیدر ـ اولدیغی»
«حالده نزدیمه کلدی. فاتحهٔ کلام، حرفیاً شودر:»
— «ذات شاهانه، حقکزده پك زیاده حسیات تقدیر»
«ومخادنت بسله‌مکده اولدیغنی سزه تبلیغ ایچون، بنی مأمور»
«بویوردیلر.»
«بلا جواب سر فرو أتدم. أمین بگ سوزینه دوام ایله:»
— «ذات شاهانه، رشید پاشانك صدارته نصب وتعیینی»
«برکونا ماهیت پولیتیقیه‌یی حائز اولدیغی ـ بر آن ایچون»
«اولسون ـ فرض أیله‌مه‌گزدن مکدر اولورلر.»
جواباً دیدم، که:
— «ذات شاهانه، ایشنه کلن وکلایی آلمق صلاحیتنی»
«حائزدرلر. بوڭا اصلا اعتراض أدەمم. مع مافیه بوبابده»
«طرف شاهانه‌دن وقوع بولان معامله‌نك هردورلو مطالعهٔ»
«پولیتیقیه‌دن خارج اولدیغنی قطعاً قبول أیله‌یه‌مم.»

[۱] پوسته مدیرلکنده بولونمش اولان یاور پاشادر. برادری بانکه‌ر اوحانس أفندی طینغیر، رشید پاشانك آدمی ایدی.

أمین بگ شو مقابلەده بولوندی :

— « حال بوكه بنم مأموریتم، سزه بوبابده تأمینات قطعیه »
« ویرمكدر. ذات شاهانه، رشیدپاشانك صدارته عودتی بوتون »
« بوتون شخصی .. بوتون بوتون خصوصی.. یالگز كندی »
« نفس همایونلرینه عائد بعض أسبابه مبنی اولدیغندن أمین »
« اولماگزی أكیداً رجا بویوروبورلر . سزی ممنون أتمك ، »
« سفارتك بوتون ایشلرینه براعتنای مخصوص ایلەباقمق وَوكلای »
« موجودەیی مقاملرنده محافظه أیلەمك ایچون صدر اعظمه »
« قطعیاً اراده بویوردیلر. أگر ظاهرده پولیتیقه ایجاباتی وار »
« كبی كورونویورسه ، بونك مقارن حقیقت اولمادیغنی بیان »
« أدەرم . بناءً علیه ذات شاهانه آرزو بویورویورلر ، كه »
« كندیلرینك دوستلقلرینه رعایةً كچمشی اونوتاسیگز وَسزگله »
« كندی صدر اعظمی آرەسنده برودت بولونماسین . بوبابده »
« عرض توسط بویورویورلر . »

— « نزدمده ترجمانی اولدیغگز احتساساتدن پك متشكرم »
« وَ ذات شاهانەنك مخادنتلرینی نه درجه قیمتدار طوتدیغمی »
« اثبات ایچون، كندی شخصم اعتباریله هرشیئی یاپمایه حاضرم. »
« آنجاق حكومتمه قارشی ایفاسیله مكلف اولدیغم وظایف »
« واردر . بناءً علیه هیچ بروقت طلبه جرأت أدەمەیەجگم »
« بعض ایضاحاتی لطفاً اعطایه، ذات شاهانەیی سوق أدن سبب »
« نەاولورسه اولسون، مع التأسف سزه سویلەمەیه مجبورم، كه »
« ــ بویوك ایلچی صفتیله ــ ایضاحات واقعەدن بیان خوشنودی »
« أدەمم . امور و معاملات بشریەده احوال ظاهریه ــ هیچ »

« اولمازسه ـ حقيقت قدر حائز أهميت اولور . »

— « سزه يمين أده‌رم : بو ايشده‌كی أسباب، صرف شخصی »
« اولوب ، بونلری سزه افاده ايچون، بلكه أفنديمز بڭا أذن »
« ويره‌جكلردر . »

— « بن بوڭا قانع اولورم و پادشاهك سوزينی مشتبه فيه »
« عد أتمم . لكن اصل اقناع أديلمه‌سی لازمه‌كلن أفكار عموميه‌در . »
« هنوز كيمسه اونوتمادی ، كه رشيد پاشا ، بوندن ايكی آی مقدم ، »
« غايت أهميتلی اسباب پوليتيقيه‌دن دولايی انفصال أتمش ايدی . »
« بوكون كنديسنك ينه صدارته عودتی ، عين أسباب پوليتيقيه‌دن »
« نشـأت أتمه‌ديكنه كيمسـه اينانماياجقدر . بويله چارچابوق »
« كنديسنی تكرار مقام صدارته كتيرمه‌دن ايسه ، كچنده عزلی »
« جهتنه كيتمه‌مك أولی ايدی . بز رشـيد پاشـانك شخصنه »
« عائد بر طلب وادعاده بولونمامش ايدك . ذات شـاهانه ، »
« دوغرودن دوغرويه رشيد پاشـانك صدارتدن استعفاسنی »
« قبول أتدكدن باشـقه ، قسماً دكيشن قابينه‌ده محافظه قيلنده »
« بولونديغی موقعدن بيله ، كنديسنی عزل أيله‌مشلردی . »

— « أمين اوليكز ، تماميله سزك ايسته‌ديككز كبی حركت »
« أده‌جكدر . كنديسنه اراده بويورولمشدر . »

— « بن بونی ، باشقه وقت ، بالذات ڤم پادشـاهيدن‌ده »
« تلقی أتمشيدم ؛ فقط ناصل انفاذ اولونديغنی كوروبيورسڭز ! »
« ذات شاهانه‌نك كوسته‌ردكلری اعتماد ، بڭاده مقابله بالمثله جسارت »
« بخش اولويور : مسـاعده‌كزله خاطرمده منقوش اولان »
« بعض شـيلری خلاصه أده‌يم : حكومتمدن آلديغم تعليمات »

« شخصياته متعلق مسائله قاريشمامقلغم ، يعنى ، وكلاى عثمانيه »
« كيملر اولور ايسه اولسون ، اونلرله عين درجه برصميميت »
« متقابله دائره سنده حركت أدەرك حقوق عاليهٔ حكمدارى يه »
« رعايت أيله مكلكم مركزنده ايدى . استانبوله مواصلتمده ، »
« بو حقوق عاليه ، هرشيئ استيلا أتمك ايسته ين برنفوذ أجنبى »
« دلالتيله ، بهمه حال موقع اقتداره گچمك ايچون اوغراشان »
« رشيد پاشا طرفندن خللدار اولمش ايدى . اوزمان ، بالذات »
« شوكتمآب بواحوالى بگا آگلاتمشلر وَ ايچندن چيقابيلمك »
« ايچون ، كنديلرينه ياردیم أتمه مى رجا بويورمشلر ايدى . او »
« وقت ، ذات شاهانه رشيدپاشانى ، آپ آشكاره برصورتده ، »
« بوتون غوائل سنيه نك سبب و منشائى ، بلاى حياتى كبى »
« تلقى أدرلردى ! بناءً عليه بو رجل دولت عليهنده بر فكر »
« حاصل أتمش ايسه م.. بونى ذات شاهانه دن آلمشم ديمكدر . »
« فقط بن بوبابده اجتناب أتدم . حتى اون آلتى آى صوكرا ، »
« رشيد پاشا تكرار مقام صدارته كلديكى زمان ، كنديسيله اويله »
« مناسباتده بولوندم ، كه — كيتدكجه أهميتى آرتان تبليغاته بنى »
« مجبور أتمه سنه رغماً — مجلس وكلانك بزمله قطع مناسبات »
« قرارينى منتج اولان ١٨ تموز اجتماعنده : موقع اقتداردن »
« چكيلمه مه سنك سببى ، بنم كندى حقنده كى حركتمده شخصى »
« هيچ برشى بولو نماماسى اولديغنى سويله مشيدى . غائله بيتينجه »
« هر كس بوكا تقدم — ياخود — بونى تعقيب أدن احوالى »
« تقديره صلاحيتدار ايدى . بن ده بو حقمى ، ذات شاهانه »
« طرفندن براجرا آت وقوعنه سببيت ويرمكسزين ، استعمال »

« أيله‌دم . فقط برسبب مشروعدن بالاستفاده، رشيد پاشايى »
« مقامندن ابعاد آدن وَ بونى ياپمايى‌دده.. الجاى احوالك صورت »
« موقته‌ده دوامنه مانع اولديغى صفت رسميه‌مله أزسرنو سراى »
« همايونه عزيمتمدن مقدم ، ملتزم طوتان بالذات شوكتمأب ايدى. »
« بو تفرعاتى بيلمه‌ين خلقك ، رشيد پاشانك بوكره صدارته »
« تكرار عودتنده پوليتيقى بر مقصد تصور آتمه‌مه‌سى ناصل »
« ممكن اولا بيلير ؟ وَ ناصل ممكن اولا بيلير، كه حكومتم ، »
« بومادده ايله بنم أوجه‌اشعاره مأذون آديلديگم احوالى تأليف »
« أيله‌يه بيلسين ؟ ذات شاهانه بگا اوقدر شيلر سويله‌ديگى »
« وَ كنديلرينك آفكار ونيات صميميه‌لرينى بيلديگم حالده »
« وَ اخيراً نامه وقوعبولان معروضات احترامكارانه‌دن صوكرا، »
« ناصل ممكن اولا بيلير ، كه بالذات بن ، نه‌دوشونوب نه‌يه »
« اينانمقلغم لازم كله‌جگنده ، دوچار بهت وحيرت اولمايايم ؟ »

*
* *

أمين بگ ، سفيرى اقناع ايله عودت امكانى كوره‌مه‌يجه، طوه‌دنل طرفندن، ذات شاهانه‌يه عرض اولونمق اوزره، يازيلان برخطرده‌يى آلمشدر. بوخطرده بيان تشكراتدن صوكرا ، سفير، بوكره وقوع بولان بيانات سنيه‌نك أوجه موجود اولان أفكاره مباينتى جهتيله كنديسنه باعث تردد اولارق ، مواعد اخيره‌نك فعلياتنه انتظار مجبوريتنده قالديغنى درميان أيله‌مشدر . خارجيه ناظرى ، سفيرك بواشعارات متغلبانه‌سنه سراى ايمپراطوريدن ويرديگى جوابده: طبيعى وَ مختصر برمقدمهٔ تصويبدن صوكرا ، بالواسطه رشيدپاشا طرفندن ايمپراطوره وَ خارجيه‌يه تأمينات دوستانه

ویریلدیگی جهتله، بالذات وَ بلا واسطه رشید پاشـا ایله ملاقات ومناسباتده بولونماسنی ـ ایمپراطورك أمریله ـ اخطار أتمشدر.

پارس سـفیری جمیل بگ ، بویله فیرطینالر اولدقجه ، هم ایمپراطور هم خارجیـه ناظری طرفندن صـارصیلیر ایدی . رشـید پاشا مرحوم ایسه ، ترتیبات دشمنانه‌دن تحصل آده‌جك هردورلو احوالی وقتیله کشف وتخمیننده غافل اولمادیغندن، سفر پاشایی درحال پارسه کونده‌رمش وَ اسـتانبولده دوندیریله‌سی محقق اولان أنتریقه‌لری آپ آنسزین نتیجه‌سز بیراقیویرمشدر. خارجیه ناظرینك بالواسطه دییه‌رك نامنی تصریح أتمه‌دیگی ذات. یوسفر پاشـا ایدی ، که خدمت واقعه‌سـنه مکافاةً عودتنده فریقلك رتبه‌سنه نائل اولمشدر . حتی سرعسکر رضا پاشا بوکا مخالف بولوندیغندن، رشیدپاشانك تشبثات مکرره‌سی نتیجه‌سنده، تلطیفی ممکن اولابیلمشدر .

تصادفات عجیبه‌دن اولمق اوزره ، خبر ویره‌لم ، که ۱۸۵۷ کانون أولنده اوچنجی ناپولیون تکرار لوندرایه کیتمش ؛ اوسبورن سراینه مسافر اولارق ، لورد پالمه‌رستونی اقناع أتمش .. لورد ایستراتفورد دوره‌دقلیف درسعادتدن انفصال آیله‌مشدر .

آره‌دن هنـوز بر آی کچمه‌دن ، ۷ کانون ثانی ۱۸۵۷ [۱۲۷٤ سنهٔ هجریه‌سی] تاریخنده‌ده ، بویوك رشید پاشا آجل موعودیله ارتحال داربقا أیله‌مشدر. بونك اوزرینه. دیپلوماسی عالمنده رشیدپاشا نامنه ایکیده برظهور أدن تلاش وأندیشه‌لر.. باشقه ماهیتلر آلمش، باشقه رنکلره کیرمشدر .

دیپلوماسیده بویوك بر انصافسزلق واردر ، كه اوده شخصیاتده پك ایلری كیدیلمه‌سی ماده‌سیدر . رشید پاشا مرحومك بوتون حیات خصوصیه‌سی‌ بیله ، فرانسز دیپلوما ـ تلرینك شدتلی تنقیدات وتعقیباتندن قورتولامامشدر .

بز بو مسأله‌دن بویوك بر نمونهٔ حكمت آلمق ـ داها دوغروسی ـ پك بویوك بردرس عبرت چیقارمق ایسته‌رز ، كه: بوده ، بردیپلوماتایچون بحق دیپلومات اولمق پك مشكل اولدیغنی اعترافدن عبارت قالیر . مع مافیه زمان كچدكجه ، بر دیپلوماتده ، بوتون آوروپاجه آرانیلان اوصاف ومزیات فوق العاده كسب اهمیت آتمش .. حیات خصوصیه ، حیات عائله بوتون بوتون نظر اعتبار واعتنایه آلنمشدر . ایشته ، بوكون كورولویور ، كه دیپلوماسی عالمنده پاشایانلرك موقعلری ، اهمیتلری ... آنجاق موقع اجتماعیلری وحیات عائله‌لری درجه‌لرنده اولا بیلیر .

رشید پاشا حقنده‌كی سفارت معلوماتنك اصل واساسنی تماماً بیله‌مزسه‌كده ، داهئ سیاسیمزك خصم عادیلری هر دورلو مفتریاتدن چكینمه‌دكلرینه نظراً ، معلومات منتشره‌یی مصنوعات غرض كارانه وكستاخانه‌دن عد ایله‌رز .

نیش أیالتی

بك مهم خاطره‌لرینی یازمق امیدنده بولوندیغم برذات محترمك هر ملاقاتنده موضـوع بحث ومقال، صرف تاریخمزك صحایف ماضیه‌سنه عائد ومنحصر اولدیغندن، بالمناسبه کچنده ایشیتدیکم بعض فقراتی ده‌شورایه نقل وقیدأده‌رك، آفت نسیاندن قورتارمق ایسته‌دم:

مدحت أفندی [پاشا مرحوم] مجلس والا باش کاتبی ایدی. قبریسلی صدراعظم اولدی. باب عالی أرکانی،من القدیم چکه‌مه‌زلك سیئه‌سنه مغلوب؛ مدحت أفندی ایسه صیراسی دوشدکجه دیلنك دوندیکی قدر آچیق، عقلنك أردیکی مرتبه‌ده سربست و بلاتردد سوزینی اسیرکه‌مز اولدیغندن و او أثناده صربیا جهتلرنده چته اصولی ایلریله‌مش بولوندیغندن، قبریسـلی، مدحت أفندی‌یی رتبۀ وزارتله، یکی تشکیل أدیلن نیش أیالتی والیلکنه آشیرمش، یاخود، قاییریویرمشدر.

مدحت أفندی، مجلس باش کتابتنده ایکن ـ خسته‌لکی جهتیله ـ برای تداوی آوروپایه کیتمش؛ آیلرجه پارسـده قالمش و أثنا قولای اصولده فرانسزجه‌یی توسیع واکمال ایله برابر تدقیقات وتتبعاتدن خالی قالمامش ایدی.

نیشـه مأموریتنده، باب عالیدن ابعاد أدیلدیکنی دوشونمك

دگل . «خصمك ستمك آگلامامق خصمه ستمدر !» قاعدهٔ حكمتی
خاطرینه كتیرمك بیله ایستەمەمش .. فكر وأملی ولایتك
تشكیلیله برابر، برطرفدن بوتون ملحقاتی مركزه ربط أدەجك
ومحصولات مملكتك بازارلره ایصالی تأمینه كافی اولاجق شوسه‌لر
انشاسیله أهالی‌یی احیایه ، برطرفدن‌ده حیات وسعادت مملكتی
تشكیل أیله‌ین أمنیت وآسایشی تحصیل ایچون قوهٔ عسكریه ایله
تعقیب أشقیایه باشلامش ایدی. لكن باب عالی پولیتیقه‌سنه اعتمادی پك
ضعیف. داها دوغروسی . آگ خفیف تعبیری «موفقیتسزلك» اولمق
اوزره، برضربه‌یه اوغرامق پك محتمل ایدی. بوگا قارشی ایسه، كندی
عزم واقتدارندن باشقه یار و یاوری یوق ایدی . برمدت
اوغراشدی . تأمین سكون ممكن اولامادی . قوهٔ منتظمهٔ
عسكریه ایله حدود چته‌لری تعقیبنك تطبیقاتنده كوردیگی
مشكل و محذورلر هر تجربه‌ده وجوه ایله تظاهر ایدیجه. باب عالی‌یه
مراجعته مجبور اولدی. ژاندارما تشكیلنه مأذونیت آلدی .
مفرزه‌لر ترتیب أیله‌دی . چته‌لر حدود خاقانی‌یی كچه‌رك تجاوزاته
باشلادیمی ؟ مفرزه‌لر شدتله هجوملر أتدی. حیاً ومیتاً برچوق
شقیلر اورتادن قالقدی. أهالی، ایشه كوجه‌قویولدی. اعمار مملكت
تشبثلری ثمردار اولدی .

***

نیش تشكیلاتنده والی یتمش بش بیك ، متصرفلر اون بش
بیك، قائممقاملر یدی بیك بش یوز ؛ برژاندارما نفرلری بش یوز
غروش معاش آلیرلردی !

***

دیپلوماتلر، أشقیا چتەلرینڭ تارمارأدیلمەسندن ، سکون و آسایشڭ اعادەسندن ، أهالئ مملکتڭ سعادت حیاتە نائلیتندن ممنون ومتشکر اولمق لازم کلیرکن شکایتلرە قالقیشدیلر . علی الاصول بابعالی یی صیقیشدیردیلر . چتە أفرادینی، برزمرۂ معصومین ومظلومین توصیفندە ، مدافعەسندە بولوندیلر . حال بوکە حدود خاقانی یە کچمش ، مملکتمزدە تجاوز حالندە یاقالانمش چتەلری کوکدن اینمش ملك ـ یاخود ـ استفسار خاطریمزە شایان اولمش دوستصاایاجق قدر صاف درونلق ممکنمی ایدی؟ قوجا دیپلوماسی مطبوعاتلە مرثیەلر بیلە ترتیب أیلەدی . برمعتاد : حیدودلر مظلوم ، ینە تورکلر ظالم اولدی !...

وفادارلق :

ابراهیم شکری پاشانڭ [*] برخاطرەسی :

بن صدارت مکتوبی قلمندە ملازم ایدم . بویوك برادرم حمدی بگ عدلیەدە قلم ممیزلرندن ایدی . مدحت پاشا مرحوم، عدلیە نظارتندە بولوندیغی أثنادە برادرڭ اقتدارینی تقدیر أتمش ایدی . شورای دولت ریاستنە کچینجە اونی دە معیتنە آلدی . برآز صوکرا ، بنی دە بش یوز غروش معاشلە دائرەیە آلدیلردی .

مرحوم حمدی بگ، پاشانڭ تقدیر وَامن واعتمادینی قازاندیغی کبی جداً محب ومنتداری اولدیغندن ، فکر وقلبی اقبالپرستلك دگل.. وفادارلق وَصمیمیتلە مشحون ایدی.

وقتا کە مدحت پاشا ، وجودە کتیردیگی قانون أساسینڭ

[*] سوریە والئ أسبق

ایلك هدف تعرضی اولارق ، ممالك عثمانیه‌دن اخراج معامله‌سنه اوغرادی . درحال برصنداله بینوب کندیسنه عرض وداع ایدن یارصادق ، حمدی بگ مرحوم اولدی. حمدی بگ، بووظیفهٔ انسانیتی ایفا ایتمکله مسعود.. لکن اطرافنده انظار دشمن موجود ایدی . آره‌دن برقاچ کون کچدی . تعقیبات وازعاجاتی حس ایدن حمدی بگ، مأذوناً برآره‌لق بروسه‌یه کیده‌رك قورتولمق ایسته‌دی. چوق کچمه‌دن .. مأذونیتی بیتمه‌دن اقامته مأمور ایدیلیویردی . بوراده کندیسنه یتیشن بردست امداد [۱] ینه دولت ایشنده استخدامنه دلالت ایتمه‌یه ایدی .. حکم فساد زمان کیم بیلیر ؟ کندیسنی ناصل محو وپریشان ایله‌یه‌جك ایدی !

مدحت پاشا مرحوم، برادرك نفی وابعاد ایدلدیگندن خبردار اولدی . برزمانلر منتظماً معاونت نقدیه‌ده بولوندی. مفروشات فابریقه‌سی صاحبی متوفی نارلیان افندی نك، اوزمان استانبولده بر دکانی واردی. کندیسی فرانسه‌دولتی تبعه‌سندن ایدی. پاشا مرحوم، پاره‌یی اوڭا کوندریردی . بن‌ده اوندن آلیر، برادره کونده‌ریردم . ته‌ئودور قاصاپ‌ده پاشانك لطف دیده‌سی ایدی. بونك پاره‌سنی‌ده نارلیاندن بن آلیر، اقرباسندن بری معرفتیله، اوصیراده محبوس بولونان ته‌ئودور قاصابه کونده‌ریردم .

زمین کلام مساعد اولدقجه مدحت پاشادن بحث ایتمه‌مك ممکنمیدر ؟ خاطرات خصوصیهٔ رجالده نه بویوك حقیقتلر محفوظ ! ینه حافظهٔ عرفانه مراجعت ایله‌دم :

[۱] مجلس اعیان رئیس محترمی سعید پاشا حضرتلریدر .

ابراهیم شکری پاشانك خبر ویردیگی مأثر وفاداری شایان حیرت دگلمی ؟

مدحت پاشاده ثروت ونقد مفقود.. آوروپاده بر ملتجی ٔ سیاسی‌دن باشـقه برشی دگل.

بالذات مرحومدن ایشیدیلمش : آوروپاده بولوندیغی مدتجه هیچ ضرورت چکمه‌مش ؛ من‌طرف‌الله کندیسنه، دائما پاره کلیرمش. لکن هم خوش، هم غریب. اوته‌ده طوروب طورورکن آرا صیرا پوسـته‌دن مکتوبلرینه برابر کندیسـنه بر مظروف کتیریلیرمش. برده‌ظرفلری آچارکن بیك ــ یاخود ــ بش یوز لیرالق بانقنوط ظهور ایدیویریرمش. مکتوب یوق. آدره‌س یوق. عجب، بو طرز معاونتك سبب وحکمتی نه ؟

مدحت پاشا، صاحب‌حمیت برمرد عثمانلی ایدی. براجنبیدن پاره قبول أتمك ــ سیاسی برآدم ایچون ــ فکر ومسـلکنی صـاتمق دیمك اولور ایدی. عزت نفسـنه کران کلن بویله بر شـائبه‌یه، مرحوم دوشرمی ایدی ؟ ایشته پاشـا مرحومك بوحالنی بیلن، کندیسنی پك زیاده تقدیر أدن دوستلری اویله برطرز غائبانه ایله، عرض دست‌اخلاص وامداد ایله‌رلرمش.

یازیم عصره قریب. پره‌نس دوغال اولان متوفی قرال اوچنجی أدوار، مالکانه‌لرنده خصوصی شـومن دوفر صاحبی اولان دوق دو [سوته‌رلاند] مدحت پاشانك أعز احباسندن ایدی. باشلیجه معاونتك، بوذوات‌محترمه‌طرفندن وقوع بولدیغی اقوای احتمالاتدندر. بویولـ بر ملتجی ٔ سیاسینك عزت نفسـنه، علو جنـابنه ــ انك فلاکتلی زمانلرنده بیله ــ بو درجه‌لرده حرمت

اوچنجی آدوار کبی بویوك ، نادرالوجود بر انکلیزك لازمهٔ جلالت فطریه‌سیدر .

مدحت پاشا ، یاروفاداری ـ یاخود ـ شانلی حامیسی دیمك اولان بویوك أدوارك احضاردن خالی قالمادیغی أسباب ووسائل سایه‌سنده ، بالدفعات قرالیچه ویقتوریا ایله دخی (هایدپارق) ده شرف ملاقاته نائل اولمش ایدی . دون دوســوته‌رلاند ایسه ، مجمع أعاظم وکبــار اولان اقامتکاهنده مدحت پاشــایه دائرهٔ مخصوصه آییرمش ایدی . مرحوم ، هفته‌لرجه فدا کار دوستنك خانه‌سنده مسافر قالیر ، رجال سیاسیون ایله ملاقاتلرده بولونور ایدی .

مناسبات دولیه‌یی محافظهً محافل رسمیه‌ده جای قبول بولمایان مدحت پاشا ، انکلیز ملتنك آغوش تکریم واحتشــامنده .. انکلیز وجدانـنك موقع عالئ احترامنده زوال ناپذیر بر یر طوتمش ایدی . او درجه‌ده ، که ازمیرده کندیسنی فلاکتدن قورتارمق ایچون بیله ، وقت وزماننده ارشــاد واخطار وقوع بولمش ؛ صد هزار حیف .. وا اسفا که مرحوم مشارالیه کندیسنه اوزادیلان ید همت واخلاصی ، باشقه بر فکر واعتقاد ایله ، پك عالی جنابانه رد أده‌رك ، حکم لایتغیر قدر ، یرینه کلمشدر .

طرابلس شام ترامووای مهندسی انکلیز اوسته‌ن ، سوریه‌ده مرحوم پاشایه انتسابی دولاییسیله ، پره‌نس دوغالهٔ دوق دوسوته‌رلاند نزدنده دخی معروف اولمش ایدی . وقتا که استانبولده خاقان جنت مکان عبدالعزیزخانك وقعهٔ صحیحهٔ انتحاری . بر جنایت حالنه افراغ اولونمق ایچون ، ترتیبات وتشبثاته باشــلاندی . انکلتره حکومتی درحال ایشدن خبیر اولدیغندن ، برسرعت فوق العاده

ایله ازمیره خصوصی برکمی کونده ریلدی . مهندس اوسته‌ن ، پاشا مرحومه تبلیغات اجراسنه مأمور اولدی . کیتدی . پاشا ایله کوروشدی . ایشی آکلاتدی . تشبثك وخامت ودهشتنی سویله‌دی وَانکلیز کمیسنك ، لیمان خارجنده .. ایستیم اوزرنده أمرینه آماده اولدیغنی بیلدیردی .

مدحت پاشا ، موقعنك وخامتنی آرتق بیلمز دکل ایدی . شدتلی تعقیب وترصد آلتنده بولوندیغنی آکلامش ایدی . اوسته‌ن بونی ایشیدیر ایشیتمز : « بونك چاره‌سی قولایدر . استیم‌بوطایله دوره چیقارسیکز . کمی‌یی کورونجه همان یاناشیر ، کویا تفتیش ایتمك ایچون کیره‌رسیکز . آلت طرفنه سزقاریشما- ییکز . بزم بیله‌جکمز شیدر ! » دیدی . حتی عائله‌سندن آییریلامایه‌جغی‌ده دوشونولدیکنی وَایسته‌رسه بوتون عائله‌سنی‌ده آلا بیله‌جکنی ـ داها دوغروسی ـ خلاصهٔ تعلیماتنی تکرار ایتدی .

ایشته مدحت پاشا ، بوفداکارانه .. مخلصانه تکلیفلری تماماً دیکله‌دکدن صوکرا ، جواب رد ویردی .

مدحت پاشانك فکر واعتقادی پك شایان دقت ایدی :

أول أمرده پاشا ، جنت مکانك انتحاری کونش قدر ثابت وآشکار بر حقیقت محضه اولماسنی دوشونه‌رك ، بوبابده وجدانی قطعیاً أمین ومستریح اولدیغی کبی .. جنایتی کندیسنه تحمیل وافترا ایچون وقوع بولدیغی خبر ویریلن تشبثاتك ماهیتی نه اولورایسه اولسون ، کندی علیهنده برنتیجه‌یه اصلا وَقطعا امکان تصور أیله‌مه‌دیکندن ، اسنادلرینی قبوله دلالت أده بیله‌جك رأی فراره موافقت کوسته‌رمه‌مك ضروری ایدی . قالدی ، که ملتجی

سياسى صفتيله ، أولجه انكلتره وَفرانسه وَماجارستانده مظهر اولمش اولديغى آثار صميميت و محبتدن متولد اغترار ، استانبول أنتريقه لرينڭ كندى حقنده انتاج فلاكته منجر اولاجغنه بر دورلو احتمال ويرديرمه يور ايدى . فرانسزجه كاتبى اولان آنطوان قليچه ن، بوذهابى تأييد وترويج أده جك خاطره لرله ، آچيق سويله يه لم : كوته بينانه وَپك بى خبرانه تشجيعلرله ، ناصلسه پاشايى حكم زمانه مغاير بروادئ ظن وتخمينه سوق أيله مش ايدى . مرحوم ايسه ، رأى وفكرنده ثابت قدم برذات اولديغندن ، [اوسته ن] ڭ مصرانه سوزلرينه ، مقنعانه اصرارلرينه قارشى :

— « ممكن دگل كيده مم . چونكه اختيارفرار أتديگم كبى ، »
« اسنادى مرتب ومتصور اولان عظيم برجنايتى كندى اوزريمه »
« آلمش اولاجغمدر . بن ايسه ، بومسأله ده اوقدر مستريح القلبم ، كه »
« نه ياپارلرسه ياپسينلر ، بنم قيلمه بيله دوقونامازلر . واقعا »
« آوروپاده كى موقع خصوصئ شخصيمى بيليرم . فقط اورا »
« محافل كبارنده قازانمش اولديغم موقع محبت واحترام ، ملتجئ »
« سياسى صفتنى حائز بولوندیغم برزمانه مخصوص ايدى . ولوسلم كه »
« شيمدى ده عين معاملهٔ صميميه يى كوره يم . بن بويله برجنايتله »
« لكه دار اولارق اومحافل محترمه يه كيره مم ؛ اومخادنت پرور .. »
« انسانيت كستر ذوات كراماله كوروشه مم . آوروپاده كى »
« روابط ومناسباتمه اغتراراً ايسه ، وقوع بولاجق محاكمه نڭ »
« دول أجنبيه قونترولى آلتنده ، برطرزمعدلتكارانه ده ، جريان »
« أيله يه جگنه معتمدم . »

جواب قطعيسنده دوام واصرار أتمش وَصدر اعظماغنده

بولونمش اولدیغی هیأت حکومتك مزاج و ماهیتنی ادراك و تقدیرده صوك مرتبه‌ده وقوفسزلق وَ غفلت کوسته‌رمشدر.

ألنهایه ، انکلیز، پاشانی اقناعدن قطع امید ایله کری دونمش؛ پاشا مرحومده ، عاقبت ، سرانجام فلاکتته ایریشمشدر .

شو خصوصی سرکذشت فجیعده ، عثمانلی تاریخنك نظر تدقیق و تقدیره آلاجغی ایکی مهم نقطه واردر : برنجیسی ، او بویوك انکلیز قرالینك ـ قانون أساسیٔ عثمانی مؤسسنه قارشی ـ صور عدیده ایله ابرازندن خالی قالمادیغی مآثر جلیلهٔ علویتدر . بونی تقدیر و تبجیل هپمزك بورجمزدر. چونکه ـ زمین وَ استعداد زمان اقتضاسنجه، یزده اوتوز بش سنه مقدم مشروطیتك تأسسنه امکان بولونوب بولونمادیغی مسأله‌سی، نه‌درجه وَ نه کبی تدقیقات و محاکماته معروض اولورسه اولسون ـ او بویوك انکلیزك، مؤسس محترم مشروطیتمزه کوسته‌ردیکی مخالصت و فداکاری عثمانلی ملت و دولتنك تعالیٔ شان و جلالتنه نه‌قدر محب و فادار اولمش اولدیغنی اثبات ایچون ألك بویوك برهان .. ألك جلی دلیل دکلیدر ؟

دیپلوماتلریمز ، بو عظیم حقیقتی پیش نظر انتباهده بولو ـ ندورمالیدرلر !

ایکنجی نقطه : مدحت پاشانك ماجارستانده نائل اولدیغی تبجیل و محبتدر . ماجارلر ، او عاشق حریت وَ فداکار ملتك عثمانلی محبلری .. عثمانلیلرك جداً پرستشکار علو جنابی اولدقلرندن وَ تورکیانك سعادت و مشروطیتی ماجارستان منافع وطنیه‌سنه پك موافق کورولدیکندن ، ۱۲۹۳ محاربهٔ زائله‌سنده ـ هنوز

[پلونه] فلاکتی وقوعه کلمه‌دن ـ عثمانلی دولتنه کندیلرنجه آتیاً مفید اولا بیله‌جك بویوك بر خدمت ایفاسنی آرزو أتمشلر .. او آره‌لق فرانسه‌ده بولونان ملتجیٔ سیاسیمزی جلب ودعوت أیله‌مشلردر. [پلونه] هزیمتندن مقدم عثمانلی عسکرینك دهشت وجلادتی، پریشان وَامیدسز برحالده بولونان روس هیأت حکومتی وَعسکرینی پك دوشوندیرمکده اولدیغندن، همان عقدصلح ایچون وقوع بولاجق برتکلیف کمال مسارعتله قبول أدیلیویره‌جك ایدی.

ماجارلر بونی وقتیله خبر آلمشلر وَشاید صلح منعقداولمایوب‌ده حرب‌دوام أدرسه .. رومنلرك، دخی روسلره امداده‌شتابان‌اولا-جقلرینی کشف وتخمین أیله‌مشلر ایدی . رومانیانك شکل حاضرینه کیرمه‌سی ایسه ، آوستریا دولتنك وَ بالخاصه ماجارلرك منافعنه مخالف ایدی . پاشا مرحوم، پارسدن ویانه‌یه کیده‌رك دوستلریله کوروشدی . کندیسنه حقایق مبحوثه‌یی سرایه بیلدیرمه‌سی تکلیف وبیان‌اولوندی . مدحت پاشا : برملتجینك ـ ولوکه صادق أبدیسی بولوندیغی ـ حکومت متبوعه‌سنه، اویله مهم برمسألهٔ عظمی ایچون عرض معلومات ومطالعاته هیچ بر صفت وصلاحیتی اولمادیغنی تفصیل واعتراف ایله‌برابر، سه‌وکیلی وطنی تهلکهٔ محققدن قورتاراجق بر تدبیری خبر آلمش ایکن بیلدیرمه‌مك، پك بویوك برجنایت اولاجغنی تقدیرده‌ده قصور أتمه‌دی. لکن ایش پك مستعجل ایدی . کندیسنده ایسه، هیچ برواسطهٔ مخابره یوق ایدی . ویانه سفیرکبیری آله‌قو پاشا ـ دولتنه بویوك برخدمت وصداقت ابرازی أمل وقصدیله ـ حکومتك شیفره‌سنی ملتجیٔ سیاسیمزه تسلیمده قطعا تردد کوسته‌رمه‌دی . مدحت

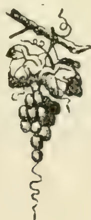
پاشا همان وظیفهٔ وطنیه‌سنی ایفا أتدی . فقط بونك یالڭز تأثیری کورولمه‌دی دکل! مسموع بیله اولمادی.. مدحت پاشا کبی بر مطرود دولته سفارتك شیفره مفتاحنی تودیع صورتیله ابراز فداکاری أدن بویوك ایلچیمز ایسه، مقهوراً ومغدوراً ایشدن چکیلمك وبرداها، استانبوله کله‌مه‌مك اوزره، خدمت وحمیتنك غریب مکافاتنی کوردی !

* * *

حمدی بگ ، پاشا مرحومك صدارت مهردارلغنده‌ده بولونمش ایدی.

ته ئودور قاصاپ ایسه، او وقت مشهور (قاره کوز) غزته‌سنی نشر أدییور ایدی .

سبب توقیفی: [مطبوعات ، قانون‌دائره‌سنده ، سربستدر.] مادهٔ معلومه‌سنی، زنجیرلر آلتنده‌طوران برقاره کوز رسمیله بحقٍ تصویر وتشهیر أتمه‌سی اولمش ایدی .

پرنس دوبیسمارقك ملاحظه وخاطره‌لرندن :

قاره دڭیز مسأله‌سی وَ آلمانیانك ۱۸۷۰ روسیا پولیتیقه‌سی

پارس محاصره‌سی پك زیاده امتداد أتدیگی جهتله، دول معظمه جانبندن برمداخله وقوع بولماسین دییه، أندیشناك ایدم .

روسیاده ، ایمپراطورڭ ایکنجی آله کساندرڭ احتساسات ذاتیه‌سی، یعنی کرك دایسی اولان پروسیا قرالی حقنده‌کی تمایلاتِ دوستانه‌سی .. کرك فرانسه علیهنده‌کی حسیاتی بزم ایچون تأمینات کافیه دیمك ایدی . واقعا بوتأمینات ، فرانسه دوستی اولان پرنس غورچاقوفڭ غروروندن وَ شخصاً بڭا حسدندن دولایی دوچار ضعف اولابیلیر ایدی . بناءً علیه بن ، قاره دڭیز ایشنده احوالڭ، بزم، روسیایه خوش کورونه‌جکمز بر صورتده ظهورینی ، لطف طالع عدأیله‌دم . روسیا خاندان حکمداریسی ، هانوورا عائلهٔ قرالیسنڭ سقوطندن ــ قرالیچه ماریا دولاییسیله ــ حسب‌القرابه مغبر اولمش ایکن .. بواغبرار، ۱۸٦٦ ده، ینه‌روسیا خاندانه منسوب‌دوق دولده‌نبورغه وقوع بولان مساعدات ارضیه وَمالیه ایله تعدیل وتسکین اولونمش ایدی . بوقبیلدن اولارق ، ۱۸۷۰ تاریخنده‌ده، یالکز خاندانِ حکمداری‌یه دکل ، روسیا دولتنه‌دخی برخدمت‌عرضی ایچون امکان ظهور أیله‌دی . ایش ، روسیا دولتنڭ قاره‌دڭیزده کندینه

عائد سواحلجه سربستئ حركت وتصرفنه مانع اولان وَطول مدت ادامه‌سی ممكن اولمایان منطقسز احكام معاهده ماده‌سی ایدی . پارس معاهدهٔ صلحیه‌سنك ألك مناسبتسز شرائطی بونده موجودایدی. یوز میلیون نفوسی اولان برملتی، كندی سواحلنده‌كی حقوق طبیعیهٔ حكمداریسنی استعمالدن الی الأبد منع أتمك ممكن اولاماز . روسیا طوپراغنده دول أجنبیه‌یه و یریلمش اولان مساعدات كبی آثار تحكم ، بویوك برملت ایچون ، غیر قابلِ تحمل برحقارت‌ایدی . ایشته بوماده ، روسیا ایله مناسباتِ حسنه‌مزی محافظه ایچون بزه بروسیله ایدی .

پرنس غورچاقوف ، بویولده رأیمی آلمق ایچون وقوع بولان ایلك تشبثاتمه ، آنجاق نفرت واكراه‌ایله جواب ویردی . شخصی بدخواهلغی ، (روس) لغنه پك غالب ایدی. بزم ابرازِ اخلاص أتدیكمزی ایسته‌مه‌یور ، آلمانیایی روسیا علیهنه سوق‌ أدوب فرانسه‌نك متدارلغنی تحت تأمینه آلمق ایسته‌یور ایدی . تكلیفمزك، په‌ترسبورغده برماهیت وتأثیری اولابیلمك ایچون، اولوقت پروسیا دولتی نزدنده مأمور بولونان روس مرخصِ عسكریسی قونت (قوتوزوف) لك معاونت‌كاملهٔ خیرخواهانه‌سنه احتیاج مس آیله‌دی . بینمزده تقریباً اوتوز سنه دوام أدن مناسباتدن صوكرا ، پرنس غورچاقوفك بكا قارشی ، شخصی قیصقانجلغی، كندیسنجه روسیا منافعندن‌زیاده حائزأهمیت‌اولمش اولدیغنی فرض أدرسه‌م، پك‌ده حقسزلق أتمش اولمایاجغمدر . غروری، بكا حسدی.. وطن پرورلگندن داها زیاده‌ایدی .

١٨٧٦ مایسنده،برلینده بولوندیغی صیراده، بالمناسبه‌نزدمده

ایکن تلفظ أتدیگی بعض سوزلر، غورچاقوفك علت غروريني
بك كوزل تصوير وارائه أيلەر. يورغونلغندن وَچكيلمك نيتنده
اولديغندن بحث أدركن ديبور ايدى،كه : « لكن آوروپاده أك
اوفاق برشيئه رياست أتمەدكجه .. سماواتده، سن پى‌يەرك حضورينه
چيقامام ». بونك اوزرينه، بن‌ده، او أثناده صرف نيم رسمى
اولارق طوپلانمش بولونان « قونفەرانس ديپلوماتيق » رياستى
درعهده أتمەسنى رجا أيلەدم . قبول أتدى . اوزون نطقِ
افتتاحيسنى ديكلەمكله غائب اولان زمان أثناده قورشون قلميله
شو كلمەلرى يازدم :

Pompons, pompo, pomp pom, po

يا نمدە بولونان نوردِ اودوروسەل بوكاغدى قاپدى وَصاقلادى.
ايشته بومناسبتله تلفظ أتديگى برسوز داها: « بن چكيليرسەم
(حيات سياسيەدن). فتيلى بيتمش برلامبا كبى سونمك ايستەمم،
كوكب آسا غروب أتمك ايستەرم ».

شوفكرلرينه باقيلنجه، ١٨٧٨ده، برلين قونغرەسنده بالآخره
اوينادیغى رولك كنديسنه كافى كلمەمش اولماسى شايان استغراب
دگلدر. چار، قونغرەيه اونى دگل، قونت شووالوفى باشليجه مرخص
تعيين أتمش ايدى. بناءً عليه غورچاقوف دگل، يالكز شووالوف
روسيانامنه حق رأيى حائزايدى. غورچاقوف، برلين قونغرەسى
اعضاسى عنوانى، ايمپراطوردن، نوعما زورله قوپارمش ايدى .
بوگاده ، روسيەده ، عمرى مواقع مهمهٔ حكومتده كچن رجال
حقنده، من القديم جارى اولان معاملهٔ نوازشكارى ثمرەسى
اولمق اوزره، اكتساب موفقيت أيلەمش ايدى. حتى (موسقووا

غزته‌سی) طرفندن تعقیب اولونان عین مقاصده خدمت وتبعیتله روسیاده قازانمش بولوندیغی توجه عمومی‌یه ، قونغره‌ده ، حکومت متبوعه‌سنك کوسته‌ره بیله‌جکی مساعداتدن منبعث سؤتأثیرات ایله‌ممکن اولدیغی قدر خلل کله‌مه‌مسی ایچون، اجتماعلرك یالکز صوکلرنده کورونور .. بر راحتسزلك بهانه‌سیله أکثریا بولونمازایدی. مع‌مافیه [اونته‌ر ده‌ن لینده‌ن] جاده‌سنده‌بولونان دائره‌سنك پنجره‌سی اوکنده کمال صحت وعافیتده کورونمکده‌ده قصور أتمز ایدی . مقصدی ایلریده ، روسیا ملتنه قارشی ـ حکومتجه‌وقوع‌بولان‌مساعداتده ـ کندیسنك بی کناه‌اولدیغنی ادعا آده بیلمك امکانی محافظه ایدی، که بو ، مملکتنك منافعنه رغماً اختیار أیله‌دیکی برخودبینانه مناسبتسزلك دیمك ایدی.

قالدی ، که اوته‌دن بری تورکیا ـ روسیا معاهده‌سی ، قونغره‌دن صوکرا دخی ، روسیانك تورکیا ایله محاربه نتیجه‌سنده عقد أتمش اولدیغی‌معاهده‌لرك أك موافقی دکلسه‌بیله، ینه روسیایه أك موافق دوشنلردن بری اولمق اوزره قالمشدر . آسیای صغرادن آلنان باطوم ، قارص وَالخ ... روسیا ایچون دوغرودن دوغرویه فتوحاتدن معدوددر . لکن روسیا ، غره‌ق مذهبنده بولونان بالقان حکومتلرینی تورکیا اداره‌سندن قورتارمانی، حقیقةً کندی منافعی اقتضاسندن عد أتمش ایسه، بواستخلاصك بر نتیجه‌سی‌ده غره‌ق خریستیان عنصرینك، فوق‌العاده ترقیسی وَتورکیا اداره‌سنك اونسبتده فوق‌العاده تدنیسی اولمشدر . ایغناتیه‌ف طرفندن آیاسته‌فانوسده یاپیلان شرائط ابتدائیهٔ صلحیه ایله قونغره نتیجهٔ مقرراتی آره‌سنده ،

پولیتیقی فرق، أهمیتسزایدی. بونك دلیلی ده جنوبی بولغارستانك شمالی بولغارستانله برلشمك اوزه تورکیادن آیریلماسنده کورولن سهولتدر. مع مافیه بوحادثه حصوله کلمه‌مش اولسه‌یدی؛ ینه بعدالمحاربه. قونغره مقرراتیله روسیایه ترك اولونان کافهٔ فتوحاتك الی الأبد مهم شیلر قالماسی طبیعی ایدی.

روسیا، بولغارستانی ایمپراطور ایکنجی آله‌کساندرڭ زوجه‌سنك یکنی اولان پرنس دو «باته‌نبه‌رغ» ه ویرمکله، اوقدرده أمین أللره تودیع أتمش اولمایور ایدی. لکن بو، برلین قونغره‌سنده کشف وتخمینی ممکن اولمایان برشی ایدی. پرنس دوباته‌نبه‌رغ، روس خاندان ایمپراطوریسنك بولغارستان نامزدی وَ عائلهٔ ایمپراطوری ایله قرابتی ایسه بینلرنده‌کی مناسباتك دائمی وَمتین قالاجغی ظننه بادی ایدی. چار اوچنجی آله‌کساندر، یکنی اولان پرنس دوباته‌نبه‌رغك وفاسزلغنی پولونیالی اولماسنه حمل أدییور ایدی. پرنسك حرکتندن متولد انتباه اوزرینه، مشارالیه روسیا ایمپراطوری، (polskaja mat !) دییه اعلان حیرت واغبرار أتمشیدی.

مناسبات خارجیه ایشلرنده ملته افهام مرام أتمه‌سنی پك آز بیلن وَایسته‌نیلدیکی کبی تبعیته مجبور أدیلن بر مطبوعات معرفتیله، برلین قونغره‌سی مقرراتی حقنده، روسیاده ایقاع اولونان خوشنود - سزلغك ـ هر دورلو حقیقت وَمنطقه مغایر اولمقله برابر ـ ماهیتنی آکلامق ممکندر. غورچاقوف، أسکی رفیقی اولان آلمان شانسه‌لیه‌سی علیهنده حس أتدیکی عداوت وحسد سائقه‌سیله، روسیاده‌کی نفوذ سیاسی أربابنی وَفرانسه‌ده روابط قرابت پیدا

أتمش اولان دانوفسکی ، اوبروچه‌ف کبی فرانسه محبان سیاسیسنی تشویقدن کری طورمامشدر. بونلرڭ هپسی، باشده، موسقوواده چیقان (وه‌دوموستی) غزته‌سی اولدیغی حالده ، عالم مطبوعاتده ، (آلمانیانڭ فقدان خلوص نیتی ، برلین قونغره‌سنده . . روسیایه باعث اولدیغی ضرر دن دولایی) روسیاجه بر انفعال ایجادینه قدر وارمشلردر . حال بوکه برلین قونغره‌سنده، روسیا طرفندن درمیان أدیلمش بر آرزو اولمادی ، که آلمانیا بونی ، خسته وَآسیرفراش بولونان انکلیز باش وکیلنه.. حتی عندالایجاب صورت مؤثرده بر توسطله اسعاف أتدیرمش اولماسین . بوندن اظهار منتداری أدیله‌جکنه، اختیارلغیله برابر هنوز علت غرور ایله مالامال اولان غورچاقوفڭ اداره‌سی آلتنده وَموسقووا مطبوعاتنڭ یاردیمیله، روسیا ایله آلمانیا آره‌سنده محافظهٔ خصومتڭ ادامه‌سی روسیا پولیتیقه‌سنه موافق عداولوندی. بونڭ، قومشو اولان هرایکی دولت معظمه‌دن هیچ برینه فائده‌سی یوقدر . بربریمزدن قیصقاناجق برشیئمز اولمادیغی کبی، بریمزڭ دیکرندن قازاناجغی فائده‌بخش هیچ برشی‌ده یوقدر. مناسبات متقابله‌مز، آنجاق، أولجه غورچاقوفڭ وَشیمدی‌ده فرانسه‌ده رابطهٔ قرابت پیدا أتمش روس رجال عسکریه‌سنڭ احتساسات شخصیه‌سی کبی، یاخود، حکمدارلر آره‌سنده متحدث برودت کبی سببلرله خللدار اولا بیلیر . ناصل ، که یدی سنه محاربه‌سندن أول ، بویوك فره‌دریقڭ روسیا ایمپراطوریچه‌سی حقنده‌کی بیانات مستهزیانه‌سیله، اویله برحال حدوث أتمشیدی . ایکی مملکت حکمدارلرینڭ مناسبات شخصیه‌سی، هرایکی قومشودولتڭ صلح ومسالمتی ایچون،

أهميت عظيمه‌يي حائزدر. بومسالمت . هيچ بركونا اختلاف منافعله مختل اولاماز. يالكز برنفوذغالب اعمال آتمك ايسته‌ين رجال حكومتك تحسسات شخصيه‌سيله خلل پذير اولا بيلير .

دوائر حكومتده ، معيت مأمورينى ، غورچاقوف ايچون : « كندى عكس صورتى يازى حقه‌سنده كورور. » ديرلردى ؛ بەتينا قاين برادرى مشهور ساوين‌يى ايچون: كندى عكس صورتى كورمه‌دكجه سوقاقده بردەنى بيله آتلاياماز ، ديديكى كبى .

غورچاقوف محرراتنك بويوك بر قسمى .. باخصوص أك معنيدارلرى .. كنديسنك دكل ، ژومينى نك محصول قلميدر. بوذات ، ايسويچره‌لى برجنرالك مخدومى اولوب ، ايمپراطور آله‌كساندرك سوقيله ، روسيا خدمتنه كيرمش مقتدر برمحررايدى .

بۆيه‌را قرالى حشمتلو لوئى حضرتلرينه
غاشتين ١٠ ايلول ١٧٨٩

« ذات حشمتانه‌لرى . چَنده آلمانيا ايله ايكى بويوك »
« قومشو دولت اولان آوستريا وَروسيا آره‌سنده ، محافظهٔ »
« صلح ومخادنته مصروف مساعيدن دولايى ، لطفاً بكّا بالواسطه »
« تبليغ محظوظيت بويورمشلر ايدى . صوك اوچ سنه »
« ظرفنده مساعئ واقعه ، روسيا پوليتيقه‌سنك قاپيلويرديكى »
« پانسلاويزم تمايلات حربجويانه وَاختلال پرورانه‌سى مناسبتيله ، »
« داها زياده كوجلشمشدر . ١٨٧٦ ده ، روسيا ايله آوستريا »
« آره‌سنده ، برحرب وقوعى حالنده نيّاتمز نه اولاجغنك »
« على العاده بيانى تكاليف مزعجى ، بزدەبالدفعات ايراد اولونمش »

« ایدی. [لی وادیا] دن کلن بر تلغرافنامه‌ده نی طرف قالاجقمی یز؟ »
« دیه بالخاصه سؤال آدیلیور ایدی . بونی باشدن صاومه »
« برجوابله صاووشدیرمق ممکن اولمادی ؛ روسیانك قوپارمق »
« ایسته‌دیگی حرب فیرطیناسی، بالقانلرده‌دوغرو اخذ استقامت »
« ایله‌دی. روسیانك بومحاربه نتیجه‌سنده ، حتی قونغره‌نك »
« اجتماعندن صوکرا، اقتطاف ایله‌دیگی ثمرات عظیمه مع التأسف »
« روس پولیتیقه‌سنك تهیجنی، مسالمت پرور آوروپانك ایسته‌دیگی »
« درجه‌ده تسکین ایده‌مه‌مشیدی . روس تمایلاتی هیجانه »
« معطوف وَکلیاً سکون وسکینتدن محرومدر . افراط مرتبه‌ده »
« پانسلاویزم نفوذی ، چار آله‌کساندرك ذهننده بویومش »
« وَ آکلاشیلدیغنه کوره قونت شووالوف نزد ایمپراطوریده »
« جداً دوشکون اولمقله برابر، کندی أثری اولان برلین »
« قونغره‌سی‌دخی چار نظرنده أهمیت واعتباردن دوشمشدر. »
« باش وکیل ــ أکر روسیاده بر باش وکیل اولمق لازم کلیر »
« ایسه ــ أنیوم حربیه ناظری میلوتین‌در . بونك طلبی ایله »
« در ، که شیمدی صلحك عقدندن صوکرا ، روسیا هیچ »
« بر طرفدن تهدید اولونمادیغی حالده ، تسلیحات مدهشه »
« وقوع بولمش وَ بویوزدن محاربه‌نك ایجاب آتدیگی مصارف »
« عظیمه‌یه رغماً، حال صلحده‌کی روس عسکرینك مقداری ألْلی »
« آلتی بیك وَغربده‌کی سفربر عسکر مقداری تقریباً دورت »
« یوز بیك راده‌سنده آرتمشدر. بوعسکر، آنجاق آوستریا، »
« یاخود، آلمانیا علیهنه سوق اولونابیلیر ؛ وَپولونیا قطعه‌سنده »
« وقوع بولان تحشیدات ، هدف بواولدیغنه دلیلدر . ذاتاً »

« حربیه ناظری ، بلا قید احتراز ، قومیسیونلره : [١] »
« روسیانك آوروپا ایله برمحاربه‌ده بولونمق ایچون حاضرلانماسی »
« لازم کله‌جگنی بیان أتمشدر . »

« أکر ایمپراطورك ، ایسته‌مه‌دیکی حالده ، پانسلاویست »
« أرباب نفوذینك تضییقی آلتنده اولارق، تورکیا ایله‌محاربه‌یه »
« قاتلاندیغی محقق ایسه .. أکراوزماندن بری‌ینه پانسلاویست »
« فرقه‌سی ، مدعیاتی ، ایمپراطورده أولکیندن زیاده شدتلی »
« وتهدید آمیز برصورتله تأثیر أده‌جك مرتبه‌ده آرتدیرمش »
« ایسه .. بوفرقه‌نك، مملکتك غرب جهتنده باشقه تشبثات »
« حربیه‌ایچون‌ده، ایمپراطور آله‌کساندرك موافقتنی استحصال »
« أده بیلمه‌سندن پك قورقمق لازم کلیر . أکر روسیاده »
« ـ محافظه کارلرك‌دیدیکی کبی ـ هیجانی ترتیب أدن‌فرقه‌نك، »
« خارجاً احراز آثار ظفردن‌زیاده، داخلاً براختلال احضاری »
« مقصدیله، روس قوای عسکریه‌سنی محاربات عظیمه وألیمه‌یه »
« مجبور أتمك ایسته‌دیکی صحیح ایسه .. روسیانك‌شوتقدیرجه »
« آوروپاده‌مصادف اولاجغی‌مشکلات، میلوتین،یاخود،ماقوف »
« کبی برناظری دوچار خوف وأندیشه أده‌مز . »

« شو احواله نظراً مسالمتك ایلریده روسیا طرفندن »
« ـ اما یالکز روسیا طرفندن ـ دوچار تهدید اولاجغی »
« فکرنده بولونمقده مضطر قالییورم. روسیا ، اعلان حرب »
« أتدیکی تقدیرده ، فرانسه‌ایله ایتالیانك اتخاذ أده‌جکی خط »

---

[١] ١٨ تموز ١٨٧٨ برلین معاهده‌سنك بعض احکامنی موقع تطبیقه قویمغه مأمور هیئات مخصوصه .

« حركتەدائر شوصوڭ زمانلرده طرفمزدن استحصال اولونان »
« معلومات ، مناسباتمزه باقيليرسه ، بو ايكى دولتك اجتناب »
« أدەجكلرينەحكم أتديرييور. ايتالياده قوت يوقدر. فرانسه »
« ايسه. شيمديلك حرب ايستەمەديگنى وَ يالڭزجه روسيا ايله »
« متفق اولارق ، آلمانيايه قارشى تجاوزى برحرب ياپمق »
« اقتدارنده بولونماديغنى درميان أيلەمشدر . »

« احوال بومركزده ايكن، روسيا ، شو صوڭ هفتەلر »
« ظرفنده — موادمشتبه فيها ايچون شرق قوميسيونلرينه مأمور »
« آلمان اعضالره كندى نامنده تعليمات ويرمك صورتيله — روسيا »
« ايله آوستريا آرەسنده برطرفك قطعياً ترجيحنى بزدن طلب »
« أتمشدر . بزم فكريمزه كوره، قونغره مقرراتنك تفسير »
« حقيقيسى بويله دگلدر. بوتفسير كيفيتى، اكثريت تشكيل أدن »
« آوستريا انكلتره وَ فرانسەيه عائددر. آلمانيا، دائما بويولده »
« رأى ويرمش وَ روسيا ايسه بعضاً يالڭز، بعضاً ده ايتاليا ايله »
« برلكده قالمشدر . »

« سلستره مادەسى ، قونغرەده توركيايه بيراقيلان »
« بولغارستان طريق عسكريسى ، پوستەلر ادارەسى ، بعض »
« كويلره عائد حدود اختلافاتى كبى برطاقم مسألەلر .. بويوك »
« دولتلر آرەسندەكى مناسبات صلحيەيه نسبتله، پك أهميتسز »
« اولمقله برابر روسيانك بزى — آوستريا ايله دگل ، بالعكس »
« كنديسيله — هم رأى كورمك آرزوسنده اولديغى ، يالڭز »
« بركره دگل ، بالدفعات غيرمبهم تهديدات ايله اظهار قيلنمش؛ »
« وَبالخاصه بزم عدم موافقتمزدن ايكى مملكتك مناسبات »

« بين الملّتجه ترتب أده‌جك وخامت اخطار اولونمشدر. نظر »
« دقتی جلبدن خالی قالمایان بوماده ایسه ، آوستریاده قونت »
« آندراشی‌نك خدمت دولتدن چكیلمه‌سی زماننه مصادف »
« اولدیغندن، روسیا ایله نمسه آره‌سنده، آلمانیا ضررینه »
« اولارق ، بر ائتلاف خفی وقوعی اندیشه‌سنی تولید ادییوردی. »
« واقعا بو اندیشه بی‌اساس ایدی. آوستریا دخی، روسیا سیاست »
« مهیجه‌سندن، بزم كبی متأثر اولمقده وَایكی دولتدن بری علیهنده »
« بر روسیا تجاوزی وقوعنه قارشی ، مشتركاً حركت تدافعیده »
« بولونمق اوزره، عقد ائتلافه متمایل كورونمكده‌در. »
« بن ، آوستریا ایله آلمانیادولتی آره‌سنده، بویوك برمقاوله »
« عقدینی آوروپا صلح ومسالمتی وَ آلمانیانك امنیت وسلامتی »
« ایچون برضامن حقیقی عدّاده‌رم . بو مقاوله‌دن مقصد ، »
« روسیا ایله بعدمادخی، كمافی‌السابق، محافظهٔ صلح وسلمه اعتنا »
« ایله برابر، شاید دولتین متعاهدتیندن بری دوچار تجاوز اولور »
« ایسه، یك دیكریمزه معاونتدن عبارت اولاجقدر. شو تأمینات »
« متقابله موجود اولونجه ، ایكی دولت، بوندن صوكرا دخی، »
« كمافی‌السابق [اوچ ایمپراطورلر اتفاق جدیدی] نك تأییدینه »
« حصر مساعی اده‌بیلیر . »
« آلمانیا دولتی ، آوستریانك متفق صفتیله ، انكلتره »
« معاونتندن محروم اولمایاجق وَایكی بویوك دولتك مسالمت »
« پرور پولیتیقه‌سی سایه‌سنده‌ده، ایكی میلیون محارب عسكرله »
« آوروپا صلح وسلمنی تأمین ایتمش اولاجقدر. كلیاً وَمنحصراً »
« تدافعی ماهیتده اولارق، ایكی آلمان دولتنك یك دیكرینه ایفا »

« أيله‌يه‌جكى معاونت، كيمسه ايچون مستلزم شكايت اولامايه »
« جقدر. زيرا ايكى دولت آره‌سنده، بو تأمينات متقابله‌يه مستند »
« عين مقاوله، ١٨١٥ ده أسكى قونفه‌ده‌راسيون زماننده‌ده موجود »
« وَحقوق دولجه مصدق اولوب أللى سنه دوام أتمشدر . »

« أكر بو مقاوله منعقد اولمازايسه آوستريا، روسيا تهديداتنك »
« تضييقى سائقه‌سيله ـ وَ آلمانيا ايچونده بر قرار ويره‌مه‌يه ـ »
« جگندن ـ فرانسه‌يه، حتى احتمال كه روسيايه ياناشمق ايسته‌يه ـ »
« جكدر . وَ بوكا مغبر اولماماليدر . شوقدر، كه بويله بر حال »
« وقوعى تقديرده آلمانيا ، فرانسه‌يه قارشى اولان موقعندن »
« دولايى ، آوروپا قطعه‌ٔ بريه‌سنده بوس بوتون منفرد قالمش »
« اولاجقدر. لكن آوستريا ـ ١٨٥٤ ده اولديغى كبى ـ فرانسه »
« وَانكلتره ايله برله‌شيرسه .. آلمانيا، حال نفرادده قالمامق ايچون، »
« روسيايه صاريلمغه مجبور اولاجق وَ كرك داخلاً كرك خارجاً »
« روس بوليتيقه‌سنى تعقيب أتمه‌يه قاتلاناجقدر، كه بو كيديش ، »
« قورقارم ، هم مضر هم مهلكدر.»

« أكر روسيا ـ كنديسيله آوستريا آره‌سنده ـ بر طرفى »
« ترجيح ايچون اجبار أدرسه.. آوستريا ايله اتفاقمز، بزى ، »
« محافظه‌كارانه وَمسالمت كسترانه بر طريق اختيارينه سوق »
« أيله‌يه‌جكدر . روسيا ايسه، بالعكس بزى مشكوك برطريق »
« تعقيبنه مجبور أده‌جكدر. »

« أفكار پوليتيقيه‌لرينه واقف اولديغم ذات حشمت سمانلرى، »
« اميد أدەرم ،كه اعتقادات معروضه‌مه اشتراك بويورورلر »
« وَ بوبابده، نائل تأمينات اولور ايسه‌م بختيار اولاجغمدر. »

« درعهده أیله‌دیکم وظیفه‌نك مشکلاتی ذاتاً عظیم اولوب، »
« بویله واسع وَ قاریشیق برمسأله مذاکراتنی بورادن تحریراً »
« تعقیب أتمك لزومی‌ده اومشکلاتی قات قات آرتدیرمشدر . »
« حال بوکه بورده، یالکز باشمه، چالیشمق مجبوریتنده‌یم. کندمده »
« ایسه، برسعی مفرط نتیجه‌سی اولارق، آرتق اواقتدار وتحمل »
« قالمامشدر . احوال صحیه سببیله اقامتمی تمدیده مجبور اولدم. »
« مع مافیه آیك یکرمیسنده ویانه طریقیله عودت أده‌بیله‌جکم »
« مأمولدر. أکر او وقته قدر، هیچ اولمازسه أساس حقنده ، »
« قطعی برنتیجه حصوله کلمز ایسه قورقارم، که مساعد فرصت زائل »
« اولاجق وَ آندراشی آرتق مقامنده بولونمایاجغندن ، بو »
« فرصتك، برداها نه وقت ظهور أده بیله‌جکنی کشف وتعیین »
« ممکن اولامایه‌جقدر . »

« آلمانیا دولتنك پولیتیقه‌سنی ذات حشمتانه‌لرینه عرض »
« أتمه‌یی وظیفه‌دن بیلدیکم کبی، قونت آندراشی ایله آره‌مزده »
« موضوع بحث اولان پیلانی محرم طوتمق ایچون ، متقابلاً »
« متعهد بولونمش اولدیغمزلقده، طرف حشمتانه‌لرندن، لطفاً نظر »
« دقته آلنماسنی استرحام أده‌رم. شیمدی‌یه‌قدر باش وکیللرینك، »
« ایکی دولت آره‌سنده بر ائتلاف عقدی حقنده‌کی تشبثندن، »
« یالکز ایکی ایمپراطور خبردار بولونیور ... »

مشارالیه قرالك جوابی

بەرغ ، ١٦ ایلول ١٨٧٩

« عزیزم پرنس دوبیسمارق ،

« ١٠ تاریخلی مکتوبکزدن جدی تأسفلرله خبر آلدیغمە »
« كوره، مساعیٔ ألیمهٔ مأمورە‌كزدن متحصل تأثرات، كیسینكەن »
« وَغاشتاین‌دەكی تداویكزە باعث كلال اولمشدر . پولیتیقەنك »
« شیمدیكی صفحاتنە متعلق ایضاحات مفصلەیی كمال دقتلە »
« مطالعە وَتعقیب أیلەدم. بیان شكران فراوان آدەرم. أگر »
« آثارتشتت نتیجەسندە ، آلمانیا دولتی ایلە روسیا آرەسندە »
« محاربە وقوع بولمق لازم كلیرسە، ایكی بویوك دولتك مناسبات »
« متقابلەسندە حصولی طبیعی وَشایستهٔ تأسف عظیم اولان »
« تبدل ، بنی پك زیادە ألیم بر صورتدە متأثر أدەجكدر . »
« مع مافیە ألیوم امید وارم، كە روسیا ایمپراطوری نزدندە، »
« حسیات مصلحانەایلە تشبث آدیلدیگی تقدیردە، اویلە مؤسف »
« بر نتیجە حصولنك اوگی آلینە بیلیر . هرحالدە تقدیرات »
« كاملەمە وَایمپراطورلقلە آوستریا-ماجارستان آرەسندە براتحاد »
« صمیمی حقندەكی تمنیات خالصەمە اعتماد أدەبیلیرسیكز . »

« مسقط رأسكزە تازە قوتلرلە موفقیت عودتكزی تمنی »
« ایلە برابر، حقكزدەكی حرمت مخصوصەم تأميناتی تكرار »
« أدەرم . » محب خالصكز : لوئی

بیسمارقك جواب‌الجوابی

غاشتاین ، ١٩ ، ایلول ١٨٧٩

« نامهٔ لطف افادهٔ حشمتانه‌لرینی حسیات منتدارانه وَ »
« تعظیمکارانه ایله اخذ أیله‌دم وَ آوستریا ـ ماجارستانله بر »
« ائتلاف عقدی حقنده‌کی تشبثاتمك کاملاً تصویب »
« بویورولدیغنی کمال ممنونیتله مشاهده أیله‌دم . روسیاایله‌اولان »
« مناسبات بحثنده عاجزانه شوراسنی عرض أده‌رم ، که : »
« یالکز پولیتیقه نقطهٔ نظرندن دکل ، شخصاً بیله پك »
« زیاده تأسف أده‌جکم حرب تهلکه‌سی ـ فکرمجه ـ قریب »
« الظهور دکلدر . بو ، آنجاق فرانسه روسیا ایله مشترکاً »
« حرکته مهیا بولونسه ایدی ، کسب جدیت و أهمیت آدر »
« ایدی . شیمدی‌یه قدر بویله برشی واقع دکلدر. ایمپراطورك »
« آمالنه توفیقاً : پولیتیقه‌مز ، چار آله‌کساندر نزدنده اجرای »
« تشبثله. . آلمانیا دولتنك روسیاایله مناسبات صلحیه‌سنی ادامه»
« وَتأیید أیله‌مك اوزره اصلا دریغ غیرت أتمه‌یه‌جکدر . »
« آوستریا ایله‌براتحادحصولنه‌عائد مذاکرات ، برمقصدمسالمت »
« کستری وَتدافعی‌یه وَممالك مجاوره‌ده ترقیٔ مبادلاته مبتنیدر . »
« یارین غاشتایندن حرکت أتمك وَپازار کونی ویانه‌یه »
« واصل اولمق نیتنده‌یم . احوال صحیه‌م حقنده اظهار »
« بویورولان آثار لطفکاریدن عرض‌منتداری أده‌رم . ذات »
« حشمتانه‌لرینك :

بندهٔ اصدقلری
دوبیسمارق »

*
* *

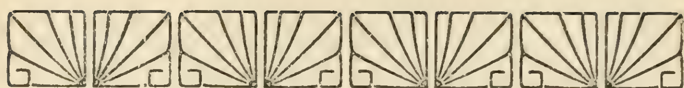
بیسمارقك ـ شو خصوصی مخابره‌سندن ده آكلاشیلدیغی وجهله ـ روسیایه قارشی اغبراری ، یاخود ، غورچاقوفدن اخذ ثار آرزوسی أ كثر ، انسانلرك قورتولامادیغی برنوع حرص بی‌معنا قبیلندن عد أدیله‌ملیدر . بیسمارق ، روسیا دیپلوماسیسنك صوك درجه شیماریقلغنه تحمل أتمه‌مكله برابر .. رأس اداره‌سنده بولوندیغی سفینهٔ حكومتك تعالئ شاننه وقف ذهن أیله‌دیكی جهتله ، اوكبی احتراصات، اولسه اولسه .. كندیسنه ، جهانی حیرتده بیراقاجق بر رول اوینامق ایچون ، كوزل بر بهانه احضارینه یارایاجق ایدی .

آوروپاده و بلكه قطعات سائره ده بیله اجرای حكم ونفوذ أملنده بولونان بو داهیهٔ زمان ، متبوع مفخمی برنجی ویلهلم مانع اولمایایدی .. بالقان تحدید حدودی مسأله‌سی وسیله‌سیله ، روسیایه دهشتلی بر ضربه ایندیره‌جك وبوتون آوروپا شاشا قالاجق ایدی .

آوستریایی بوتون بوتون أله أتمش ، روسیا علیهنده بر اتفاق قوی أساسنی قورمش ایدی . آلمانیا وآوستریا ، انكلتره وفرانسه‌یی ده دائرهٔ اتفاقلرینه داخل أده‌جكلر . . روسیایه شدتلی یومروقلر ایندیره‌جكلر ایدی . آوستریا ایمپراطوری و باش وكیلی قونت آندراشی ، بیسمارقك فكرینه مشارك ایدیلر . لكن برنجی ویلهلم ، یكنی اولان چار آله‌كساندرایله [آله‌كساندرو ـ وو] ده كوروشه‌رك ، ایكی دولت آره‌سنده‌كی ضدیت وبرودتی آره‌دن چیقاریویرمشدر .

ایشته ، آلمانیا ایمپراطورینك شو عزم قطعیسی سایه‌سنده‌در ، كه آوروپا ساحهٔ سیاستنده اوینانان [بیسمارق‌هائله‌سی] نك ایكنجی ، یاخود ، اوچنجی پرده‌سی هنوز آچیلمادن قاپانیویرمشدر . بو پرده‌ده بزم ایچون صاقلانان دوستلغك ـ داهیهٔ زمانك فكر ومسلكنه نظراً ـ پك ده خیرلی برشی اولاجغنه حكم أده بیلمك بایاغی محال كورونور !

قانال مسأله‌سی ایچون پارس وَلوندرا سفارات سنیه‌سنه کونده‌ریلن وَ عالی پاشا مرحومك قلمیله یازیلمش اولان تحریراتك ترجمه‌سی، بوبابده‌کی معلومات تاریخیه وَأفکار سیاسیه‌مزی توسیع وتنویر ایچون کافیدر :

بوندن برقاچ سنه مقدم سویش جدولی مسئله‌سی نزد دولتِ علیه‌ده موضوع بحث اولدیغی وقت کندوسنه عرض اولنان قونطراتو مسوده‌سنك مواد سائره‌سی حقنده دخی مقتضی کوردیکی شرائطی وضع ایتمك حقوقنی محافظه بیورمش وبو اهمیتده برطریقك کشادینك محتاج اولدیغی تأمینات خارجیه اوزرینه ایکی الك بیوك دولت بحریه بیننده اول امرده حصول اتحادی کورمك ارزوسنده بولندیغی بیان واعلان ایتمشدی . اشبو اتحاد بو آنه قدر حاصل اوله‌مامش ومصر والیٔ لاحقی فخامتلو دولتلو اسماعیل پاشا حضرتلری بو مسئله‌ده کندیسنه تعیین مسلك اولنمسنی دولت علیه‌دن رسماً طلب و استدعا ایتمش اولمغله بوبابده طرف والای دولت علیه‌دن رخصت اعطاسنك بهمه‌حال موقوف علیهی اولمسی لازم کان شرائطی مشار الیه حضرتلرینه حسب الوظیفه بیلدیرمش اولدیغمزدن شرائط مذکوره‌نی باارادهٔ سنیه‌متنقین مفخمهٔ حضرت پادشاهینك تقدیر محقانه وخیرخواها-

نه‌لرینه عرض ایده‌رز . قومپانیا مأمورلری سلطنت سنیه‌نك
حقوق حکمداریسنه اصلا رعایت ایتمکسزین ودولت علیه‌نك
لابد اولان موافقتنی بکلمکسزین ایشه کوندن کونه کیریشوب
بعض معاملات اعدادیه‌یه بیله مباشرت ایتمش اولدقلرینی کورمکله
متأسف اولدیغمز جهتله بوبابده رأی وافکارمزی بیانده بوندن
زیاده تأخر جائز اولمدیغی درکاردر. بناءً علیه منافع سلطنت سنیه
نظریاتنه تطبیقاً شوامر متصورك حکمدار مملکتك مساعده‌سی ایله
قابل الحصول اوله بیلمسی ایچون نه لازم ایسه آنی آچیقدن آچیغه
بیان ایتمك مجبوریتنده‌یز. اولا مبحوث عنه اولان جدولدن مأمول
اولنان فوائد نه‌رتبه مبهم ومشکوك اولسه بیله حصولنك منعی فکر
ونیتی دولت علیه‌نك خیال وخاطرینه کلمز. انجق سلطنت سنیه
بحر سیاه بوغازلری کبی مسدودیت تامه‌سنی تأمین ایدر شرائط
وضع اولنمدقجه جدول مذکورك کشادینه راضی اولمز. حال بوکه
الده اولان مسودده لابد اولان اشبو تأميناتك هیچ بری موجود
اولمدقدن بشقه مسودهٔ مذکوره شرائط محرره‌نك طبان طبانه
خلافنده بولنمقده‌در وابتدای امرده کمال دقتمزی جلب ایتمش
ایکی ماده واردرکه بونلردن برنجیسی ممالك دولت علیه‌ده آنغاریه
ملغا بولندیغی ومؤخراً والیٔ مشارالیه حضرتلری طرفندن
دخی بوانشاآت اجرا قلندیغی حالده اعمالات اعدادیه‌نك یالکز
شو آنغاریه اصول ظالمه‌سنك انضمام معاونتیله اجرا اولنمسی
واعمالاتك دوامی ایچون اصول مذکورك بقاسی استدعا قلنمسی
ماده‌سیدر . مصر اداره‌سی بهرماه یکرمی بیك کشی‌یه زراعت
وحرفتلرینی وفامیلیالرینی ترك ایله جدولك اعمالاتنده چالشمغه اجبار

ایتمکده در. شو بیچاره آدملر قریه لرینه عودت مصرفنی کندولری
چکمکده وایچلرندن اکثریسی مجبوراً کار وکسبلرینك ترکیله
دوچار اولدقلری ضرورتدن بشقه مسافهٔ بعیدهٔ وطنیه ده بولنمغه مجبور
اولمقده درلر . برده زراعت وحرفت وتجارت مملکتك محروم
اولدیغی عمله وصنعتکار یالکز شو یکرمی بیکه منحصر اولمیوب
برطرفدن یکرمی بیك عمله ایش باشنده چالشمقده اولدقلری
حالده یکرمی بیکی محللرینه عودت ویکرمی بیکی حدود محلنه
عزیمت حالنده بولنمق اوزره قرق بیك کشی دخی یولده
بولندیغندن بوحالده دائما آلتمش بیك کشی فاملیالرندن وایشلرندن
دور ایتمکده در . بویله بر اصولك درکار اولان انسانیتسزلکی
وتأییدات مضره سی حقنده بوندن زیاده تطویلی بیلزوم عد
ایدرم . محاذیر مذکوره کوزه باتر صورتده ظاهر وآشکار
اولدیغندن هرنه شکلده اولورسه اولسون دولت علیه جه هر
درلو حقانیت و انسانیت ومدنیت وتصرفات پولتیقیه قاعده لرینه
بودرجه مغایر بولنان برحالی تصدیق وتأیید ایتمك قابل دکلدر.
بالاده بیان اولنان موادك ایکنجیسی دخی طاتلی صو قناللریله
برابر اراضیٔ محیطه سنك ترکی ماده سیدر . اشبو مساعده قبول
اولندیغی حالده مجهول الاعضا برشرکت خطهٔ مصریه نك الك زیاده
واجب الاعتنا دینلمکه شایان موقعی حاوی بر قطعهٔ جسیمه سنه
حاکم مطلق اولمش اولور . مبحوث عنه اولان قونطراتو مألنه
کوره ذکر اولنان طاتلی صو جدوللری نره لره قدر ممتد اولور
ایسه ساحللرنده واقع اراضی یه شرکت مذکوره نك حق تصرف
ادعاسنه صلاحیتی اوله جقدر . بوصورتله سویش وتمساخ

شهرلری وسعید لیمانی و برالشام ایله مصری فاصل اولان کافهٔ حدود بالطبع والمجبوریه اکثریسی حکومت ومأمورین اجنبیه یه تابع مجهول الاسامی اعضادن مرکب برشرکتك یدتصرفنه کچه جکدر. ایشته شرکت مذکوره مراد ایتدیکی حالده دولت علیه نك شایان اعتنا اولان اشبو موقعنده بیاغی دولت علیه یه غیر تابع مهاجرلر اسکان ایده جکدر. حقوق استقلالیه سنه ووظائفنه ادنا وقوفی اولان دولتلر ایچنده بومثللو مقاوله یی امضا ایده بیله جك هیچ بر دولت یوقدر. بناءً علیه شو شرطی هیچ بر وقتده قبول ایده میه جکنی بیان ایتمدیکی حالده اجرای وظائفنده مرتکب قصور ودولتلرك نظر اعتبارندن ساقط ومهجور اولمش ومنازعات متمادیه یی مولد بر طاقم احوالك تقرر وتأسسنه مساعده ایتمش اولور. والحاصل بو مسئله ده دولت علیه نك موافقتی مسائل آتیه نك اول امرده حلنه یعنی جدول مذکورك مسدودیتی وآنغاریه اصولنك لغوی وطاتلی صو قناللریله اراضیٔ محیطه سنه دائر اولان شرطك قومپانیا طرفندن ترکی شرطلرینه قویاً وقطعیاً مربوط اولوب واولمق لازم کلوب برکره اشبو مواد ثلثه قرارلشدیغی کبی دولت علیه والیٔ مشارالیه حضرتلریله متحداً ذکر اولنان قونطراتو مسوده سنك مواد سائره سنك هر برینی موقع مطالعه لرینه المغه جداً مسارعت ایده جکلردر. مبحوث عنه اولان قونطراتونك هیئت مجموعه سنه کلنجه بونك الآن مسوده حالنده بولندیغی وطرف دولت علیه دن هیچ بر وقت تصویب اولنمدیغی معلوممکزدر. ومادامکه دولت علیه نك تصدیقی بحثی مسودهده قونطراتونك شرائط اساسیه سی کبی مندرجدر. شرکت مذکوره دخی اول امرده دولت علیه نك استحصال

تصـديق لزومی مجهول ایدوکنی ادعا ایده‌مز . برده مؤخراً
موسـیو لسپسك والیٔ مرحومدن شرکت مذکوره ایچون
مساعدات جدیده طلب ایلدیکی وقت دولت علیه‌نك تصدیقنی
اون سکز آی ظرفنده استحصال ایده‌جکنی باقونطراتو تعهد
ایتمشیکن اشبو تعهدینی هیچ بروقتده ایفا ایتامش اولدیغی جمله‌نك
معلومیدر . ایمدی دولت علیه بونك کبی برمسئله‌ده اتخاذ
ایده‌جکلری مسلك حرکتی استفسار ایچون ایکی الك خالص
متفقلرینه صورت مخصوصه‌ده وکمال اعتماد ایله مراجعت ایدر .
ممالك محروسهٔ شاهانه‌نك مجهول‌الاعضا برشرکت تأسیس ایتمسنه
وسلطنت سنیه‌نك تحت حکمداریسنده اوله‌رق خطهٔ مذکوره‌یی
اداره ایدن برذات طرفندن مجرد ذات عالیٔ حضرت ملوکانه‌نك
استحصال تصدیقی شرط مخصوصیله مساعدهٔ امتیازیه وعدی
اوزرینـه شرکت مذکوره‌نك اوراده دولت علیه‌نك قبول
ایده‌میه‌جکی برطاقم حقوق ادعاسنه قالقشمسنه مساعده ایتملی میز؛
ذات حضرت پادشاهینك مألوف اولدقلری حسن نیات صادقه‌نك
بردلیل جدیدینی ابراز ایچون شـمدی‌یه دکین هرنقدر بعض
شیلر وقوعبولمش یعنی شکایتمزی موجب برطاقم خلاف مرضی
حرکتلر ظهوره کلمش ایسه‌ده قونطراتونك بالاده محرر اولدیغی
اوزره ممتنع القبول اولان شرائطی طی اولندیغی کبی سـائر
شرائطنی دخی غرضسزجه تدقیقه حاضر بولندیغمزی برکره
دها بیان ایدرز . حقانیت کامله قاعده‌سنه نظراً شرکت مذکوره‌نك
بوبابده مصـارف ایتدیکندن بحثه حقی اوله‌میوب چونکه
قونطراتونك الك باشلی شرائطندن بری اجرا اولنمقسزین ایده‌جکی

مصارفك تهلكه‌ده وضررى كنديسنه عائد اولديغى قومپانيه‌نك معلومى ايدى . مع مافيه دولت عليه بواينه قارشمش اولان منافع مخصوصه‌يى درپيش مطالعه ايتمكه حاضر بولنديغندن شركت مذكوره كندوسنه مساعده اولنه‌ميه‌جق فوائددن محروم اولديغى جهتله اعمالاته دوام ايتمك استمز ايسه سلطنت سنيه والئ مشاراليه حضرتلريله بالاتحاد مذكور قومپانيانك صرف ايتمش اوله‌جغى مبالغك كندوسنه ردى تدابير لازمه‌سنك اتخاذينه تشبث ايده‌جك وبوحالده شركت مذكوره‌نك ياپمش اولان شيلرله النده اولان اراضى‌يى بالطبع دولت عليه‌يه ترك ايتمسى لازم كله‌جكدر . شوراسنى دخى علاوه ايتملى‌يزكه شركت مذكوره اجراى تصورده دوامدن صرف نظر ايلدبكى حالده دولت عليه اثر اختلاطك تسهيلى ايچون الندن كلانى دريغ ايتامك آرزوسيله ينه والئ مشاراليه حضرتلريله بالاتحاد تصورمذكورك حيزفعله اخراجنه الك صالح كورينان تدابيرى اتخاذ ايده‌جكدر .

بالاده محرر ايضاحات خالصانه ومستقيمانه نزدنده مأمور بولنديغكز دولتجه كاملاً قرين تقدير وتحسين اوله‌جغى مجزوم بولنديغندن اشبو تحريراتك امور اجنبيه ناظرينه قرائتيله بر صورتنى براقمغه مأمورسكز .

مدحت پاشا مرحومڭ معارف ابتدائیه حقنده طونادن نظارته یازمش اولدیغی برجواب نامه، مملکتمزده هنوز بر شکل معین آلامایان تدریسات عمومیه مزڭ ماهیت تاریخیه سنی کوسته ره جك مطالعات مصیبه یی شاملدر:

۱۲ رقملی وَ ۱۰ تشرین اول ۸۳ تاریخلی اوله رق انمله زیب اجلال اولان تحریرات علیهٔ جناب نظارتپناهیلرنده مکاتب رشدیه دن تکمیل مدت تحصیلیه ایله چیقمش وخارجدن دخی رشدیه دن چیقانلر درجه ده اهمیتلی بولنمش اولنلردن مناسبی مقدار طلبه انتخابیله ملفوف پوصله ده محرر درسلرڭ تعلیم وتدریسی حقنده اولان مطالعهٔ عاجزانه م استفسار بیورلمش. واشبو سؤال عالیٔ معارف پروریلری مکتبلرڭ اصول وقاعدهٔ تحصیلیه سی حقنده دخی بعض معلومات ناقصهٔ عاجزانه مڭ عرض واشعارینه مساعد بروسیله عداولنمش اولدیغندن ایضاحاتنه ابتدار اولنور. شویله که :

مکاتب رشدیه محلات مکتبلرندن مقدما علوم مذهبیه سنی تحصیل ایدن اطفالڭ اکتساب فنون وادبیات واکمال معارف ومعلومات ایتملریچون وضع وتخصیص اولنمش پك کوزل واعلی بر ترتیب اولوب مشاهده اولنان فوائد ومحسنات دخی بر صورتله انکار اولنه مز. لکن شوفائده ومنفعت مکاتب رشدیه نڭ وضعندن

مقصد اصلی اولان فضائل وادبیاتدر. یوخسه اطفالك بو وسیله ایله برمدتجك حسن ضابطه واداره تحتنده بولنملرندن طبیعی حاصل اولان ترتیب ایله برده ممکن مرتبه یازوب الیشمش اولملرندن عبارتمیدر وبوده اوقدر تکلفه کوره نتیجهٔ کافیه میدر ایشته ابتدا بوراسی جای مناظره در .

معلوم عالی کریمانه لری بیورلدیغی وجهله مکاتب رشدیه ده اوقونان درسلرك الك باشلوسی صرف ونحو ایله منطق وحسابه متعلق بعض جزئیاتدن عبارت اولمغله برطالب نقدر زکی ومستعد اولسه بیله امثله دن باشلایوب کافیه یی اکمال ایدنجیه قدر اوچ درت سنه زمانی بوکا حصر وصرف ایدر. واقعا بوایکی فنك قواعد ومسائلنه نهایت اولمادیغندن کافهٔ اصول وفروعنی بیلمك بیلمامکدن دها اعلادر. وبونلر ایلروده علوم عالیه اوقویه جق طالبه لازم ایدوکنده شبهه یوغیسه ده مکاتب رشدیه طریق عالی یه مخرج اولان مدارس نوعندن اولمیوب محلات مکتبلرنده قرآن اوقومق وثلث یازو یازمق کبی مقدماتی اوکرنمش اولان وتحصیلات واقعه سی کندو تربیه واداره ومعیشتلرینه کافی اولمیان اطفالك یا دولت ایشلرنده استخدامرینه ویاخود سالك اوله جقلری طریق تجارت وصنعتلرینه لازم اوله جق درجه ده اکتساب فنون ایتملری یعنی خدمات دولتده وخدمت کتابتده بولنه جق اولنلرك جغرافیا وتاریخ وحساب واملا اوکرنمك وتجارت وصنعته سلوك ایده جکلرك دخی اصول حسابی ودفتر وقاعدهٔ تجارت کبی شیلری بیلملری مقصدینه مبنی اولدیغی حالده برطالب اوچ درت وبش سنه مدت دوامندن بونلرك هیچ برینی تحصیل ایتمیه رك یالکز علوم

عالیه‌یه لازم اولان مقدمات ایله مشغول اولنسیله بونلر اوقودقلری
درسلرك ثمره‌سنی كندی سلك وطریقلرنده بوله‌مدقلرندن
طبیعی وضروری بر حال یأس وفتور ایچنده بولنورلر وعلت
غائیه‌سنی بیلمیان بر فعالك تحصیل مقدماتنده طبیعت بشریه‌نك
سعیی نه درجه‌یه قدر اوله بیلور ایسه اشته او درجه‌یه قدر
چالیشورلر . ایچلرندن بعض ذكی ومستعدلری دردنجی ویا
بشنجی سنه نهایتنده تكمیل مراتب ایدرك بالامتحان شهادتنامه
آلدقدن صكره یا بر مأموریته ویا بر صنعت وتجارته سلوك
ایتدكده یازو وحساب واملا ودفتر واصول تجارت وقانونه
هرنه لازم ایسه یكیدن باشلیوب مكتبده‌كی تحصیلاتندن یالكز
عباره اوقومق والفاظ وكلماتك فعل وحرف واسمنی تفریق
ایده بیلمك درجه‌سنده‌كی معلوماته یاردم ایدر ایسه مكاتب
رشدیه‌ده بش سنه مدت املك ویردیكی درسلرك مسائل اصلیه‌سندن
مثلا سماعی وقیاسی معرب موضوع ومحمول كبی شیلرك ایلك
سنه‌لر یالكز ذهنلرنده اشكالی قالوب برقاچ سنه صكره انلرده
محو وزائل اولور . اشبو درسلر علوم عالیه‌یی تحصیله آلات
اولدیغندن مدرسه‌لرده اوقویان وعلوم عالیه تحصیلنه چالیشان
طلبه‌یه كوره بونلری اوكرنمك وبر ظرفدن عباره‌یی استخراج
ایچون مقعدات ومشكلاتیله اوغراشمق یولنده ایسه‌ده استدكاری
نتیجه‌یه وصولك یولی اوطریق اولیوب اولسه بیله مثلا
تیمورجیلك صنعتنی اوكرنمك ایچون بر آدمه قیومجیلق صنعتنه
لازم اولان مقدمات تحصیل ایتدیرلدكدن صكره تیمورجیلك
صنعتنی دها قولای اجرا ایده‌جكی وارد اولسه بیله ایشنه یرامیه‌جق

برایش ایچون زمانناك برچوق مدت بیهوده وفائده‌سز استعمال اولنمش اولمسندن وبوحال ایله برابر اکثر ویابرعادی تیمور ایچون یکیدن برملکه وممارسه دها تحصیلنه مجبور بولنمسندن طولایی فی‌نفس‌الامر فرق عظیمی نزد عالیلرنده تعریف وتشریحدن مستغنیدر. ایشته خلقجه وهرطرفجه مکاتب رشدیه‌نك وجود ولزومنه رغبت وارایسه‌ده بوده مکاتب سائره‌نك فقدانی جهتیله مملکتلرده بعض ذی‌قدرت وارباب حمیت طاقمنك اولادی بوش گزمامك وممکن‌مرتبه یازو واوقومق اوگرنمك ایچون خواهش وغیرتلری اثری اولوب یوخسه تحصیلده بولنان طلبه‌نك اکثری بالذات گیدیلوب مشاهده اولنان حاللری اقتضاسنجه یاپدقلری اعلاللرك وازبرلدكلری اعرابلرك كندولرندن اول شهادتنامه ایله چیقانلرده اثری بیله قالمدیغنی گوردكلرندن ایچلرندن بعضیسی شهادتنامه‌دن صكره قرعه‌دن قورتلق ایچون مدرسه‌یه چیقوب ایلروسنی اوزاده اوقومق امیدیله چالشمامش اولسه اکثری وبلكه جمله‌سی استكسز وخواهشسز بر حالده دوام ایتدیكی گوریلور. وبوسببدن واثری گورندیكندندركه مکاتب رشدیه‌ده بولنان شاگردانك چوغی صرف ونحو درسلرندن زیاده حسابه ورقعه یازوسنه وفارسی‌یه چالشمغی تحصیلات سائره‌یه تقدیم ایلر. بناءً علی ذلك تحریرات علیه‌لرنده ملفوف پوصله‌ده بیان بیورلدیغی وجهله مکاتب مذكوره شاگردانه جبر هندسه كیمیا زراعت تجارت فنلری وتاریخ وجغرافیا درسلری واصول دفتری وانشای تركی تعلیم وتدریس اولنمق وفرانسزجه وآلمانجه اوقوتدیرلمق خصوصنه دائر اولان ملاحظهٔ دولتلری پك

مصيب وبجا اولوب فقط بو درسلر مكاتب رشديه ايچون معين
اولان درت بش سنه مدت تحصيلدن صكره‌يه براغيله‌جق
اولور ايسه يوقاروده عرض وتفصيل اولنان محاذير كما كان باقى
اولمغله برابر بونلرك تحصيلاتى دخى بر اوقدر زمانه‌محتاج اولمق
وبوجهتله برچوجق يدى‌سكز سنه مكتبده قالمسى لازم كلوب
بوايسه كرك كندولرينك وكرك اكثريسنك اعانه‌سنه محتاج
اولان پدر ومادرلرينك ايشنه‌اويه‌ميه‌جغنه شاكردانك تحصيلاتندن
منتظر اولان‌علت غائيه‌يه كوره انلرجه‌صرف ونحوك‌قواعدندن
لازم اولان‌شيلر افعال واسماء‌حروفك تفريق وتعريفى وتركيبنده
بعض قواعد عاديه‌دن عبارت اولوب انشاءالله تعالى بونلر ايچون
بر تأليف مفيد ونافع تأسيس اولنجه‌يه قدر شمديلك يالكز
بناء ومقصود وعوامل واظهاره حصر ايله انلرك دخى يالكز
اختصارى اختيار اولنور ايسه اوده بهمه حال بر سنه ايچنده
اكمال اولنه‌جغندن بشقه او صره‌ده حساب و ادبيات وتاريخه
متعلق بعض شيلر اوقونمسنه دخى هيچ مانع اولميه‌جغنه مبنى
ملاحظهٔ قاصرهٔ عاجزانه‌مه قالورايسه طشره‌ده مكاتب رشديه‌نك
اصول وقواعد تحصيليه‌سى اويولده‌يكيدن ترتيب اولنه‌رق ايلك
سنه‌سنده صرف ونحو ايله تركجه بعض جزئيات اوقونمق وثلث
و رقعه يازولرينه برلكده چاليشمق وايكنجى سنه‌سنده ينه
تركجه حساب وهندسه وجغرافيا وتجارت وفقه وعقائده متعلق
بعض رسائل مختصره تعليم ايدلمك ودردنجى وبشنجى سنه‌لرنده
تركجه انشا واملا واصول دفترى ايله برابر فرانسزجه لسان
تعليم اولنوب كسب اقتدار ايدن مستعدلرينه اولسانده فن

زراعت و تجارت و ادارهٔ امور ملکیه‌یه متعلق بعض درسلر کوسترلمك مناسب اولور وبو حالده شو فنلری اوقوتمق ایچون برترکجه وفرانسزجه معلم دخی تعیینی لازم‌کلور. آلمان لساننك بوحوالیجه فرانسزجه‌دن زیاده مناسبتی اولمق طبیعی کورینور ایسه‌ده نزد عالیلرنده معلومدرکه فرانسزجه لسانی هرطرفجه لسان عمومی حکمنده اولوب هر موقع و تجارتده اولسان قوللانلدیغندن و هر علم و فن اوزرینه مؤلفات عدیده‌سی بولندیغندن منحصراً بوننك ترجیح و اختیاری ایجاب ایدر و شو مطالعات اوزرینه هرنوجهله رأی و قرار بیوریلور ایسه فعلیاتنه ودوام اجرا آتنه حسب‌المصادقه بذل مساعی وغیرت قلنور اولبابده

*
* *

مدحت پاشا مرحومك اخیراً انتشار أدن خاطراتنده ، تورکیا ـ روسیا محاربهٔ اخیره‌سی دولاییسیله ویانه‌یه صورت دعوتنه دائراولان فقره‌لر، مبحث‌خصوصنده یازدیغم خاطره‌لره مغایر کورونیور . بوننك ایچون تکرار صوردم . ضبطه‌ده خطام اولمادیغنی آکلادم . أك زیاده شایان تدقیق قالان جهت: سفیرك سبب نکبتی اولمق لازم کلیر، که بوده بلکه آله‌قوپاشانك مدحت پاشا مرحومه نسبتی وَفکرینه خدمتی کبی معناسز وَمناسبتسز برظن نتیجه‌سی ایدی .

مع مافیه بورالرینی تنویر أده‌جك وثایق حکومتدر . چیقاریلیرسه ألبته استفاده اولونور !

وثائق تاريخيه و سياسيه

تتبعاتی

ايلك بيك

احمد احسان و شركاسی

١٣٢٦

بشنجی کتاب

بوتون شرق مسأله‌سی ، برلين قونغره‌سنده مندمجدر ؛ ياخود ، برلين قونغره‌سی ، شرق مسأله‌سنك ماضی و آتيسنی آكلامق ايچون . يگانه زمين تتبع و تدقيقدر .

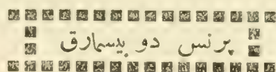
شو فكر و اعتقاد ايله ، مطبوعات أجنبيه‌ده وصدارت ترجمانلغنده ايكن ، بعض أثرلر طوپلامش .. بعض ترجمه‌لر حاضرلامش ايدم .

گچن ، سنه تتبعات تاريخيه‌ده بولونمق اوزره ، پارسه كيتدم . أدبيات تاريخيه و سياسيه كبی واسع برساحهٔ عرفانده مشار بالبنان اولان . فرانسه آقاده‌ميسی اعضاسندن مورخ مقتدر موسيو غابريه‌ل هانوتو ايله ، خارجيه نظارتنده ، شرف ياب ملاقات اولدم . قاردينال ريشه‌ليو تاريخنی ، فرانسه‌نك دور اخيرينی برلسان بديع وفصيح ايله يازمش اولان مؤلف محترم ، مبحوث عنه قونغره تتبعاتنی تعقيب أتمه‌يی و بعض آثار مهمه‌يی توصيه أيله‌دی .

حقيقت! ١٨٧٨ ده ، برلينده [١٣ حزيران - ١٣ تموز] بويوك برماصه‌نك اطرافنده طوپلانمش اولان آوروپا ديپلوماتلری ، شرق مسأله‌سی دينيلن هر دورلو تصورات و تمايلات پوليتيقه‌نك بر معكس مجسمنی تشكيل - داها دوغروسی - تمثيل أتمش اولدقلرندن . عثمانلی تاريخنجه بونك هر صحيفه‌سنی حرف بحرف . . حتی نقطه بنقطه تدقيق و تعميق لازمه‌دندر . فقط بويله مهم بر تتبعده بولونمق ، بويوك بر وقوف وعرفانه محتاجدر . بن ايسه عجزيمی بيلير واعتراف أده‌رم . بناءً عليه ، اويله ايسته‌نيلديكی كبی قيمتدار بر أثر وجوده كتيريلمه‌سنی أهلنه بيراقييورم . بن ، يالكز ، مملكتمزده‌يكی برزمين مطالعه آچمق أمل معقوليله ، دول معظمه صفحات پوليتيقه‌سنی ناطق اولان بعض ديپلومات خاطره‌لرينی پی‌در پی ، شوكليات آره‌سنده ، نقل و نشره عزم أيله‌دم .

ديپلوماتلريمز ، آوروپاده اولديغی كبی ، بومهم مسأله ايچون بر أثر انتقاد

تأليف ونشرينه همت بويوروولرسه . . تاريخمزه وگنج ديپلوماتلريمزه
پك بويوك برخدمت ايفا آتمش اولورلر .

پرنس دو بیسمارق

١

١٨٧٦ سنهٔ ميلاديه‌سنك صوك بهارنده ، «وارزين» ده
بولونديغم صيراده ، روسياده‌كي مرخص عسكريمز جنرال دو
[وَر ـ دەر] دن شيفره برتلغرافنامه آلدم . ايمپراطور آله‌كساندرك
سوءالوطلي اوزرينه ، لي واديادن چكيلن بو تلغرافنامه‌ده ،
مرخص موما اليه روسيا وَ آوستريا بيننده برمحاربه وقوع بولديغي
تقديرده : بز ني طرف قالاجقمي يز ؟ ديه صورويور ايدي . بوڭا
جواب ويرديگم حالده ، أول بأول جنرال [وَر ـ دەر] نزدنده‌كي
شيفره‌نك ، شبهه‌سز ، روسيا سراي ايمپراطوريسنجه مجهول
اولماديغني اونوتمامقلغم لازم كليوردي . حتى پەترسبورغده‌كي
سفارت خانه‌مزده شيفره مفتاحلرينك محرميتني تأمين ادەجك
صناعي كيدلر موجود اولماديغي تجربه سنده بالذات بولونمش
اولديغمي وَ شومبهم محذوري دفع ايچون ، يگانه چاره ، صيقجه
صيقجه شيفره‌يي تبديلدن عبارت اولديغني تخطر أديپوردم .
ألحاصل آمين ايدم ، كه تلغرافله نه يازسه‌م روسيا ايمپراطورينك
قولاغنه واصل اولاجقدي . بوندن باشقه ، ذاتاً بويله برمسأله‌نك
اويله برواسطه ايله درميان آديلمش اولماسي ماده‌سي ، حد ذاتنده ،
قواعد ديپلوماسي‌يه تجاوز ديمك ايدي . برقابينه ، ديگرينه بويله
سوءاللر درميان أتمك ايسته‌ديگي زمان .. بونك دوغرو يولي ،

او قابینه‌نك أفكار وتمایلاتنی كندی سفیری واسطه‌سیله محرمانه برملاقاتده بولونارق آڭلامقدر. بعضاً ده‌او یله برمسأله ایكی حكمدار آره‌سنده، برملاقات وقوع بولدیغی أثناده مذاكره اولونور. فقط ایمپراطور نیقولا ایله سه‌یمور [١] آره‌سنده تحدث أتمش اولان ماجرالر، روس دیپلوماتلرینه، فكری آڭلاشیلمق ایسته‌نیلن دولت سفیرینه‌او یولده برسوءالده بولونمانك بعض كره وخیم نتایجی منتج اولدیغنی اوگره‌تمش ایدی. غورچاقوفك بزه تلغرافلرله ویرلینده‌كی روسیا سفیری یرینه بزم پەترسبورغده‌كی سفیریمز واسطه‌سیله سوءاللر ایرادینه‌اولان انهماكی، أكثریا دیكر دولتلر نزدنده‌كی سفرامزدن زیاده‌پەترسبورغده‌كی سفیرلریمزه براخطارده بولونمایه بنی مجبور أتدی، كه اوده كندیلرینك (سفیرلریمزك) وظیفه‌سی: نزدیمزده روسیامنافعنی مدافعه أتمك اولمایوب، بزم آرزولریمزی روسیایه بیلدیرمكدن عبارت‌اولدیغنی متضمن ایدی.

بر دیپلوماتده، نزدینه مأمور اولدیغی حكومته قارشی، ملتفت ؤ متواضع كورونه‌رك كندی موقع رسمی و اجتماعیسنی داها زیاده تسهیل وتأمین هوس‌وآرزوسی بویوكدر. برحكومت خارجیه‌ناظری، بزم‌مأمورلریمزی ـ بزجه حصولی‌دگل، بلكه تصوری بیله‌محذوردن سالم اولمادیغنی هنوز بیلمه‌دیكی ـ برطاقم املرینه‌خدمت‌أتدیرمه‌یه‌موفق‌اولدیغی‌تقدیرده ایسه.. اومأمورك تأمین موقع خصوصنده‌كی آرزوسی داها مهلك اولمش اولور.

فقط روسیا سرایی نزدنده‌كی آلمان مرخص عسكریسنك،

---

[١] انكلتره‌نك پەترسبورغ سفیر كبیری سرهامیلتون سه‌یموردر. كه چار برنجی‌نیقولا ایله قریم محاربه‌سنی انتاج أدن ملاقاتلری مشهوردر.

بن برلینده اولمادیغم برزمانده، برتلغراف شکل قطعیسنده اولارق، روسیا ایمپراطورینك أمریله، بزه ، ماهیت پولیتیقیه‌سی پك بویوك بر مسأله درمیان أتمه‌سی یالکز قواعد متخذه‌یه دکل، هر دورلو عادات واصوله مغایر برشی ایدی. پەترسبورغده بولونان عسکری مرخصلریمزك راپورلرینی ، دیکر مرخصلر کبی ، خارجیه نظارتی وساطتیله تقدیم أده‌جك یرده، بالذات حکمداران طرفندن یازیلان نامه‌لر شکلنده ، دوغرودن دوغرویه ، ایمپراطوره تقدیم أتمه‌لری عادت قدیمه‌سنی ، نفس الأمره عدم موافقتیله برابر ، دکیشدیرمه‌یه اصلا موفق اولامامشیدم . بوعادت ، پەترسبورغه ایلك آتاشه‌میلیته‌ر کوندریلن بیکباشی (قولبه‌رغ لوقادو) یه ایمپراطور نزدنده بر موقع ممتاز تأمین أتدیرمك ایسته‌ین قرال اوچنجی فرەدەریق کیلیوم زمانندن بری ، جاری ایدی . آتاشه میلیته‌ر ، بالطبع راپورلرنده ایمپراطورله کرك عائله‌جه . . کرك برمعتاد وقوع بولان ملاقاتلرده پولیتیقه‌یه دائر روسیا چاری نه سویله‌ر ایسه هپسنی یازار ایدی وَ علی الأکثر بو یازدیغی شیلرده، غورچاقوفك پەترسبورغ سفیریمزه سویله‌دکلرندن فضله برشی یوق ایدی . روسیا سراینده (پروسیا قرالنك یاوری) نامیله یاد أدیلن آتاشه میلیته‌ریمز ، چاری همان هر کون وَ هر حالده غورچاقوفدن داها چوق کورور ایدی . چار، کندیسیله یالکز مواد عسکریه‌دن بحث أتمز ایدی وَ متبوع مفخممز نزدنده ایفا أتمك اوزره، روسیا ایمپراطورینك کندیسنه تودیع أیله‌دیکی مأموریتلرده ، دائما عائله ایشلرینه مقصور ومنحصر دکل ایدی.

روسیا وَ پروسیا قابینه‌لری بیننده‌کی مذاکرات مهمهٔ دیپلوماتیقیه

أكثريا ـ رسماً طانينمش اولان سفرا راپورلرندن زياده ـ (رائوخ)، (مونستەر) كبی آتاشەميليتەرلرك زمان مأموريتلرندە، بونلر طرفندن يازيلان راپورلرله جريان أيلەمشدر. ايمپراطور گيليوم ـ بعضاً پك كج اولمقله برابر ـ پەترسبورغدەكی مرخص عسكريمزدن كان راپورلری بعدالمطالعه دائما بكا تبليغدە اهمال أتمەديگندن وكنديسی، رسماً تدقيق وتذكر أديلمەدكجە، پوليتيقەيه دائر مقررات اتخاذ أيلەمەديگندن، مرخصمزله قرال بيننده دوغرودن دوغرويه واقع اولان شو مخابرەنك محاذيری: راپورلرده مندرج معلومات واخطاراتك بكا كج واصل اولماسندن عبارت قاليور ايدی.

ايمپراطور آلەكساندرك ـ مطلقا پرنس غورچاقوفك تشويقيله ـ بعضمزی يوقلامق ايچون موسيو دو ورده‌ری آلت اتخاذ أتمەسی، اعتيادات ديپلوماتيقيه يه كلياً مغاير بر حركت ايدی. غورچاقوف، او أثناده، كندی ايمپراطورينه: بنم، مشاراليه حقندەكی اختصاصمك و روسيا حقندەكی محبتمك صميمی اولماديغنی، ياخود، هيچ اولمازسه غير مفيد اولديغنی اثبات أتمك أملنده ايدی. شو صورتله كندی ايمپراطورينك بكا اولان آمن واعتمادينی اخلال أتمك ايستەيور ايدی وبالآخره بوكا موفق ده اولدی.

جنرال دو ورده‌رك سؤالنه جواب اعطاسندن أول، وقت كچيرەجك صورتده، ادارۀ كلامه چاليشدم. بوكا سبب اولمق اوزره، بر آرەلق متبوع مفخمك مساعدەسی اولمقسزين، جواب ويرمكلكم محال اولديغنی سويلەدم. فقط جواب اعطاسی ايچون اصرار أديلديكده، مسألەنك روسيا سفيری طرفندن،

محرمانه اولمقله برابر ، رسماً برلینده خارجیه نظارتنده درمیان
أدیلمه‌سنی توصیه أیله‌دم . مع مافیه جنرال دو وَر ـ دەر طرفندن
تلغرافله استیضاحلر بر برینی تعقیب أتدیگندن آرتق تدابیریمك
آرقه‌سی کسیلدی . او آثناده ، متبوع مفخممه، لی‌وادیاده ـ
دیپلوماسی نقطهٔ نظرندن ـ وظیفهٔ مأموریتی سوء استعمال أدیلن
وَ کندیسنی مدافعه‌دن عاجز اولان وَر ـ دەرك نزد قرالیه
چاغیریلماسنی وَهرنه اولورسه‌اولسون ـ آلمانیا ایشی دگل، روسیا
ایشی اولماسندن دولایی ـ هیچ بر پولیتیقه مأموریتی درعهده
أتمکدن کندیسنك منع اولونماسنی عرض واسترحام أیله‌دیسه‌مده،
قرال ، بواستدعامه‌موافقت کوسترمه‌دیگی کبی .. ألنهایه ایمپراطور
آله‌کساندر ، مناسبات سیاسیه‌مز نامنه برلینده‌کی روس سفارتی
وساطتیله. کندی شخصی رأی ومطالعه‌سی سؤال أتدیگندن آرتق
بوسوءال انشاکارانه‌یه‌قارشی، داهازیاده باشدن صاومق‌صورتیله،
تأخیر جواب امکانی قالمادی. مأذوناً کلش وَمدتی بیتمش اولان
پەترسبورغ سفیریمز دو [شوواینیتس] ی ، پەترسبورغه‌عودت
أتمزدن ، [وارزین] ه اوغرایه‌رق تعلیمات آلمق ایچون نزدیمه
چاغیردم . دو [شوواینیتس] ، تشرین أولك‌اون برنجی کونندن
اون‌اوچنه‌قدر بکامسافراولدی. بر آن أول ، پەترسبورغ‌طریقیله ،
لی‌وادیاده چار آله‌کساندرك نزدینه کیتمه‌سنی تنبیه أیله‌دم . موسیو
دو [شوواینیتس] ه ویردیگم تعلیماتك خلاصةً مآلی شو ایدی :

« بزم برنجی وظیفه‌مز ، یکدیگریله محاربه‌حالنده قالازمقدن »
« زیاده غائب آده‌جك اولان حکومات معظمهٔ مطلقه بیننده ».
« ادامهٔ مصافاته چالیشمقدر . مع‌التأسف روسیا ایله آوستریا »

« آره‌سنده محاربه وقوعنی منع أتمك بزجه ممکن اولمادیغی »
« تقدیرده ، دوستلریمزك محاربه‌لر قازانوب غائب أتمه‌لرینه ، »
« شبهه‌سز ، قاتلانابیلیر ایسه‌ك‌ده .. برینك ، یاخود ، دیکرینك »
« آوروپا هیأت دولیه‌سنده صاحب رأی اولان دولت معظمهٔ »
« مستقله موقعنه خلل کله‌جك درجه‌ده آغیر صورتده أزیلدیکنه »
« مساعده أده‌مه‌یز . »

غورچاقوفك ، چار معرفتیله ، محضا دوستلغمزك روسیایه فائده‌سزلکنی اثبات آتمك ایچون ، بزدن ایسته‌مش اولدیغی بو جواب اوزرینه ، روس فیرطیناسی شرقی غالیچیادن اوزاقلاشه‌رق بالقانلره دوغرو یورومش ؛ بزمله مذاکرات منقطع اولدقدن صوکرا : روسیا ، آوستریا ایله مکالماته کیریشمه‌یه وَ خاطرمده قالدیغنه کوره ، ابتدا پشته‌ده مذاکراته باشلامشدر . مذاکرات ، [رایخشتات] مقاوله‌نامه‌سی مألنه توفیقاً جریان آتمشدر .

٨ تموز ١٨٧٦ تاریخنده ایمپراطور آله‌کساندر وَ فرانسوا آ- ژوزه‌ف بیننده ، محل مذکورده برملاقات وقوع بولمش وَ بونده بزم . ائتلاف واقعدن ، بی‌خبر بیراقیلمامز آرزوسی بیان واظهار أدیلمشدر .

آوستریانك بوسنه وَ هرسکی أیادی تصرفنه کچیرمه‌سی برلین قونغره‌سی نتیجه‌سی دکل ، مذکور مقاوله نامه [١] ثمره‌سی اولوب ، تورکلرله أثنای محاربه‌ده ، روسلره آوستریانك بی‌طرفلغی تأمین أتدیرن شی‌ده ، ینه مذکور مقاوله‌نامه اولمشدر .

٢

بوسنه وَ هرسك قطعه‌لرینك نمسه ید تصرفنه کچمه‌سی — که

[١] مقاوله‌نامه ١٥ کانون‌اول ١٨٧٧ تاریخنده عقد اولونمشدر .

آوستریا بی طرفلغنه مقابل، رایخشتاتده منعقد مقاوله نامه موجبنجه، روسیانك انضمام موافقتی ایله حصول پذیر اولمشدر ـ روسیانك، برلین سفیری موسیو دوبریل طرفندن : « بالقانلرده محاربه‌دن مقصد : بر عسکری گزینتیسندن، قوای عسکریه‌یه بر مشغولیت احضار آتمکدن وَ برقاچ توگ وَسن ژورژ چلیپاسی ویرمکدن عبارتدر. » یولنده تأمینات ویریلیرکن، بزه حقیقتی سویله‌مه‌مش اولدیغی میدانه چیقارمشدر. شبهه‌سز، په‌ترسبورغده « بولغارستان، دولت علیه‌دن قورتولنجه ، روسیانك تابعیت دائمه‌سی آلتنده قالاجق » دییه امید اولونمش ایدی . حال بوکه آیاسته‌فانوس معاهده‌سی، هیچ بر تعدیله اوغرامقسزین، موقع اجرایه قونمش اولسه ایدی بیله .. امید واقع قوه‌دن فعله چیقامایه‌جق ایدی . بناءً علیه روس ملتنه قارشی بو حالك مسئولیتندن قورتولمق ایچون محاربه‌نك پك آز ممنونیت بخش اولان نتیجه‌سی قصورینی آلمان پولیتیقه‌سی حسابنه، دوست آلمانك صداقتسزلگنه عطف أتمه‌یه مسارعت گوسته‌ردیلر . بو ایسه حقیقته ناموافق بر اختراع ایدی . بزم روسیایه امید ویردیگمز شی ، خیرخواهانه بی طرفلقدن عبارت ایدی. حرکتمز پك ناموسکارانه اولدی. روسیانك ـ رایخشتات مقاوله‌نامه‌سنی صاقلامق صورتیله ـ بزه قارشی اظهار أیله‌دیگی عدم أمنیته مقابل ، بز، من القدیم روسیایه اولان اعتمادیمزدن وَ خیرخواهلغمزدن وازگچمه‌دك. بالعکس قونت بی‌یه‌رشووالوفك ، برلینده برقونغره عقدی ایچون، فریدریخسه‌روهه‌ده بکا درمیان أیله‌دیگی آرزویه مسارعتله موافقت گوسته‌ردك . روس حکومتنك برقونغره معرفتیله استحصال صلح وسلم آرزوسنده بولوندیغی،

استانبولی اشغال فرصتنی قاچیردقدن صوکرا، انکلتره وَ آوستریا ایله برمحاربه وقوعی تهلکه‌سنه رغماً ، ادامهٔ حربه ـ عسکرلك نقطهٔ نظرنجه ـ کندیسنی درجهٔ کافیه‌ده قوتلی حس أتمه‌دیکنه دلیل ایدی. شبهه‌سز، که روس پولیتیقه‌سنك خطیئات واقعه‌سندن متولد مسئولیت ، غورچاقوف ایله کندیسندن داها کنج وَ داها فعال اولان طرفداران أفکارینه عائددر . بو حصهٔ مسئولیت بحقٍ غورچاقوفه ترتب أتمشدر. غورچاقوفك ـ علی الخصوص روس نقطهٔ نظرندن ـ موقعی نه قدر قوی اولدیغنی بر شی کوسته‌ریر ،که اوده ، متبوع مفخمنك آرزوسی خلافنه اولارق، روسیا مرخصی صفتیله برلین قونغره‌سنده حاضر بولونماسی‌در . غورچاقوف ، روسیا دولت معظمه‌سی شانسه‌لیه‌سی وَخارجیه ناظری صفاتیله قونغره‌ده اخذ موقع أیله‌دیکی وقت ، پك غریب اولدی : آمر اولان شانسه‌لیه ایله ادارهٔ معیتنده مأمور بولونان سفیر شووالوف یان یانه اوتورمشلر ایدی . لکن روسیانك مأذونیت کامله‌یی حائز مأمور مرخصی سفیر ایدی؛ شانسه‌لیه دکل.

بوحال ، ـ که روس آرشیولرنده أمثالنه اصلا تصادف اولونامایه‌جغی درکار اولمقله برابر ـ شاید مماثلی بولونسه بیله ، نجه قطعا موجب تردد دکلدر. بونی بالذات تجربه وَتقدیر آتدم . هرحالده شوراسنی اثبات أدییور،که : حکمدارك « یکانه صاحبِ مطلق نفوذ » اولدیغی برحکومتده بیله ، حرکت پولیتیقیه وحدتی دائما تحت تأمینده دکلدر . بلکه انکلتره‌ده داها زیاده تحتِ تأمینده‌در. چونکه اوراده ، باش وکیل وَ بونك آلدیغی راپورلر دائما أفکار عمومیه‌نك انتقادینه معروضدر. حالبوکه روسیاده ـ

انسانلر حقنده‌کی درجهٔ معلومات وتقدیراتنه وَ آزچوق مصیب اولاجق کشف وتخمیننه کوره ـ کندی اطرافنده کیلری آکلایاجق یالکز ایمپراطوردر . تحریری ، یاخود ، شفاهی راپورلرنده بندکانندن کیمك کندیسنی آلداتدیغنی ، یاخود ، کیمك کندی کندینه آلداندیغنی وَ کیمك کندیسنه بوتون حقیقتی سویله‌یه‌جکنی ، یالکز ، بالذات او بیلمك لازم کلیر . امور ومعاملات جاریه‌نك ، لوندرا خارجیه نظارتنده په‌ترسبورغ خارجیه نظارتندن داها ماهرانه جریان أتدیکنی ادعا أتمك ایسته‌مم . فقط انکلیز حکومتی ، مأمورلرینك خطالرینی یالانلرله تعمیره ـ داها نادر صورتده ـ مجبوریت حس أدییور . لورد پامه‌رستون ، فی‌الواقع ، ٤ نیسان ١٨٥٦ تاریخنده عوام قاماراسنده ، اعضای مجلسك مطلقا نظر دقتندن قورتولمش اولان بر طور استهزاکارانه ایله ، قارص ایشنه دائر پارلامنتویه تودیع أدیله‌جك وثایقك انتخابی .. خارجیه نظارتنده ایکنجی درجه‌ده موقع صاحبی دکل ، بویوك بر موقع اشغال أدن ذوات طرفندن بویوك بر دقت واعتنا ایله اجرا قیلنمش اولدیغنی بیان مجبوریتنده بولونمشدر . قارص ایشنه دائر مائی کتاب وَ «سر آله‌کساندر بورنس» لك أفغانستان حقنده‌کی قیرپیلمش محرراتی ایله منچیقوفك تکلیفنه ترجیحاً ١٨٥٤ سنه‌سنده ویانه قونغره‌سی طرفندن تصدیق سلطانی‌یه عرض وتوصیه اولونان نوتانك أساسنه متعلق هیأت وکلا بیاناتی ، انکلتره‌ده مطبوعاتی وَ پارلامنتویی آلداتمق قولای اولدیغنه دلیلدر . لوندراده امور خارجیه وثایقك محافظه‌سنجه التزام اولونان دقت واعتنا ایسه .. اویولده باشقه دلائل داها موجود اولدیغنی فرض وتخمین أتدیرمکده‌در .

معهذا ، شوراسی شایستهٔ اعترافدر ، که پارلامنتودن زیاده چاری آلداتمق داها قولایدر .

مرخصلر ، برلین قونغرهسی مقرراتنی موقع فعل وتطبیقه وضع ایله اشتغاله باشلادقلری زمان پهترسبورغده ، بز — پهترسبورغ ایله برلین آرهسنده برائتلاف متقدم حاصل اولمقسزین — انکلتره وَ آوستریا افکارینه مخالف دوشهبیلهجك بالجمله روس تکلیفلرینی التزام أدوب قبول أتدیرهجگز ، دییه ظن اولونویور ایدی . بونك اوزرینه ایماءً وَبعده صراحةً روس پولیتیقهسی نقطهٔ نظرلرینی — فقط صمیمیتله — محرمانه اوگرهنمك وَ موقع تدقیق وتذکره قویمق آرزوسنده اولدیغمی آکلاتدم . بوتکلیفم مسموع ومقبول اولمادی . اویله حس أتدم ، که پرنس غورچاقوف — بر قادینك عاشقندن بکلهیه بیلهجگی صورتله — روسیا بزه املارینی بیلدیرمهیه وَ مسئولیتنی درعهده أتمهیه محتاج اولمقسزین ، بنم اونك آرزولرینی کشف وتخمینه مسارعت کوسترمکلگمه انتظار أیلهیور ایدی . روسیا منافع ونیاتنی تماماً بیلیرز ، ظننده بولونا بیلدیگمز وَ کندی منافعمزی اخلال أتمکسزین طوعاً برنشانهٔ دوستی اظهارینه مسارعت أیلهدیگمز بعض احوالده روس دوستمزك ، بزدن بکلهدیگی شیئی کشف وتخمین أدهمهمشز ، دییهطادسز برمعاملهٔ تقبیحکارانهیه هدف اولویوردق . خدماتمزك فائدهسی وَ مطلوبه توافقی بزجه شبههسز اولدیغی زمان بیله ، روسیانك تشکری عینیایدی . بوطرز حرکتك اصل وأساسنده بزه دگل ، ایمپراطور آلهکسانده قارشی ترتیب اولونمش بردولاب خیانت وار ایدی ، که بوده مشار الیهه آلمان پولیتیقهسنی حیلهکار

وَ ثباتسز كوسترمك لزومنه مبنى ايدى . حتى ايمپراطوريچه ماريا ، بركون ، سفرامزدن برينه ــ برطور مؤاخذه كارانه ايله ــ « سزك دوستلغكز پك زياده صوريدر. » ديمشدر .

واقعا ، بردولت معظمه‌نك ديكرلرى ايچون مخادنتى دائما بر آز صورى اولور . زيرا هيچ بردولت يوقدر ، كه كنديني بر ديكرينك خدمتنه حصر أتسين. ملل سائره ايله اولان مناسبات حاضره وَ مستقبله‌سنى هيچ بر وقت نظردقتدن اسقاط أتمه‌مك وَ أساساً دوامى وَالتزامى خصومتلره ميدان ويرمه‌مك لازم كلير. بولزوم ، موقع مركزيسى حسبيله اوچ جهه‌دن تعرضه هدف اولان آلمانيا ايچون ، سائر بالجمله دولتلردن زياده موجوددر .

بر دولت معظمه قابينه‌سى طرفندن وقوع بولان خطيأت پوليتيقيه ، كرك په‌ترسبورغده كرك برلينده درحال مقارن عفو اولماز . حال بوكه هيچ بر زمان نتايج مؤسفه‌دن خالى دگلدر . منطق تاريخى ، بزم ديوان محاسباتمزدن داها زياده قرين وثوقدر.

قونغره مقرراتنك حين اجراسنده روسيا اميدأديور وَ ايسته‌يور ايدى ، كه شرقده محلنجه جريان أدن مذاكراتده روسيا وَ سائر دولتلر آره‌سنده ، تخالف أفكار وقوع بولديمى ؟ آلمان قوميسرلرى على الاطلاق روسيانك فكرينه كوره اعطاى رأى أيله‌سينلر . برچوق مسأله‌لرده اتخاذ اولونان صورتسويه بزى لاقيد بيراقييور ايدى . بزجه حائز أهميت بر شى وار ايدى ، كه اوده مقرراتى ناموسكارانه تفسيرأتمك وَ آلمانيا منافعيله هيچ بر تعلقى اولمايان مسائل محليه‌دن دولايى دولتلرله مناسباتمزى اخلال أيله‌مه‌مك ايدى . بوتون روس غزته‌لرينك حقمزده

استعمال أتدیگی شدت لسان وَ روس سانسورینك روس أفكار عمومیه‌سنی علیهمزه تهییج ایچون كوسته‌ردیگی سربستیٔ مساعده، بزی دول سائره نزدنده قازانابیله جگمز تمایلات دوستانه‌یی قاچیرمامق احتیاطنه سوق أیله‌دی .

ایمپراطور آلهكساندرطرفندن برلینه برنامهٔ مخصوص كلدیگی وقت، احوال بومركزده ایدی . بردوسته ، باخصوص ، مسن برعمجه‌یه قارشی مقتضی اولان احترامه رغماً . . بونامه‌نك ایكی برنده، حقوق مللجه معین آشكال وَ صور معروفه‌ده اولارق ، صراحةً حرب تهدیداتی وار ایدی . تقریباً مآل مكتوب بو ایدی : « أكر آلمانیا روسیانك نقطهٔ نظرینی قبولدن امتناعده اصرار أدرسه .. بینمزده صلح ومسالمت دوام أیله‌یه‌مه‌یه‌جكدر. » بو افاده ، نامه‌نك دیكر ایكی فقره‌سنده داها پك آچیق وَغیرمبهم برصورتده مذكورایدی . بن ، بونی‌اوقور اوقوماز ، ١٦ ایلول ١٨٧٩ده [سوله‌ی] غزته‌سی‌مخابری لوئی په‌رامون‌ایله ملاقاتنده، فرانسه‌یه برصورت فوق‌العادده ، اعلان عشق أتمش اولان پرنس غورچاقوفك اشتراكی اولدیغنی درحال آكلادم . اخیراً واقع اولان ایكی تجربه بو تخمینی تأیید أیله‌دی : تشرین أولده بادن بادن‌قابلیجه‌لرنده [آوروپا اوته‌لی] نده ، غورچاقوفله اوطه قومشوسی بولونان برلین كبار نسواندن بر مادام ، پرنسك : « محاربه أتمك ایسته‌ر ایدم . لكن فرانسه‌نك نیاتی باشقه‌در ! » دیدیگنی ایشیتمشدر . تشرین ثانی‌ابتداسنده ده ، تایمسك پارس مخابری : « چار آلهكساندرك ، آلهكساندرووو ملاقاتندن أول ، ایمپراطور كیلیومه مكتوب یازوب آلمانیانك طرز معامله‌سندن

شکایت أیله دیگنی وَ بومکتوبنده [باش و کیلکز ، ١٨٧٠ مواعدینی اونوتدی.] فقره سنی یازمش اولدیغنی» غزته سنه بیلدیریویرمشدر.

روس مطبوعاتنك نشریاتی ، أفکار خلقك کیتدکجه تهیجی وَ قوای عسکریه نك پروسیا حدودنده تجمعی .. بزجه ، احواله نظر بی قیدی ایله باقمغه وَ مقدمامظهر کمال تعظیم واحترام اولان دوسته قارشی ابراز أدیلن تهدیدی آکلامقده تردده مساعد دکل ایدی. ١٨٧٩ ایلولنك اوچنده ، سرای ایمپراطوری ناظری فه لدماره شال دومانتویفه لك توصیه سیله ، ایمپراطور کیلیوم طرفندن [آله کساندرو - وو] ده واقع اولان تشبثدن مقصد ، حفیدینك (چارك) تهدیدات تحریریه سنه شفاهاً بر جواب کافی ویرمك ایدی . بن بو تشبثی بکنمه دم . نم فکرم وَ قلبم بکا دییور ایدی ، که : یاپیلمق لازم کلن شی بو دکل ایدی .

برلین قونغره سی خاطره لری

١٨٦٢ مشکلات عظیمه سنی ــ روسیا ایله بر اتفاق عقد آده رك ــ حل أیله مه یه مانع اولمش اولان أسباب ومطالعاتك عینی بو کره ده ١٨٧٥ دن ١٨٧٩ تاریخنه قدرکچن مدت ظرفنده ــ آوستریایی خارجده بیراقه رق ــ روسیا ایله دوستلغمزی داهازیاده تشدید أتمك آرزوسنه مانع اولویور ایدی. قونت [پی یه ر شوو الوف] لك کرك بالقان محاربهٔ اخیره سندن أول ، کرك برلین قونغره سنك اجتماع أتدیکی أثناده آلمانیا ایله روسیا آره سنده بر اتفاق عقدی مسأله سنی تدقیق وتذکر ایچون نه درجه لره قدر مأموریت

مخصوصه‌یی حائز بولونمش اولدیغنی بیلمه‌یورم . زیرا شوواڭوف برلین دگل، لوندرا سفیری ایدی . شوقدر وار ، که بنمله اولان مناسبات شخصیه‌سی کرالڭ برلیندن هرکچدکجه کرك قونغره أثناسنده کندیسنڭ بنمله ـ بلا احتراز ـ هر دورلو مباحثاتده بولونماسنه مساعد ایدی .

شباط ۱۸۷۷ ابتداسنده ، کندیسندن اوزون برمکتوب آلمش ایدم . جوابمی وَقونتڭ جواب الجوابنی شـورایه نقل أدییورم :

برلین ۱۰ شباط ۱۸۷۷

« عزیز قونت ،

« لطفاً یازدیغکز کلمات ملتفتانه‌دن دولایی سزه تشکر أدەرم »
« وَقونت [مونسته‌ر] ه پك منتدارم، که سزکله داها ایلك »
« طانیشدیغمزده حصوله کلمش وَ ، بوکون بزی مناسـباتده »
« بولوندوران روابط پولیتیقیه‌دن صوکرادخی، پایداراولماسی »
« طبیعی بولونمش اولان رابطهٔ مخالصتی.. شو وسیله‌ایله سزه »
« تماماً ابلاغ أیله‌مشدر. حیات رسمیه‌دن افتراقمڭ بیراقه‌جغی »
« تأثراتڭ أڭ مهملرندن بری‌ده سزکله اولان مناسـباتمڭ »
« تخطرندن متولد تأثرات اولاجقدر .»

« مملکتلریمزڭ استقبال پولیتیقیسی نه اولورایسه اولسون، »
« بڭا بوایکی مملکتڭ لزوم اتفاقی حقنده، وطن داشـلریکز »
« آره‌سنده، ألڭ سه‌ویملی رجل دولتله اوته‌دن بری متحدالأفکار »
« بولونمش اولمق یاد مفخرتی بیراقاجقدر . بن، محافظهٔ موقع »
«أتدکجه، یگرمی بش سنه‌دن بری رهبرحرکتم اولان وَأساسی روسیا»

«ایله آلمانیانك هر ایکیسنك منافع مخصوصه‌سی مصاب اولمش»
«اولمقسزین – بر برینه متقابلاً ایفا اده‌بیله‌جکلری و بر عصردن»
«زیاده مدتدر، اده‌کلدکلری خدمتلره دائر مکتوبکزده مصرح»
«أفکار ایله توافق أیله‌ین.. مأثورات قدیمه‌یه صادق قالاجغمدر. کرك»
«١٨٤٨ و ١٨٥٤ و ١٨٦٣ تاریخلرنده.. کرك ألیوم وطن داشلریمك»
«أکثریت مطلقه‌ایله رأینی قازانمغه موفق اولدیغم حال حاضرده، بکا»
«رهبرلك أدن شی، قناعت واقعه‌م اولمشدر. بو بر أثردر، که»
«تأسیسندن زیاده بلکه تخریبی قولای اولاجقدر. باخصوص»
«خلقلرم – نقصانیٔ تجربه حسبیله – بنم کبی مأثورات قدیمه‌یی»
«تعقیبده عین ثباتی التزام أتمزلرسه.. و بعضاً احوال ظاهره‌یی حقایق»
«اموزده و تأثرات وانفعالاتی منافع عظیمهٔ حکمداری‌یه توفیق»
«ایچون مقتضی اولان عزت نفسدن فراغته قاتلانمازلرسه....»
«بنم فطرتمده بر تجربه‌دیده، أساسسز تلاشلرله قولای قولای»
«شاشیرماز. بن؛ متبوع مفخمه‌لرممالکتمك منافعنه رعایةً، سزك»
«مملکتکزجه شوصولك ایکی سنه ظرفنده، حقمده دریغ أدیله‌ین»
«مناسبتسزلکلری اونوتا بیلیرم. پترسبورغده‌کی محب قدیمم»
«و وصیم [غورچاقوف] ایله پارسده‌کی کنج دوستمك [اورلوف]»
«فیض قوصلرینه أهمیت ویرمم. لکن اوچ سنه‌دن بری یاپیلدیغی»
«کبی. مملکتکزده انتقام أساسی اوزرینه بر اتفاق احداثی قولایلغنی»
«کوسترردك، بندن صوکرا کله‌جك شانسه‌لیه‌لری أفکار»
«پولیتیقیه‌لرنده شاشیرتمق بلکه داها قولای اولاجقدر.»
« شو احوالی صورت تلقیده کوسترردیکم صوغوق قانلیلغی»
« خلقمه میراث بیراقمغه مقتدر دکلم. تهدیداتده بولونان نیم»

« رسمی غزته‌لرله .. پولیتیقه قادینلرینه غزته تفرقه‌لری »
« وَ مکتوب شکلنده یازیلان پارس کاری ناز ونیازلرله .. »
« کوندرنه برنده ، أندیشهٔ فکر انفراده دوچار اولان بر آلمان »
« ناظرینك پوصولاسنی شاشیرتمق پك کوچ اولمایاجق ؛ اوایسه »
« بوانفرادی منع ایچون مناسبتسز .. فقط بالآخره نسخی مشکل »
« تعهداته گیره‌جکدر . هرحالده بونی یاپاجق بن دگلم . چونکه »
« بن ، آیك یگرمی ایکیسنده آچیلاجق وَ آنجاق بر قاچ هفته‌دوام »
« أده‌جك اولان (دییه‌ت مجلسی) مطالباتنه آنی کوتوخدمتدن »
« صوگرا ، بر داها مقام مأموریته عودت أتمه‌مك اوزره ، »
« قابلیجه‌لره کیده‌جکمدر . untauglich اولدیغمه دائر »
« ف کوته‌دن تصدیقنامه‌م واردر . که بونده منه کوراولان او کلمه ، »
« تقاعده قبول ایچون معین بولونان تعبیر رسمی اولمقله برابر ، »
« مع التأسف حقیقت المه‌یی مفیددر ! آرتق ایسته‌مم . »

« بو تشبثمدن مقدم ، پولیتیقه‌کزك صولك معماسنه جواب »
« ویرمکلگم لازم کله‌جکدر . کشف وتخمینده مهارتسزم ؛ »
« غالبا وقتیله یا گلیش آگلامش اولدیغم بر فکر خصوصی »
« حقنده ، محتاج تنویر بولونیورم . هیچ براخطار واخبار »
« آلمادیغم حالده ، « صلحدن بحث أدرکن تشجیع » »
« مؤاخذه‌سیله « صورت خائنانه‌ده حربه تشویق » آره‌سنده »
« خط وصل بولامایورم . حال بوکه بو اتهاماتك معکوسنه »
« دوچار اولدم . بناءً علیه ، قولاغوزسز .. حتی مواصلت »
« أتدیگمزی ایسته‌دیگکز لیمانی کوسته‌ره‌جك فنار اولمقسزین ، »
« تکرار اورتایه آتیلمایاجغمدر . » بیسمارق

*
* *

لوندرا ٢٥ شباط ١٨٧٧

عزيزم پرنس ،

مكتوب لطيفكزدن پك زياده متحسس اولدم . يالكز سزڭ ، بونى يازمق ايچون اختيار أتديككز كلفتى وَاضاعه أيله‌ديككز قيمتدار وقتى - سزڭ اولديغى ايچون - دوشوندكجه .. حقيقى برندامت حس أديبورم .. بومكتوب ، مسلك سياسيمڭ أڭ كوزه‌ل يادكارلرندن برى اولارق قالاجق . اوغلومه ترك و وصيت أده‌جكمدر .

برسنه‌دن برى برلين وَپه‌ترسبورغدن اوزاق اولديغم جهتله ، بكا شبهه عارض اولمغه باشلامشيدى . أولجه موجود بولونمش اولانشى بلكه آرتق پايدار دكلدر . ظن أديبوردم . سز ، بونڭ خلافنه دليل كوسته‌ريبورسيكز . بناءً عليه أيى برروس صفتيله وَبتون قلبمله سه‌ويندم .

عزيزم پرنس ، أكر بن سزڭ كرك پوليتيقه‌ده .. كرك دوستلرينه خير خواهلقده اصلا دكيشمز برآدم اولديغكزى آكلامامش اولايدم ، روس تحويلاتمى همان صاتمش اولاجقدم . ناصلكه سزده ، بوندن اوچ سنه مقدم ، بنم حقمده‌كى حسن نظريكزه بناءً اويله ياپمق ايسته‌ديكزدى . مكتوبكزدن بعض فقره‌لرڭ صورتنى چيقاردم وَمتبوع مفخممه كونده‌ردم . بيليرم ، كه بونلرى اوقومق مشاراليهڭ خوشنه كيده‌جكدر . ايمپراطور ، قاچ كره سزكله دوغرودن دوغرو تماسده بولونديسه .. أيى وَفائده‌لى نتيجه‌لر حاصل اولدى . بناءً عليه ، دوست خطابيله مشرف أتديككز برآدمه يازدقلريكزى اوقومق ، مشاراليهڭ كنديسيله مخابره أديلييور كبى‌در .

غورچاقوفه عائد سوزلری کاملاً مسکوت عنه بیراقدیغمی بیانه حاجت یوقدر. زیرا اوننك حقنده کی تلمیحلری، بڭا قارشی کوستەریلمش براعتمادك دلیلی اولمق اوزره، تلقی ایلەدم.

پەترسبورغده نەایستەدکلرینەدائر کرچه یك ناقص صورتده خبردارایسەم ده تأجیل وَ ترك سلاح بڭا محتمل کورونویور. روایته کوره صیربیـا وَ قاره طاغ ایله صلح عقد اولونمق اوزره‌در. صدراعظم، خنکارك قونفەرانسده طلب اولونان بوتون اصلاحاتی درحال اکمال آتمەیی وعد ایلەدیکنی تبلیغ ایچون، دەقاز [فرانسه خارجیه ناظری] ایله دَربی [انکلتره خارجیه ناظری] یەمکتوبلر یازمشـدر. آوروپا، تورکیـایه زمان بیراقمایی بزه تکلیف اەدەجکدر. شیمدی، بزم ایچون، اعلان حربەوَ آوروپا احتساساتنی داها زیاده علیهمزده سوق وتحریکه زمان مساعدمیدر؟

بعض مصالح ذاتیه روسیایه عزیمتی قطعیاً ایجاب ایلەدیکندن، دونتجه [روسیاجه] بروَیا دیکر صورتله برقرار اتخاذ اولونور اولونمـز، آز مدت ایچون، مأذونیت ایسـتەمك نیتندەیم. اومارم، کەعزیزم پرنس، برلیندن کچرکن سزی کورمکلکمه مساعده اەدەجکسیکز. زیرا پك زیاده آرزو اەدەرم.

شووالوف

قونت شووالوف، قونغرەدن أول، بڭا روسیا ایله آلمانیا آره سنده تجاوزی وَ تدافعی براتفاق عقدینه دائر برسوز چیتلا-تمشـیدی. اخیراً بوتکلیفی آچیقـدن آچیغه درمیان أیلەدی. بوننك اوزرینه، بن ده، بو مسألەنك وَ آوروپای شرقی دولتلرنجه اتفاق ثلاثی ادامه اولونامادیغی تقدیرده روسیا ایله آوسـتریادن

برینی انتخاب و ترجیح أتمك ماده‌سنك ، بزم نقطهٔ نظریمزجه، کوسته‌ردیکی مشکلاتدن وَ احوال آتیه‌دن صورت واضحه‌ده بحث أتدم . شووالوف ، أثنای مباحثه‌ده سویله‌دیکی سوزلر آره‌سنده : «سزده اتفاقلر کابوسی وار» دینجه، بن‌ده : «بالضروره!» جوابنی ویردم. قونت شووالوف، أك أمین چاره اولمق اوزره، روسیا ایله متین وَ ناقابل تزلزل بر اتحاد عقدینی درمیان أدیورزدی . زیرا روسیا بزم اتفاقمزك رقباسی میانده اولمایجه، موجودیتمزی تهدید أده‌بیله‌جك باشقه بر اتفاق یوق دیمك ایدی .

شو صورت مطالعه‌یی بن‌ده قبول أتدم . آنجاق أفکارینی روسیا اتفاقنه حصر و تحدید أتمك؛ روسیا آلمانه موافقت ایچون، حکومات سائره اتفاقنی رد أیله‌مك صورتیله، آلمانیا پولیتیقه‌سی روسیایه نسبتله کوچوك برموقعه دوشر، دیه أندیشناك اولدیغمی بیان وَ روسیانك موقع جوغرافیسی وَ استقلال اداره‌سی بزم یاپامایه‌جغمز قدر برقولایلقله فسخ اتفاقه مساعد اولدیغنی وَ مأثورات قدیمه ثمره‌سی اولارق الیوم موجود بولونان پروسیا وَروسیا اتفاق قدیمنك یالکز بر قفایه یعنی تخت ایمپراطوریده قائم بولونان ایمپراطورك تمایلات فکریه‌سنه مستند ایدوکنی علاوةً اتیان أیله‌دم . بزم روسیا ایله اولان مناسباتمز.. أساساً ایکی حکمدار آره‌سنده‌کی مناسبات شخصیه‌یه وَقرنا ایله دیپلوماتلرك محافظهٔ مناسبات حسنه‌یه معطوف مهارتنه وَ ألنهایه ایکی دولت سفیرلرینك تمایلات فکریه‌لرینه مبتنیدر ، دیدم . مثلا : وقتیله پەترسبورغده‌کی پروسیا سفیرلرینك بالخاصه شایان تذکار اولان قابلیتسزلکی ایله برابر، جنرال دوراثوخ وَ جنرال قونت دومونسته‌ر

کبی عسکری مرخصلریمزڭ مهارتیله مناسبات حسنه محافظه اولونا گلمشیدی. واقعا بو هر ایکی طرفجه‌ده پك خوشه گیتمه‌مشیدی. بوندن باشقه بودبه‌رغ وَاوبریل کبی حدید وَخشین‌الطبع اولان روس سفیرلرینڭ کندی جان صیقینتیلرینه قاپیلارق، بعضاً برلینده‌کی حرکت ومعامله‌لریله .. وَبعضاً حکومت متبوعه‌لرینه تقدیم آتدکلری راپورلرله یوزاللی میلیون جاندن مرکب اولان ایکی ملتك مناسباتنه الڭ مهلك صورتده خلل طریان آتدیره‌بیلمه‌سی ممکن بولونان تأثیراته سببیت ویردکلری دخی اونتمشدر.

ایشته، برخاطرهٔ شخصیه : بن پترسبورغده سفیر اولدیغم أثناده، پرنس غورچاقوف، حقمده غیر محدود براعتماد وتوجه گوسته‌رمکده ایدی. بعضاً کندیسنی بکله‌مه‌یه مجبور اولدیغم وقتلر، بڭا، برلیندن کلوب هنوز آچیلمامش اولان راپورلری اوقوتیر ایدی. بعض دفعه‌لر، محب قدیمم بودبه‌رغڭ بین‌الدولتین محافظهٔ مناسبات وظیفهٔ معتنا بهاسنی کندی حسیاتنه، یاخود، برلین شهری وَسرای قرالی ایله هیأت وکلاسی حقنده بدخواهانه برسوز سویله‌مك آرزوسنه فدا أتدیگنی گوره‌رك حیرتده قالیر ایدم. بوراپورلر، بالطبع هیچ برگونا علاوه وَتحشیه أدیلمکسزین چار حضرتلرینه تقدیم اولونمقده ایدی. آره صیرا ایمپراطورڭ مذکور راپورلره یازدیغی وَغورچاقوفڭ بڭا گوسته‌ردیگی اشاراتڭ مآلی ایکنجی آله‌کساندرڭ بزم حقمزده‌کی احتساسات صحیحهٔ دوستانه‌سنی وَبودبه‌رغ ایله اوبریلڭ راپورلری کندیسنجه موجب خوشنودی اولمادیغنی، نظرمده واضحاً اثبات أیله‌ر ایدی. نه‌چاره که، بالنهایه، مشارالیه ایمپراطور سفیرلرینڭ کندیسنه یاگلیش معلومات

ویردکلرینه قانع اولمایور ، برلینجه متخذ پولیتیقه‌نك پك محق وخیرخواهانه اولمادیغنه‌ذاهب اولویور ایدی. پرنس غورچاقوف، حقمده‌کی اعتمادینی کوسته‌رمك ایچون ، بکا او کبی أوراقی اوقوتدیغی وقتلر ، برمعتاد ، دیر ایدی‌که : « اوقومامقلغکز لازم کلن شیلری اونوتاجقسیکز » . بن‌ده فی‌الحقیقه سوز ویریر وأوراق مذکوره‌یی یانی باشنده‌کی اوطه‌ده مطالعه أدر ایدم . په‌ترسبورغده بولوندیغم مدتجه کندیسنه ویردیگم سوزی تمامیله محافظه أیله‌دم . بوبابده، روسیانك برلین سفیری علیهنده بولوندق صورتیله، ایکی سرای حکمداری آره‌سنده‌کی مناسباتی اخلال أتمك بکا عائد اولمادیغی فکرنده بولونور وبوندن باشقه بنم بویولده‌کی اشعاراتمی مناسبتسز برمعامله ایله، برکون، برلینجه سرای أنتریقه‌لرنده استعمال أدرلر، دییه چکینیر ایدم .

علی‌العموم هردوست حکومت نزدنده‌کی سفیریمزك، کندی مملکتنك پولیتیقه‌سنه خلل کتیرمه‌مکله برابر ، ایکی حکومت مناسباتنه کشایش ویرمه‌یه چالیشاجق دیپلوماتلردن اولماسی شایان تمنیدر . بوبابده یاپیلاجق شی دیدی قودیلر ومناقشقلر وقوعنده ممکن مرتبه صوصمق، نکته پردازلغه برحد تعیین أتمك وعلی‌الأکثر ایشلرك أیی جهتلرینی میدانه چیقارمقدر . بن . آلمانیا قراللری نزدنده‌کی مأمورلریمزك راپورلرینی ، مندرجاتی دوقوناقلی اولمق جهتیله ، أکثریا ایمپراطور حضرتلرینه تقدیم أتمز ایدم . بو مأمورلرك مساعیسی ، ایکی سرای آره‌سنده‌کی مناسباتی حسن محافظه أده‌جك یرده نفاقی منتج اولمش اولان بعض احوال ویا وقوعاتی، کندی فکرلرینه

کوزه، تفسیر واخباره منحصر قالییورایدی. حال بوکه آلمانیاده
پولیتیقه‌مزڭ آساسی دائما تأمین ائتلاف نقطه‌سنه معطوف ایدی.
بن. پارس ؤیا پەترسبورغده مشاهده، یاخود، استماع ایله‌دیکم
پك چوق شیلر حقنده اختیار سکوتی وجیبه‌دن عداددردم. زیرا
بیلیردم، که مملکتمده اویله‌شیلر بلافائده احوالی اشکال ائمکدن،
یاخود، موجب خنده وَاستهزا اولمقدن غیری برنتیجه‌یه منجر
اولمایاجقدی. وکلا سلکنه داخل اولونجه، بوبابده حکمداریمه
هیچ برشی سویله‌مه‌مه‌یی وظیفه‌دن عد ایله‌دم. بردولت معظمه
نزدنده مأمور بولونان سفیر کبیر اودولتڭ سراینده جریان ایدن
مناسبتسز کیفت وکولری.. سوء حاللری، بریازی ماکیناسی کبی،
قید وضبط ائتمه‌یه مجبور دکلدر. یالکز برسفیر کبیر دکل، بوتون
آلمانیا سرای قراللرنده بولونان بالجمله آلمان دیپلوماتلری ایچون
لازم اولان‌شی روسیا سفیرلری بودبه‌رغ وَاوبریلك برلیندن
ؤ (ب‌لابه‌ن)ڭ ویانه‌دن یازدقلری وَبرطاقم تحفلقلرله آهمیتاندیرمك
ایسته‌دکلری راپورلرطرزنده محررات ترتیب وتنظیم ائتمه‌مکدر.
مناسباتده بولونولان دولتلر ایله، مناسباتڭ دوستانه اولماسی اقتضا
ائدیکی مدتجه، اوکبی کیفت وکولردن.. زه‌وزه‌کلکلردن احتراز
لازمدر. واقعا ایشلرڭ یالکز مادی جهتلرینی نظر دقته
آلان برآدم، برسفیرڭ نه ایشیدیرسه هپسنی یازماسی اقتضا
ائده‌جکنی.. بونلردن هانکیلرینی نظر دقته آلوب، راپورده هانکی
جهتلرینی مسکوت عنه بیراقق لازم کله‌جکی ماده‌سنی خارجیه
ناظرینڭ رأینه ترك ائتمك داهامناسب دوشه‌جکنی درمیان ائده‌بیلیر.
لکن بویله یاپمق اوخارجیه ناظرینڭ مزیت مخصوصه وَتجربهٔ

لازمه‌یی حائز اولماسنه وابسته‌در . بن‌ده ، کندیمی اووقت
پروسیا خارجیه نظارتنده بولونان [ده‌شلاینیتس] قدر عقللی
طوتدیغمدن وَ دولتمك امور سیاسیه‌سنده داهازیاده بذل غیرت
وَ اعتنا أتمش اولدیغمدن ناظر مشار الیهك ألنده سرایجه ـ
قرالمزك پولیتیقه‌سی خلافنده ـ أنتریقه‌لره سببیت ویره‌جك وقوعاتی
اشعاردن اجتناب أیله‌ردم .

شیمدی، بالقان محاربه‌سی أثناده ، قونت پی‌یه‌ر شووالوف
ایله آره‌مزده جریان أدن مکالمه‌یه نقل بحث أده‌یم : کندیسنه
دیدم ، که: روسیا ایله براتفاق متین عقدی اوغورنده ، دیگر
دولتلرله اولان مناسباتمزی فدا أتدیگمز حالده، بز ـ باخصوص
موقع جوغرافیمز نقطهٔ نظرنجه ـ روسیایه قارشی پك تهلكه‌لی
برتابعیت آلتنده بولونمش اولاجغز . زیرافرانسزلرله آوستریا ـ
لیلرك اخذ انتقام سوداسندن تولد أده‌جك وقوعات مهمه‌یی نظر
دقتدن دورطوتمامق لازمگلیر. روسیانك، کندی أیلگی‌اوتمسزین،
موجودیتنی تأمین أده‌مه‌یه‌جك اولان دولتلرله اتفاق أتمه‌سنده‌کی فوائد
ـ باخصوص پرنس غورچاقوفك بوس بوتون آسیایه مخصوص أفكار
اجتماعیه‌یی متضمن اولان پولیتیقه‌سی کبی بر پولیتیقه ایله اولدیغی حالده ـ
پك محدود قالیر . أکثریا کندیسنه درمیان اولونان اعتراضات
پولیتیقیه‌یی « ایمپراطور پك قیزغیندر ! » قول مجردیله رد وجرح
أتدیگنی ، پرنس، بالذات بکا سویله‌ر ایدی . بن ده ، مستهزیانه
« یا بنمکی!» جوابی ویریردم. بونك اوزرینه، قونت شووالوف :
« غورچاقوف بر حیواندر [بوسوز په‌ترسبورغجه پك اوقدر
معنای قبیحی مفید دگلدر] هیچ بر نفوذه مالك دگلدر »

دیدی وَ : « ألیوم ظاهرحالده رأس ادارهٔ اموردە بولونماسی، ایمپراطور طرفندن کندیسنك سن‌شیخوختی وَمزیت سابقه‌سی نظر اعتباره آلینماسندن منبعثدر. برده، روسیا ایله پروسیا آره‌سنده هانکی جهتده براختلاف مهم ظهور أده بیلیر. بینلرنده خوشنودسزلغه سببیت ویره‌جك بر مهم مسأله یوقدر ! » سوزلرینی علاوه أیله‌دی . قونتك بومطالعه‌سنی بن‌ده‌تصدیق أتمکله برابر، [اولموچ] وقعه‌سیله [یدی سنه محاربه‌سی] شایان اخطار بولوندیغنی وَ بعضاً أهمیتسز برطاقم سببلرك.. حتی‌قواعده متعلق مسأله‌لرك تولید منازعات أتدیگنی وَبر روس ایچون ـ غورچاقوف قاله آلینمقسزین ـ کندیسنك استفاده أتدیگی حقوق ومساعداتدن دوستنك دخی استفاده آتمه‌سنه مساعده أیله‌مك مشکل ایدوگنی وَنجه اصول وقاعده‌یه عائدمسأله‌لرك آهمیتی یوق‌ایسه ده شیمدیکی روسیا ، غورچاقوفك یالکز اطوار وحرکاتنی دگل .. مدعیات مخصوصه‌سنی دخی اتخاذ وقبول‌أتمش اولدیغنی اخطار أیله‌دم .

ألحاصل ، آوستریا ایله روسیا آره‌سنده برینی ترجیحدن استنکاف وَاوچ ایمپراطورلر اتفاقی ، یاخود ، هیچ اونلازسه بینلرنده محافظهٔ صلح وسلم لزومنی‌توصیه أتدم .

پرنس دوهوهه‌ن-لوهه

قونغره‌ده بولونمق اوزره پارسدن [*] برلینه کلدم [۱۲ حزیران ۱۸۷۸] .

خارجیه نظارتنده بولو-و ، هولشتاین، بوهه‌ر وَرادوویچ ایله کوروشدم . بو ایلك ملاقاتده اوگره‌ندم ، که : روسیا ایله انکلتره آره‌سنده - کاملاً دکلسه‌ده - اتفاق حاصل اولمش وَ محتاج حل اولان بر نقصانك‌ده تنویری مأمولدر ؛ بی قونسفیلد اعتدال پرور کورونیور ؛ بیسمارق قونغره‌نك ایلك اجتماعنده بولغار مسأله‌سنی موقع مباحثه‌یه قویمق تصورنده بولونیور . آوستریا ، بالعکس ، اصلا خوشنود دگل ! آندراشی ، سرای ایمپراطورینك وَجهت عسکریه‌نك تمایلاتیله ماجارلرك منافرت و آمالی آره‌سنده شاشاقالارق شرق مسأله‌سنه بر صورتِ قطعیه ده مداخله فرصتنی قاچیرمش . . بوسنه‌یی اشغال ایچون قونغره‌نك نمسه‌یی مجبوراً ایله‌مه‌سنی ایسته‌یور . حال بوکه آوستریا حقنده‌کی بوتون آثار خیرخواهیمزه رغماً ، آندراشی‌یی موقعِ

---

[*] هوهه‌ن-لوهه آلمانیانك پارس سفیری و قونغره ده مرخصلرندن بری ایدی.

مشكلدن قورتارمق ايچون،انكلتره وَ روسياايله بوزوشمايه قطعا آرزومز يوق . آندراشي،برقاچ كون كنديسنه‌ميدان بيراقيلمق ايچون، مرخصلري دولاشوب طورويور . اودو ـ روسه‌لده ، ايلك اجتماعده‌يالـكز مسائل ابتدائيه‌ايله اكتفا ايچون، بيسمارقڭ كنديسيله هم فكر اولديغني سويله‌يور ايدى .

خارجيه نظارتنده ايسه ، بعض أركان‌مأمورينڭ‌قونغره‌يه اشترا كندن‌دولايي ،مسكينانه‌أنتريقه‌لر حكم‌فرما‌ايدى. بى‌قونسفيلدڭ زيارتنـه كيتدم . اوراده‌آندراشي‌يي بولدم؛ بك متلاشي‌ايدى . آندراشيدن‌صوڭرا بى‌قونسفيلدڭ نزدينه كيردم. برآز كوروشدم. « ولى عهد[ايمپراطوراوچونجى فرەده‌ريق] سزى‌ايستەمشدر . ذاتاً بن ده بو ويزيتام ، آلـكزى صيقمق ايچوندر » ديدم . « يا اويله‌مى؟ آلمى صيقمق.. آوت ، آلمى صيقمق » ديدى . آيريلدم .

كيجه، پرنس‌دوبيسمارقڭ نزدينه كيتدم. بيسمارق، اوكون ، دول معظمه مرخصلرينه ويزيتا ويرمه‌يه كيتمش. هم يورغون، هم فرانسز مرخصلريله صولزبوريناڭ كنديسنى قبول أدوب آليقويمش اولمالرندن دولايي پك قيزغين ايدى . [*]

ايرته‌سى كونى [١٣ حزيران ١٨٧٨] ، بعدالظهر ساعت ايكيده قونغره اجتماع أده‌جك وَ بى‌قونسفيلدڭ آرزوسنه بناءً ، اونيفورما اكتسا أديله‌جك ايدى .

ساعت بش بوچوقده‌قونغره دائره‌سنه كيتدم . صالونده‌يشيل چوحا ايله اورتولمش بويوك برماصه . اورتاسنده‌رياست موقعى.

---

[*] بويله‌نزاكت ويزيتالرنده قبول عادتى يوقدر . يالكز قارت بيراقيليىر ، كيديليىر . بيسمارقك شكايتى بوندن ناشى ايدى .

بونك صولنده فرانسه ، صاغنده آوستريا؛ آوستريانك يانندە انكلتره ، فرانسەنك يانندە ايتاليا؛ داها اوزاقده : صاغ طرفده روسيا ، صول طرفده توركيا . بيسمارقك [رياست موقعنك] قارشيسنده كتابت وظيفەسنى ايفا أدەجك اولان رادوويچ وَ بونك صاغنده بولو و ، صولنده بن .

بيسمارق وَ بولو و كلديلر . بر آز صوكرا دول أجنبيه مرخصلرى‌ده يك ديكرينى متعاقباً كلمەيه باشلاديلر . قيصەبويلى وَچيركين اولان قونت قورتى برژاپونيالى كبى . تورك مرخصى أهميتسز بر كنج . بعده قونت شووالوف ايله يك فرتوت اولمش اولان پرنس غورچاقوف . واديغتون صيرما ايشلەمەلى اونيفورما ايله . أنهايه انكليزلروَفرانسزلر . بى قونسفيلد ايله غورچاقوف آرەسنده‌كى ايلك ملاقات يك مهم بر آن تاريخى ايدى .

اجتماع اولوندى . بيسمارق ، راسمۀ خوش آمدى‌يى ايفا أيلەدى . بعده كنديسى ، اتفاق آرا ايله رياسته چكدى وَمذاكراته أك مهم مسائلدن باشلامايى وَمذاكراتك محرميتنى تكليف ايلەبرابر ، قونت آندراشى‌نك طلبى اوزرينه ، برقاچ كون‌چيريلەسى توصيەسنده بولوندى . شو ايلك اجتماع ، أساسلى بر مذاكره وقوع بولمامقله برابر ، حائزأهميت ايدى . بى‌قونسفيلد ، انكلترەنك موقعنى بلا قيدوشرط محافظەيه عزم أتمش كورونويوردى . روسلر ، أنديشناك بر حالده ايديلر . او آقشام سراى ايمپراطوريده ضيافت ويريلدى . ايمپراطور بيرنجى ويلهلم [١١ مايس٧٨]ده كنديسنه‌وقوع بولان سوء قصددن دولايى راحتسز اولديغندن ، طعامده ولى عهد فرانسزجه برنطق ايرادوَقونغرەنك موفقيتى تمنيسنى درميان أيلەدى .

تايمسڭ مخابری [بلوويچ] ايله كوروشدم . بوننڭ فكرنجه بی‌قونسفيلدڭ اخلاقی شايان نظر أهميت ايدی : كنديسنه نزاكتله معامله ايديلير ، جميله‌لر كوسته‌ريليرايسه .. درحال شبهه‌لنير ، اغفال اولوناجغی ذهابنه‌دوشرمش . مغاير نزاكت معامله أديلسه بوندن ده آلينيرمش . موماليهڭ افاده‌سنه نظراً ، روسلر ، برراده‌يه قدرروی موافقت كوسته‌ره‌جكلر .. فقط بوحدتجاوز أديلديمی؟ محاربه‌يی ترجيح أيليه‌يه‌جكلر . حال بوكه انكليز ملتی محاربه‌يه مخالف .

ولی عهد ايله ملاقاتده بولوندم . قونغره‌نڭ موفقيتلرندن بحث أيلەدن . ديدم . كه : « تهلكه‌لر اثبری ، انكلتره‌نڭ چوق ايسته‌مه‌سی وَبوكا قارشی روسيانڭ حربی ترجيح أيله‌مه‌سيدر . »

بعده بيسمارقڭ خانه‌سنه كيتدم . بيسمارق ، تورك مرخصلری عنينده‌كی خوشنودسزلغندن بحث أتدی . توركيانڭ ، قونغره‌نڭ موفقيتسزلكندن برفائده استحصالی ظننده بولونمقله ، يا كليش يوله كيتديكنی وَ برحربڭ نتيجه‌سی ، توركيا ضررينه ، دولتلرڭ ائتلافندن عبارت قالاجغنی آچيقدن آچيغه تورك مرخصلره سويله‌ديكنی آكلاتدی . بعده بيسمارقڭ كوپكندن بحث أديلدی . پرنس بيسمارق ديدی . كه : كوپكمڭ تربيه‌سی هنوزاكمال أديلمه‌مشدر . كيملری ايصيرمق لازم كله‌جكنی هنوز بيلمه‌يور . بيلمش اولسايدی ، توركلری ايصيرمش اولاجقدی !.. بيسمارق ، محمد علی پاشانڭ مرخصلغه تعيينی مغاير نزاكت عد أديور . قاراته‌ئودوری خريستيانميدر ؟ ديه واقع اولان سؤال اوزرينه ، بيسمارق : « هرحالده اوچ مرخصڭ يكانه مسلمان اولانی : ماغده بورغلی [محمدعلی پاشا] در » ديمشدر . بوملاقاتمزده پرنس : بی‌قونسفيلدڭ

حرب طرفداری اولوب اولمادیغنی بیلمك ایستەردم . زیرا انکلیزلرك ولو جزؤی درجەده حربه تمایلی، آوستریالیلره روسلرله آکلاشمایی تأمین أدەجکدر، مطالعەسنی درمیان أیلەدی . بیسمارقك برأندیشەسی وارایدی: قونغرەیی ، یك أیی بیلەمەدیگی فرانسز لساننده کی بیاناتیله،حسن اداره أدوب أدەمەدیگی مادەسی ایدی .

بانکەر بلایخرودەرك افادەسنه نظراً، بی قونسفیلد لوندرادن برلینه أفکارصلحپرورانه ایله کلمش ایدی . بناءً علیه قونغرەده کی نطقی مناسبتسز ایدی . بونکله ، آنجاق روسیا وَ آوستریانك بر آناقدم حصول ائتلافنه موفق اولدی. بلایخرودەر ایله وقوع بولان ملاقاتمده خوشمه کیتمەین برشی وارایسه، اوده بانکەرك، تجارت پولیتیقەسنده پرنس بیسمارق اوزرنده نفوذی بولونماسنی ایما أتمەسی ایدی . بلایخرودەر ، ادعای محویتله برابر ، ادارۂ اموردە اشتراك أتدیگنی ایهام أیلەیور ایدی .

نصف اللیلده بیسمارق ایله کوروشدم . تورکلرك وَ شوواڤلفك نزدینه کیتمش ، هنوز عودت أتمش ایدی. بونلرله ملاقاتدن پك ممنون کورونویوردی. کندی اعتقادنجه. بی قونسفیلد ایله صولزبوری آرەسنده اختلاف أفکار وارایدی. یالکز ألچی طرفدن ناکهظهور برضربه وقوعندن قورقویور ایدی. آوستریا مرخصلرینك معین برپروغرامی حامل اولمادقلری ، قونغرەده کی خط حرکتلرینی برلینده تعیینه چالیشاجقلری ده مروی ایدی .

۱۷ حزیران آقشامی، پرنس بیسمارق — ولی عهده ارائه أتمك اوزره — برورقه ویردی. بوورقه، روسیا ایله تورکیا آرەسنده بعض قلاع وَ استانبول اوکنده بولونان عسکر حقنده بر ائتلاف

تكليفنى حاوى ايدى . ايرته سى صباح ولىعهده كوسته‌رده . وَبو تكليفى ، آنجاق بى قونسفيلد عسكرك كرى چكيلمه‌سى حقنده‌كى تكليفندن‌واز كچرسه ، درميان‌أده‌جگمزى آڭلاتدم. آقشامى ، پرنس بيسمارقڭ ضيافتنده بولوندم . قارا ته‌ئودورى ايله محمدعلى پاشا هنوز بڭا په‌زانته أديلمه‌مشلر ايدى . بونلرڭ بيرنجيسى كنج وَ حيله‌كار ؛ ايكنجيسى ايسه عقللى ، فقط آز أمنيت بخش كورونويوردى . سفره ده قارشيمده اوتورمش بولونان صولزبورى قفالى بر آدمدر . بى‌قونسفيلد،چيركين يهودى صوراتيله بوتون بوتون‌خوشمه‌كيتمه‌يور. شووالوف،تام‌سراى آدمى ، دائمامتبسم ومتفكر.

١٨حزيران شووالوف، بى‌قونسفيلد وَ آندراشى ايله بولغار مسأله‌سنى‌موضوع بحث‌ومذاكره أتديلر. فقط شووالوف نتيجهٔ مذاكراتى په‌ترسبورغه بيلديرمه‌يه مجبور اولديغندن ، قرار ويره‌مه‌ديلر.

١٩حزيران تايمس‌مخابرى[بلوويچ]نزديمه كله‌رك‌ديدى، كه: «قونغره‌مذاكراتنڭ‌حسن نتيجه‌بولاجغنه‌اعتماداولوناماز. آوستريا، أولكيندن زياده عزم ومتانت كوسته‌رييور : قاره طاغڭ آتى وارى‌يى آلماسنه‌وَصبر بايلرڭ، بوشناقلرڭ .قاره طاغليلرڭ [نيكيتا] رياستى آلتنده اعلان حكومت‌أتمه‌سنه قطعياً مخالف طورويور . حال‌بوكه آوستريا تدابير مقتضيه‌يى اتخاذأيله‌مز ايسه‌بو محقق الوقوعدر. يالكز آوستريا، بوقطعه‌لرى اشغال أتمك ايچون ، مجبور آديلمك آرزوسنده‌در . آوستريانڭ پك ناخوشنود اولاجغى بوندن آڭلاشيلير . حتى قونغره‌دن چكيلمك تصورنده‌در . لكن

یالڭز کندی باشنه چکیلمك ایسته‌مه‌دیگندن ، انکلیزلره مراجعتله ، بولغارستانده امتیازات لازمه‌نڭ اعطاسنه مخالفت گوسته‌ریلیرسه انکلیزلرڭده آوستریالیلرله برلکده قونغره‌دن چکیلوب چکیلمه‌یه‌جکلرینی استمزاج أیله‌مشلردر . انکلیزلر ، هنوز جواب ویرمه‌دیلر . »

بونویچك فکرنجه ، آوستریالیلری قونغره‌دن چکیلمك مسئله‌سنده یالڭز بیراقمق ایچون ، انکلیزلری خوشنود أتمك لازم . او حالده‌ده آوستریالیلر چکیله‌مزلر . فقط انکلیزلر - یالڭزده اولسه‌لر - هیچ امورلرنده دگل ، چکیلیویریرلر .

افادات واقعه‌یی بر کاغده قید أتدم وَپرنس بیسمارقه‌ویردم . قونغره‌نڭ او کون انعقادندن أول کوروشدیگمده ، بیسمارق ، بو افاداتڭ بعض جهتلری حقیقت اولا بیلیر ، دیدی . شووالوف ده بو فکرده اولوب ، انکلتره‌یی خوشنود أتمك ایچون ، په‌ترسبورغدن مساعده استحصال أده بیله‌جگی أمیدنده بولوندیغنی سویله‌دی .

٢٠ حزیران فرانسز مرخصی وادینغتون ، بالقان خط حدودینه روسیه‌نڭ قطعیاً موافقت أتدیگنی وَصوفیا ایچون مذاکراتده دوام اولونمقده اولدیغنی ، انکلیزلرڭ صوفیایه مقابل تورکلر ایچون وارنه‌یی ایسته‌دکلرینی ، رومانیالیلر بوتون دوبروجایی ایسته‌یورلر ایسه‌ده شو حالده بولغارستانڭ دڭیزدن محروم أدیلمش قالاجغنی آڭلاتدی . بو ایسه روسیاجه قبولی مشکل بر شی ایدی . وادینغتونڭ فکرنجه ، بولغارستانی بویله مختلف ادارەلی ایکی قطعه‌یه آییرمق ، یکی اختلافاته حاضرلانمق دیمك ایدی . حتی شمالی بولغارستانی تماميله مستقل یاپوب جنوب جهتنی تورکیایه بیراقمق داها خیرلی اولاجق ایدی . یونانستانه

نه‌ويريله‌جكنده حالا تردد واردر. انكليزلر يونانستانك بويومه‌سنه
مانع اولمازلرسه‌ده، كريدي واقعا يونانه ويرمك ايچون توركلري اجبار
ايتمكده ايسته‌مزلر. توركلر، بوراسني بيلدكلرندن كنديلري دخي
مخالفت ايده‌جكلردر. آندراشي، هرچه باد اباد بوسنه ـ هرسكي
اشغال ايده‌جكني وشيمديلك ايشك ساده بر اشغالدن عبارت
اولاجغني واديغتونه بيان ايله‌دي.

٢١ بوتون كون، شووالوف وبيسمارق ايله بيقونسفيلد آره‌سنده،
مذاكرات ايله‌چدي. پترسبورغدن جواب مساعد آلينديغندن
بر ائتلاف حصولنه موفقيت مأمولدر. انكليزلر هرشيدن اول،
بولغارستانك جنوبي ترك صورتيله توركيانك موجوديت
حياتيه‌سني تأمين ايتمك مقصدنده بولونيورلر. آسياده، روسيايه
سربستئ حركت بيراقييورلر. بو، اودو ـ روسه‌لك فكريدر.
بر آره‌لق، سيغاره ايچديگمز صيراده، محمد علي پاشا ايله اوزون بر
مكالمه‌يه باشلادق. مشاراليه اول امرده بولونمش اولديغي محاربه‌لري
حكايه ايتدي. قاره‌طاغه قارشي اتخاذي لازمكلن حركتي آكلاتدي.
بوتون قاره‌طاغي، محاصره ايديله‌جك جسيم بر قلعه كبي، تلقي ايده‌رك اوكا
كوره حركت اولونماسني سويله‌دي. شايد تكرار محاربه اولور
ايسه استانبول اوكنده طوران روس عسكرينك محو اولاجغني ادعا
ايله‌دي، كه بو خصوصده بنده هم فكرم.

٢٣ حزيران آقشامي سن ـ واليه‌نك سو آره‌سنده بر آلاي مجلوبينه
مصادف اولدم. ارمنيلر بني سلاملاديلر. قاره‌طاغلي پترووچ
بر حيدود قيافتنده ايدي.

٢٥ حزيران قبل الاجتماع شووالوفله كوروشدم. غورچاقوفي،

ایمپراطوره چکمك ایسته دیگی بر تلغرافك کشیده سندن واز چیردیگنی آکلاتدی. غورچاقوف، بو تلغرافده ، احوال صحیه سنك قونغره مقررات اخیره سنك مسئولیتنی تحمله مساعد اولمادیغنی، یازییوردی. شووالوف، « أکر بو تلغراف چاره کیدرسه بن ده برلینه باشقه بر مرخص کوندریلمه سنی تلغرافله استرحام أده جکم» دیدیگندن، غورچاقوف نیتندن صرف نظر ایله مشدر .

بو کونکی اجتماعده ، بیسمارق، احکام معاهده نك تفرعاتنه کیریشیلمه مه سی وَ یالکز دولتلرك اتحادینی مخل اولاجق نقطه لره باقیلماسی لازم کله جکنی بیان أتدی . ذاتاً بالقان اقوامنك احوالی امورنده بیله دکل ایدی.

ایام اخیره ده ایمپراطوره سوء قصدوقوع بولمش، ولی عهده وقوع بولاجغی ده ظن اولونمش ایدی. آلمان أفکار عمومیه سنده پرنس بیسمارقك علیهنده بویوك بر جریان وار ایدی . فریدهنتال ایله ملاقاتمده احوال داخلیه مزدن بحث أتدم . بیسمارقك مسلك وعنادندن شکایت أیله دی. بیسمارق بزه لازمدر؛ کندیسنی محافظه ایچون هر شیئی پایمالی یز ، دیدم. اوده فکریمی قبول أتدی وَ دیدی ، که: بیسمارق، غرابت طبعیله برابر، درحال دکیشه رك، ناسیونال لیبه رال فرقه سیله ائتلاف أیله یه بیلیر .

آقشام بیسمارقك دائره سنه کیتدم. اوغلی هر بەرت یانمه کلدی. قونغره یه ویریله ك اوزره ، هنوز مذاکره اولونمایان ایشلری حاوی بر لیستا ، یعنی: تعدیلات ارضیه وَ بوغازلرله طونا ده سیرسفائن ماده لرینی وَ قونغره اعضالری طرفندن امضا أدیله جك معاهده نامه مسوده سنی حاضرلامانی پدری طرفندن تبلیغ أیله دی . تفرعاته

متعلق اولان مسائل، بر لینده بولونان سفرای دول معظمه‌دن مرکب بر قونفه‌رانسه تودیع أدیله بیله‌جکدر. پارس معاهده‌سی ، بالخاصه بومعاهده‌ده مندرج تأمینات فسخ اولونمق لازم کلیر .

پارین، بوایش ایچون، ابتدا بولو- وایله مذاکره‌ده بولونمق وَ بعده مرخصلرك موافقتنی آلمق ایجاب آدر .

فی الحقیقه ایرته‌سی کونی لازم کلنلرله کوروشدم. آیاسته‌فانوس معاهده‌سیله پارس معاهده‌سنی قارشیلاشدیردق وَ یکی معاهده‌یی تنظیم ایچون قفا پاتلاتدق .

٢٦ حزیران وادینغتون، بیسمارقك یونانستان حقنده‌کی نیاتنی بیلمك ایسته‌دیکندن، بوبابده پرنس ایله قونوشمامی رجا أیله‌دی.

٢٩ حزیران معاهده‌یی قلمه آلاجق قومیسیونه ریاست أتدم. اعضالر: اودو-روسه‌ل ، اوبریل ، لونه ، هایمه‌رله ، ده پره ، قاراته‌ئودوری ایدی . ده‌پره ، راپورتور انتخاب اولوندی . مطلقا کندیسی بوانتخابه منتظر ایدی، که عقبنده، أولجه حاضرلامش بولوندیغی بعض موادی قرائت أیله‌دی .

بعدالظهر قونغره اجتماع آده‌رك بوسنه - هرسك قطعه‌لرینك آوستریا طرفندن اشغالی مسأله‌ٔ جسیمه‌سی موضوع بحث ومذاکره اولدی. آندراشی، اوزون بر نطق ایضاحی ایله ایشه کیریشدی وَ آوستریانك آنجاق، دوامی بر صلح وسلامتی تأمین أده‌بیله‌جك بر قرارہ اشتراك أیله‌یه‌بیله‌جکنی سویله‌دی. بونك اوزرینه صولز- بوری-سوزه باشلادی وَ تأمین صلح وسلمك چارهٔ احسنی قطعات مذکوره‌نك آوستریا طرفندن اشغالی اولاجغنی بیان أیله‌دی. بعده بربرینی متعاقباً بوتون مرخصلر جواب تصدیق وموافقت ویردیلر.

یالکز تورکلر پروتستو أتدیلر .صیربیا حقوقنك تدقیقنه صیرا
کلینجه موسویلردن بحث اولوندی. غورچاقوف، بوندن بالاستفاده
یهودیلرك علیهنده بولوندی. دیدی، که:« بونلر ایکی قسمدر. بیرنجی
قسمی [یهودیلر Juifs] برمصیبتدر. دیکرلری[موسویلر
Israélites] برلین ده بولوندرامو سویلری کبی — مکمل انسانلر
اولابیلیر. »

أثنای اجتماعده : یونانیلر قونغره یه ادخال اولوندیلر . بونلر
نطقلرینی ایراد أتدیلر وَ همان چکیلدیلر. صولزبوری ، بی قونسفیلد
وَ وادینغتون اعلا براویقو چکییورلرایدی . بعده رومانیالیلرك ده
قونغره یه قبولی مسأله سی اورتایه قونولدی. بیسمارق، بونك مانع
اولمق وَغورچاقوفی قاندیرمق ایسته دیسه ده موفق اولامادی.

۳۰ حزیران مخابرلو و یچ بی زیارته کلدی. تایمسله نشریاتنك
بی قونسفیلدك انکلتره ده موقعنی تحکیمه وَ قونغره نك موفقیتله
نتیجه لنمه سنه خادم اولدیغنی سویله دکدن صوکرا ، باطومك روسیه
ویریله جکی ظننده اولمادیغندن، بونك برسربست لیمان حالنه افراغی
لازم کله جکنی اخطار أیله دی .

۱ تموز صیربیا حدودینك تحدیدی قومیسیونندہ طوپلاندق .
فقط محمد علی پاشا مشکلات چیقاردیغندن، ایشی بیتیرمه یه موفق
اولامادق. قونغره نك اجتماعنده رومانیالیلر تمنیات معلومه نی درمیان
أتدیلر . آوروپا مرخصلرندن مرکب اولان هیأتك حضورنده
رومانیالیلرك جسارتلری قیریلمش کورونویور ایدی .مع مافیه کمال
أدب واعتدال ایله حرکت أیله دیلر. [روکه نباح] ك افاده سنه نظراً ،
بیسمارق، بالخاصه رومانیالیلره قیزغین ایدی .

٤ تموز بولغار حدودی ماده‌سنده انكلتره مشكلات چیقارمش ایدی. قونغره‌ده بی‌قونسفیلد ایله صولزبوری صوفیا سنجاغنك بولغارستانه ویریلمه‌سی طرفداری اولمشلر ایدی. بالآخره بونك بالقان جبال متسلسله‌سنك اوته‌سنده بولوندیغنی، بناءً علیه فضله بر ویردكلرینی آڭلامش اولدقلرندن بونی كری آلمق ایسته‌یورلر وَیك متجاوزانه حركت أدییورلر ایدی. شووالوف، پروتستو أتدی. شرقی روم ایلینك تشكیلاتنده قاراته‌ئودوری والینك خریستیان اولماسنه معترض اولدی.

بیسمارق، انكلیزلرك احداث أتدیگی مشكلاتدن خبردار اولونجه، پك زیاده حدتله‌نه‌رك ترك ریاست كبی الخ بعض فكرلره دوشدی.

صباحلین ولیعهدی كوردم. رومانیا ایشلرندن بحث أتدی وَروسیانك طونایه قدر توسعنه مساعده أدیلدیگندن دولایی، بیان تأسف أیله‌دی. طونایی قاره‌دڭیزه ربط أده‌جك برقانالك لزومنی آڭلاتدی. برده [پرنس نیقولا دوناصو] یی رومانیا امارتنه نامزد وضعنه مأمور أتدی.

بعدالظهر، قونغره‌نك اجتماعنده هایمه‌رله قاره‌طاغ حدودینی حاوی بر كاغد اوقودی. فقط حدود نقطه‌لری نقصان اولدیغندن سن- والیه اخطار أتده بولوندی. سفیرینك خطاسنی كورن آندراشی ایسه برحدت میدانییورایدی. زاوالی سفیر، دایاق یمش بر كوپك حالنه كیردی. طونا‌ده سیر سفائن مسأله‌سی اوزون بر مباحثه‌یه میدان ویردی. انكلیزلر، ممالك عثمانیه‌ده بوتون مذاهبك حقوقِ متساویه‌یه مظهریتی تكلیفنده بولوندیلر. بعده لورد صولزبوری: « آوستریالیلره عائد بر تكلیفم وار! » دیدی. بیسمارق« فضله بر داها‌می؟ » دییوب ایچنی چكدی.

٦حزیران قونغره اجتماعنده‌وادینغتون،یونانیلرڭ لهنده ایراد کلام وَ تورکیانڭ یونانستان ایله تحدید حدود ایچون آکلاشماسنی تکلیف أتدی . واقعـا یونانیلرڭ خوشنه کیتمزسـه‌ده ، بی قونسفیلدڭ نطق مفصلنده ایضاح أتدیگی وجه ایله ، تورکیا تقسیم اولونمایاجغندن ،باشقه دورلو یاپیلامازدی .

بعدالاجتماع ، لوردصولزبوری ایله قونوشدم. انکلیزلرخطِ حدودڭ بالقان تپه‌لرندن کچمه‌سنه‌موافقت أتمشلردی. فقط بوکون أو نقطه‌دن اعتباراً بش کیلومترولق براراضی داها ترکنی ایسته‌یورلر. صوفیاسنجاغی حقنده‌کی قراری بوایشه تعلیق أدییورلر بیسمارق، انکلیزلرڭ بومدعیاتندن پك حدتلی ایدی .

ایرته‌سی کونی بلوویچ کلدی . انکلیزلرڭ سربست،برلیمان یاپمق وَ اصـلا تحکیم أتمه‌مك شرطیله، باطومی روسـیایه ترکه موافقتلرینی تأمین أده‌بیله‌جگنی سویله‌دی . یالکز روسلرڭ بونی قونغره‌نڭ اجتماعی عقیبنده تکلیف أدیویرمه‌سنی وَ بوصورتله مناسبتسز اعتراضات وقوعنه‌وقت وَمیدان بیراقمالری لازم کله‌جگنی افاده أیله‌دی. درحال بورالرینی پرنس بیسمارقه یازدم و کاغدی بالذات کندیسنه‌ویردم. بز،قومیسیونده بولغار حدودی مذاکراتیله مشغول ایکن ،شووالوف دیشاری یه‌چاغیریلدی.عودتنده، هربه‌رت بیسمارقڭ کندیسنه برمکتوب کتیردیگنی سویله‌دی .

قونغره طوپلاندی. غورچاقوف، باطومی سربست بر لیمان یاپمانی تعهد أتدیگنی سویله‌دی. بونڭ اوزرینه، بی قونسفیلد، کندیسنه خاص اولان مؤثر بر نطقده‌باطومڭ روسیایه ترکنی تصدیق أیله‌دی.

٩تموز آقشامی‌اودو. روسه‌لی زیارته کیتدم.صالونده‌بولونانلرڭ

جمله‌سی، قبریس جزیره‌سنه دائر عقد اولونان تورکیا ـ انکلتره معاهده‌سندن بحث أدییوردی. ایتالیانلرله فرانسزلرپك فنا حالده متأثر اولمشلردی. [٤ حزیرانده عقد اولونوب، او تاریخه قدر مکتوم طوتولمش ایدی].

١٠ تموز اجتماعنده، روسیانك آسیاده‌کی حدودی موضوع بحث اولارق، غورچاقوف ایله بی‌قونسفیلد آره‌سنده اختلاف أفکار تحدث ایله‌دی. حدود قومیسیونی ایشی تدقیقه مأمور اولدی. بعده غورچاقوف، قونغره‌نك تأميناتی بحثی حقنده‌کی تکلیفی درمیان أتدی. مباحثه اوزون سوردی. بونده ألثانی نطق پرنس بیسمارق ایراد ایدرك غورچاقوفی بیله اقناع و اسکات أیله‌دی. داها صوکرا، حدود قومیسیونی غورچاقوف ـ بی‌قونسفیلد اختلافنی تدقیقه قویولدی. روسیا اراضیسندن برپارچه آلوب خط ائتلافی بونك اوزرینه تأسیس أیله‌دك. قونغره‌جه‌ده قبول اولوندی. مع مافیه بو خطك معقول اولوب اولمادیغنی هیچ بریمز بیلمزدی. چونکه أرمنستانك بو قسمنه عائد خریطه‌لر او قدر مناقض و غیر صریح ایدی، که برلینده تعیین حدود أتمك حقیقةً مشکلدر.

١٠ تموز اجتماعنده غورچاقوفك حدود مسأله‌سی حقنده‌کی تکلیفی مذاکراتندن صوکرا، شووالوف، شیپقا قربنده برمقبره تأسیسنی تکلیف أتدی. نطقی اویله مهیج ایدی، که بونی اوقورکن هیجانندن توقف أتمه‌یه مجبور اولدی. فقط تورك مرخصی قاراته‌ئودوری. روسلرك مقصدی محل مبحوث عنهی تحکیمدن تورکلری منع أتمك اولدیغنی سویله‌یه‌رك، شووالوفك ایقاع أتدیکی حمای رقته بر بارداق صو ئوق صو دوکدی.

کیجه قارولی‌یه کیتدم. ینه أرمنیلر، ایشلری ایچون، بنی ازعاج أتدیلر .

۱۳ تموز صوڭ اجتماع وقوع بولدی. مرخصلر، خط دستلریله امضالایه‌رق ، تصویرلرینی تعاطی أتدیلر . بعده معاهده‌لری امضالادیلر . متعاقباً بیسمارق نطق اختتامیسنی ایراد أیله‌دی .

*
* *

آوستریا مرخصلری : آندراشی ، قارولی ، هایمه‌رله
آلمانیا مرخصلری : بیسمارق، بولو-و ، پارس سفیری هوهه‌نلوهه
فرانسه مرخصلری : وادینغتون ، سن-والیه ، ده‌پره
انکلتره مرخصلری : بی‌قونسفیلد، صولزبوری، اودو-روسه‌ل
ایتالیا مرخصلری : قورتی ، لونه
روسیا مرخصلری : غورچاقوف ، شووالوف ، دوبریل
تورکیا مرخصلری : قاراته‌ئودوری پاشا، مشیر محمد علی پاشا، سعداه بگ (برلین سفیری)

پارس قونغره سندن صوكرا

خواجهٔ أول ومحترم سلانيكلی توفيق أفندی مرحوم ، ملتك حرّيت لسان وقلمه مظهريتی اوزرينه ، [تاريخ اصلاحات عثمانيه] عنوان مهمیله غايت قيمتدار بر أثر وقوف وعرفان ترتيب ونشرينه باشلامش ايدی . تاريخمزك آياقلی بر كتابخانه‌سی اولان مشارانيه ، بو كوزل تأليفنی بوتون آثار موجودهٔ تاريخيه‌مزی تتبع و مشاهير محررين أجنبيه‌نك بزه متعلق نشريات ومؤلفاتنی تدقيق وتنقيد صورتیله ، وجوده كتيره‌جك ايدی . شو عزم وتصميمی ، كتابنك ايلك فورمالرنده كورولن انتقادات واستدلالاتيله‌ده مبرهندر . تأسف اولونور ، كه عمری كفايت أتمه‌دی .

تاريخمزی مستثنا براطلاع واحاطه‌ايله بيلن مؤلف مرحوم ، صوك بركذار عرفانی اكماله موفق اولمش اولسه ايدی . . يالكز بزه‌دكل ، آوروپا مورخلرينه دخی بويوك بر درس حقيقت ويرمش اولاجقدی . بونكله برابر أثرينك صحايف منتشره‌سی ، بوندن صوكرا ، بز عثمانليلر ايچون : ناصل تتبع و تفحص‌ايله تأليف آثار أتمك لازم كله‌جكنی . . مؤلفات أجنبيه‌دن بزه عائد

اولانلره قارشی ، محررلریمزك نه کبی وظایف وطن پروری‌ایله مکلف اولدیغنی . . بالطبع وَبالضروره ـ حتی بعضاً لمقصدٍ ، یاخود ، لغرضٍ ـ ناقص وَیا یاکلیش معلومات اوزرینـه مبتنی اولان نشریاتك بلاتدقیق لسـانمزه نقلنده پك چوق محـذورلو کورولدیکنی ،وضوح قطعی‌ایله، تبیین واثبات أیله‌مشدر .

دیمك ایسته‌رم،که ادراکیله بختیار اولدیغمز بودور تجدّدده، أرباب اقتدار مشترکاً وَمنفرداً مرحومك اثرینه‌اقتفا أدرلرسه .. عثمانلی تاریخنه بویوك ، بویوك خدمتلر أتمش اولورلر .

*
* *

دولتك تنظیم واصـلاحنده بویوك خدمتلری . عثمانلیلق شانی اعلاده پارلاق موفقیتلری ایله شهرت آبدیه قازانان بویوك رشید پاشا، بر خارقهٔ محض فطرت اولان دهاسنی ـ هم مرضك کشف وتشخیصنده هم مریضك أسباب تداویسنده کوسته‌ردیکی وقوف ودرایتله ـ بوتون جهانه تسلیم أتدیرمشدر . سـلطان محمود عدلینك أواخر سلطنتنده باشلایان تنظیمات.. دور مجیدیده افلاق ـ بوغدان ، ماجار وَایتالیان ملتجیلرکبی مسائل عظیمه‌ده وَبالآخره قریم محاربهٔ مشهوره‌سنده اکتساب أدیلن موفقیات ایله ـ پك سریع دکل ایسه‌ده ـــ هرحالده متمادی خطوه‌لرله هدفه دوغرو ایلریله‌یوب کتیرمشدر. لکن پارس قونغره‌سندن صوکرا ، آوروپا فعالیت سیاسیه‌سی هدف‌قدیمنی دکیشدیرمش.. تورکیا حقنده‌کی فکرلر،کیده‌رك، بوتون بوتون دکیشمشدر .

قریم‌محاربه‌سنده ظاهراً مغلوب‌وپریشان کورونن روسـیا ، أثنای حربده چار نیقولانك وفاتی‌وقوعیله ، بیك‌دورلو هزیمت

وفلا كتی تلافی أده‌جك بویوك برمساعدهٔ طالعه نائل اولمشدر.
چار نیقولا صاغ قالایدی.. كندی كندینی محوه‌قدر اوغراشه‌جق،
یا كاغنده طویدیغی عثمانلی شامارندن زیاده، ناپولیونك سـایهٔ تحقیر
وتأدیبنی هضم أده‌مه‌یه‌جك ایدی. بوحال، تورکیانك آتیسی ایچون،
نه بویوك امیدلر اویاندیرمش ایدی!

چار آله‌كساندرك مقام ایمپراطوری‌یه صعودی، بوتون بوطاتلی
امیدلری محووهدر أیله‌دی : چار نیقولا اورتادن قالقار قالقماز
پولیتیقه دگیشدی. عزت نفس مسأله‌سی قالمادی . آره‌ده محقر
ومحقر قالمادی. چارو ایمپراطور، أیی دوست دگل.. قارداش اولدیلر.
ذاتاً حربك مقتضیات ألیمه‌سی.. آثار ماتمك شمول ووسعتی کبی
احوالده ترازی‌یه پك آغیر باصمش ایدی . عمومیتله صلح
ایسته‌نیلدی. سلاحسـلری كسیلدی. دشمن اوردولر، دوست..
بلكه درد اورتاغی حالنی آلدیلر . قونغره طوپلاندی . روسـیا،
مغلوب ایكن ، غالب معامله‌سی كوردی . روس دیپلوماتلری ،
ناپولیونك حضورنده نه‌قدر كوچولدیلر ایسه .. ناپولیون یکی
قارداش أتدیگی چار آله‌كساندرك خاطرینی كوزه‌تمه‌ده اوقدر
فوق العاده اعتنالر كوسته‌ردی. پك چوق اوزه‌ندی. صانكه دهشتلی
برسحربازپارماغی، براشارتله، هرشیئی علیهمزه چه‌ویرمش ایدی.
قونغره‌ده «استعطاف واسترحام کبی» الك عقللی حكمدارلری شاشیر-
تاجق، الك دوربین ودوزأندیش دیپلوماتلرك بیله اكثریا یلكنلرینی
صویه ایندیره‌جك معرفتلرده پك بویوك موفقیت قازانان روس
دیپلوماسیسی.. یكی حكمدارلرینك معزز ومحترم خاطرینی صایدیرمق
ایچون، نه‌غریب تسلیمیتلر كوسته‌رمش.. نه متوكلانه تظلملرده

بولونمش ایدی! هرشیئی بیلمك.. هرشیئی دیله‌دیگی کبی، یاخود، باشقه‌لرینك ایسته‌دیگی کبی یاپی‌ویرمك معتادی اولان ناپولیونه.. بوقدری یتمزمی ایدی؟

انکلیز دیپلوماسیسی، بویله حسابات دولتده، یا انکلیز حساب وکتاب ایله‌ایش کورور. میدان وغاده بر أرکان حرب رئیسی نه‌ایسه.. انکلیزدیپلوماتی‌ده‌ایشنده‌اودر. احتمال که‌قاتی یوره‌کلی، دیك قفالیدر. لکن اویله دولابلره کلمز؛ طاتلی، فقط، ساخته خطابلره قاپیلماز وَ آلدنماز. چوق اوزاق‌کورور وَچوق أیی دوشونور. هله‌طوتدیغی‌مسلکدن آییریلماز، صوکنه‌قدر دوام‌ادر.

بویوك رشید پاشا بومتین، عزمکار پولیتیقه‌دن استفاده أتمش ایدی. آق دکیزده اتفاق دول ایله محکوم سقوط اولان دولت علیه، قاره‌دکیزده‌دولت معظمه‌مرتبه‌سنه‌چیقاریلدی: کندیسنه‌حق ویریلدی، یاخود، حقی تسلیم اولوندی. دولتمزده بوبلند آبدهٔ موفقیتی رکز أدن داهئ محترم، بویوك رشیدپاشا اولدیغی وَ ـ تعبیر جائز ایسه ـ بالذات دولته تازه حیات‌ویردیکی حالده.. الی‌الأبد لعنتلرله یاد أدیله‌جك برطاقم شخصیات واحتراصات، کندیسنی ـ دولتك أك‌زیاده‌محتاج‌اولدیغی نازك،مهم‌بروقتده ـ مسند سیاست وحکومتدن آییردی. واقعادولتلرك حیاتنه‌نسبتله، برانسانك عمری هیچدروَبعضاً‌سیاست حکومت‌ایچون‌شخصك پك‌ده أهمیتی‌یوقدر. بوقضایای‌بدیهیه‌یه‌رغماً‌شومحققدر،که پولیتیقه‌عالمنده‌شخصك أهمیتی أکثریا چوق، حتی‌علی‌الخصوص[فکر تعقیب] دیه بیله‌جکمز Esprit de suite مهمهٔ استقبالك مطلوب وملتزم اولدیغی مسائل دولیه‌ده‌شخصك‌أهمیتی‌اومرتبه‌چوق وَبواویله‌غیرمنکردر، که

کیسه‌عکسنی ادعا أده‌مز. حتی بر دولت ـ که صاحب مسلکدر ـ سعادت استقبالنی تأمین أدن رجال حکومتی، صوك درجه‌یه قدر فدا کارلقله محافظه أیلر. وَ بر کیمسه که ـ تدبیر سیاستی وَ عرفان وفطانتیله ذات وشخصنه خاص بر موقع احراز أیله‌مشدر ـ او موقع نازك ومهمده قولای قولای استخلاف اولو نا ماز. داها دوغروسی، موفقیت استخلاف پك نادر الوقوعدر.

یشته، بزده ده اویله اولمشدر: عالی پاشا، کمال عرفان واقتداریله برابر، رشید پاشانی بحق استخلاف أده‌مه‌مشدر. چونکه رشید پاشا پولیتیقه‌سنی تعقیب أیله‌مه‌مشدر؛ یاخود، أیله‌یه‌مه‌مشدر. اجتهادی، استاد سیاسیسنك مسلکنه تماماً موافق دکل ایدی. او آره‌لق انکلیز پولیتیقه‌سی حرارت غریزیه‌سنی بر آز غائب أتمش کبی کورونور ذاو مناسبتله عالی پاشا مرحومده معذور کورولور. فقط هر حالده شخصك تبدلی بو تظاهراتده ذی مدخل ایدی. نیچه نیچه وقایع تاریخیه واردر، که بو حقیقته برهان کوسته‌ریله‌بیلیر. ایواه! که خسیس وذلیل منفعتلر محصولی اولان سرای منسوبینی أنتریقه‌لری، حتی قادین پارماقلری.. اودوزده ده اجرای نفوذدن خالی قالمامش وَ سیاسیاتمزده ده ایراث نحوست أتمشدر. ألحاصل بر مبحث دیکرده دیدیکمز وجه‌ایله: طالع ناسازیمز اقتضاسنجه، رشید پاشا چوق یاشامادی. پارس قونغره‌سندن صوکرا، همان ئولمه‌مش ـ یاخود ـ اون سنه‌داها یاشامش اولسه ایدی.. محور سیاسیٔ عثمانی، مرحومك اخلافی طرفندن هیچ اولمازسه داها قولای وَ داها آز ضرریمزه دوندوریله‌بیله‌جك ایدی.

باب عالینك ـ عالی پاشا لسانیله ـ او قدر فریاد وشکایت أیله‌دیکی

انكلتره سفیری لورد ایستراتفورد مداخلاتی ، نه شكل و ماهیتده اولور ایسه اولسون ، دولت عثمانیه‌یی شهراه تجدده سوق ایله آخرك تعرضنه قارشی قوت و مكنت صاحبی بر بیوك دولت حالنده كورمك املندن نشأت ادییوردی. انكلیزك بو دوستلغی ــ ولو كه سفیرك روسیایه شخصی خصومتی نتیجه‌سی اولسون ــ بزجه مابه‌الحیات دكلمی ایدی؟ اصلاحات ایچون تضییقندن، عجبا بزه نه صورتله ضرر تولد اده‌جك ایدی؟ حال بوكه شو اصلاحات بحثنده لورد پامه‌رستون Lord Palmerston بوتون آوروپا سیاسیوننه بر درس عبرت ویرمش:

« دولت علیه‌نك دوستلری، بدایت تنظیماتدن شیمدی‌یه قدر »
« قطع ادیلن مراحل ترقی‌یه باقمالی؛ وكلای عثمانیه ایسه، كری‌یه »
« باقمایه‌رق، اوكده قطع اده‌جكلری یوله عطف نظر دقت ایتمه‌لیدر! »

دیمش ایدی. عالی پاشا مرحومك : « آمان مساعده ادیكز ، قزانلری پاتلاتمایالم! » دیمه‌سی ده بونك ایچون ایدی. حتی بونك ایچوندر، كه ویانه قونفه‌رانسنده ایكن، فؤاد پاشا مرحومه یازدیغی خصوصی مكتوبده : « ولی نعمت رشید پاشانك شخصیاتی ترك ادوب اصلاحات ایله اوغراشماسی لازم كلیر ایدی » طرزنده شكایتنی ، بیان حقیقتدن زیاده ، بر اثر اغبرارعد ایتمكده مضطرق نییورم. و ینه بوكبی بر چوق سببلرله‌در، كه : « فلك ، بزه رشید پاشا ایله بابا ایستراتفوردی چوق كوردی! » دیمكدن كندیمی آلامایورم.

اصلاحات عثمانیه‌یه متعلق وثایق رسمیه بحق تدقیق اولونور ایسه بویله بك چوق حقایق میدانه چیقار. یوقسه مؤلفات اجنبیه‌ده كورولن شیلر ، بزه بوس بوتون یابانجی نقطهٔ نظرلردن متحصل

اولدیغندن ، شبهه وَ ترددلریمزی آرتیرمقدن غیری نه‌یه یارار ؟

بونی اثبات ایچون ، بویوك بردلیل كتیره‌یم : رشید پاشا ، انكلتره پولیتیقه‌سنك اویونجاغی دگل ایدی . انكلیز دیپلوماسیسی رشید پاشانك حرز جان بیلدیکی عثمانلی پولیتیقه‌سنه یار و معین اولدیغی ایچون ، داهی سیاسیمز ، بو قیمتدار مخادنتی تقدیر و تجلیل ایدردی . فقط بو وجیبهٔ قدر شناسی منافع حیاتیهٔ دولتی تأمین ایله مقیداولدیغندن . رشید پاشا ، بویوك قونشومز روسیا ایله مناسبات دوستانه‌ده بولونمق آرزوسندن اصلا فارغ اولمامشدر . ملتجیلر مسأله‌سنده ، باب عالی سفارتله قطع مناسبت حالنده ایكن . رشید پاشا كیزلیجه فؤاد آفندی‌یی سفارت فوق العاده ایله په‌ترسبورغه كوندره‌رك دولتین مناسباتی دائرهٔ صمیمیته ارجاع ایتمش ایدی . ایش استانبول سفارتنه قالسه ایدی .. یا بز بیچاره ملتجیلری روسیا وَ نمسه‌یه قربان ویره‌جك ایدك ؛ یاخود ، انكلتره ایشه قاریشه‌جق ایدی‌ده ینه بز بر وادیٔ مجهوله دوشه‌جك ایدك . آوروپا مورخلری ، بو حقایقی بیلمه‌دكلری حالده ، حسن نتیجه‌یه مقرون اولمش اولان تدبیر رشیدی انكلتره پولیتیقه‌سی صایارلر . حال بو كه دوغرو دگلدر . واقعا رشید پاشا انكلتره پولیتیقه‌سنه استناد ایتمش ایدی . وَ هر وقت آده‌بیلیر ایدی . لكن بو استنادی شانلی عثمانلی پولیتیقه‌سی ایدی . انكلیز دگل !

مقامات مباركه مسأله‌سنده‌ده رشید پاشانك فكر و مسلكی روسیانی قطعیاً قیرمامق ، داریلتمامق ایدی . لسان باب عالیده [قدس شریف مسأله‌سی] عنوانیله معروف اولان وَ بیهوده عناد ایله .. مكابره ایله .. قریم محاربه‌سنی انتاج ایله‌دیكی معلوم بولونان

قدسده‌کی مقامات مبارکه عائله‌سنه دائر آوروپا آثار تاریخیه‌سی اوقونورسه .. رشیدپاشا ، روسیانك خصم مطلقی کبی کورونور، که حقیقتده قطعیاً اویله دکل ایدی. بونك أك بویوك شاهدی ایسه : محاربه ایچون دولتك هیچ برحاضرلقده بولونمادیغنی بیلن و دوشونن بویوك دیپلوماتمزك فرط تأنی ایله حسن تدبیری دکلمیدر ؟

حتی اعلان حرب مجبوریت الیمه‌سی قارشیسنده رجال حکومت طرفندن کوستریلن مخالفتلر ، رشید پاشا مرحومه أدیلن اعتراضلر دوشونولور ایسه .. عقل اول صاحبی اولان رشید پاشانك ، دولتی تهلکه‌یه دوشوره‌رك ، روسیا ایله محاربه أتمك ایسته‌دیکنه ناصل حکم اولونابیلیر ؟

مرحومك ـ قطعیاً مأیوس اولماسی اوزرینه ـ روسیانك آغوش لطفنه دوشمك ایسته‌مه‌مسی، دولتی قورتارمق ایچون فرانسه و انکلتره ایله اتفاق أتمه‌سی برخطای فاحش ایسه.. باری محترم مورخلر ، دیپلوماتمزك بو خطاسنی .. وطن پرورلکنه باغیشلامالی ، اویله مؤاخذه أیله‌مه‌لیدرلر، که بزده مفتخر اولالم .

*
* *

محترم برذات ، مشاهیر رجال دولتمزی « خدایی نابت یتیشمش برطاقم مستثنا انسانلر » عد أدر . بو سوز پك دوغرودر. حقیقةً رجالمزك ترجمهٔ حاللری تدقیق أدیله‌جك اولور ایسه کورولور ، که زمانلرنده ادرا کنه نائل اولدقلری موفقیتلر هپ تصادفات ، احوال مستثنیه قبیلندن شیلردر . ذاتاً معلوم و مسلم دکلمیدر، که فطرتك ممتاز بعض شخصیتلری خوارقدن معدود اولاجق بعض آثار ایله تفرد أدرلر ؟

طالع ، حكم زمان، تصادف كبی هر معترضك دیلنده دولاشان یاردیمجیلری‌ده اونوتمامق لازم كلیر .

یالكز رشید پاشا، اوان عمرنده طالعی.. حكم زمانی .، حتی تصادفی ایسته‌دیگی كبی یار و مدارطوتامایه‌رق ینه كیمسه‌یه نصیب اولمایاجق قدر بویوك ایشلر كورمش ، آڭ مدهش قوتلره قارشی طورمش وَدولتنی بوسایه‌ده ، بویوك مهلكه‌لره سقوط حالنده ، قورتاریویرمشدر . أكر طالع دیدیگمز شی رشید پاشایه عرض چهرهٔ التفات ایتمش اولسه یدی .. أكر رشید پاشا كروه مخالفینڭ دورلو دورلو ملعنتلرینه ، مفسدتلرینه اوغراماسه‌یدی .. عصر مجیدیده او بویوك دهای عرفان وسیاستك بحق تفردی كبی قدر وقیمتی‌ده بیلینه‌جك وَبالطبع دولت‌ده پایهٔ اعلای سعادته واصل اولاجق ایدی . بیلینمه‌دی وَكندیسندن ــ لزومی كبی ــ استفاده أدیلمه‌دی. بوڭا حمیةً تأسف أتمه‌مك ممكن دگلدر. هله اودورده دخی، برمعتاد وكلاده كورولن چكه‌مه‌مزلك ، قرناده أكسیك اولمایان خیرسیزلق .. رشید پاشا كبی أڭ مهم مسائلده. بعضاً حكم زمانی بیله كندی رأینه رام أتمش اولان برصاحب قدرت واقتداری عاقبت محو وتارمار أیله‌دی .

كرچه رشید پاشاده ملك دگل‌ایدی. مثلا : بالطه‌لیمانده‌كی قصری ایكی یوز ألّی بیك لیرایه خزینهٔ دولته یوكله‌تمك ، بالآخره ادعا اولونان مقتضای حمیتله .. استناد اولونان عقل ومنطقله محاكمه أدیلیرسه، ویریله‌جك حكمك شدتی.. ایشك ، بلكه ماهیتنی بیله متجاوز اولور . لكن انصاف أدیلیر ایسه..

هر زمانك باشقه باشقه احكامى اولديغى نظر تأمله آلنيرايسه.. معارضينك شـدت وحدتى بوتون قوتنى غائب أدر . اوزمان ، بويله يولسز منـاسبتسز شـيلر اولور ايدى ، حكمى بلا تردد ويريليويرير ؛ فقط هر حالده داها ايلرى كيديله‌مزدى . چونكه اوزمان اويله ايدى ، ديمك .. بوتون ملتلرك هردم تازه‌حكمت تاريخنه موافق اولور . معلومدر ،كه رشيد پاشـايه عائد وثائق سياسيه .. كنديسنك ، هرهانكى مسأله‌ده اولورسه اولسون ، دهشتلى برقوف واحاطه .. بويوك برفكرونظر صاحبى اولديغنى اثبات ايچون براعت استهلالدر . وَفى‌الحقيقه رشيد پاشـا ، توركيانك پرنس دوبيسمارقى ايدى . سـياست عثمانيـه‌يى پارلاق برشهراه متينه قويمش ، هرأمر و تدبيرنده بويوكلـكنى كوسته‌رمشدر . رهكذار حياتنده .. رشيد پاشا ، بيسمارقك A canaille, canaille et demie پيره‌نسـيپنى قبول أتديكى كبى ، دشمنلرينه « دينسزك حقندن ايمانسز كلير ! » قبيلندن بعض مقابله‌لرده بولونمش اولابيـلير . لكن بونك ايچون‌ده‌مؤاخذه اولوناماز. زيرا رشيدپاشانك عرفان وفطانتى.. درايت واصابتى مسلم‌أنام بولونديغندن ، ميدان جدال سياسيده ــحريص .. حتى وجدانسزاولان رقيبلرينه قارشى ــ عين سلاح ايله مقابله‌يه تنزل أتمش اولماسنى بيله عذر مشروع ومعقول ايله معذور كورمك اقتضا أدر . بوفكرى قبول أتمه‌ينلر ايسـه .. مطلقا حميت بشريه حقنده اويله‌موهوم بررتبهٔ كمال تصورأيله‌مش عداولونورلر ،كه اويله‌لريله بومبحثده حرف واحد سويله‌شه‌مه‌مك ضرورى وَاضطرارى قاليرا ! برده اونوتماماليدر ، كه حال ، دائما

ماضینك منتقدیدر وبالآخره رشیدپاشانی تنقید ایدنلر، کندیلرینك آتیده اوغرایاجقلری مواخذاتدن اندیشناك بیله دکل ایدیلر... دیمك، که علی الاکثر آتینك دورلو دورلو سته‌منه دوچار اولمق احتماللری وارایکن، انسانلر، حسن ظنی یالکز کندی نفسلرینه حصر ایله غریب تسلیتلره ربط قلب ایدوب طورویورلردی. ایشته، رشید پاشانك رقیبلری بویله دەرین نکات تاریخیەیی تقدیر ایتمه‌مش اولمقله الی الابد محکومدرلر.

رشیدپاشا مرحومك اهل ومقتدر آدم انتخاب ایتمك وَیتیشدیرمك‌ده‌کی موفقیتی، بوس بوتون باشقه بر اثر دهادر. لسان باب عالی‌یی رونقدار ایده‌جك بر وضوح وسلاسته ارشاددن خالی قالمادیغی اذکیای مأمورینی، بیك دورلو وسیله‌لرله امتحان ایده‌رك درجهٔ اقتدار ودرایتلرینه کوره، مأموریتلره سوق ایلر ایدی.

[عالی پاشانی دوشوندوره‌لی، فوأدپاشایه حوالهٔ اجراآت ایتمه‌لیدر] دیین بعض ارباب عرفانك اصابت فکر ورأیی تسلیم ایده‌رك دیه‌بیلیرز، که رشیدپاشا مرحوم، برچوقلرینك منفرداً حائز اولدیغی مزیتلری نفسنده جمع ایله‌مش برخارقهٔ فطرت اولوب، اصلاحات دولت ماده‌سنده طوتدیغی مسلك پك رخاوتکارانه ظن اولونسه‌بیله. ینه محض اصابت وحکمت ایدی. وَبو اصلاحات ایچون زماننده تعیین ایله‌دیکی خط حرکت، هردورلو اعتراضدن سالم برشهراه سلامت وسیاست ایدی. بونی زمین وزمان علی الدوام اثبات ایتمشدر. ذاتاً عالی پاشا مرحومك معترض علیهی اولان تأخر اصلاحات ماده‌سنده باشلیجه سبب کندیسی کبی رجالك فقدانندن باشقه نه‌اولابیلیر؟ اصلاحاتك

مدافع فداکاری اولان رشید پاشایی مانع تصور أتمك ، خاطره کتیریله‌بیلیرمی ؛ اوته‌دن‌بری بزده قحط رجال قضیه‌سی مطلق صورتده معترف علیه قالمشدر . مع‌مافیه یتیشنلر خدایی نابت اولارق ناصل یتیشدی وَ ناصل یتیشیر ؛ دییه صورولورسه شو جواب ویریله‌بیلیر :

رشید پاشا ، برفطرت ممتازه اولمقله برابر ، بولوندیغی مناصب دولتده تکمل أتمش برذات ایدی . رشید پاشا آمد ـ جیلکده ، پارس وَ لوندرا ألچیلکلرنده دولتك هر دورلو احتیاجاتنی تدقیق .. هردورلو قابلیاتنی تتبع وتقدیر أیله‌مش ایدی. رشید پاشا ، استانبولده وَطشره‌ده بوتون احوال مملکته کسب وقوف أتمش؛ آوروپاده ایسه .. دولتمزك نه‌کبی اصلاحاته قابلیتی اولدیغنی ، بزده نه‌لر یاپیلارق آوروپا دولتلرینك وَدومخادنتی تحصیل أدیله بیله‌جگنی مدت‌مدیده تحقیق وتعمیق أیله‌مش ایدی. رشید پاشانك دهای شاذینه بووقوف وتجربه انضمام أتمه‌یه ایدی .. صدارتلرنده کوسته‌ردیگی موفقیتلر ـ اوزمان ـ ممکنمی ایدی ؟

عالی پاشا، فؤاد پاشاده بویله‌یتیشمشدر. ظاهراً آره‌لرنده‌کی فرق، بوایکی‌ذات محترمك استاد سیاستدن تدرس أتمش‌اولمالری ـ تعبیر آخرله ـ رشید پاشانك خوجه وَعالی ، فوأد پاشالرك شا کرد بولونمالریدر. حقیقةً ایسه برشا کردك بعضاً خوجه‌سنی حیران أده‌جك برأثرموفقیتی اولسه بیله ، خوجه‌سنك کعبنه وارماسی مشکل اولدیغی کبی عالی ، فوأد پاشالرك‌ده رشید پاشا مرتبه‌سنه چیقمالری ممکن اولامامشدر . شو فروق ظاهره‌یه

محصول عرفانی اولان مناسبت پولیتیقیه واصابت رأیده علاوه اولونورسه ، رشید پاشا نوعی ذاتنه منحصر وَتك دیپلومات قالیر.

رشید پاشادن صوکرا ، باب عالی مکتب عرفانی.. خدای نابت قانوننه داها بویوك بر وسعت وشمول ایله محکوم قالمشدر . زیرا آدم یتیشدیرمك دینیلن أمر مهم وعظیم داها زیاده کوجلشمش، بلکه کسب ندرت بیله أتمشدر. مع مافیه تمیز، ینه حکمنی اجرادن خالی قالمامشدر . بونده دقت أدیله جك شی : بو تمیزك باشقه ، تفردك باشقه اولماسیدر . چونکه تفرد أندر .. تمیز ایسه معدود بولونور . تفردك ندرتی طبیعیدر ؛ زیرا فطرتك احسانیدر . تمیز ایسه اویله دکل . بونده ذکای فطری اولمقله برابر، اوزون بر کورکو .. مدید بر تجربه لازمدر. ایشته، اصل بو کورکو .. تجربه دیدیکمز شیلر ـ که بوتون صنوف وطبقات بشریه ده آرانان خواص مهمه‌در ـ خدای نابت رجال یتیشدیرمشدر. او خاصه‌لرك فقدانی، پك چوق نور ذکاوت وعرفانی بیله سونوك بر حالده بیراقمشدر. رفاقتنده بولوناتلر ایچون بر استاد کامل اولان مطبوعات أجنبیه مدیری متوفی نشان صفر أفندی ـ که باب عالیجه وقوف وعرفانیله بین الاقران مشار بالبنان ایدی ـ بزده، عالی پاشا مرحومدن صوکرا ، ایکی یاریم خارجیه ناظری کلمشدر ، دیر ایدی . بونلرك بری صفوت پاشا ، دیکری ده عارفی پاشا مرحوم ایدی .

آلمانیا ایمپراطوری بیرنجی ویلهلمك پرنس دو بیسمارق ایله مناسباتی تصویر ـ داها دوغروسی ـ بر حکمدار ایله باش وکیلی آره‌سنده پایدار اولمق لازم کلن روابط صمیمیتی تعریف

مقصدمخصوصیله یازیلان یگرمی اوتوز صحیفه‌لك بر خلاصه‌یی مفتون عرفانی وَحیران کمالی اولدیغم بر ذات محترم اوقودقدن صوکرا، بکا دیمش ایدی،که : « بیرنجی‌ویلهلم ، حقیقةً بویوك بر حکمدارایدی . کبر سننده ، معلم مخصوصدن حقوق سیاسیه تحصیل أتمه‌سی .. بویوکلگنه شاهد دکلمیدر ؟ »

بومهم‌سؤاله امعان نظر اولونسون . خدایی نابت رجالك خوارق‌مستثنیه‌سنه بیله نه آغیروظیفه‌لر تحمیل‌أدر ! دیپلوماسیده عجز ، نقصان بوتون چهرهٔ مخوفیله کوزه چارپار !

روسیا وَ آوستریا دیپلوماتلرینی کوزلریمزك اوکندن آییرما-مالی‌یز . دیپلوماسی قواعد اصلیه‌سی اورالرده پك کوزه‌ل اوکره‌نیلیر . واقعــا شیمدی‌یه قدر شرق دیپلوماسی شعبه‌سی پك قارا کلق ایدی . چونکه هپ أل آلتنــدن چالیشــق .. آلتدن آلته ایش کورمك أك بویوك پیره‌نسیپ ایدی . قارا کلقده کورولن ایشلر دائما مظلم اولور . لکن مأمولدر، که اختلافات واقعهٔ اخیره کبی درسـلر ، اوکهنه پیره‌نسیپك پایدار وَ بردوام اولامایه‌جغنه قناعت بخش أتمشدر . وَروسیا ، بو سایه‌ده داها قولای.. داها سرعتله اوغیای مخوفك اوته‌سنه آتلایی‌ویرمشدر .

آوستریانك شرق پولیتیقه‌سنجه درمیان وَاعلان أیله‌دیکی صفوت ومخالصتی الحاق مسـألهٔ معهوده‌سنده سبب مشروع کوسته‌رمه‌سی‌ده پك مشکوك برماضی‌یی اونوتدیرمق .. پارلاق برآتی‌یه هوسله‌ندیرمك ایچوندر ، دینیلمه‌دیمی ؟ بوخصوصده واقع اولاجق مسابقت دولیه حقیقی ایسـه .. هرایکی مملکت دیپلوماسیسی‌ده، بزم ایچون ، او یولده شایان تدرس وَموجب

انتباهدر . حقیقی دگل ایسه .. او حالده‌ده ، بزجه داها زیاده محتاج تعقیب وتدقیقدر .

شرقه ، یاخود ، برچوق انسانلره مخصوص برمزاج واردر ، که نه دینیلیر ، نه یاپیلیر ایسه .. هپ آنداتماج ، یا کیلتماج اولور . فطرةً بویوجك قسمی شرق حصه‌سنه دوشن بوحالت روحیه‌یی کوسته‌ره‌جك أمثال وشـواهد ، پك أليم منظره‌لر وجوده کتیرمشدر . او برجهتده ، بونقیصه بزم بیلدیگمز کبی تجلی آتمز وأتمه‌مشدر . بالعکس اونلر یاپاجقلرینی سویله‌مه‌مشلر . یالگز نه‌یاپیلسق ایسته‌نیلدیگنی آچیقدن آچیغه سویله‌یی ویرمشلردر . مثلا : فرانســه‌ده دائما سمتی مجهول برانخایه محکوم اولمش اولان سیاست شخصیه ، بزم ایچون ، هروقت فائده‌لی ـ یاخود ـ ضررسز قلمامش .. انکلتره‌ده ایسه وقتیله کریدلر ، قبریسلر ، مصرلر پیشـکش چکیلدیگی حالده ینـه علیهمزده بر قرارو تکلیفه یاناشیلمامشدر .

تاریخی پك بی رحمانه تتبع أدرســه‌ك ، قرار مبحوث عنهك عدم حسن قبـولی .. حصولی امکانسزلغندن نشأت أتمشـدر ، دیـه بیلیرز . و بوده بر دیپلوماتك درحال قبول أده بیله‌جگی یکانه صورت تفسیردر . چونکه دیپلوماسی عالمنده . دولتلر ایچون ، بربرینه قارشی اکتساب نفوذ وتفوقدن وغایت خسیس حسابدن باشقه برشی تصوری برآز کوج اولور .
بونگله برابر بز دیپلوماسی‌یی داها یوکسه‌ك کورمك ایسته‌رز .
أکر دیپلوماسی یالان .. دولان ، دسیسه .. دولاب ایســه ، اون دوقوزنجی عصرده ملتلر بوندن آرتق بوتون بوتون اوصانمش

قالمشدر ، ادعاسنده اصرار أده‌رز . آوروپانك ١٨٤٨ده حالت روحیه‌سی بو ادعامزك اصابتنی اثبات أدر طورور . ١٨٧٠ وَ ١٨٧٦ محاربه‌لری صرف أثر بهتان وغفلت دگلمی‌ایدی ؟ شیمدی ، شومهم حسابلری یاپمق .. شودریای بی پایان أرقامه کیروب دوغرو بر یکون چیقارمق .. باخصوص ایله‌ریسی ایچون صاغلام بربودجه حاضرلامق .. ظن أتمم ، که مکتبده ریاضیات اوقومقله ، یاخود ، باشقه‌صورتله قوپ قولای وجوده کتیریله‌بیلسین . وَظن‌أده‌مم ، که حسابات سیاسیه‌ده اعمال‌معلومهٔ أربعـه دستورلری کافی کلسین .

تمیزك .. حتی تفردك سبب وماهیتی بویله‌در . وَ خدایی نابتلك قضیه‌سی ده شوسبب وماهیتده آرانمالیدر.

بوندن صوکرا مطبوعات ومؤلفات‌ده کفایت أتمه‌یه‌جکدر. زیرا أکثریا ایقاظ وارشاددن زیاده باعث کلال ومشکلات اولویور . تردد واشتباهلر فنا حالده صارصییور .

هرمسلك ایچون باشقه باشقه قاعده‌لر اولدیغی کبی دیپلو- ماسیده‌ده بوتون بوتون باشقه وَیکی دستورلر واردر . وَبونلرك اصل وأساسی یالکز فرانسه‌ده، آلمانیاده معلوم اولان تحصیله وَألسنهٔ مهمه تدرسنه منحصر دگلدر . مراکز مدنیه‌ده جداً تدقیقات‌ومناسباتده بولونمق ، أليوم سیاسیات‌عالمك روحی اولان مسائل اقتصادیه‌یه‌متعلق وقوف‌واطلاعی‌قازانمق ، احوال حقیقیهٔ مملکتی بیلوب نقایص واحتیاجاتمزی آکلامق ، بعده ییپرانمش احتمال که لزومسزلغنه بیله‌حکم اولونمش‌برچوق‌کهنه دوسیه‌لری آراشدیروب مدققانه اوقومق .. أول‌بأول یاپیلاجق‌شیلردندر.

رشیدپاشانك ، عالی پاشـانك بزه بیراقدیغی سیاسی درسلر نه‌قدر تدقیق وتعمیق اولونور ایسـه .. اوقدر چوق حقیقتلر اوگره نیلمش اولور .

[تبدل زمان ایله تبدل احکام] قاعده‌سی ایسته دیگی کبی جریان أده طورسون، ذکر اولونان صور أساسیه دائما شایان تدقیق وتتبعدر .

*
* *

تمهیدات واقعه‌دن مقصـد أصلی، پارس قونغره‌سـندن صوکرا ـ أعاظم رجالمزك احوال واجتهاداتنی تذکیر ایله برابر ـ دولت علیه‌نك آوروپایه قارشی دوچار اولدیغی مشکلات تحمل فرسـای اخطـار ایدی . شـیمدی بو جهتی تدقیق أده‌لم : بزده آوروپا دیپلوماسیسنك ازعاجات ومداخـلاتی برداده‌یه وارمش ایدی، که آثاری ایکی سنه أونه‌قدر دوام أتمه‌مش اولسه ایدی، بوکون ایناننمقده بر آز کوجلك اولاجق ایدی. مع التأسف أسکی قاپیتولاسیونلر هیچ قالمش .. قریم محاربه‌سندن غالب چیقان، هیات دولده موقع مخصوصنی قزانان دولت عثمانیه اصلاحات نامی ویریلن وزمانه محتـاج بولونان تدابیر واجراآت داخلیه ایچون برمراقبهٔ زجریه‌یه هدف اولوب طورمشدر .

ظن اولونمـاسین ، که اصـلاحاتك لزوم ووجوبنی انکار أدیورز. بالعکس دولتك کلیاً وأساساً اصلاحات عظیمه ووسیعه‌یه احتیاج قطعی ایله محتـاج بولونمش اولدیغی ـ تاریخـه وقوفی اولانلر دگل ، آزچوق دوشونه بیلنلر دخی ـ تسلیم واعتراف أدرلر وأدرلر ایدی .

شوقدر ، كه تطبيقات واجراآت پك كوچ ايدى . باشده معارف أكسيك ، اما پك أكسيك ايدى . عناصر ماتك سويهٔ ادراك ومعلوماتنده نسبت بيله يوق ايدى . بعض أجنبى حكمدار-لرينى اعزهٔ مذاهب صيراسنده صاياجق وَطانيياجق قدر نفاق جويانه فكرلر ... أفراد أهالى‌نى ايش وَكوجندن ، ناموس وحياتندن ، معيشت وعائله‌سندن باشقه غائله‌لرله اشباع حالنه كتيرمش ايدى .

هرمملكتده‌موجود اولان‌تعصبدن بحث أتمه‌يى زائدكورورم. چونكه بوبر مجادلهٔ اقوام ديمك ايدى وَطبيعى پايدار اولوب كيدييور ايدى . ذاتاً وحدت مليه‌نك فقدانى ، اتحادك بعض منافع خسيسه‌يه انحصارى ، اخلاص وصميميت يرينه رياكارلقله يالانجيلغك .. معاملهٔ جديه يرينه تبصبص وَحيله‌كارلغك رواج بولماسى انسانلرك حيات قيمتدارلرينى زهرله‌مه‌دن باشقه نه‌يه‌يارار ! آوروپا ديپلوماتلرى بوحقايقه بى‌كانه‌مى‌ايديلر ؟ بوافترايه‌جرأت أديله‌من . فقط دينيله بيلير ، كه ديپلوماتلر ــ قريم محاربه‌سنده ايكن ــ تبديل فكر أتمشلر ايدى. صانكه قريم محاربه‌سى توركيياني وصايت آلتنه آلمق ايچون كوزل برفرصت أتهاز أتديرمش ايدى . بردشمن ، توركيانك مقاومتنه‌معروض ايدى . دوست بر ــ ياخود ــ برقاچ دولت ايسه پك‌اعلى ديدكلرينى ديه‌جكلر ، ايسته‌دكلرينى يابديراجقلر ايدى . بوتون تشبثلر ، اخطارلر هپ بوفكرله وَبويولده‌ايدى . صانكه‌هپسى : Combien faut-il d'idiots pour faire un public ? كلام مشهورينى سند صحيح عدايله همان آسوب كسمه‌يه قيام أتمشلر ايدى . دوست ،

دشمن جمله‌سنڭ براتفاق وعزم قطعی ایله میدانه آتیلماسنی محضا وَمنحصراً خالصانه برصلاح حال تأمینی فکرینه معطوف تلقی أتمکده بردورلو بیان معذرتدن کندیمی آلامایه‌جغمدر . شو پولیتیقه قومه‌دیسی ایچنده اوبزم کندی کندیمزه مواخذه‌دن چکینمه‌دیکمز (تعصب)ڭ بویوجك بررول اوینامش اولدیغی آوروپا تاریخ سیاسیسی مطلقا یازاجقدر .

دیپلوماسی حجره‌لرنده هنوز قارتونلر آره‌سنده صیقیشمش قالمش بولونان اوزمانلره عائد مخابره وَمحاوره راپورلری برکون میدانه چیقاریلینجه کوروله‌جك، اعتراف أدیله‌جکدر، که عوامل پولیتیقیه‌دن زیاده عادی برسوق اورتالغی صارصمش بیراقمشدر .

روسیا دیپلوماسیسنڭ، برهزیمت قهقریه‌دن صوکرا، بوتون آوروپاده اوینادیغی رول قولای تعریف اولوناماز . نه‌سه‌ل - رود پولیتیقه‌سنڭ کوره‌مه‌دیگی بویوك ایشلری . اخلافی بلا مشکلات ومزاحم حسن تسویه أتمشدر .

حال بوکه شرقده آفکار عمومیه موجود اولمادیغنه قناعت مطلقه‌ایله قانع بولونان دیپلوماتلرڭ اجتهاداتی کلیاً باطل اولدیغی کبی، برقومڭ - نه‌قدر جاهل وبی‌کانه اولور ایسه اولسون - کندی احوالنه، کندی مملکتنه علاقهٔ طبیعیه‌سی حیاتی-دیمکدر. برقومڭ بوعلائقدن استغناسی حیاتندن استغناسیله وجوده کله‌بیله‌جك وَ دوغروسی تصوری بیله عبث اولاجق برشی دکلمیدر ؛ آوروپاده أفکار عمومیه‌نڭ سلطنتنه قائل اولان أهل عقول - شرقده فقدان معارف دولاییسیله - عکس حاله اعتقاد أده بیلمك ایچون، عجبا، نه‌کبی دلائل کوسته‌ره‌بیلیر ؟

روس دیپلوماتلری ، اسلاو أفکار عمومیه‌سنی ، أك بویوك دعوالرنده ، عامل مطلق کوسته‌رمزلرمی ایدی ؟ عجبا روسیاده معارف ، مدنیت داها مترقیمی ایدی ؟ هیهات !

فقط بومقایسه‌لردن ، موآخذه‌لردن واز کچه‌لم ؛ رشید ، عالی پاشالری دوشونه‌لم :

آوروپانك تکلیف أتدیکی اصلاحاتك أساسی حقنده رشید پاشا مرحوم ناصل دوشونور ایدیسه ..عالی پاشا مرحومده اویله دوشونور ایدی. لکن انسانلرك تحری ٔ عیب وقصور نقیصه‌سندن قورتولاماماسی الجا آتندنمیدر؟ نه‌در ؟ خلف سلف اولان بو ایکی محترم سیمای سیاسی موآخذات شدیدهٔ مخالفه‌دن خالی قالمامشدر .

پیر سیاسیمزك عالی پاشادن وَ قابینه سندن فریاد تظلم کارانه‌سنی ناطق اولان برتذکره‌سی (باش کتابته) پك معنیداردر. عبدالمجید مرحومه یازدیغی لایحه‌ایسه دولتده تأسیس أتمش اولدیغی سیاسی پروغرامك خطوط اصلیه‌سنی مصور بولوندیغندن ، غایت مهم وَقیمتداردر . بولایحه حقنده نه کبی اعتراضات وارد اولورسه اولسون ، رشیدپاشانك مداخلهٔ دولیه وَأفکار عمومیه دائر بیانات ومطالعاتی تاریخ سیاسی ٔ عالمك هر وقت تجیل و تقدیر أده‌جکی اجتهادات دیپلوماتیقیه‌دندر. آوروپالیلرك . عالی پاشا وَ طرفکیرانی ایله تماسلرندن آلدقلری معلوماته بناءً ، رشید پاشایی دشمن اصلاحات کبی کورمه‌لری وَ بونی‌ده صرف شخصیاتدن عد أتمه‌لری ظاهر حالده پك‌ده حقسز دکلدر . لکن بوطرز محاکمه هر آوروپالینك کندی محیطنه کوره

و یردیگی برحکم نتیجه‌سی اولوب ، دوغرودن دوغرو رشید پاشانك مطالعاتنی‌رد وجرحه کافی کورونمه‌یور . رشید پاشا مرحوم ، اجتهاداتنده‌کی اصابتی ایله .. خلافکیرلری‌ده ، خطای اجتهادیلری‌ایله أسلافه حقیقةً بویوك بردرس عبرت وسیاست وصیت أتمش بولونیور . تأسف اولونور، که بزبونی آکلایامامشز .

ألواح ماضی‌یی تنقید ومطالعه ایله بوکون استنباط أیله‌دیگمز أك بویوك حقیقت : هنوز مداخلاتك مبادیسنده ایکن رشید پاشانك اثرینه اقتفا أدیله‌مه‌مش وَ پك چوق احوالده مضطر قالینمش اولماسیدر !

دول معظمه‌نك اصلاحات مناسبتیله اتخاذ أتمش اولدیغی طرز حرکت وسیاست ، باشقه باشقه وثایق سیاسیه‌نك تمهید وتدقیقیله تظاهر أیله‌یه بیلیر. بونك ایچون، یالکز علاقه‌داراندن برینك بیانات ومدعیاتی کفایت أده‌مز . مع‌مافیه پای تخت سلطنتده‌دول أجنبیه سفیرلرینك مسلك وتشبثلری نظر اعتباره آلینیر ایسه روسیا ایله انکلتره‌نك پك ایله‌ری کیتدیگی وَفرانسه‌نك ایکیسی آره‌سنده صیقیشه‌رق پارس معاهده‌سی موادینی تفسیر وتطبیقده قالاقالدیغی تبین أیله‌ر .

ایستراتفوردلرك ، بول ـ وَرلرك مدعیات ومطالباتی قارشیسنده غورچاقوفلرك ایسته‌دکلری احتمال که خفیف کورونور . مع‌التأسف زمان اثبات أتمشدر ، که انکلیزلرك تکالیف اصلاحیه‌سنده هیچ برسوء قصد یوق‌ایکن ، قونشو دیپلوماسیمز بزی‌هرج مرج أده‌جك براوچورومه‌سوق‌أیله‌مشدر .

﴿ رشید پاشا مرحومك سلطان عبدالمجید خانه لایحه‌سی ﴾

ذات والای حضرت صدارتپناهی بوطرفدن حرکت ایتمزدن اول کندولرینه فرانسه سفیرینك بالوسنده تصادف اولندیغندن اثنای صحبتده خرستیان تبعه‌یه دائر یاپیله‌جق شیلرك برآن اقدم اجراسی تقدیرنده بوخصوصك معاهده‌یه داخل اولقدن قورتیله‌جغی سفرای ثلثه طرفندن وعد اولندیغی حکایه ایله برابر بوبابده مطالعهٔ چاکرانه‌می استفسار بیوردقلرینه بناءً مادامکه شرائط صلحیه‌نك دردنجی ماده‌سی خرستیانلر اوزرینه اولوب بونك ایسه شمدی‌یه قدر هیچ بر ورقهٔ رسمیه‌ده کورلیان حقوق پولتیقیه تعبیرینه اهل اسلام وخرستیان تبعه‌یی هرخصوصده مساوات کامله حالنه قویه‌جق برسوزدر . بودخی مندرج ایکن طرف دولت علیه‌دن رد اولنمدقدن بشقه مواد خمسه‌نك اساسی اتخاذ اولنه‌جغنه دائر ویانه‌ده منعقد اوله‌جق پروتقولویی امضا ایتمکه سلطنت سنیه مصلحتکذارینك مأذون اولدیغی دخی غزته‌لرده کورلمش اولدیغندن وپروتقول دخی عهد قوتنده بولندیغندن بونك ایچون مجبا معاهده‌یه کیرمکدن قورتیله بیلورمی سؤالنه محل اولمیوب شمدیدن کیرمش نظریله باقلمق لازم کلدیکی وازجمله پارسه تشریفلرنده بین‌الدول مقرر اولدیغی اوزره مواد اساسیه امضا اولنه‌جق اولدیغی حالده برنجی وایکنجی واوچنجی ماده‌لر ذکر اولندقدنصکره ارده دردنجی‌یی براقوبده بشنجی‌یه کچلمسنه دولتلرك راضی اوله‌جقلرینه عقل کسمدیکی والحاصل سفرانك وعدلرینه مبنی دولتلرك ایده‌جکی مساعده اولسه اولسه (چونکه بوامتیازات یابر خط همایون ویاخود فرمان عالی ایله اعلان اولنه‌جغندن) انك احکام مندرجه‌سنی معاهدهٔ عمومیه‌یه لفظ بلفظ کچورمیه‌رك مثلا مواد اساسیه‌نك دردنجی ماده‌سنده مذکور اولدیغی وجهله خرستیان تبعه‌نك امتیازات مذهبیه وحقوق پولتیقیه‌سنی دولت علیه فلان تاریخده نشر بیوردیغی خط همایون ویا فرمان عالی ایله اجرا وتأمین بیورمش اولدیغندن ارتق بونلرك موضوع بحث اولنمسنه حاجت اولمیه‌رق یالکز ذکریله اکتفا اولنمشدر یوللو برفقره علاوه ایتمك استیه‌جکاری محتملات قویه‌دن اولوب بونك اجراسی تقدیرنده ایسه امتیازاتی متضمن خط همایون ویاخود فرمان عالی عهد

نامه‌نك اجراسندن معدود اوله‌رق اشته بونکله دولتلره برحق نظارت
ویرلمش وبوصورتله سلطنت سنیه‌نك استقلال عالیسی اخلال ایدلمش
اوله‌جغی وامروفرمان حضرت پادشاهی متعلق بیورلدیغی حالده قونفرانسه
کیتمکه ابتدادن میل چاکرانم وار ایکن مصلحتك کسب ایتدیکی رنك
ورویه کوره بومحذوردن قورتلنمسی امکانسز کورینوب بویله برمادۀ
مضره‌یه وضع ید ایتمکدن غایتله مجتنب بولندیغمدن شو کونکی کونده
کیتمیه‌جکمدن طولایی ممنونیتم برکمال بولندیغی جوابلرینی ویرمشدم ومتعاقباً
منتشر اولان فرمان عالینك صورت مطبوعه‌سنی قرائت ایلدیکمده
کرك مصلحتك مبدأ ومنتهاسنده وکرك صورت اجراسنده دولت
علیه‌نك استقلال وشانه رخنه وذهنلره خدشه ویره‌جك شیلر
کوردیکمدن بعض ذوات ایله بوکا دائر مصاحبت اثناسنده حسب
الصداقه طیانه‌میه‌رق تأسفمی اظهاردن کیروطوره‌مامشیدم . بلمم بومثللو
سوزلر بعضیلرینك پولتیقه‌سنه طوقندیغندنمیدر ویاخود یاپدیغمز نظامات
حسنه‌یه بعض معزول وکلا طرفندن اعتراض وقوعبولیور . ارتق بونلری
محاکمه‌یه چکمدکجه بزراحت ایده‌میه‌جکز ! یوللو کلمات تفوه اولندیغنی
اشتمش اولدیغمدن سائر معزولینك اقوال وحرکاتنی بیله‌جکم شی دکل
ایسه‌ده کندمجه محاکمه‌یه حاضر اولدیغمی طرف والای فتواپناهی‌یه
اخبار ایتدیکم جهتله اکر محاکمه‌یه دعوت ایدرلر ایسه سلطنت
سنیه‌نك استقلال عالیسنه طوقینان وخصوصیله پادشاهمز افندیمزه
بورجلی اولدیغمز صداقته منافی کورینن شیلری بیان واثبات ایتمکلکده
تردد ایتمیه‌جکم درکار اولوب هر برحالی عتبۀ علیای حضرت پادشاهی‌یه
عرض ایتمکلك دخی وظائف عبودیتك الك ائمدی اولمغله بوعاجز کبی
املسز بربنده‌نك بویله حرکتنه بشقه درلو برمعنا ویریله‌میه‌جکی دخی
بدیهیاتدن بولنمغله شووجهله بیان حاله ابتدار اولنورکه بالاده مذکور
اولدیغی اوزره ابتدا شرائط صلحیه‌نك دردنجی ماده‌سنده حقوق
پولتیقیه لفظی کورلدیکی کبی پروتستو اولنمیه‌رق قبولی مشعر اولان سکوت
معامله‌سی کوسترلمسی وثانیا تدقیق مصلحت اولنمقسزین ویانه‌ده منعقد
اولان پروتقولویی امضا ایچون دولت علیه مصلحتکذارینه مأذونیت
ویرلمسی وثالثا سلطنت سنیه‌نك صرف امور داخلیه‌سندن اولان نظامات
ایچون بوراده سفرا ایله قونفرانسه کیریشیله‌رك مضبطه بیله طوتدیرلمسی

دولت علیه‌نك استقلال عالیسنی وحقوق حکومت سنیه‌سنی تهلکه‌یه براغه‌جق صورتده پولتیقه‌جه پك چوق خطالر اوله‌رق اکر شوفرمان عالی هر نصل عباره ایله اولور ایسه اولسون معاهده‌ده مذکور اوله‌جق اولور ایسه ارتق معاذالله تعالی مقاسمهٔ حکومت دیمك اوله‌جغی جهتله سلطنت سنیه‌نك شو محاربه‌ده ایتدیکی فداکارلقلر وچکدیکی مشقتلر ودول متفقه‌نك دخی صرف ایتدیکی مساعی وهمتلر بیاغی بی ثمره قاله‌جقدر . ودولتلرك محافظهٔ استقلال حقنده‌اولان دعوالرینی شوفعل نقض ایده‌جکی ونتیجه مقدمه‌یه موافق دوشمیه‌جکی جهتله بودخی لفظ بی معنی کبی کورینه‌جکدر وقره دکزده روسیه دونماسنك محوی وبصار ابیه‌دن براز اراضینك بغدان امارتنه الحاقی کبی فی نفس الامر فوائد مادیه‌سی اولان شیلر دخی اشبو مضرات حقوقیه واستقلالیه‌یه برمکافات اوله‌میه‌جقدر. سالف الذکر فرمان عالینك حاوی اولدیغی احکامك صورت اجرائیه‌سنه کلنجه زمان وموقعك ایجابی منکر اولیه‌رق خرستیان تبعه‌نك بوندن یوز سنه اولکی دکل یکرمی سنه مقدمکی حالده بیله قوللانلمسی ممکن اوله‌میه‌جغی وشمدی‌یه قدر کرك جنتمکان افندیمزك وکرك عصر عالئ شهنشاهیده خرستیانلر حقلرنده زانق ارالق شایان بیورلمش اولان مساعدات سنیه‌نك هپ بوملاحظاتدن نشأت ایتدیکی مسلماتدن اولدیغنه نظراً بوندنبویله دخی بعض مواده مساعده اولنمسنك لزومی حقنده بردیه‌جك یوغیسده بویله شیلر تدریجی وخصوصیله دول اجنبیه‌نك مداخلهٔ رسمیه‌سی قارشمقسزین یاپیلوب هم اهل اسلامك اذهانی الشدیرلمسنه وهمده خرستیان طاقمنك حوصلهٔ تحملرینه صغمیه‌جق صورتده دفعةً برچوق امتیازات ویریلوبده کندولرینك بردن بره شماردلمامسنه دقت اولنمق مقتضای حکمتدن ایکن وکلای فخام حضراتی طرفلرندن دخی بوصورتك میدانه قونلدیغنه شبهه یوق ایسه‌ده کچن سنه‌کی شرائط صلحیه‌ده یالکز امتیازات مذهبیه‌نك بقاسی فقره‌سی مندرج اوله‌رق بین الدول یاپیلان بعض اوراقده دخی انجق راحت ورفاه معناسنی متضمن اولان اصلاح حال رعایا قضیه‌سنك فتوت سنیهٔ حضرت ملوکانه‌یه حواله‌سی عباره‌سی مسطور اولوب بودفعه‌کی شرائط صلحیه‌نك دردنجی ماده‌سنده بیله حقوق پولتیقیه لفظی وجودیله برابر ینه استقلال عالی وحقوق علیه‌یه رعایت قید قویسنك

دخی محرر بولنمسی اسباب مبرمه مطالعه‌سنی سالب اوله‌جغندن بشقه ایلچیلرك دها مکالمات هنکامنده (طوغریسی وکلای دولت علیه هروجهله تسهیل مصلحت ایدرك آرزو وامیدلریمزك بیله اوته طرفنه کچدیلر) وادیسنده سوزلر سویلدکلرینه دائر روایتلر وشو آرالق بوکبانی مصدق وغزته‌لرده کورلمکده اولان حکایتلر دخی هپ مادهٔ ابرامیه‌نك فقدانی ملاحظه‌سنه قوت ویره‌جك شیلراولدیغنه نظراً مجرد آوروپجه برممدوحیت قزانمق هوسیله اصل التزام اولنه‌جق طریق احتیاطکارانه وحکومت شعارانه‌نك ترك اولنمش اولمسی ظنی پك غالب کورنمکده‌در . اشبو فرمان عالینك معنای حقیقیسنی ستر ایچون هر نقدر تأویلات اغفالیه ایله وغراشلمقده ایسه‌ده اصل صحیحی آوروپایه بیلدیرلدیکی اوزره (امانسیپاسیون قومپلت) و (اغالیته پارفت) [*] قضیه‌سی اوله‌رق بوندنبویله ملت حاکمه ایله ملل محکومه بیننده هیچ بر کونه فرق قالمدیغی وفرمان عالینك شوشیلرده وکرك تملك املاك ماده‌سنه دائر محللرنده کوریلان فقرات مبهمه دخی انجق بورایی اغفال ایچون‌میدانه قونلمش کلمات مصنعه‌اولوب یوخسه بوخصوصلرك‌بردائرهٔ محدوده ایچنده طوتلمسنی ووقتیله دعوا اولندقجه اسکات واقناعه مدار اولور صورتده اولمدیغنی اثبات ایتمك ایسه پك آسان شیدر . هرنه ایسه بوخصوصلره مجبوریت قویه اولدیغی تقدیرده بودرجه ایلرو کیدلمك مناسب کورلدیکی مثللو شاید برقوی مجبوریت اولدیغی حالده دخی چونکه بوماده‌ده دولت علیه‌نك التی یوز سنه‌لك رنکی تماميله ضد ومخالفی اولان دیکر بررنکه قویه‌جق واهل اسلام وخرستیان بیننده معاذالله تعالی برمقاتلهٔ عظیمه وقوعنه سبب اوله‌بیله‌جك اولوب الحالة هذه درسعادتده برقوهٔ اجنبیه بولنمسی جهتله‌بوراجه (باشلوجه وقوعاتدن قالمز) وروم ایلینك دخی بوسنه وارنبودلقدن ماعدا یرلرندن برکونا اویغونسزلق مأمول اولنمز ایسه‌ده شام وحلب وخطهٔ عراقیه‌ده واناطولینك پك چوق یرلرنده‌بونك‌سوء تأثیراتی واجراسنك صعوبتی ملحوظات قویه‌دن ایکن بورالری اصلا قید اولنمیه‌رق بالعکس بوکا بغایت خفیفجه صورتله تشبث اولنمش اولمسی دخی عقله ملایم کورنمز . زیرا اسباب مبرمه صحیحاً موجود ایسه انی اثباتده صعوبت

[*] Egalité parfaite. Emancipation complète

اولدیغی جهتله سلطنت سنیه‌نك عادت قدیمه‌سندن اولدیغی وجهله بو
مصلحت برمجلس عمومی‌یه قونلمش وحقیقت حال اطرافیله آكلادلمش
اولسیدی هر كس مجنون اولمدیغندن بتون بتون مصلحتك قراری آرای
عمومیه‌نك اتحادیله اولور ودولت علیه دخی هر درلو تعریضاتدن
وامر اجراده دخی مشكلاتدن مصون بولنورایدی. چونكه بوندن مقدم
سوخته‌لر ماده‌سی وقوعنده اولوقت آرای عمومیه‌یی ومساغ شرع شریفی
وانك اوزرینه متعلق بیوریلان ارادهٔ سنیه‌یی جامع اوله‌رق الده بولنمش
اولان سند علی رفع فساده سلاح وقوت اولدیغی جمله‌نك معلومی
اولدیغندن بوكره اعلان اولنان نظامات ایسه شمدی‌یه دكین هیچ
امثالی كورلمامش غایت تنك برماده بولندیغندن شماته‌سزجه اجرایه
مدار اولمق وشاید طشره‌لرده بوكا قارشو حركت ایدن اولور ایسه
اومقوله‌لری قولایلقله یوله یاترمق ایچون الده برسند قوی بولنمسی
قضیه‌سندندخی وكلاجه غفلت اولنمامق اقتضاایدر ایدی. حالبوكه مصلحت
بوصورتده طوتلمیه‌رق برمجلس مختصرده برقاچ كره اجتماع ایله
علی العجله هرشی یاپیلوب وكلایه فریضهٔ ذمت ومقتضای صداقت
وعبودیت انجق ذاتلرینی میدانه قویمق وحاصل اوله‌جق انكسار قلوبه
دخی كندولرینی قارشو طوتمق صورتلری ایكن فرمان عالینك قرار
وكلادن بحث اولنمقسزین ارادهٔ سنیهٔ مخصوصه صورتنده اعلان اولنمسی
دخی عقل كمترانمجه وكلالق وظائفنه مباین پك بیوك خطادر . وفرمان
عالینك اعلانندن هیچ اولمز ایسه اون اون بش كون اول ولاة عظام
ومتصرفینه محرمانه برمكتوب یازیلوبده [ایجابات عصریه‌دن اولمق
اوزره شو مآلده بوصورتده برفرمان عالی كوندریله‌جكدر. سزلر مقدمات
مناسبه ایله خلقك اذهاننی حاضرلمغه همت ایدیكز] یوللو بعض وصایا
یازلمق اهم مهامدن ایكن تحقیق اولندیغنه كوره بونده دخی غفلت
اولنمشدر . وبزم ایچنده ایكن حس ایده‌مدیكمز مشكلاتی خارجدن
اوروپالونك دها اطرافیله كوردیكنه واستخفاف ایتدیكنه بودخی
دلالت ایدركه نظامات جدیده یراشنجه‌یه قدر ممالك دولت علیه‌نك
بعض مواقعنده دول متفقه عسكرینك مدت وافره اقامتلری لزومندن
اوروپا غزته‌لری بحث ایتمكده‌درلر. بوایسه فعله كله‌جك یعنی دول متفقه
ایله یاپیلان اتفاق معاهده‌سنك ومصالحه‌نك انعقادی عقیبنده ومدت معینه

ظرفنده حاضرلنوب عسکر وسفینه‌لری اعاده ایتلری مشروط ایکن
بویله سببلر ایله تمدید صورتی ظهور ایده‌جك اولور ایسه بونك دخی
مضرت عظیمه‌سی اوله‌جغی بدیهیدر. هرنه‌ایسه شمدی مصلحت بودرجه‌یه کلوب
بوندن درت سنه مقدم قدس مسئله‌سنك صورت تنظیمیه‌سنه دائر
ویریلان قرار هرطرفجه مقبول اولمش ایکن صکره اجراسنده وقوعه
کلان خطیأت محاربهٔ حاضره‌یی منتج اولدیغی کبی بومحاربه‌نك مصالحه‌یه
مبدل اوله‌جغی هنکامده مشهود اولان حرکات غافلانه دخی دولتك
شرف وصیتنی واستقلال عالیسنی برحال خطرناکه ایصال ایلمش
اولدیغندن ولی نعمت بینتمز پادشاهمز افندیمزك صادق قولی وکوله‌سی
اولنره کوره بوشیلردن طولایی محزون ودلخون اولقلقله برابر بعض
کونا تدابیر تجربه دوشنمکلك دخی واجبهٔ ذمت اولدیغنه بناءً شورای
عاجزانه وفقیرانه خاطر کذار اولنمدرکه ابتدا بوفرمان عالینك احکامی
سلطنت سنیه‌نك کندولکندن تأسیس بیورمش اولدیغی سائر نظاماته
بکزمه‌یه‌رك د.ل ثلثه ایله رسماً قونفرانسلرده .قرارلشدیرلمش اولدیغی
جهتله تماماً اجراسنه مجبوریت قویه درکار اولدیغندن بونك تعدیل
وتغییری امر محال اولوب فقط ایالات والویه‌ده تماما اجراآتده دخی
مأمورین طرفلرندن یولسزلق واقع اولور ایسه بوندن برطاقم غوائل
تکون ایده‌جکندن وبونك‌ایله عساکر اجنبیه‌نك ممالك‌سلطنت سنیه‌ده
تمدید اقامتلرینه دخی سبب ویریله‌جکندن شبهه‌اولمامغله باری‌شو محاذیر
ملحوظه‌نك اوکنی کسدیرمك ایچون مأمورین کرامی حرکات حکیمانه‌یه
دعوت یولنده کندولرینه تنبیهاتلر یازلسی واشبو فرمان عالیدن‌طولایی
هرطرفده اهل اسلامك مکدر ومغموم اوله‌جقلری امور طبیعیه‌دن
اولوب اکرچه محاربهٔ حالیه اوانده خرستیان تبعه طرفندن دخی
خدمتده قصور اولنمامش ایسه‌ده‌اغور دولت علیه‌ده اصل فدای جان
ایدن ینه ملت اسلامیه اولدیغندن عموم اهل اسلامك بعض مرتبه
تطییب وتاطیفی تدبیرینه دخی باقلمسی وحوالیٔ حجازیه‌نك صفت جلیلهٔ
خلافت کبرایه رابطهٔ قویسی جهتیله اول قطعهٔ مبارکه اهالیٔ کرامنك
افکارینی کوزتمك فریضه‌دن اوله‌رق دها یقین وقتده بر اثر ممنوعیتی
سوزینك اورالرده نصل قتال‌عظیمه‌سبب اولدیغی دخی بوفرمان عالینك
اورالرده شیوعی هرکسی المناك ایده‌جکنك دلیل قویسی اولمغله وجده

والیسی دولتلو کامل پاشا حضرتلری هر نقدر اصدقادن برذات ایسه‌ده بروقتدنبرو کندوسنك مشهود اولان شدت وحدتی وخصوصا حرم شریف درونده سفك دماء بشریه‌یه‌سببیتی‌اولحوالیٔ مقدسه‌ده هرکسی دلگیر وتنفیر ایلدیکی دخی ارباب وقوف طرفندن روایت اولنمغله مشارالیه سایهٔ شوکتوایهٔ خلافتپناهیده آخرایشده قوللانلمق اوزره شوآرالق عزلی وحرمین شریفین اهالیٔ کرامنی تأمین وتألیفه وسوء تأثیری اوله‌جق شیلری تفهیم وتعریفه مقتدر برذاتك جدیده والی تعیینیله سریعاً محل مأموریتنه اعزام بیورلسی وبودفعه شرائط صلحیه‌نك دردنجی ماده‌سی حقنده بروجه محرر ابتدادن قیدسزلق وقوعبولمش اولدیغندن شمدی سالف‌الذکر فرمان عالینك عهدنامه‌جه مذکور اولمقدن قورتلمسی پك مشکل کوریلوب صورت خفیفه‌ده اولور ایسه اولسون برکره‌ده معاهده‌ده مذکور اولدیغی کبی سلطنت سنیه‌نك استقلال عالیسنه عظیم رخنه اچلمش وبوندنبویله دولت علیه‌نك مصالح داخلیه‌سی حقنده دولتك برمداخلهٔ رسمی حق ویرلمش اوله‌جغندن فرضا بوبلانك چاره وامکانی بولنه‌میه‌جق اولدیغی حالده باری دولت‌علیه دولتلرك الی‌الابد حمایت مشترکه‌سی تحتنده قالمامق ایچون مثلا بوندن بش سنه‌یه قدر سلطنت سنیه ممالك محروسه‌سنده لازم کلان اصلاحات واجرا آنه همت بیوره‌جنی جهتله اول مدت‌انقضاسنده مادهٔ رابعه‌نك کأن‌لم یکن حکمنه کیرمسی واول مدت‌ظرفنده دخی دولتلر طرفندن امور دولت علیه‌یه برکونا مداخله ایدلمامسی‌فقراتنك دخی عهدنامه‌یه درج ایدلمسی کبی بعض شیلر یاپلمسی وقت‌وحالجه فائده‌لو کبی کورنور ایسه‌ده بونلر ملاحظات قاصره قبیلندن اوله‌رق‌مبارك ذهن پاك‌وخاطر تابنك حضرت ظل‌اللهی‌یه لائح وسانح اوله‌جق آرای رزینه محض‌اصابت وکرامت اوله‌جغنده اشتباه اولمامغله اولبابده   فی ۱۲۷۲

*
* *

﴿ مشارالیهك مابین همایون باش کتابتنه یازدیغی ﴾
﴿ تذکره‌نك صورتیدر ﴾

دردست اولان مصالح دقیقه‌دن طولایی بعض کیفیات ومطالعاتی

حاوی قلمه السنان لایحه منظور دقایقشور حضرت پادشاهی بیورلمق ایچون تقدیم قلندی لایحهٔ مذکورهنك بعض فقراتی ذوات مستخدمهدن بعضلرینی اتهام صورتنده کبی کورینور ایسهده خدا علیمدرکه هیچ کیمسه حقنده غرض وکندمجه سرمایهٔ حیاتم اولان توجهات جلیلهٔ ولی النعمتك بقاسندن غیری املم اولمیوب فقط جان وجهنده اقدم بیلدیکم پادشاهمز افندیمزه ودولتعلیهلرینه ووطن وملته مضر اولهجق شیلری تجویز ایدنلر ولو پدر ویا برادر واولادلرم دخی اولسه لهالحمد خلقت ذاتیهمده بولنان صداقتم جهتیله ینه طوغرییی سویلمکدن کیرو طورمیهجغمه وولیالنعمت بینتمز شهنشاه ملك خصلت افندیمزه ووطن وملته منفعتلی ظن ایتدیکم کیفیاتی دخی عرض وبیان ایتمککی فریضهٔ ذمت بیلدیکمه مبنی لایحهٔ مرقومهیه بعض خصوصات درج اولنمش اولمغله بوصورتده الحالة هذه بولندیغم حال وموقع اقتضاسنجه بربیادبانه حرکته جسارت رنکی الهجنی جهتله شایان توبیخ اولهجغمی دخی معترف ایسهمده نیات صادقهم حسبیله عفو عالییه مظهریتم خصوصنده امید کمترانهم دخی پك قوی بولنمغله حق بندکانهمده هرنه درلو معامله بیوریلور ایسه پك بیوك نعمت وعنایت بیلهجکمی وچونکه لایحهٔ مذکوره مألندن مستفاد اولهجغی وجهله ذات والای وکالتپناهینك بوطرفدن قبلالحرکه واقع اولان سوأللرینهلازم کلهجك جوابیویروب بعض مسموعاتدنطولایی استنور ایسه محاکمهیه حاضروآماده اولدیغمی جانب جناب فتواپناهییه اخبار ایلدیکمدنوبوکره دخی لایحهٔ مذکوره ایلههرحالی وذهن قاصرمجه بعض مطالعات سخیفهیی دخی من غیر حد عتبهٔ علیای حضرت ولی النعمته بیان واشعاره متجاسر اولدیغمدن ارتق بندهٔ بی ریالرینك بوندن صکره اتخاذ ایدهجکم اصول ومسلك اقتضاسنجه شدید محاکمهیه دعوت اولندیغم حالدههرخصوصك طوغرییی سویلمك وماعدا وقتلرده التزام سکوت ایتمکدن وهیچ برشیئهقارشمقدن عبارت اولهجق ایسهده مجرد کندی جرم وکناه وطالع سیاهم اقتضاسنجه اکثریا سهام قضایه هدف اوله کلدیکمه وددست بولنان شیلره طرف چاکرانهمدن اعتراض ووقوعی شایعهسی حق کمترانهمده ایلچیلرك تشدید افکارلرینه باعث اولمسی محتملات قویهدن بولندیغنه نظراً بویولده ظهور ایدهبیلهجك قیلوقاللر بالاخره ولیالنعمتك

راحتسزلقلرینی وبلکه عبد مملوکك دخی حسن نظر مرحمت اثر جناب
شهریاریدن دوشمکلکمی انتاج ایده بیلمسی واهمه‌سی بندهٔ کمینه‌لرینه
خاطر خراش اولمقده اولمسیله شمدیدن هواسی لطیفجه برمحله کیدوب
اقامت ایتمکلکمه امروفرمان جناب تاجداری متعلق بیوریلور ایسه
اجرای مقتضای منیفنه مسارعت اولنه‌جغی رهین علم سامیلری بیورلدقده
اولبابده فی ١٢٧٢

*
* *

﴿ عالی پاشا مرحومك برلایحه‌سی ﴾

احوال عمومیهٔ عالمك کوندن کونه کسب ایتمکده اولدیغی رنك
وحال ملل آوروپانك وانلره تبعاً دولتلرینك مالك اولدقلری طرق
اختلال اشتمال دولت علیه‌یی دخی برموقع خطرناکه‌قویمشدر . وظن
اولندیغنه کوره شو ارالق دوچار اولدیغمز مشکلات ومخاطرات سائر
وقتلرده کوریلنلردن پك‌زیاده‌آغر وهول‌انکیزدر. زیرا هیچ برزمانده
آوروپانك پولتیقهٔ عمومیه‌سی بورتبه قاریشمامش وممالك دولت علیه‌ده
روسیه مقاصدی بودرجه میدان بولمامشدر. بوندن اون‌بش یکرمی سنه
اولری روسیه دولتی شرق طرفلرنده ایشی آزتمغه باشلادیغی آنده
بتون آوروپا دولتلرینی وبالخصوص انکلتره وفرانسه‌یی قارشوسنده
بولور وانلرك قورقوسندن اولدجّه سینوب اوتورر وبومحاسدهٔ دولیه
دولت علیه‌یی خارجاً جای سلامتده بولندرر ایدی. سلطان محمود خان
فردوس آشیان حضرتلری عصرلرنده سرنمای ساحهٔ ظهور اولان
مصر مسئله‌سندن طولایی روسیه دولتیله عقد اولنان خنکار اسکله‌سی
اتفاقنك ضررسزجه کچمسی ومؤخراً منچیقوف سفارتیله عرض اولنان
تکالیف سخیفه‌یه انکلتره وفرانسه دولتلرینك اعلان حرب ایله جواب
ویرمسی مدعای‌مذکوره دلیل‌کافیدر. ایشته‌بوجهتلرله امنیت‌خارجیه‌مز
مکمل وداخلاً دخی تبعهٔ مسیحیه‌نك افکار وادارهلری شمدیکندن
اهون واسهل اولمسی ملابسه‌سیله ایلروسی اولقدر مظلم ومخوف
کورنمسیله برابر حرب اخیرك نتیجه‌سی اوله‌رق پارسده عقد اولنان
معاهدهٔ صلحیه ایله دولت علیه‌نك تمامیت ملکیه‌سنك تحت کفالت
دولیه‌یه کیرمسی وذات شوکتسمات حضرت‌ملوکانه‌نك تبعهٔ شاهانه‌لریله

اولان معاملاتنه دولتلرك نه‌منفرداً ونه‌ده مشتركاً مداخله ایتمیه‌جكلری
رسماً تعهد اولنمسی اولدیغه موجب امنیت واعتماد اولور ظنی كلمش
وبوامنیتك برمدت اولسون دوام ایده‌جكی ودولت علیه‌نك اومدتدن استفاده
ایله‌ایشنی مهما امكن یولنه‌قویه‌جغی مأمولی دخی حاصل اولمش ایكن اصول
پولتیقیه‌ده بیاض ایله‌سیاه بیننده اولان فرق قدر تغیر ناكهانی حادث وظاهر
اولوب عالمی حیرته‌دوشوردی. ودولتلرك بتون بتون یولنی شاشردی. ودولت
علیه‌نك تحقیق مأمول بیوردیغی فائدهٔ امنیتی بردنبره محو وهبا ایتدی. شویله كه
پارس معاهده‌سنك امضاسی دها قوریمقسزین ایمپراطور ناپلیون ایتالیاده
اوستریا نفوذینی بتورمك قصدیله اتخاذ ایده‌جكی مسلكه روسیه دولتنی
مخالف واوستریالویه معین بولامق ایچون معاهدهٔ منعقده‌دن فداكارلق
ایتمكه وبزم ضررمزی وروسیه‌لونك فائده‌سنی موجب اوله‌جق یوللره
كیتمكه وكویا هیچ تعهدلری یوق كبی هر ایشمزه مداخله‌یی وخصوصیله
مملكتین وصربستان وقره‌طاغ وسوریه وكرید مسئله‌لرنده دائما
اضرارمزی التزام ایلمكه باشلادی. وبرده [هرقوم ایستدیكی حكمدار
وحكومتی انتخاب واختیار ایتمك اقتضا ایدر. برقوم ایستمدیكی برقوم
اجنبینك جبراً اجرای حكومتنه حق اوله‌مز] اصول فساد شمولنی دخی
درپیش ایدوب بالعموم اقوام مختلفه‌نك وبالخصوص بزم خرستیانلرك
اذهاننی كلیاً تخدیش وتشویش ایلدی. انكلتره دولتی ایسه برمدتدنبرو
هرطرف حقنده جاری اولان پولتیقه‌سنی اساسندن تغییر وتبدیل
برله تجارت ومنافعنه طوغریدن طوغری تأثیری اولیان مصالحده
اصول بیقیدی وبیطرفی طریقنه كیرمكله ونظامات داخلیه‌سی سربست
اساس اوزرینه مبنی اولدیغندن سالف الذكر قومیت اصولنه مخالفت
ایده‌مكله كندوسندن جزؤی وكلی معاونت امیدی برطرف اولدی.
بوحاللر اوزرینه فرانسه دولتی ایتالیادن اوستریا دولتنی دفع واوراسنی
دول متفقه نامیله كوچك حكومتلره تقسیم ایدرك جمله‌سنك اوزرینه
اجرای احكام ایده‌یم دیر ایكن اوده‌كی پازار چارشویه اویمیوب ایتالیاده
قوم واحد اوله‌رق یكرمی درت ملیون نفوسی جامع بردولت عظیمه
تشكل ایتمسیله باشنه برعظیم بلا چیقاروب بوندن برده روما مسئله‌سی كبی
اوجی اورطه‌سی بولنمز برایش تولد ایتدیكینك اوزرینه مكسیقا والمانیا
خصوصلرنده ایتدیكی خطالرك نتایج وخیمه‌سی دخی منضم اولدیغندن

وانكلتره دولتنك بروجه محرر متخذى اولان اصول بيطرفى اقتضاسنجه اوطرفدن كاملاً مأيوس بولنديغندن واوستريا دولتى فرانسه‌دن آز وقت ايچنده كورديكى فنالقلردن حسب الايجاب تجاهل ايدوبده برنكده اولمق آوزوسنده اولسه بيله عهد قريبده دوچار اولديغى فلاكتلرك آچديغى ياره‌لر شوكوننكى كونده كندوسنى هردرلو حركتدن اسقاط ايلمسيله انك اتفاقنده برفائده اوله‌ميه‌جغندن وپروسيا دولتيله مناسبات حاضره‌لرينك درجه‌سى ايسه ميدانده ايدوكندن چاره‌سز روسيه‌لولره مماشاته احتياج مجبوريت حاصل ايتدى . روسيه دولتى دخى اشبو وقوعاتدن ناشى خارجدن هيچ برقورقوسى قالميوب بالعكس اوروپانك فرانسه وپروسيا كبى الك قوتلى دولتلرى كندوسنى جلبه چاليشدقلرينى اكلامسيله وكندوسنه پك مضر اولان فرانسه دولتى بار ثقيل خطيئاتى التنده ازلمكده اولديغى وبعدازين كندوسنجه پكده حكمى قالمديغى كورمسيله وپروسيا دولتى اوته‌دنبرو متفق خاصى اولوب باخصوص بواثناده كندوسنك المانياجه اولان دولابنى ايستديكى وجهله‌چويرمسنه حيلولت اولنمز ايسه شرقجه ياپه‌ميه‌جق شيلره اندن قطعاً اعتراض ومخالفت كلميه‌جكنى بيلمسيله ولهستان غائله‌سنى قوۀ قاهره واسارت مسئله‌سنى تدابير معقوله ايله دفع وحل ايدرك داخلاً دخى غوائل عظيمه‌دن قورتلمسيله الحالة هذه امورنده الك فاعل مختار وديكرلرينك ضعفندن ناشى الك قوى دولت مرتبه‌سنه كلدى . دولت مشاراليها جمله‌نك معلومى اولديغى اوزره تابيوك پترو زماننددنبرو نظر حرص وآزينى بلاد شرقيه‌يه و بالخصوص محدود دول وملل اولان ممالك محروسۀ عثمانيه‌يه ديكمش وسمند مفاسده اوراسنى ميدان جولان اتخاذ ايلمش اولديغى حالده احوال مشروحه كندوسنه تماماً ارخاى عنان ايتمش واوروپانى اغياردن خالى بولمش اولمسيله ارتق استديكى وجهله آت اويناده‌جغى آن بان هرطرفده كورنمكده اولان آثار واماراتى ايله ثابت اولمقده‌در . ملاحظۀ قاصرۀ كمترانه‌مه كوره پترسبورغ قبينه‌سى دولت عليه‌يه طوروب طورركن رسماً اعلان حرب ايتمك نيتنده دكلدر . اكر اويله كيتمسى لازم كلسه حضور محكمۀ افكار عموميه‌ده حقسز چيقه‌جغنى وبوحركته توسيع ملك غرضى ويريله‌جكنى بيلور . انك ايچون حربدن مجتنب اولوب برياندن انواع تسويلات وتشويقات

خرستیان اهالی‌یی دولت علیه‌دن شکایته و ایقاع عصیان وشناعته اغرا ودیکر طرفدن کندو تسبیح دستکاه حیل وفسادی اولان کرپاسپارهٔ اکاذیب و مفتریات ایله اوروپا خلقنك سربستیت وقومیت طرفدارلرینك چشم هوش و بصیرتلرینه تعلیق پردهٔ عما وصربستان وقره‌طاغ ویونانستانی دخی تحریك وتسلیطه بذل‌مساعی اوفی‌ایدرك کویا کندوسی ممالکنك توسیعی ودولت علیه‌نك محوینی ارامیوب وآرزو ایتمیوب فقط هم‌دین وهم مذهبی اولان خرستیانلرك ترکلرك زبون پنجهٔ قهر وحقارتلری اوله‌رق قالمسنه الی‌الابد تحمل ایده‌میه‌جکی وخرستیانلر یأسه دوشه‌رك جملةً مستعد طغیان اولدقلرندن وصحیحاً اصلاح حاللرینه دائر ویردیکی نصایح خالصه اصغا اولنمدیغندن ممالك محروسه‌ده زبان کیر اشغال اولمسی عندنده محقق اولان آتش اختلالك شراره‌سی روسیه ممالکنه دخی اتلایه‌جنی قورقوسنك اتحاد دین ومذهبدن بالعموم روسیه‌لولره حاصل اولان مرحمت ورقته انضمامی حسبیله روسیه دولتنك بوکانه‌معناً ونه‌مادةً نظربیقیدی ایله باقمق‌الندن کله‌میه‌جکی وادیسنده کلمات ریاکارانه ومزورانه‌ایله هم‌بزم خرستیانلری وهمده حقیقت حالی بیلمیان وافکار پولتیقیه‌لرنده منبع اراجیف اولان غزته‌لردن تدرس ایدن ملیونلرله اوروپا خلقنی دولت علیهنه چکوب کتورمکده وبو تقریب ایله نائل مرام خیبت انجام اولمغه بذل مجهود ایلمکده‌در. واصول قومیت‌نامنه بالدفعات رفع‌لوای عصیان‌ایدن ایهلولری کندوسی جبراً وقهراً تحت حکومتنده طوتدیغی وبودفعه کاملاً ازوب بتوردیکی حالده دولت‌علیه علیهنده برده اواصولی اورته‌یه آته‌رق طرق سائره ایله اولان اغفالاتی بونکله‌دخی تحکیم وتأیید ایتمکده‌در. کرید اختلالی سررشته‌سیله مؤخراً روسیه وفرانسه وپروسیا سفارتلری طرفلرندن ویرلمش ولان ورقه‌نك مألی مدعای مشروحی تمامیله مؤید اولوب مطلقا پترسبورغده قلمه النمش اولدیغنده وبونی قبول ایتمش اولان دولتلرك مسائل شرقیه‌ده روسیه‌لویه کاملاً موافقت ایلمش اوللرینك دلیل‌واثری بولندیغنده قطعاً اشتباه اولنه‌مز. دولت‌علیه شو مشکلات ومهالکك قارشوسنده فرید ووحید قالوب ملتمزك تناسلجه وزراعت وحراثتجه الك نافع والزم اولان افرادینی دائما سلاح التنده ابطال وواردات معینه‌سنی بو اغورده صرف ایتمکه مجبور اولدیغندن

نه اعمار ملکه خرج ایده جك براقچه ونه دولت وملته خیر ومنفعتی موجب
نظامات دوشونمکه بردقیقه بوله میور. وایشته بوده دشمنلرمزك ارایوب
استحصالنه چالشدقلری نتیجهٔ مهلکه یی بریاندن تعجیل ایده یور. زیرا
ملت اسلامیه نك عسکر ویرن نفوسنك مدت مدیده بوحاله متحمل
اوله میه جغی وخزینهٔ دولتك اویله ثمره سز مصارف کلیه یه طیانه میه جغی
وشخصلری عسکر باصقیسنده وقلبلری فساد وخلاص ارزوسنده اولان
اون میلیوندن متجاوز تبعه نك دها برچوق زمانلر تحت تابعیتده
طوتیله میه جغی اشکاردر. تواریخ ازمنهٔ سالفه وسیما وقوعات حالیه نك
ارباب فنه تعلیم ایلدیکی علم واعتبار وتجربه اقتضاسنجه بویله برموقع
هولناکده یارم تدابیر ویاخود تأنی ایله چیقلمق قابل دکلدر. ومیدانده
اولان اماراته نظراً بعدازین تأنی وترددایله کچوره جك وقتمزده قالمدی
کیبدر. ایمدی دشمنلرمزك دولت محمدیه وملت اسلامیه یی دوشورمکه
چالیشدقلری کرداب اضمحلالدن بعونه تعالی تخلیص ایچون آرتق اوفاق تفك
محاذیره باقلمیه رق وحفظ اصول نیت خیرعاقبتی ایله فروعدن بعض مرتبه
فدا کارلق اولنمسنه خالصانه عزم وقصد اولنه رق حال حاضر مزی بولندیغمز
عصرك مقتضیاتنه مهما امکن تقریبه وتقریب ایله بیننده مفاسد ومقاصد
اجنبیه یی تخریبه مسارعت وشتاب فرض درجه سنی کچمشدر. چونکه
روسیه دولتنك واکا اتباعاً دیکرلرینك درمیان ایلدکلری نیت وعلناً
متشبث اولدقلری حیل وفسادات تحریکاتك نتایج مضره سی چوق
کچمیه رك ظهوره کلسه کرکدر. دولت علیه قوهٔ موجوده سیله بریاندن
داخلی اختلاللری ازمکه وبر طرفدن خرستیان قانی دوکدیرمیز دیو
وقوعبوله جق صدمات بلکه محاربات خارجیه یه مقاومت ایتمکه مقتدر
اوله بیلمك محالاتدن کورینور. اویله برهجوم عمومی یه یالکز سلطنت سنیه
دکل دنیاده بردولت وبرقوت یوقدرکه تقابل ایتسون. اول تقدیرده بالفرض
محال روم ایلی قطعه سی الیمزدن بتون بتون چیقمسه بیله یانیه وترحاله نك
یونانستانه وبوسنه هرسك وبلغارستانك صربستانه الحاق اولنمسی وهیچ اولمز
ایسه بونلردخی برر امارت مستقله یاپیلوب صرب وممذکتین مثللو اسماً
دولت علیه نك تحت تابعیتنده قالمسی محل شبهه دکلدر. دها بیوك محالی تمنی قبیلندن
اوله رق مثلا کندوالکمزدن خرستیان تبعه یه کوستره جکمز مساعداتك
دولتلرك شفاعت مجبرانه لریله یوزده یالکز اوتنی وبرسك ینه استقلالمزی

يتورمش وتبعه‌يى كلياً يتورمش اولورز. شويله بربيوك بوره افقده بلورمكده
وغمام ظلمانيسى اوستمزه طوغرى كلمكده ايكن سفينهٔ دولتى قورتارمق
ايچون براز يوك اتمقده تردد اقتضا ايدرمى؟ واتلميوب‌ده معاذالله تعالى كمى
قره‌يه دوشديكى كبى تخفيف بار خاطر ايچون فداسنده خست اولنان
حموله‌ده برابر غارتزدهٔ امواج تلف اولمزمى؟ والده ندامتدن بشقه سرمايه
قاليرمى؟ وندامتك برفائده‌سى اوله‌بيلورمى؟ اوهام وخيالات قبيلندن اولمرى
اغلب محتملاتدن اولان ملاحظات وتفصيلات محرره‌يه‌مبنى اصدقاى بندكان
حضرت شهنشاهيدن هرفرده حوصلهٔ استعداد وتجربه‌لرينك مساعد
اولديغى مرتبه‌ده خاطرلرينه وارد اولان آرايى ولو سقيم دخى اولسه
وضع كفهٔ قسطاس تدقيق دولت ايتمك اقدم فرائض ذمت واعظم
وظائف صداقت وعبوديت اولديغندن وبوعبد مستمند جناب خلافتپناهى
بومثللو معظمات اموردە خود بخود رأى قارشدرمغه قطعا مقتدر
اولمديغمى قلباً وصميماً معترف اولمامله برابر من غير استحقاق نائل
بولنديغم خدمت عبوديت ولى نعمت شرف عظيمنك المدن كلديكى
وعقل قصير كمترانه‌مك ايردكى مرتبه‌ده ايفاى وظيفهٔ نظيفه‌سى امليله
بروجه آتى عرض مافى البال جرأت وجسارت ايلدم .

بيانه حاجت اولمديغى اوزره افراد بشرى اصلاح وافساد ايدن
اك باشليجه سجيه امل اولوب هركس وناكس حصول امليله ممنون
وعدم حصولندن دلكير ومحزون اولديغى مسلم الثبوت قواعد كليه‌دندر.
دولت وحكومتلرك اقدم امورى امال متباينهٔ تبعه‌نك يك ديكرله
قارشولشمسندن حاصل اوله‌جق مهالكى منع ايچون هركسك حقنى تأمين
ايله برابر وظائفنى دخى كماهى حقها ايفا ايتمسنه نظارت ودقت ايلمكدر.
بولنديغمز عصرده ايسه معموريت وقوت كاملاً اللرنده وبنابرين زمام
اخلال وتصحيح عالم يد اقتدارلرنده اولان اوروپالولرك كل يوم اقطار
جهانه نشر والقاسندن خالى اولمدقلرى افكار جديده كه خلاصة الخلاصه‌سى
هرفردك حريتنده وهرشيده كاملاً مساوى اولمسى واعضاسندن بولنديغى
هيئت وجمعيتك امورنده حالنجه رأيى بولنمسى وحتى اول جمعيتك شكل
وحالى بيله اجتماع آراى افراد ايله تأسيس اولنمسى وكرك دينجه وكرك
اصالت ذاتيه‌جه اصلا فرق وامتياز اولميوب لياقت واستحقاقنه كوره
هرشخصك هرمرتبه‌يه وهرخدمته نائل اوله‌بيلمسى اساسلرندن عبارتدر

اشبو قواعدالیوم اوروپانك بتون دولتلرنده مرعی‌الاجرا ونظر دولده امر استخدامده قتولك وپروتستان ویهود ودینسز لقردیلری بتون بتون منسی وملغا اولدیغنه بناءً عموم ناس کندولرینی ایشلرده مشترك وابواب فیض ورفعتدن فصل ممانعتی منفك کورمکده وبو اساسلری مملکتلرنده ایلروولتدکجه سائر ممالك ومالله سرایتنه دخی بذل مجهود ایلمکده‌درلر. بزم ملل غیر مسلمه‌نك بیاغی اولاد وعمارینی اوروپایه ویونانستانه کوندروب ومقتدر اولمیانلری بویولده مأکولات ذاتیه‌سندن کسمکی وبورج ایتمکی اختیار ایدوب ونصل‌ایسه برچاره بولوب تحصیل ایتدرمکده اولدقلرندن ایچلرنده زمانه‌ده تربیه اطلاق اولنان شیئی وادارهٔ امور حکومته لازم اولان علوم‌وفنونی اکتساب ایتمش‌وبالاده مجملاً بیان اولنان اساسلری ذهنلرینه قویه‌رق امللری‌ا رتمش آدملرك عددی آن بآن تزاید وتکثر وبینلرنده [بزده بوملکك اهالیسندن وبودولتك تبعه‌سندن‌ایکن مسلمان‌اولمدیغمزدن یالکز برطاقم وظائف وتکالیف‌ایله محمول وهمشهریلرمز اولان اسلام‌ایله حقوقجه عدم‌مساوات کامله‌دنناشی مخذول‌اولیورز] لقردیلری‌تکون وتوافراتمده وبوافکاری مفاسد خارجیه لاینقطع تشدید ایلمده اولمسیله ایلروسی دها مشکل ورعایایی تحت تابعیتده طوتمق غیر قابل اوله‌جقدر . شو حالله نظراً دولت علیه اول طاورانوب شو افکار مضره‌نك ازاله‌سی واوجهتله تبعه‌نك ایادیٔ فسادات اجنبیه‌دن تخلیصی چاره‌لرینی بولمق اقتضاایدر. بوده دولت متبوعه‌نك تبعه‌سنی سائره مراجعت والتجایه مجبور اولیه‌جق حاله کتورمسی ومداخله وفساده مائل اولان دولتلرك سررشته بوله‌مامسی ایله حاصل اولور. واول مقصده وصول طریقلرینك الك بیوك چاره‌سی بروجه محرر دائرهٔ افکار تربیه‌لری پیاپی توسع ایتمکده وبریاندن دخی بتون دول معظمه‌نك کندولرینی حمایه ایلدکلرینی کوره‌رك دورلو امللره دوشمکده اولان تبعه‌نك خارجدن منتظر اولدقلری شیلری طوغریدن طوغری‌یه پادشاه مشروعلرندن کوروب اجانبدن قطع رشتهٔ امل ایتلری‌یعنی مساعداتجه وخدمات دولتده اکتساب فیض ورفعتجه وحقوقجه دول سائره تبعه‌سنك مملکتلرنده اولان حاللرینه غبطه ایده‌جك سببلرك کلیاً بر طرف اولمسی وکندولرینه بردولت اسلامیه‌نك محکومی اولمیوب حمایت

وتحرتی جمله یه متساویاً شامل اولان بر پادشاه جلیل الشانك بزه تبعه سی نظریله بقلری اسبابنك استحصال اولنمسی ماده‌لریدر . اشبو اجمالك تفصیلی شودرکه واقعا الیوم ملل غیرمسلمه‌دن نائل مراتب ومأموریت اولانر محمد رتبه‌لری اولان مسلمانلردن هیچ بر وجهله تمییز اولندقلری اولمدیغی اولبابده اساساً بردیه‌جکلری یوق ایسه‌ده ملل مرقومه‌دن احراز رتبه ایدنلر وخصوصا مأموریتده بولنانلر اعداد نفوسلرینه ومسخدمین اسلامیه‌یه نسبتله اقل قلیل اولوب حالبوکه بونلرك تربیه کورمش وامور مالیه وملکیه وقانونیه‌یه ومواد سائره‌یه دائر لازمکلان علوم وفنونی تحصیل ایتمش اولان افرادی بالاده بالاطراف بیان اولندیغی اوزره بریاندن تکثر ایتمکده اولدیغندن اومقوله‌لر رأس المال تحصیلرینی صرف ایده‌حکلری واوسایه‌ده رهین فیض ورفاه اوله‌جقلری قپولرك مسدود وکافهٔ دوائرده خدمات سنیه‌نك یالکز برقومك اعضاسیله محاط ومحدود اولدیغنی کوردکلری ووارادات دولتك بلکه ثلثانی آنلر ویرنکلری حالده منحصراً بشقه‌لری مستفید اولوب کندولرینك صاحب قیون منزله‌سنده طوتلدقلرینی اکلادقلری کبی هردرلو فسادات خارجیه‌یی جان قولاغیله اصغا ایلیه‌جکلری وابواب فیضی اچیق بر حکومت قیدینه دوشه‌جکلری هردرلو شك واشتباهدن عاریدر .

خرستیانلرك هرنوع خدماتده قوللانلری تجویز اولنه‌جق اولورسه آنلر عصرمزده ادارهٔ ملکه مقتضی اولان علوم وفنونده بزدن ایلری اولدیغی جهتیله ایشلری بالطبع استیلا ایدرلر. واسلام مأمورلری کیرو قالورلر. وبرده ملل غیرمسلمه‌یه بوقدر یوز ویرلمکدن اسلام ناخوشنود اولور مطالعه‌لری وبوکا مماثل پك چوق محاذیر وارد اذهان اولمامق مستحیل وبونلرك ایسه باشلو محذورلر اولدیغی وارستهٔ قید شکوك ودیلدر. انجق حیفا که ذکر اولنان علوم وفنونی تحصیل ایتمکسزین وکندومزی اطرافمزده اولان ملل متمدنهٔ سائره ایله مساواته کتور - مکسزین بزبوملکی خرستیانلر اولمسه‌ده اداره ایده‌میه‌جکمز درکاردر. مرتبهٔ ثانیه‌ده ملل غیرمسلمه‌یه مادامکه ایکیوز سنه اول ایتدیکمز معامله‌یی ایتمك وکندولرینك کوزلرینی قاپیوب حامیلری اولان وایکیوز سنه‌دن زیاده حراوله‌رق تبعه‌یی شامل بولنان دول قویه‌یی محوویاخود مداخله وافساددن کلیاً منع ایلمك قابل دکلدر. وچونکه بشقه یوله کیدر

ویا شمدیکی مسلکمزده دوام ایدر ایسه‌ك خدانکرده اساس دولت
اسلامیه‌یه وهن واندراس وملت اسلامیه‌نك شمل واستقلالنه شائبهٔ
پریشانیٔ بیقیاس طاری اوله‌جغی علائم عدیده‌دن مستباندر . تدابیر
معروضه اختیار جزئی حکمنه کیرر واعاظم دول اسلامیه اولان دولت
علیهٔ عثمانیه‌نك بقاودوامی اومثللو محاذیری بیلدرك اختیاری ذکر. زیرا
ربمز تعالی وتقدس حضرتلری اوکونلری کوسترمسون دولت علیه‌یه
برحال اولمق لازمکلسه دین وملتمز بتون بتون صاحبسز قالور وجمعیتی‌اه
ایتمسون کلیاً برباد اولور.خلاصه بوندن بویله کرفتار اولدیغمز مهالکك
عظم وصحتنده اشتباه ایتممز وعون وعنایت الهیه‌یه استناداً قورتلمنك
چاره نی ارایوب بولمقده سرعت ایلمه‌من واولور اولمز محذور ومشکلاك
اوکنده ایلیشوب طورممز الزم واهم اولدی. خرستیانلرك علی‌الاطلاق
استخداملری حقنده خاطر کذار اولان محاذیرك تعدیلی ضمننده
امور دولتده قوللانیلمق ترکجه اوقویوب یازمه‌بیلمکه متعلق طوتیلور
وبویله‌جه اعلان‌اولنورایسه بوکابزم‌تبعهٔ غیرمسلمه‌نك ونه‌دول معلومه‌نك
قطعا بر دیه‌جکلری اوله‌من .

ملتمزك تربیه ومعلوماتی لزومی درجه‌یه کتورمکه زیاده‌سیله اقدام
و غیرت وصرف نفوذ همت دخی فرض مثابه‌سنده‌در. زیرا بوحاصل
اولمز ایسه دخی طایانه‌میوب بیترز وهرنصل ایتسك واطرافنزه چیت
دیواری کبی حصارلر چکسك ینه معلوماتلی قوملر بزه غلبه ایدر ورفته
رفته هرشیئی الزدن الورلر. فقط بزملتمزی تربیه‌ایده‌لم. انك‌حصولنه
قدر اصول حاضره‌یی طوتوب کیده‌لم وخرستیانلره فیض واستخدام
قپوسنی تماماً اچمیه‌لم دیر ایسك بوده ممکن اوله‌من وعاجلاً دفعنه
چالشملقغمز لازمکلان مهالك‌ومحذورات وقت‌ویرمن.بنابرین بالاده‌شرح
وتفصیل اولنان تدابیرك همان اتخاذیله برابر تربیت عمومیه‌یه مقتضی
اولان اسبابك استحصال واکمالنی دخی دولتك الك برنجی ایشی بیلوب
اکا کوره ال برلکیله تسویهٔ سریعه‌سنه لیل‌ونهار اقدام‌اتلمق وبویولده
اقچه دریغ اولنمامق مناسب کورینور .

ادارهٔ تبعهٔ غیرمسلمه‌یی یوماًفیوماً تصعیب واشکال‌وقلب وذهنلرنده
آتش عداوت وکینه‌یی اشعال ایدن اسبابك بیوکلرینك بریدخی بزده
مطلوبه موافق مکتبلر اولمدیغندن لاجل‌التحصیل روم چوجقلرینك

یونانستانه وبلغار کنجلرینك روسیه‌یه کوندرلمسی والحاصل بریاندن بتون عیسوی تبعه‌نك تربیه وافکارجه دولت علیه‌یه مخالف اولمغه یوز طوتمسی مسئلهٔ مهمه‌سیدر .

بردقیقه اقدم مکتبلرك تنظیم وتوسیعی و اسلام وخرستیان چوجقلرینك تخلیصی ایله شو تهلکهٔ عظیمه‌نك دخی دفع ورفعی اهم اموردر .

برده باشلی‌شکایت بزم محکمه‌لردن اولدیغندن اولبابده دخی بریول ومصرده یاپلمقده اولدیغی کبی بزده دخی [قود سیویل] دیدکلری قانونسامه ترجمه ایتدیریلوب دعاویٔ مختلطه محاکم مختلطه‌ده واول قانونامه‌یه تطبیقا رؤیت ایتدیرلك امر ضروری کورینور وبونك‌دخی احکام جلیلهٔ شرع شریفه قطعا طوقنمیه‌رق سائر نظامی محاکم مثللو تنظیمی قابل اولور ظن اولنور .

الحاصل بالجمله تبعه‌نك دین ومذهبدن بشقه موادده یك دیکرینه مزج وتخلیطی وبینلرنده اولان محاسده ورقابتك کلیاً الغاسی میدانده اولان مهالکی امحایه بعونه‌تعالی اساس احکامه علاج منفرد عدوشمار قلنور هرحالده امر وفرمان

فی ٣ شعبان سنه ٢٧٤

سلطان عبدالعزیز خان مرحومك شورای دولت ودیوان احکام عدلیه
تشکیلی مناسبتیله ۱۷ محرم ۱۲۸۵ تاریخنده ایراد بویورمش
اولدقلری نطق همایون

« چونکه بر حکومتك وظیفه‌سی هر براحوالده اهالیسنك »
« حقوق حریتنی محافظه امرندن عبارت اولوب واهالیسی حقنده »
« اولان اداره‌سی دخی جبر وتغلب صورتیله اولمامق لازمدر. »
« وصورت جبر وتغلبده اولان اداره ایسه حکومتك حقوقنك »
« خارجنده برفضله ظلم وتعدی دیمك اوله‌جغندن بوجائز »
« ومناسب اولمدیغی کبی اهالینك حریتلرندن فضله اولدرق دها »
« مساعدات اعطاسنه دخی حاجت یوقدر ظننده‌یم . وذکر »
« اولنان حریتدن دخی مراد هرکس کیف مایشاء فعلنده »
« مختار اولوب حکومت اصلا مداخله ایتمسون معناسی »
« اولمیوب زیرا بویله اولسه البته برشخصك منافعی لاجرم »
« آخرینك خلافنده اوله‌جغندن ارتق حیواناتك تعیشی کبی »
« یکدیکرینی یمك اقتضا ایدر . واقعا بری مستفید اولور »
« ایسه‌ده انك استفاده‌سیچون اوبرینك حیاتی فدا اولنمق »
« لازم کلور . بناءً علیه ذاته تعلق واختصاصی اولان »

« برمنفعت جزئیه‌نك استحصالی البته سائره مضر اوله‌جغی »
« امور ضروریه‌دن اولدیغی کبی هر کس منافع ذاتیه »
« ومخصوصه‌سنی عمومه عائد واشمالی اولان برمنافع کلیه »
« ومشترکه داخلنده آرامق موافق انصاف وحقانیتدر . »
« حاصلی برادارەنك هر نقدر اصول وفروعنده قوانین »
« ونظاماتی محق ومستقیم وعدالته مقارن اولور ایسه اولقدر »
« وظایفنی اجرا ایتمش اولور. زیرا کافهٔ عاجزین ومظلومینك »
« مرجع وظهیری ومدار استنادی اولان محل آنجق باب »
« معدلتدر . یوخسه یالکز باب حکومت دکلدر. وبوبابده »
« اك زیاده الزم اولان حکومتك بردرجه قویدرکه حتی »
« ادارەسنده موجود اولان بالجمله اهالیسنك حقوقنی تمامیله »
« محافظه‌یه مقتدر اوله . بودخی اهالیسنك ثروتی وممکتنك »
« معموریتیله حاصلدر . ثروت اهالی واعمار مملکت قضیه‌سی »
« ایسه اهلینك حقوق ذاتیه وشخصیه‌سی وکافهٔ اموال »
« واملاکی هر بر مفاسد ومظالمدن بری اولان برادارهٔ منتظمه »
« ومستقیمه واسطه‌سیله حفظ اولنمقله اولور . آنجق »
« ادارهٔ مملکته متعلق اولان هر بر اصول وقوانینك »
« مشروعیتی من القدیم منافع مملکت واهالی ضمننده وضع »
« اولنمش برقاعدهٔ معتبره ومعتدله‌در. یوخسه حقوق شخصیه »
« وتصرفیه جهتلریله عامنك نائل اولدیغی مساعداته مغایرت »
« ومخالفتی استلزام ایدن برامرك اصول مشروعیتنی بیلمیه‌رك »
« حکم ایتمك وافراد اهالینك تصرفات واملاکنه شو وجهله »
« تصدی ومداخله اولنمق قطعا لایق ومناسب دکلدر واعصار سالفه‌ده »

« منافع اهالی و مملکت ضمننده یاپیلمش اولان شیلردن عصرمزده »
« اگرچه استفاده قابل دکلدر. لکن سابقده موضوع اولان »
« اصول وقانونك دخی کفایتی مملکتك واهالیمزك احتیاجاتی »
« درجه‌سنده اولمش اولیدی شو وقتده اوروپانك اك متمدن »
« و منتظم حکومتلری صره‌سنده اولمامز اقتضا ایدر ایدی . »
« کذلك برملکك خرابیتنی واهالیسنك فقروضرورتنی مؤدی »
« اولان حالاتك اك باشلوجه علت تامه وفاعلیه‌سی بین‌الاهالی »
« موجود اولان تضاد وتباین وتخالف افکار وعدم امنیت »
« خصوصلریدرکه شو خصوصات مذکوره‌نك دواميله معاملتزم »
« اولان توسیع معاملات تجارت وترقیات ثروت اهالی و مملکت »
« جهتلری بروجهله متصور دکلدر . اشته شو امرك تألیف »
« واصلاحی وبومنازعاتك اندفاع وازاله‌سی نیتیله ومجرد تأمین »
« حقوق تبعه واهالیمز ایچون اعضاسی بلا استثناء هرصنف »
« تبعه‌دن اولمه‌رق [شورای دولت] نامیله مجدد ومنتظم بر مجلس »
« ترتیب وتشکیل اولنمشدر. وبردهامر معتنای محاکمات که حقوق »
« عبادی یعنی امنیت جان وعرض ومال مواد مهمه‌سنی محور »
« لایقنده اداره ایتمك املیله [دیوان احکام عدلیه] نامیله »
« بر مجلس مستقل دها ایجاد اولنه‌رق انکله دخی حکومت »
« شرعیه وقانونیه‌نك حکومت اجرائیه‌دن تفریقی اساسی وضع »
« ایدلمشدر. وبوبابده اعضایه دخی لازمدرکه هرنوع تبعه‌مزك »
« مؤلف اولان هیأت مجتمعهٔ دولتمزی وجود واحد حکمنده »
« بیلوب دولتمزك مضرت ومنفعتنده وکافهٔ احوالنده خالصانه »
« و متفقانه چالیشمالیدرلر . تاکه مقصود اولان استکمال »

« رفاه اهالی وعمرانیت بلاد و ترقیٔ علوم ومعارف قضیه‌لری »
« تماميله حاصـل اوله. و امور دينيه و مذهبيه بحثلرينـه »
« کلنجه هرکس دينيله معتقد ومتـدين اولور . بوبابده اندن »
« بحث يوقدر . شوقدرکه قنی دينده ونه‌مذهبده اولورايسه »
« اولسون‌مادام‌که‌مختلط ومتحداوله‌رق بروطن اهاليسی‌اولمش »
« اولورلر. شوحالده‌تعصبات ومباينت‌دينيه تماميله تعبداته متعلق »
« اولان معنوياتی وسيله ايدرك يكديكرينی تحقير وخصومت »
« ايتمالری لازمدر .»

« خلاصـه ذات مصلحتی مقتضی وحكم زمانه موافق »
« اصول ونظاماتك تعديلی برامر ضروری اولديغی كبی اليوم »
« اوروپا اهاليسنك دخی درجهٔ اقتدار وترقيلری شودعوايه »
« بردليل‌اقناعيدر. هله‌شويوقاروده‌برو ذكراولنان تفصيلاتدن »
« غرض آنجق لوجه‌اه حقوق‌عبادی تعيين وشوياپمش اولان »
« نظاماتك وضعيتی نه اسـاس اوزرينه مبتنی اولديغنی بياندن »
« عبارتدر . همان جناب‌حق جمله‌يی موفق بيورسون . »

بیروت متصرفلغندن باش وکالته یازیلان برجوابنامه‌دن [*]

ایشته حکومتجه بونقطهٔ مهمه نظر دقت واعتنایه النه‌جق وبونك امحاسی ممکن اولمز ایسه هیچ دکلسه توسع وتأکدینی مستلزم اسباب منع ایدیله‌جك ایکن حیفا که بونك ضد ومخالفی اولان احوال اجرای حکم ایتمکده وبوسبیله خلقده بالطبع خشنودسزلق آرتمقده‌در . بونك اسبابی‌ایسه کزوب کوردیکم یرلرك جمله‌سندن زیاده بوحوالی اصول اداره‌سیله یرلی یبانجی مأمورین حکومتك غایت بوزوق وفنا اولمسیدر . شمدی حقیقتی اکلاتمق ایچون بواجمالی تفسیر ایتمك وعلل واسبابی کوسترمك لازم کلدیکندن انك ایضاحنه شروع ایدرم .

برنجیسی: حکومتك وجودندن مقصد هرکسك جان ومال وعرضندن امین اولمسیدرکه بواساس سوریه‌نك اکثر طرفلرنده جاری دکلدر. مثلا سکان اهالی وتجارك عربان طرفندن ماللری غصب ونفوسلری قتل اولنور. مظلوملر حکومته مراجعت ایدر. حکومت لازم اولدیغی کبی تشبثاتده بولنور. لکن نتیجه حاصل ایده‌مز وبومقوله منهوباتك ناهبلرینی طوتوب تربیه‌ایتمك شویله طورسون یالکز مال منهوبك بیله اونده برینی استرداد ایله اصحابنه رد واعطا ایلیه‌مز . چونکه یاناهبلر جبل دروز

[*] اعیان کرامدن رائف پاشا حضرتلرینك باش وکیل صادق پاشا مرحومه لایحه‌سی .

اهالیسندندر . اوزایه حکومتجه انفاذ نفوذ ممکن دکل. یاخود عربانددر. انلرده چکلمش کیتمش ویاارکان حکومت طرفندن مستصحب بولنمشدر . انك ایچون برشی یاپیله‌مز . بوحالده مالی نهب اولنان آدمه کوره حکومتك عدمیله وجودی مساوی اولور وبالطبع مأیوس وناخشنود قالور واك محق بر ایش کندی استقامتی قوتیله ازچوق براعتسافه مصادف اولمقسزین نتیجهٔ طبیعیه‌سنه واصل اوله‌مز وحقنی حقنی الهمز. زیرا مأمورینك الك بیوکندن الکچوکنه یعنی ضبطیه‌نفرینه وارنجه‌یه‌قدر اخلاق بوزولمشدر . بوایسه اساساً عموم مأمورلرك انتخاب وتعیینلرنده ومکافات ومجازاتلرنده مبالات ایدلمامسندن ومأموریتلرنده بقا وعدم بقالری نه‌یه‌مربوط ومشروط اولدیغی مجهول اولمسندن ومستقبللری هیچ برقاعده وقانونله تأمین اولنمامش اولدیغی کبی معاشلری دخی اکثریت اوزره پك‌دون اولمسندن و تخصیص دولتجه حاصل اولان ضرورت مجبره‌یه مبنی قائمه‌نك میدان تداوله‌قونیسیله احوال واوصافی شویولده اولان مأموروضبطیه معاشلرینك ثلث درجه‌سنه تنزل ایتمسندن ناشی ادارهٔ حکومت بتون بتون دائرهٔ استقامتدن چیقمش وارتق ذاتاً جزؤی معاشه نائل اولان مأمورلر کندولرینه تودیع اولنان وظیفه‌یه نسبتله و ویریلان معاشاتك کمیته کوره ضمناً ارتشا و ارتکابه مأذون ایدلمشیکن مصائب اخیره‌نك انضمامیله بو مأذونیت ضمنیه عادتا برصلاحیت رسمیه حکم وقوتنی المشدر .

امورعدلیه‌یه‌کلنجه بونك‌تشریحات وتعریفاتنه کیریشیله‌جك اولور ایسه ایچندن پك‌قولای چیقیله‌میه‌جغی کبی‌اشبو عریضه‌م

دخی اوتفصیلاتی احاطه‌یه مستعد اولمدیغندن اساساً برایکی شی سویلمکله اکتفا ایدرم .

ولایت نظامنامه‌سی اقتضاسنجه مرکز لوا وولایاتده برر قضاولوا دعاوی وتمییز مجلسلری موجود اولمق لازم کلورایکن مرکز قائممقام ومتصرفلقلرینك لغویله برابر عموم سنجاغك استیناف ومرکزده بولنان خلقك حقوق وجنایت ایشلری فقط برمجلسه منحصر قالمش اوله‌یور . ودائما اصحاب حقوقك ایشلری تأخیر ایدیلوب سرعتله کورلمسی وحبسخانه‌لرده بلاحکم آدم قالمامسی اوامر متعدده ایله تنبیه وتأکید بیوریله‌یور . حالبوکه علتك اساسنه چاره کورلمدیکی جهتله طبیعی اوامرك حکمی بحق انفاذ واجرا ایدیله‌مامکده وبوسببله خلقك شکایت وعدم خشنودیلرینه واجانبك تعریضاتنه سبب ویرلمکده‌در . زیرا یکرمی بیك نفوسی شامل اولان بر قصبه ایله ایکی یوز بیك نفوسی شامل بولنان دیکر بر شهرخلقی ، مرکزلرنده بولنان فقط برمحکمه‌یه مراجعت ایده‌جك اولورلر ایسه برنجیسی نه اموریی وقتیله کورور و ایکنجیسی نه حقوق و نه‌ده جنایته حقیله و وقتیله باقه‌مدقدن بشقه مصالح تراکم ایدوب قالور. و حبسخانه‌لرده خلاف امر ورضا برطاقم اشخاص ضروری موقوف بولنور . حاصلی بومثللو قصبات ایله سکسان ، یوز ، یوز اللی وایکی یوز بیك نفوسی شامل اولان بعض لوا وولایت مرکزلرنده محکمه‌لرك عددی آرتیرلمدقجه وتخصیص برطاقم نااهل واکثریسی جاهل رؤسا وبونلره هم حال اولان اعضانك اصلاح احواللرینه صحیحاً

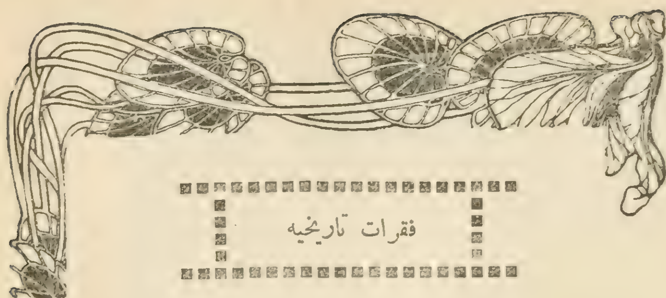
مدار اوله‌جق بر تدبیر مؤثر اتخاذ قلنمدقجه محاکم حقنده کرك تأخر اموردن وکرك اعتسافدن طولانی وقوع بولمقده اولان شکایاتك اوکی النه‌مامق وخلقك خشنودیسی استحصال قلنه‌مامق ضروریدر .

بوحوالینك اعشاری دخی سائر احوال واداره‌سنه متناسب اولمق ایچون دولت کرچه بالمزایده عشر صاتار . لکن خلقدن عشره بدل برقاچ عشر چیقارکه بویولده وقوع بولان وهیچ برطرفه مقیس اولمیان معاملهٔ ظلمیه‌نك درجه‌سنی مختصراً عرض وتعریف ایده بیلمك ایچون بوحوالیجه عشرك وضعی تاریخی اولان سکسان اوچ سنه‌سندن شمدی‌یه قدر یالکز بلاد بشاره‌ده ملتزملرك تخمین مظالمندن یعنی عشره بدل اغاجك تکمیل محصولاتنی ویردکدن صکره اوستنه برده نقداً جریمه ویرمکدن قورتلمق ایچون اهل قرا طرفلرندن اقل قلیل اون بش بیکدن متجاوز زیتون اغاجی قطع وامحا ایدلمش اولدیغی بیان ایتمکله وبویولده مظالمك جریاننه نیچون میدان ویریله‌یور سؤال مقدرینه دخی بالاده تعریف و توصیف قلنان ملکیه وضبطیه وعدلیه مأمورلری‌واسطه‌سیله بوکبی شیلرك منعی‌وارباب تعدینك ظاهره اخراجی ممکن اولوب اولمیه‌جغنك محاکمه‌سنی وجدان باهرالعرفان‌ولی‌النعمیلرینه‌عرض‌وترك‌ایلمکله‌اکتفاایلرم.

ادارهٔ‌عمومیه حقنده‌بروجه محرر درمیان اولنان تفصیلاتك قسم اکثری حربك وقوعندن اول موجود اولوب محاربه‌نك ظهور ایتمسی وعسکرك چکیلوب کیتمسی‌وکافهٔ معامله وتجارتك طوروب ضرورت واضطرابك جهت جهت تزاید ایتمسی ملا-

بسه‌سیله امر انضباطده شو کون اوزماندن زیاده ضعف وفتور
واداره ومعاملاتده دها زیاده قصور اولدیغی منکر دکل ایسه‌ده
بونلر حکومتك روحی مثابه‌سنده اولان قوهٔ جنودیه‌نك فقدانندن
واسباب محرره‌دن طولایی ضرورت واحتیاجك آرتمسندن
منبعث اولدیغنه وبونلرك تدبیرایله یرینی طولدیرمق غیر قابل
بولندیغنه بناءً حل حاضر ایچون سابقه نسبتله حق الانصاف
فنا دنیله‌مامك ضروری اولمسیله برابر حزم واحتیاطه رعایت
وبورانك احوال خصوصیه‌سنه عطف نظر دقت واهمیت مرتبهٔ
وجوبده کوریله‌جکی تفصیلات مبسوطه‌نك مطالعه‌سیله دخی
نزد عالیده ظاهر اوله‌جغی درکاردر .

واقعا شو زمانده حکومت سنیه برچوق اصلاحات وفداکارلق
اجراسنه مضطر ومجبور ایسه‌ده قونیه وانقره کبی اناطولی
ایچلرنده‌کی خلقك خشنودیسنی موجب اوله‌جق درجهٔ اصلا-
حاتله بویله جبل لبنان کبی ممتاز براداره‌یه یتیشمش وسواحل
اهالیسی اجنبی تربیه سیله یتیشمش مهم و نازك مواقعك وبو
حالك تماماً ضد ونقیضی اولان وعربان ودروز متوطن بولنان
محللرك اصلاحاتجه خصوصیت حال مطالعه‌دن بعید طوتلیه‌جغی
والحاصل سیف وقلمك امتزاجی کبی مهم برمسئله دائما کوز
او کنده طوره‌جغی ظاهر اولوب شوراسیده من غیر حد عرض
اولنورکه سوریه قطعه‌سی ایچون دولتمزك ایده‌جکی فداکارلقده
نه‌قدر سرعت وسماحت ایدیلورایسه اولقدر مستفیداولمق طبیعی
ایدوکندن بوبابده واردافکار قاصرهٔ چاکرانه‌م اولان مطالعات
ومحسوسات امردولتلرینه امتثالاً عرض واشعار قلندی
اولبابده ١٣ حزیران سنه ١٢٩٤

فقرات تاريخيه

صفوت پاشا مرحومك معلوم اولان عصبيت حالى اقتضاسنجه يوزينى وَ كوزينى صيق صيق بوروشديروب طورماسى جنت مكان سلطان عبدالعزيزخان حضرتلرينك موجب حدتى اولور.. زاواللى پاشايه هر زمان اخطارات وقوع بولور ايدى . بر كون سفراى اجنبيه‌دن برينك قبولى مقرر اولديغندن ، صفوت پاشا مرحوم خايلى وقت صوراتنى بوروشديروب طورمش وَ حضور همايونه چيقديغنده حال عصبيتك مبدل سكون اولاجغى اميدنده بولونمش ايسه‌ده عكس حال ظهور آده‌رك پك زياده صيقيلمشدر : كويا اعصابنى يورمش اولمق زعم وذهابيله بر آره‌لق بيهوده‌يره اوغراشديغى شويله طورسون ، ايلچى ايله نزد شاهانه‌يه كيدر كيتمز وجهنده‌باشلايان اختلاجات بر معتاد جنت مكانك نظر دقتنى جالب اولمقدن قورتولامامشدر .

پادشاه : صفوت پاشا ، ينه صوراتكى اويناتييورسيك مؤآخذه‌سنده بولونديغندن داها زياده متأثر اولان خارجيه ناظرينك آرتق نه‌حالده كيرديكنى كوز اوكنه كتيرمه‌ليدر .

*
* *

بر كون ، ضبطيه مشيرى مشهور حسنى پاشا اوته‌ده بريده

یاقالاتمش اولدیغی [حریت] غزته‌لرینی برچوواله قویوب باب عالی‌یه کوتورمش وَ صدر اعظم عالی پاشایه عرض حال أیله‌مش .

عالی پاشا مرحوم ، نشریات واقعه‌دن ذاتاً مغبر و منفعل اولدیغی جهتله ، یاننده بولونان خارجیه ناظری فؤاد پاشا مرحوم ایله بومضر أوراق مطبوعه‌نك منع ادخال وانتشاری اسبابنه دائر تعاطیٔ أفکار ومطالعات أدوب طورورکن شورای دولت رئیسی مدحت پاشا مرحوم اوطه‌یه کیرمش ؛ فؤاد پاشا، درحال :

— ایشته أبو الاحرار کلدی. دوشوندیگمز تدبیری کندیسندن صورالم !

تکلیفنده بولونمش. عالی پاشا ، نشریات واقعه‌نك مضراتندن وَمناسبتسزلگندن بحث ایله سؤال مطالعه أدنجه ، مدحت پاشا مرحوم ، کمال صفوت وخالصیتله :

« غزته‌لرك منع دخولنه امکان یوقدر. نه‌قدر تدابیر مانعه اتخاذ اولونسه او قدر توسیع دائرهٔ انتشاره سببیت ویرلمش اولور . بنم فکرمجه ، یالکز برچاره واردر ، که علیهمزده‌کی نشریاتك تأثیرینی ازاله أده بیلیر . اوده دولتجه [حریت] کبی بر قاچ غزته‌نك مملکتمزده نشرینه مساعده أتمکدر . شوشرطایله، که حکومت ایله غزته‌لرك تدابیر متخذهٔ دولت حقنده‌کی انتقادات ومؤاخذاتنی بحق نظر دقته آلمالی ؛ خطیأت واقعه‌یی تصحیح أیله‌مه‌لیدر . بویاپیلیر ایسه نه خارجده علیهمزده غزته چیقار ؛ نه غزته چیقار ایسه أهمیتی اولور. بوندن باشقه چاره بیله‌مم .» جوابنی ویرمشدر.

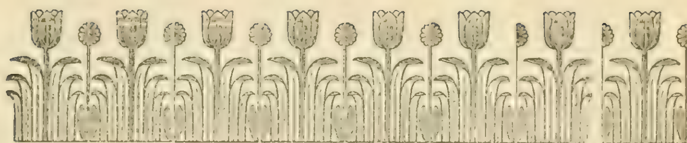
*
* *

آوروپا سیاحتندن عودتنده، جنت مکان سلطان عبدالعزیز خان ، فرانسه و پروسیا عسکری رسم کچیدلرینی مقایسه ایدەرك پروسیا طابورلرینك کتلهٔ واحده حالنده حرکتلرینی لسان تقدیر وحیرتله قرناسنه‌سویلەر و بر محاربه وقوعی حالنده، فرانسز عسکرینك پروسیانیلره غالب کلەسی ممکن اولامایه‌جغنی مطالعه‌سنده بولونورایدی . ١٨٧٠ محاربه‌سی. جنت مکانك اصابت رأی وفکرینی مؤید چیقمشدر .

* * *

ایلك عثمانلی پارلامنتوسی ریاستنده بولونمش اولان حسن فهمی پاشا مرحوم ، بر آز‌ەلق . مأموریت مخصوصه ایله لوندرایه کیتمش ایدی . انکلیز رجالندن بریله وقوع بولان خصوصی ملاقاتنده، دولت عثمانیه‌نك احوال داخلیه‌سی وخامتندن بحث اولونارق بوکیدیشله ــ برمدت صوکرا ــ ایشلرك فنایه واراجغی افاده قیلینمش و پاشا مرحومده بعض مدافعاتده بولونمش ایسه‌ده انکلیز دیپلوماتی : «تورکیا ، روسیا پولیتیقه‌سنی تعقیبده بر دوام اولدقچه، کندی بناسنك تملرینی کندی اللریله قازوب ییقمش اولاجقدر. روسیانك مقصدی ایسه آرتق بوتون جهانه معلومدر!» تهدیدینی ایما ایدنجه، پاشا مرحوم، کندینه خاص اولان ساده‌لکی وجدیتی ایله : « اوحالده بز آتیزدن امین اولا بیلیرز . چونکه روسیانك املی اولسه اولسه قاره‌دکیزه مستولی اولمق ، استانبوله چوکمك اولاجقدر! سز انکلیزلر بوکا موافقت ایده‌بیلیرمیسیکز ؟» سؤالنده بولونمش . بونك اوزرینه انکلیز دیپلوماتی : « ایشته ، دنیاده یالکز بو ممکن دکل ! » سوزلریله مقابله ایتمشدر .

بيرنجى كتابك مندرجاتى :

سلطان عبدالمجيد خانك تلطيفات وتشويقاتى — فرانسه‌يه سياحت تصورى — پرنس ناپوليون — ناپوليون ايله ايمپراطوريچه‌نك درسعادته تصور سياحتلرى — استانبولده تداركات وتشريفات — ناپوليونك نطقى — عبدالمجيد خانك فرانسز نشانى قبولى — مشاراليهك سفارتخانه بالوسنه عزيمتى — پارسده ناپوليونك مقابله بالمثلى — صدر اعظم عالى پاشايى، ناپوليونه، شاهانه توصيه — باب عاليده پادشاهك يمينى واصول تحليف — باب عالى يى وقيشلاى همايونلرى تشريف — كريده سياحت شهريارى — خطوط همايون — مراتب ومناصب نظامنامه‌سى — وكلالق نشانى — امتياز نشانى — نشان آفرين — نشانلرك استردادى — عزل و نصب مأمورين — مجازات — تنبيهات — مطبوعات وسانسور. ويانه قونفه‌رانسلرى : بويوك رشيد پاشا — عالى پاشا — ويانه سفيرى عارف أفندى — رضا بك — انكلتره سفيرى لورد ايستراتفورد — فرانسه سفارتى مصلحتكذارى به‌نه‌ده‌تتى .

ايكنجى كتابك مندرجاتى :

عالى پاشانك : مهم مكتوبلرى و صدارت خط همايونى — ولى الدين رفعت پاشا مسأله‌سى — مدحت پاشا مرحوم ؛ عالى ، فوأد ، مدحت پاشالر — بويوك رشيد پاشا ايله لورد پامه‌رستونك ايكى مكتوبى — آلمان مورخلرينك باطل ذهابى — صدر اعظم قبريسلى محمد أمين پاشانك مطالعات اصلاحيه‌سى — جزانامه لايحه‌سى — سراى عبدالمجيد خانيده اقتصاد : خط همايون ، سفارت ديدى قوديلرى — جنت مكان سلطان عبدالعزيز خان : مشروطيته دوغرو — آوروپاده داياق — *** سفيرينك رسم قبولى — كلمات الملوك

— قديم عادتلر — سفرای أجنبيه مكتوبلری : يونان قرالی . مەغالی ايدەآ . ملاقات سنيه — سفيرلر : روسيا سفيری و تخصيصاتی ، استخبارات وسايطی — پرنس دو بيسمارق وشرق پوليتيقەسی : پارس معاهدەسی ، برلين قونغرەسی ، مقاسمه مخيلاتی — سويش قانالی : عالی پاشانك سبب صدارتی — توركياده بعض ديپلوماتلرك تصوير حالی .

اوچونجی كتابك مندرجاتی :

بودولت برنجی ايستەر — مشير احمد ايوب پاشا مرحوم — حاكميت مليه انسانلره أك زياده توزيع عدالت وتشميل حقانيت أدن مشروطيتدر — اون دوقوزنجی عصرده : بويوك ناپوليون ، چار برنجی آلەكساندر ، آلمانيا پرنسلری ، اسپانيا قرالی ، ماجارلر — ١٨٢٥ : چار نيقولا واختلال — ١٨٣٠ : فرانسەده اودون يارجی ، ايتاليا ، پولونيا — ١٨٤٨ : فرانسەده لوئی فيليپ . فراغت و نكلترەيه التجا : آوستريا ـ ماجارستان : ايمپراطورفرنانددك فراغتی ، مەترنيخ ، ماجارلرك فداييلكی — دعوای مشروطيت دعوای انسانيتدر ؛ عدم مسئوليت حكمدار — قراليچه ويقتوريا ايله قرال لەئوپولدك وقرال فرەدەريق گيليومك وچار نيقولانك مكتوبلری — ١٨٤٨ ده باب عالی پوليتيقەسی ، فؤاد افندينك مطالعەسی — برملت دگيز كبيدر : فيرطينا . سكونت — يكرمنجی عصرده شرق انتباهی : روسيا ، ايران ، توركيا — مجاهدين و مجاهدهٔ عثمانيەيی تبجيل — تأييد اخوت ومشروطيت .

دوردنجی كتابك مندرجاتی :

بزده وثايق دولت و حكومت انجمنی — جنت مكان عبدالمجيد خان وفرانسه سفيری طووەنەل — بويوك رشيد پاشا ايله قونت بەنەدەتتی نك ملاقاتی — أمين بكك سفارته تبليغاتی — رشيد پاشا عليهنده وكلا أنتريقەلری — ديپلوماسی مسلكنده مزيات واوصاف مطلوبه — فرانسه حكومتنك سفارتك اشعاراتنه رغماً ، بیطرفانه حركتی . مدحت پاشا مرحوم ايله صدر اعظم قبريسلی محمد پاشا : نيش أيالتی تشكيلاتی ، تعقيب وتنكيل أشقيا — مدحت پاشانك وفادارلغی ،

آوروپاده ملتجيلكى . قراليچه ويقتوريا وقرال أدوار ايله مناسباتى ، توقيفدن أول كنديسنه انكليز تكليف مخادنتكارانه‌سى؛ ابراهيم شكرى پاشـا و حمدى بك وته‌ئودور قاصاپ — آلمانيـانك ١٨٧٠ روسيا پوليتيقه‌سى : بيسمارق وغورچاقوف . قاره دكيز مسـأله‌سى ، چار آله‌كساندر ، باويه‌را قرالى . اتفاق ثلاثى تشبثات ابتدائيه‌سى — سويش قانالنه دائر مطالب حكومت — مكاتب رشديه حقنده مدحت پاشـا مرحومك مطالعاتى .

بشنجى كتابك مندرجاتى

پرنس دوبيسمارقك برلين قونغره‌ى خاطره‌لرى — قونغره‌يه وروسيايه متعلق مطالعه‌لرى — ايكى مهم مكتوب سياسى — پرنس دوهوهه‌نلوهه‌نك برلين قونغره‌سنده مرخص صفتيله مشـاهدات واطلاعاتى — پارس قونغره‌سـندن صوكرا : اصـلاحات عثمانيه‌يه عائد تتبعات ، رشيدپاشا ايله عالى پاشانك اجتهاداتى ، خدايى نابت رجال دولت ، آوستريا وروسيا ديپلوماتلرى — رشيد پاشا مرحومك عبدالمجيد خانه لايحه‌سى ، باش كتابته تذكره‌سى — عالى پاشا مرحومك اصلاحات لايحه‌سى — جنت‌مكان عبدالعزيز خانك بر نطق همايونى — اعياندن رائف پاشانك برمطالعه‌سى — فقرات تاريخيه .

